

รูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบ
ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

พระครูกิตติเขมาภิรม (ประจวบ เขมาภิโรโต)

ดุชนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Buddhism Dissemination Management Model
of Sangha in Nonthaburi Province

Phrakrukittikhemaphirom (Prajub Khemābhirato)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirement for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหากษัตริย์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุษฎีนิพนธ์

(ศ.ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ)

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.อำนาจ บัวศิริ)

กรรมการ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร.)

กรรมการ

(รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร.

ประธานกรรมการ

รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระครูกิตติเชมาภิรม)

- ชื่อคุณนิพนธ์** : รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์
จังหวัดนนทบุรี
- ผู้วิจัย** : พระครูกิตติเมฆาภิรม (ประจวบ เขมาภิโรโต)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการควบคุมคุณนิพนธ์**
- : พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ผศ.ดร. พช.บ. (การสอนสังคมศึกษา),
ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์เอเชีย), พช.ด. (พระพุทธศาสนา)
  - : รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง พช.บ. (การบริหารรัฐกิจ),
ศศ.ม. (การจัดการพัฒนาสังคม), รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๓ มีนาคม ๒๕๖๓

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปด้านการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ๒. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ๓. เพื่อพัฒนารูปแบบและนำเสนอรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธีการวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๘๐ รูป ด้วยแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ๕ ระดับ ที่ระดับความเชื่อมั่น ๐.๙๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการโดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๑๘ รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน ๑๒ รูป/คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการเผยแผ่และการสื่อสาร โดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหาใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัยนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปด้านการจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี พบว่า ๑.๑ มีการวางแผนดำเนินงาน วางแผนกำลังคน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ๑.๒ มีการจัดองค์กรแบบกระจายอำนาจ แบบเครือข่าย แบบศูนย์รวมอำนาจ และแบบไม่เป็นทางการ ๑.๓ มีการสั่งการตามหน้าที่ ขอความช่วยเหลือ ให้ความอิสระ และสั่งการตามสายงาน ๑.๔ มีการประสานงานโดยใช้เครื่องมือ โดยประสานงานแบบเป็นทางการ ไม่เป็นทางการ และประสานงานโดยตรง ๑.๕ มีการควบคุมคุณภาพ ควบคุมเนื้อหา ควบคุมพฤติกรรม และควบคุมระยะเวลา

๒. องค์ประกอบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี พบว่า คณะสงฆ์เห็นด้วยกับการบริหารจัดการเผยแผ่ตามหลัก POCCC โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.97, \sigma = 0.40$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการควบคุมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.25, \sigma = 0.53$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านการวางแผน ($\mu = 4.10, \sigma = 0.51$) ด้านการบังคับบัญชาหรือสั่งการ ($\mu = 3.88, \sigma = 0.64$) ด้านการจัดองค์กร ($\mu = 3.83, \sigma = 0.53$) และด้านการประสานงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = 3.79, \sigma = 0.65$) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

๓. การพัฒนารูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ดำเนินการ โดยการบูรณาการ การจัดการงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามหลัก POCCC กับวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๔ ส. ทำให้เกิด รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ดังต่อไปนี้ ๓.๑ สันตัสสนา แจ่มแจ้ง มีการกำหนดเป้าหมายการเผยแผ่ให้ชัดเจน กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน มีเนื้อหาการเผยแผ่ที่ชัดเจน ใช้วิธีการเผยแผ่แบบโต้ตอบสองทาง เน้นการเผยแผ่ให้เข้าใจง่าย มีภาคปฏิบัติ ๓.๒ สมาทปนา จูงใจ มีวิชาการดี มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี สื่อมีความหลากหลาย ใช้เทคนิคโน้มน้าวจิตใจ เผยแผ่ผ่านหลายช่องทาง สร้างเครือข่าย ๓.๔ สัมปหังสนา ร่าเริง เนื้อหาน่าสนใจ สื่อประกอบน่าสนใจ นำเสนอแบบธรรมชาติ เผยแผ่ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ใช้ปิยวาจาในการเผยแผ่ ใช้หลักการมีส่วนร่วม ๓.๓ สมุเตชชา แก้วกล้า มีการให้กำลังใจ ให้ยึดมั่นในความดี ให้มีวิริยะอุตสาหะอดทน สร้างความกล้าหาญในการคิดตีพิมพ์ทำดี ปรับอินทรีย์ให้เหมาะสม กระตุ้นให้ยินดีในธรรมอย่างต่อเนื่อง ๓.๔ สันตัสสนา แจ่มแจ้ง มีการกำหนดเป้าหมายการเผยแผ่ให้ชัดเจน กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน มีเนื้อหาการเผยแผ่ที่ชัดเจน ใช้วิธีการเผยแผ่แบบโต้ตอบสองทาง เน้นการเผยแผ่ให้เข้าใจง่าย มีภาคปฏิบัติ

Dissertation Title: A Buddhism Dissemination Management Model of Sangha in Nonthaburi Province

Researcher: Phrakrukittikhemaphirom (Prajuab Khemābhirato)

Degree: Doctor of Philosophy (Buddhist Management)

Dissertation Supervisory Committee:

PhrapaladRaphin Buddhisarō, Asst. Prof. Dr., B.A. (Teaching Social Studies), M.A. (Asian History) Ph.D. (Buddhist Studies)

Assoc.Prof. Dr.Kiettisak Suklueang., B.A, (Public Administration) M.A. (Social Development Management),

D.P.A. (Public Administration)

Date of Graduation: March 3, 2020

ABSTRACT

Objectives of this research were: 1. To study the general context Buddhism dissemination Management of Sangha in Nonthaburi province, 2. To study the components of original Buddhism dissemination management model of Sangha in Nonthaburi province and 3. To develop and propose a Buddhism dissemination management model of Sangha in Nonthaburi province.

Methodology was mixed methods: The quantitative research collected data from 380 respondents with 5 level rating scales questionnaires that had confidential value at 0.96. The statistics used to analyze data were frequency, percentage, mean and standard deviation. The qualitative research collected data from 18 key by in-depth-interviewing and from 12 participants in focus group discussion, purposefully selected from experts in dissemination and communication. Data from the qualitative research were analyzed by descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. The general context of original Buddhism dissemination management of Sangha in Nonthaburi Province consisted of: 1) Operation planning; personnel, budget and material planning, 2) Organization with empowerment, with network, with central planning and informal planning, 3) Commanding by duties, asking for help, allocating

freedom and directing along with the chain of command, 4) Coordination with tools, formal and informal and direct coordination, 5) Quality control, content control, behavior control and time control.

2. The components of the original Buddhism dissemination management model of sangha in Nonthaburi Province according to POCCC were found that, by overall was at highest level ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.40$). Each aspect indicated that the Controlling aspect was at highest level ($\mu = 4.25$, $\sigma = 0.53$), followed by the Planning aspect ($\mu = 4.10$, $\sigma = 0.51$) and Coordinating aspect were at high level ($\mu = 3.79$, $\sigma = 0.65$) respectively.

3. A Buddhism dissemination management model of sangha in Nonthaburi Province was: dissemination according to 4 S's included 1) Sandassanā, There was a clear mission process and content, using dissemination methods that were easy to understand, training to create wisdom, clarifying objectives summarizing important contents, being expert in explanation and clearly setting goals, 2) Samādapanā, persuasion with the use of media, good public relations, arranging contents in order, giving examples, persuading audiences to practice with faith and participation, 3) Samuttejanā, urging, encouraging, arousing to have effort and upholding to goodness, being patient confident, stimulating with dissemination to be courage in practicing Dhamma, being brave to do good with cheer, 4) Sampahamsanā, gladdening, Interesting content, use storytelling for presentation, presenting by Dhamma-tainment style, pointing out the good and bad parts with polite words persuasively, knowing time to preach and preach to encourage the audiences to follow and practice happily.

กิตติกรรมประกาศ

ดุष्ฎิณิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงเป็นไปด้วยดี เพราะได้รับการอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากหลายท่านเป็นอย่างดีตลอดมา ผู้จัดทำขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ผศ.ดร. ประธานที่ปรึกษาดุष्ฎิณิพนธ์ และขอขอบคุณ รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง อาจารย์ที่ปรึกษาดุष्ฎิณิพนธ์ ที่ได้ให้แนวคิดและคำแนะนำจนทำให้ดุष्ฎิณิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบของพระคุณพระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ผศ.ดร. และขอขอบคุณ ศ.ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ รศ.ดร.อำนาจ บัวศิริ และ รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง คณะกรรมการสอบดุष्ฎิณิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำในการปรับแก้จนดุष्ฎิณิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ และขอขอบคุณ รศ.ดร.อำนาจ บัวศิริ ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว และ ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร ที่ได้ให้ความเมตตาแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยขอขอบคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่ห่วงใย เป็นกำลังใจ ให้คำแนะนำช่วยเหลือจนดุष्ฎิณิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ประโยชน์อันพึงมีจากดุष्ฎิณิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบบูชาคุณบิดา มารดา ครูอุปัชฌาย์ อาจารย์ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้จัดทำ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและขอมอบแก่บุคคลผู้มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการทำดุष्ฎิณิพนธ์ฉบับนี้และผู้มีส่วนช่วยเหลือที่มีอาจกล่าวนามได้ทั้งหมดในที่นี้ จึงขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

พระครูกิตติเขมาภิรม (ประจวบ เขมาภิโร)

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๕)
สารบัญ	(๖)
สารบัญตาราง	(๙)
สารบัญแผนภาพ	(๑๒)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๑๓)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๕
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ	๙
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนา	๑๖
๒.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	๓๖
๒.๔ หลักพุทธธรรม	๔๗
๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๔๙
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๖
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย	๖๒
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๓
๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ	๖๓
๓.๓ การวิจัยเชิงปริมาณ	๖๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ จังหวัดนนทบุรี	๗๑
๔.๒ องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดนนทบุรี	๙๕
๔.๓ รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดนนทบุรี	๑๒๘
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๑๕๓
๔.๔ องค์ความรู้	๑๕๔
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๗๕
๕.๒ อภิปรายผล	๑๘๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๘๙
บรรณานุกรม	๑๙๐
ภาคผนวก	๑๙๗
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ คุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๙๘
ภาคผนวก ข ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (IOC) ของแบบสอบถาม	๒๐๔
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๒๐๙
ภาคผนวก ง ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม	๒๑๑
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก	๒๑๕
ภาคผนวก ฉ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๒๓๓
ภาคผนวก ช แบบสัมภาษณ์เชิงลึก	๒๔๑
ภาคผนวก ซ รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	๒๔๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก ฉ รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๔๕
ภาคผนวก ฉู ภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก	๒๔๖
ภาคผนวก ฉู ภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๔๙
ประวัติผู้วิจัย	๒๕๑

สารบัญญัตราจ

ตารางที่	หน้า
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ	๑๑
๒.๒ การพัฒนารูปแบบ	๑๕
๒.๓ ความหมายทั่วไปของการเผยแผ่	๓๐
๒.๔ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน	๓๕
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร	๔๒
๒.๖ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	๔๖
๒.๗ หลักพุทธธรรม	๔๘
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๐
๔.๑ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน (Planning)	๗๕
๔.๒ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร (Organizing)	๘๐
๔.๓ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding)	๘๕
๔.๔ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน (Coordinating)	๘๙
๔.๕ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม (Controlling)	๙๓
๔.๖ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก องค์ประกอบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน (Planning)	๙๘
๔.๗ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก องค์ประกอบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร (Organizing)	๑๐๓
๔.๘ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก องค์ประกอบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding)	๑๐๘
๔.๙ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก องค์ประกอบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน (Coordinating)	๑๑๓
๔.๑๐ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก องค์ประกอบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม (Controlling)	๑๑๘

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๑ แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๑๙
๔.๑๒ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบ ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ในภาพรวม	๑๒๒
๔.๑๓ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบ ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการวางแผน	๑๒๓
๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบ ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการจัดองค์กร	๑๒๔
๔.๑๕ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบ ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการบังคับบัญชาหรือการสั่งการ	๑๒๕
๔.๑๖ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการประสานงาน	๑๒๖
๔.๑๗ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการควบคุม	๑๒๗
๔.๑๘ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด นนทบุรี ด้านสันติศาสนา แจ่มแจ้ง	๑๓๑
๔.๑๙ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด นนทบุรี ด้านสมათปนา จูงใจ	๑๓๖
๔.๒๐ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด นนทบุรี ด้านสมุตเตชนา แกล้วกล้า	๑๔๑
๔.๒๑ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด นนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง	๑๔๖
๔.๒๒ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม	๑๔๘
๔.๒๓ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันติศาสนา แจ่มแจ้ง	๑๔๙

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๒๔	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาธิปนา จูงใจ	๑๕๐
๔.๒๕	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุเตชนา แก้วกล้า	๑๕๑
๔.๒๖	แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ไร่เรียง	๑๕๒

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย	๖๒
๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๕๙
๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากงานวิจัย	๑๖๗

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ คัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังต่อไปนี้

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

การอ้างอิงพระไตรปิฎกอ้างอิงทั้งฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ และระบุถึง เล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น วิ.มหา. (บาลี) ๕/๑๖/๑๕. หมายถึง คัมภีร์วินยปิฎก มหาวิภังคปาลี ภาษาบาลี เล่ม ๕ ข้อ ๑๖ หน้า ๑๕ วิ.มหา. (ไทย) ๕/๑๖/๒๑-๒๒. หมายถึง คัมภีร์วินยปิฎก มหาวิภังค ภาษาไทย เล่ม ๕ ข้อ ๑๖ หน้า ๒๑-๒๒ เป็นต้น

พระวินยปิฎก

วิ.ม.	(ไทย)	= วินยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
-------	-------	------------	---------	-----------

พระสุตตันตปิฎก

ช.ธ.	(ไทย)	= สุตตตันตปิฎก	ชุตตนิกาย	ธัมมบท	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	= สุตตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	= สุตตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	= สุตตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสก	(ภาษาไทย)
ส.นิ.	(บาลี)	= สุตตตันตปิฎก	สัญจตตนิกาย	นิทานวคคปาลี	(ภาษาบาลี)
ส.ม.	(บาลี)	= สุตตตันตปิฎก	สัญจตตนิกาย	มหาวรรคคปาลี	(ภาษาบาลี)
ส.สพ.	(ไทย)	= สุตตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สพยตวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	= สุตตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	= สุตตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย)	= สุตตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธเจ้า ทรงประกอบด้วยพระกรุณาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ และพระปัญญาธิคุณเป็นต้น ได้แต่งตั้งพระสาวกเป็นพระอัครสาวกเบื้องขวา พระมหาโมคคัลลานะเป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้ายเป็นต้น เป็นบุคลากรอำนวยการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพุทธวิธีการบริหารปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล ครั้นภายหลังต่อมาจำนวนพระภิกษุสงฆ์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ พระพุทธเจ้าได้บริหารจัดการด้วยวิธีการแต่งตั้งบุคลากรเพื่อบริหารศาสนิกตามสายสำคัญๆ ตั้งต้นแต่พระอัครสาวกผู้เลิศเฉพาะทาง ตลอดถึงพระอุปัชฌาย์ อาจารย์ เป็นผู้ทำหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่นั้นๆ^๑ เพื่อปกครองหมู่สงฆ์และดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจัดเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ทุกรูป ตามพุทธดำรัส ที่ทรงมอบหมายไว้ว่า จรณ ภิกขเว จาริกัม พุชชนหิตาย พุชชนสุขาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानัน^๒ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนหมู่มาก เพื่อความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย^๓

ภายใต้การกำกับดูแลของพระสังฆาธิการที่กำหนดไว้ตามลำดับชั้นโดยมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการให้การศึกษาดูแลรักษาหลักพระธรรมวินัย และสั่งสอนประชาชนให้รักษาศีล ประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย บุคคลใดเป็นผู้ทรงธรรม ทรงวินัย บุคคลนั้นต้องได้รับการสั่งสอนจากพระภิกษุสงฆ์ผู้ฉลาดสามารถในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ให้มีความสามัคคีเป็นตัวอย่างแก่สังคม ช่วยกันรักษาหลักพระธรรมวินัย ปฏิบัติตามหลักพระวินัย นอกจากนั้น พระธรรมวินัยนั้นเป็นมาตรฐาน เป็นกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบันนี้ และ

---

^๑สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, พระธรรมเทศนาทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕๕.

^๒วิ.มหา. (บาลี) ๔/๓๒/๔๐.

^๓วิ.มหา. (ไทย) ๔/๓๒/๓๒.

เป็นมาตรฐานที่สำคัญเพื่อส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม รวมไปถึงกฎระเบียบของสังคม เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีสงบสุข ส่งเสริมความประพฤติดี ปฏิบัติชอบของประชาชนเป็นต้น^๕

พระภิกษุสงฆ์ ตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบันนี้ ได้ทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชนด้านศาสนพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธพิธีการบริหารต่างๆ เช่น งานมงคลและงานอวมงคล เป็นต้น ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมายของบ้านเมือง และจารีตประเพณีเป็นต้น สำหรับหลักพระธรรมวินัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ เป็นหลักการปฏิบัติขั้นพื้นฐานให้เกิดความเคารพ ความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นไปเพื่อความเจริญเกื้อกูล เป็นไปเพื่อการพัฒนาการปกครองคณะสงฆ์โดยส่วนเดียว^๖ พระอุปัชฌาย์ มีภาระหน้าที่สำคัญในการรับสมาชิกใหม่เข้ามาบวชเป็นพระภิกษุใหม่ มีกฎระเบียบว่าด้วยการรับบุคคลเข้ามาบวช จะมีการกำหนดให้สมาชิกทุกคนเริ่มต้นจากศูนย์นั้นคือ ไม่มีการอนุญาตให้นำชาติชั้นวรรณะหรือยศตำแหน่งหน้าที่การงานในเพศฆราวาสเข้ามาเกี่ยวข้อง สอดคล้องตามพระพุทธพจน์ที่ว่า^๗ “เปรียบเทียบแม่น้ำใหญ่บางสาย คือ แม่น้ำคงคา ยมุนา อจิรวดี สรรภู และมที เป็นต้น ไหลไปถึงมหาสมุทรแล้วย่อมละนามแต่ละโคตรเสียถึงการนับว่ามหาสมุทรฉันใด เปรียบเหมือนกับวรรณะทั้ง ๔ เหล่านี้คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ และศูทร เป็นต้น ก็เช่นเดียวกัน คือ ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตในพระธรรมวินัยแล้ว ย่อมละชื่อและตระกูลเดิมเสียถึงการนับว่า สมณะ ชื่อสายศากยบุตรเหมือนกัน ฉะนั้น” บุคคลที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาเป็นพระภิกษุมีศีลเสมอกันหมด แต่ว่าการอยู่ร่วมกันของบุคคลที่มีศีลเท่าเทียมกันนี้ อาจก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคในการบังคับบัญชาสั่งการ เพราะเหตุที่ว่าเมื่อสมาชิกถือตัวว่ามีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกับคนอื่น ก็จะไม่มีการเชื่อฟังใคร หรือยอมลงให้ใคร ตามพระพุทธพจน์ว่า^๘ “การอยู่ร่วมกันของคนที่เสมอกันนำทุกข์มาให้” ถ้าเป็นเช่นนั้นการบังคับบัญชาสั่งการภายในองค์กรของสงฆ์ ก็จะมีปัญหาอุปสรรค พระพุทธเจ้าจึงกำหนดให้พระภิกษุต้องเคารพกันตามลำดับพรรษา ผู้บวชทีหลังต้องแสดงความเคารพต่อผู้บวชก่อนเป็นต้น

การบริหารจัดการคณะสงฆ์ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะถ้ามีระบบบริหารที่ดีศาสนา ก็มีความเจริญมั่นคง การบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน การพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณี

^๕สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, พระธรรมเทศนาทั่วไป, หน้า ๒๕๕.

^๖สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, การปกครองคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๐), หน้า ๕๓.

^๗วิ.จ. (ไทย) ๗/๔๖๐/๒๙๐.

^๘ช.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๑/๕๔.

เข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อเมื่ออิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕^๕ เป็นกฎหมายที่จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ เช่น การปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เป็นต้น ให้ดำเนินไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบของมหาเถรสมาคมเป็นต้น^๖

วัดเป็นที่อยู่อาศัยถาวรของพระภิกษุสามเณร เป็นหน่วยงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ รวมถึงกิจการสาธารณะเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น การปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เป็นต้น สำหรับวิธีการจัดการที่เกี่ยวข้องกับวัดและพระสงฆ์สามเณรนั้น พระมหากษัตริย์ทรงตราเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ วัดในประเทศไทยจึงมีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ตามความในมาตรา ๓๑ วรรคสอง และมาตรา ๑๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์รวมถึงกฎหมายอื่นๆ วัดโดยทั่วไปมีสิทธิและหน้าที่ตามบทกฎหมาย ดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่บางอย่างที่ทำเองไม่ได้ จำเป็นต้องมีผู้แทน เพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนา ดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๓๑ วรรคสามมีความว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป”^๗ การบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นมีภาระกิจอยู่ ๖ ด้านได้แก่ การปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ เป็นต้น

การเผยแผ่เป็นหนึ่งในภาระงาน ๖ ด้านของพระสังฆาธิการ การเผยแผ่มีความสำคัญอย่างยิ่ง จะเห็นได้จากความสำคัญของภาระงานของพระสังฆาธิการที่ระบุว่า ผู้บริหารปกครองวัดก็คือเจ้าอาวาส เป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะต้องปกครองวัด คำว่าวัดมีความหมาย ๒ ประการคือ หมายถึงศูนย์กลางแห่งการศาสนาทั้งปวง และหมายถึงแหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญ ๕ ประการคือ ศาสนสถาน ได้แก่พื้นที่ตั้งวัดและบริเวณ มีลักษณะเป็นไปตามธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมที่จะเป็นเครื่องเสริมสร้างความวิเวก ความสงบ ศาสนวัตถุ ได้แก่สิ่งปลูกสร้าง เป็นเสนาสนะต่างๆ เป็นปูชนียวัตถุ ปูชนียสถาน ที่แสดงถึงความถูกต้องเรียบร้อย นำไปสู่ความสงบ ศาสนบุคคล ได้แก่พระภิกษุ สามเณรที่มีลักษณะเป็นสมณะ ตั้งอยู่ในศีล

^๕ สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕.

^๖ กองแผนงาน, **คู่มือพระสังฆาธิการ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖.

^๗ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปโล), **การคณะสงฆ์และการศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖.

จารวัตรบำเพ็ญหน้าที่ศึกษาปฏิบัติและแนะนำสั่งสอนเพื่อความสงบ บำเพ็ญสังคัมสงเคราะห์ตามสมณวินัยศิษย์วัดที่มีลักษณะเป็นพุทธมามกะ ตลอดจนทายกทายิกาที่มีแนวแห่งความเป็นอุบาสก อุบาสิกา มีความมั่นคงในพระศาสนาพอสมควร ศาสนธรรม ได้แก่ระเบียบแบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนา ตลอดจนคำสั่งสอนและแนวปฏิบัติทางพระศาสนาที่ได้รับการยกย่อง เชิดชูและศึกษาเล่าเรียนด้วยความเลื่อมใสในคุณค่าเป็นที่พึงพอใจ ศาสนกิจ ได้แก่งานต่างๆ ทางพระศาสนาเช่น การศึกษา การเผยแพร่หรืองานเสริมสร้างความบริสุทธิ์ ความมั่นคงของสังฆมณฑล เพื่อความดำรงอยู่ด้วยดีของพระศาสนา

เจ้าอาวาสมีภาระหน้าที่ที่จะต้องบริหารส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนาทั้ง ๕ นี้ไปพร้อมๆ กัน ด้วยความรับผิดชอบ โดยนโยบายที่สุชุมรอบคอบ เหมาะสมกับกาลเทศะและสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้ภารกิจที่เจ้าอาวาสจะต้องให้ความสนใจเอาใจใส่เป็นพิเศษ คือ การบริหารศาสนบุคคล โดยเริ่มงานปกครองพระภิกษุสามเณรในวัดให้เป็นพื้นฐานในเบื้องต้น ดังนั้น คณะสงฆ์จะต้องสร้างระบบกล่อมเกล่าที่ดี ได้แก่ระบบกล่อมเกล่าที่ไม่เป็นทางการก็คือ การดูแลเอาใจใส่ที่อุปัชฌาย์อาจารย์พึงมีต่อศิษย์ การกำกับดูแลรักษาเรียกว่าการปกครองจะต้องมีผู้ปกครองที่ดี ตามหลักการเหตุผลต่างๆ ด้วยการศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปเช่น จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค ของการปกครองว่าควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ควรจะทำอย่างไร ควรจะตั้งอยู่ในด้านบวกหรือด้านลบเป็นต้น วัดได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยจนมีฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชน พระสงฆ์ที่มีข้อวัตรปฏิบัติอยู่ระเบียบปกครองที่ดีในสังคัมที่ดีงาม และมีความสามารถในการอบรมประชาชนให้มีหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการดำรงชีวิตนับว่ามีความสำคัญมาก^{๑๑} ดังนั้นการเผยแพร่จึงเกี่ยวข้องกับ ศาสนบุคคล ศาสนธรรม และจัดเป็นศาสนกิจโดยตรงของพระสังฆาธิการ เพราะหากพระสังฆาธิการบริหารศาสนบุคคลด้วยการจัดการศึกษาพัฒนาด้านการเผยแผ่ให้ดีแล้ว จะสามารถเผยแผ่พระสัทธรรมไปสู่ประชาชน เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา

สภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดนนทบุรีในปัจจุบันโดยภาพรวมยังประสบปัญหาหลายประการ เช่น จำนวนพระเผยแผ่มีไม่เพียงพอ เน้นการบริหารเชิงรับ ไม่มียุทธศาสตร์ขาดงบประมาณสนับสนุน ซึ่งควรกำหนดทิศทางในการเผยแผ่ ให้มียุทธศาสตร์ที่เท่าทันยุคสมัย พัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ เน้นการเผยแผ่ในเชิงรุก และมีการสนับสนุนงบประมาณให้

^{๑๑}พระไพศาล วิสาโล, พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๗๕.

เพียงพอ^{๑๒} ซึ่งปัญหาดังกล่าวหากปล่อยไว้ไม่ดำเนินการแก้ไขให้ทันท่วงทีจะเกิดผลเสียต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และเกิดปัญหาประชาชนขาดคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรมอันดีงามจนทำให้เกิดปัญหาทางสังคมและประเทศชาติในวงกว้าง อีกส่วนหนึ่งการเผยแพร่พระพุทธศาสนายังมีวัดที่เป็นต้นแบบของการจัดการเผยแผ่อย่างมีประสิทธิภาพ ที่ควรศึกษาวิจัยและนำมาเป็นต้นแบบของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดอื่นๆ ได้ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” ด้วยเห็นว่าหากมีการศึกษาวิจัยในเชิงลึกโดยนำเอาวัดที่มีการเผยแผ่ที่ประสบความสำเร็จเป็นต้นแบบ จะทำให้ได้รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ดี เป็นต้นแบบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มั่นคงยั่งยืน ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของจังหวัดนนทบุรีและจังหวัดอื่น ๆ ได้

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีเป็นอย่างไร

๑.๒.๒ องค์ประกอบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี มีอะไรบ้าง

๑.๒.๓ รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

๑.๓.๓ เพื่อพัฒนารูปแบบและนำเสนอรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

---

^{๑๒} พระพิภพ แพงท้าว, “ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี”, วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๒) : ๓๙.

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยประกอบด้วย ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตด้านพื้นที่ และขอบเขตด้านระยะเวลาเป็นต้น ซึ่งรายละเอียดแต่ละข้อ ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย

๑. การบริหารจัดการงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามหลัก POCCC^{๑๓} ๑) การวางแผน (Planning) ๒) การจัดองค์การ (Organizing) ๓) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) ๔) การประสานงาน (Coordinating) ๕) การควบคุม (Controlling)

๒. พุทธวิธีการสอน แบบ ๔ ส^{๑๔} ๑) สันตัสสนา แจ่มแจ้ง ๒) สมาทปนา จู่งใจ ๓) สมุตเตชนา แกล้วกล้า ๔) สัมปหังสนา ร่าเริง

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตด้านตัวแปรของรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น ได้แก่

๑. การบริหารจัดการงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก POCCC ประกอบด้วย ๑) การวางแผน (Planning) ๒) การจัดองค์การ (Organizing) ๓) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) ๔) การประสานงาน (Coordinating) ๕) การควบคุม (Controlling)

ตัวแปรตาม ได้แก่

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ๑) สันตัสสนา แจ่มแจ้ง ๒) สมาทปนา จู่งใจ ๓) สมุตเตชนา แกล้วกล้า ๔) สัมปหังสนา ร่าเริง

---

^{๑๓}Price Alan, Human Resource Management, In a Business Context, 2nd Edition (London : Thomson Learning, 2004), p. 110.

^{๑๔}อง. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๙๗/๑๑๕.

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ พระสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ๓ วัด ประกอบด้วย วัดชลประทาน วัดสังฆทาน และวัดสวนแก้ว จำนวน ๓๘๐ รูป^๕

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๒.๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกได้แก่ พระสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ๓ วัด ได้แก่ วัดชลประทาน วัดสังฆทาน และวัดสวนแก้ว นักวิชาการจังหวัดนนทบุรี และนักวิชาการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี จำนวน ๑๘ รูป/คน

๒.๑) ผู้เชี่ยวชาญสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อพัฒนารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี จำนวน ๑๒ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษาวิจัย คือ วัดในจังหวัดนนทบุรี ๓ วัด ได้แก่ วัดชลประทาน วัดสังฆทาน และวัดสวนแก้ว

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตระยะเวลาเพื่อศึกษาวิจัยโดยเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒ จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๖๓ รวมเป็นระยะเวลา ๙ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ รูปแบบการเผยแผ่ หมายถึง รูปแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบ ซึ่งประกอบด้วยการบริหารจัดการเผยแผ่ตามหลัก ๔ ส ประกอบด้วย

๑) สันถัสสนา หมายถึง การอธิบายให้เห็นชัดแจ้ง เหมือนจูงมือให้มาด้วยตา เรียกสั้นๆ ว่า “แจ่มแจ้ง”

๒) สมาทปนา หมายถึง การชักจูงให้เห็นจริงเห็นจังตาม ชวนให้คล้อยตามจนยอมรับเอา ไปปฏิบัติ เรียกสั้นๆ ว่า “จูงใจ”

---

^๕สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ปี ๒๕๖๐, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.onab.go.th/wp-content/uploads/2016/12/onab_primaryinfo60edit.pdf [๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑].

๓) สมุตตเตชนา หมายถึง การสอนหรือแนะนำให้เกิดความกล้าหาญ มีกำลังใจ มั่นใจว่าทำได้ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคที่พึงมีมา ไม่ว่าจะใหญ่และยากสักปานใดก็ตามเรียกสั้นๆ ว่า “แกลัวกล้า”

๔) สัมปหังสนา หมายถึง วิธีสอนที่ช่วยให้ผู้ฟังร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ เยี่ยมล้นไปด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนพึงได้รับจากการปฏิบัติ เรียกสั้นๆ ว่า “ร่าเริง”

๑.๕.๒ การบริหารจัดการเผยแพร่ หมายถึง การบริหารจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ตามหลัก POCCC ได้แก่ ๑) การวางแผน (Planning) ๒) การจัดองค์การ (Organizing) ๓) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) ๔) การประสานงาน (Coordinating) ๕) การควบคุม (Controlling)

๑.๕.๓ การเผยแพร่ หมายถึง การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหนึ่งภารกิจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน การเผยแพร่ในที่นี้ได้แก่การเผยแพร่ในเชิงรับและกาเผยแพร่ในเชิงรุก

๑.๕.๔ ต้นแบบ หมายถึง วัดที่เป็นต้นแบบของการบริหารจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ต้นแบบที่ ๑ คือ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระอารามหลวง ต้นแบบที่ ๒ คือ วัดสังฆทาน ต้นแบบที่ ๓ คือ วัดสวนแก้ว

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบถึงสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๒ ได้ทราบถึงองค์ประกอบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๓ ได้รู้รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

๑.๖.๔ ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดอื่น ๆ ได้

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่อง “รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๒.๓ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- ๒.๔ หลักพุทธธรรม
- ๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษารูปแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อให้เข้าใจรูปแบบได้ชัดเจน ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบดังต่อไปนี้

รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กลงหรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ เป็นสิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างชุดของ ปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ มีลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เราอยากได้กับความสามารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ”^๑ อีกนัยหนึ่งหมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความมั่นคง (validity) และความน่าเชื่อถือ (reliability)

---

^๑ วัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์, การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๐), หน้า ๒๑.

แล้ว สามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรโดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติ ได้ด้วย”^๒

นอกจากนี้รูปแบบยังมีความหมายแยกย่อยออกไปอีก มีหลายประเภท สำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น ได้แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

๒. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นๆ เช่น รูปแบบการสอนของ จอยซ์ และเวล (Joyce and Weil)

๓. Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

๔. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก^๓

รูปแบบยังสามารถอธิบายลักษณะได้จากลักษณะของเมืองออกเป็นรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะพื้นที่และรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะของประชากรรูปแบบที่ใช้ในการอธิบายโดยพื้นที่นั้นมีจุดมุ่งหมายในการบรรยายลักษณะของเมืองว่ามีลักษณะเช่นไร เช่น Concentric Zone Model และ Social Area Analysis Model เป็นต้น สำหรับรูปแบบที่ใช้อธิบายคุณลักษณะของประชากรเมืองนั้น เป็นรูปแบบที่เสนอแนวคิดในการอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของประชากรเมืองต่างๆ เช่น

^๒R.H., Willer, *Leader and Leadership Process*, (Boston : Irwin/McGraw-Hill., 1967), p. 15.

^๓P.J., Keeves, *Educational Research Methodology, and Measurement : An International Handbook*, (Oxford, England : Pergamon Press, 1988), p. 561.

Residential Segregation Model เป็นต้น”^๔ เกี่ยวกับคุณลักษณะของรูปแบบที่ดีโดยกล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรจะมีข้อกำหนด (requirement) ๔ ประการ คือ

๑. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกันแบบรวม ๆ (Associative Relationship)

๒. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

๓. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

๔. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างโมทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา^๕

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพงษ์, (๒๕๔๐, หน้า ๒๑).	รูปแบบ หมายถึง รูปแบบของจริง รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง และแบบจำลองที่เหมือนของจริงทุกอย่างแต่มีขนาดเล็กลง หรือใหญ่ขึ้นกว่าปกติ เป็นสิ่งที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ของระหว่างชุดของ ปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยเข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ
R.H., Willer, (1967, p. 15).	รูปแบบ หมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความแม่นยำตรง (validity) และความน่าเชื่อถือ (reliability) แล้วสามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรโดยวิธีการทางคณิตศาสตร์หรือทางสถิติได้ด้วย

^๔J. W., Bardo, & J. J., Hartman, *Urban Society : A Systematic Introduction*, (New York : F. E. Peacock, 1982), p. 70.

^๕P.J., Keeves *Educational Research Methodology, and Measurement : An International Handbook*, p. 560.

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
<p>P.J., Keeves, (1988, p. 561).</p>	<p>รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น ๔ ประเภท</p> <p>๑. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม</p> <p>๒. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นๆ</p> <p>๓. Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ</p> <p>๔. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น</p>
<p>J. W., Bardo, & J. J., Hartman, (1982, p. 70).</p>	<p>รูปแบบสามารถอธิบายลักษณะได้จากลักษณะของเมือง ออกเป็นรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะพื้นที่และรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะของประชากรรูปแบบที่ใช้ในการอธิบายโดยพื้นที่นั้นมีจุดมุ่งหมายในการบรรยายลักษณะของเมืองว่ามีลักษณะเช่นไร</p>

ตารางที่ ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ (ต่อ)

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
P.J., Keeves, (1991, p. 560).	รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ๔ ประการ คือ ๑. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์ อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) ๒. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ ผลที่จะเกิดขึ้นสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ๓. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึง กลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ๔. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโน ทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะ ใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

การพัฒนารูปแบบ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ซึ่งได้แบ่งการดำเนินการออกเป็น ๒ ขั้นตอน คือ “การพัฒนารูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ ในส่วนการพัฒนารูปแบบนั้น ดำเนินการโดยวิเคราะห์ลำดับในการทำวิทยานิพนธ์ หลักการเขียนรายงานการวิจัย จุดบกพร่องที่มักพบในการทำวิทยานิพนธ์ แล้วนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาสร้างเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ตามลำดับขั้นในการทำวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนที่ ๒ นำรูปแบบดังกล่าว ไปทดสอบและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ”^๖

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบอีกวิธีหนึ่งตามแนวทางการศึกษาของ ได้พัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมการศึกษามีรายละเอียดในการดำเนินการ ๕ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ได้รับเลือกเป็นโครงการนำร่อง การวิจัยและการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการศึกษาสภาพจริงจากรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพ

^๖บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก, ๒๕๓๕), หน้า ๑๓.

ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ โดยการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์จากการศึกษาในขั้นตอนที่ ๑ นำมาสร้างเป็นรูปแบบจำลองระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแบบเลือกตอบ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

ขั้นตอนที่ ๓ เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติการใช้รูปแบบจำลองจากขั้นตอนที่ ๒ นำมาศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดรูปแบบระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การด้วยเทคนิคเดลฟาย ๓ รอบ

ขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาคือผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ ๕ การสรุปและนำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ และจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป^๗

สรุปได้ว่า รูปแบบคือ แบบอย่างที่เป็นของจริงที่ผ่านการพิสูจน์มาแล้วว่าสามารถนำไปใช้เป็นแบบในการดำเนินการ สามารถดำเนินตามแบบที่ได้ผ่านการพิสูจน์มาแล้วนั้น แล้วบรรลุผลที่พึงประสงค์ได้ ซึ่งรูปแบบที่ว่านั้นมีความสัมพันธ์กันในเชิงระบบ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แบบจำลองที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการดำเนินการ มีข้อมูลป้อนเข้า กระบวนการดำเนินการและผลลัพธ์ที่เห็นได้เชิงประจักษ์ เชื่อถือได้ มีการรับรอง ปฏิบัติตามแล้วสามารถนำไปอ้างอิงได้ถึงบริบทอื่นที่มีลักษณะเช่นเดียวกันได้

---

^๗รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ, “การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”, *ดุชนิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘), หน้า ๙๒-๙๓.

ตารางที่ ๒.๒ การพัฒนารูปแบบ

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
<p>บุญชม ศรีสะอาด, (๒๕๓๕, หน้า ๑๓).</p>	<p>การพัฒนารูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ ในส่วนการพัฒนารูปแบบนั้น ดำเนินการโดยวิเคราะห์ลำดับในการทำวิทยานิพนธ์ หลักการเขียนรายงานการวิจัย จุดบกพร่องที่มักจะพบในการทำวิทยานิพนธ์ แล้วนำองค์ประกอบเหล่านั้นมาสร้างเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ตามลำดับขั้นในการทำวิทยานิพนธ์ หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนที่ ๒ นำรูปแบบดังกล่าว ไปทดสอบและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ</p>
<p>รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ, (๒๕๔๘, หน้า ๙๒-๙๓).</p>	<p>แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ๕ ขั้นตอน คือ</p> <p>ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ</p> <p>ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์จากการศึกษาในขั้นตอนที่ ๑</p> <p>ขั้นตอนที่ ๓ เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์การโดยใช้เทคนิคเดลฟาย</p> <p>ขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ</p> <p>ขั้นตอนที่ ๕ การสรุปและนำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การ และจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป</p>

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในการเผยแผ่พระศาสนา ได้ปรากฏตั้งแต่พระบรมศาสดาทรงมีพระชนม์อยู่ ซึ่งหลังจากพระองค์ทรงตรัสรู้ธรรมแล้ว ได้ทรงเสวยวิมุตติอยู่ ๗ สัปดาห์ ภายหลังจึงได้ทรงนำหลักธรรมที่ตรัสรู้ ออกเผยแผ่ให้นักบวชชื่อปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ และคนอื่นๆ ในครั้งแรกนั้นพระโภกทัตถุญะสามารถบรรลุโสดาปัตติมรรค (ได้ดวงตาเห็นธรรม) แล้วได้ทูลขออุปสมบทเป็นเอหิภิกขุอุปสัมปทา ในลำดับถัดมา สมาชิกในกลุ่มปัญจวัคคีย์ คือ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ ก็สามารถบรรลุธรรมตาม และกราบทูลขออุปสมบทในเวลาต่อมา^{๘๖} การเผยแผ่พระศาสนา ซึ่งได้เริ่มตั้งแต่องค์พระบรมศาสดาเป็นต้นมา และได้สืบทอดมาจนถึงพระสงฆ์ในปัจจุบัน โดยการเผยแผ่มีลักษณะที่เหมือนกับครั้งพุทธกาลได้แก่ เพื่อนำความเลื่อมใสศรัทธา ให้เกิดขึ้นในจิตใจของประชาชน ทำให้พวกเขาถึงซึ่งพระรัตนตรัยว่าเป็นที่พึ่ง ทั้งนี้เพื่อดับทุกข์ การเผยแผ่พระศาสนาครั้งแรก พระพุทธองค์ทรงใช้หลักพุทธธรรมที่ได้ตรัสรู้โดยชอบแล้วออกเผยแผ่ให้ชาวโลกได้รู้ตาม เพราะยังไม่มีพระสงฆ์คอยช่วยเหลือในการเผยแผ่พระศาสนา และมีกลุ่มบุคคลผู้ยอมรับนับถือถวายตนถึงซึ่งพระพุทธและพระธรรมว่าเป็นสรณะ เรียกว่า เทวาทิจ เเฉพาะกรณีของตปุสสะและภัลลิกะพ่อค้า จึงเป็นเทวาทิจอุบาสกคนแรกในพระพุทธศาสนา คือ ผู้กล่าววาจาถึงรัตนะ ๒ ว่า เป็นสรณะที่พึ่งอันประเสริฐ

๒.๒.๑ ความหมายทั่วไปของการเผยแผ่

ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวว่า การเผยแผ่ หมายถึงการทำให้ขยายออกไป เช่น เผยแผ่พระศาสนา^{๘๗} การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งสมัยพุทธกาลนั้นได้ทำกันหลายรูปแบบ ได้แก่ การปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรมไปตามลำดับโดยที่พระพุทธเจ้าทรงประทานหลักการเผยแผ่ให้พระสาวกยึดถือเป็นหลักปฏิบัติว่าให้แสดงธรรมมีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจในแต่ละแง่แต่ละประเด็น แสดงธรรมด้วยจิตเมตตาอนุเคราะห์มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ แสดงธรรมไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มผู้อื่น^{๘๘} ตลอดจนยึดหลักโอวาทปาฏิโมกข์คือการไม่กล่าวร้ายผู้ใด มีความสำรวมในศีลเป็นต้น^{๘๙} การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญเพราะท่านเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย เป็นหนึ่ง

^{๘๖}ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘-๑๙/๒๕-๒๖.

^{๘๗}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์), หน้า ๔๕๙.

^{๘๘}สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, ศาสนาเปรียบเทียบ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๔), หน้า ๑๓.

^{๘๙}ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐-๕๑.

ในพุทธบริษัท ถือว่าเป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา^{๑๒} ด้วยเพราะพระสงฆ์สาวกส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกต้อง ปฏิบัติสมควรเป็นผู้ควรแก่การคำนับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นเนื่อนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก^{๑๓} มีปณิธานในการเผยแผ่ และไม่เพียงแต่ท่านจะอบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชนเท่านั้น ท่านยังสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมด้วย

นอกจากนี้ การเผยแผ่ยังได้มีความหมายรวมถึงการประกาศพระพุทธศาสนา^{๑๔} โดยยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้งถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังที่พระพุทธเจ้าทรงประทานโอวาทให้แก่เหล่าพระสาวกชุดแรกที่ทรงส่งให้ไปประกาศพรหมจรรย์ว่า “พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปร่วมทางเดียวกันสองรูป” จากพระพุทธพจน์นี้เป็นเครื่องชี้ชัดว่า บทบาทสำคัญของการสื่อหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเป็นหลักการและนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเหล่าพุทธสาวกจนตราบเท่าปัจจุบันนี้ ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่มนุษย์ โดยหลักการก็คือให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ ๓ ประการคือ

๑. ทิฐฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์ในชาตินี้
๒. สัมปรายิกัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์ในชาติหน้า
๓. ปรมัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์อย่างยิ่ง

ประโยชน์ ๓ ประการกล่าวคือ ผลตอบสนองได้รับสืบมาจากพฤติกรรมที่ประกอบไปด้วยกุศลกรรม ที่พระพุทธศาสนาถือเป็นหลักสำคัญ เพราะก่อให้เกิดผลเป็นความสุข ความมั่งคั่งบริบูรณ์ ความไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ และจุดมุ่งหมายปลายทางของชีวิตที่ถือเป็นสุขที่สงบเย็นเป็นชีวิตที่อยู่จบพรหมจรรย์สิ้นทุกข์ทั้งปวง การที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ให้เกิดเป็นประโยชน์แก่มหาชน คือเกิดเป็นความสุขนั้นทรงหมายเอาลักษณะสุขที่สืบเนื่องจากการดับทุกข์อาจจำแนกออกเป็น ๓ ประการคือ^{๑๕} และท่านยังให้ละเอียดไว้ในหนังสือเรื่อง “วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า” สรุปลงได้ว่า พระสงฆ์นักเผยแผ่ต้องมีองค์ประกอบส่วนตัว ดังนี้

^{๑๒} เสถียร พันธรั้งซี, **ศาสนาเปรียบเทียบ**, (กรุงเทพมหานคร : ผดุงวิทยการพิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๑๑.

^{๑๓} ดูรายละเอียดใจ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๔/๖๖.

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๐-๑๑๑.

^{๑๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรมฉบับปรับปรุง**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๔๕.

๑. คุณสมบัติของผู้สอน พระพุทธเจ้าประกอบด้วยคุณสมบัติของผู้สอนทั้งบุคลิกภายนอก และบุคลิกภายใน ดังนี้

ก. บุคลิกภาพภายนอก

ข. คุณธรรม (บุคลิกภายใน)

๒. หลักทั่วไปในการสอน

๓. ลีลาการสอน พระพุทธเจ้าทรงมีลีลาในการสอน สรุไปได้ ดังนี้^{๑๖}

ในพระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่เป็นกัลยาณมิตร หรือองค์คุณของความเป็นกัลยาณมิตร ๗ ประการ ไว้ว่า

๑) เป็นที่รักเป็นที่พอใจ

๒) เป็นที่เคารพ

๓) เป็นที่ยกย่อง

๔) เป็นนักพูด

๕) เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ

๖) เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้

๗) ไม่ชักนำในอธรรมะ^{๑๗}

นอกจากนี้ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) กล่าวว่า พระพุทธศาสนายังมีรูปแบบในการสอน หรือวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าที่นำ สังเกตหรือพบอยู่บ่อยๆ ซึ่งได้แก่รูปแบบต่อไปนี้

๑. รูปแบบแบบสากัจฉาหรือสนทนา เป็นวิธีที่ทรงใช้บ่อยไม่น้อยกว่าวิธีใดๆ โดยเฉพาะเมื่อผู้มาเฝ้าหรือทรงพบนั้นยังไม่ได้เลื่อมใสศรัทธาในพระศาสนายังไม่รู้ ไม่เข้าใจในหลักธรรมในการสนทนา พระพุทธเจ้ามักเป็นฝ่ายถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรมและเลื่อมใสศรัทธาในที่สุดแม้ในหมู่พระสาวกพระองค์ก็ใช้วิธีไม่น้อย เช่น ในปฐมปัจจุโรหณีสูตรการสนทนาระหว่างพระพุทธเจ้ากับพราหมณ์ชานูโสณิ ถึงเรื่องวิธี การอาบน้ำลอยบาป ครั้นจบการสนทนาแล้ว ชาณูโสณิพราหมณ์ได้ประกาศตนเป็นอุบาสกเข้าถึงพระรัตนตรัย

๒. รูปแบบการบรรยาย วิธีสอนแบบนี้ทรงใช้ ในการแสดงธรรมหรือที่ประชุมใหญ่ซึ่งมีประชาชนหรือพระสงฆ์เป็นจำนวนมากและส่วนมากมี พื้นฐานความรู้ ความเข้าใจกับมีความเลื่อมใส

^{๑๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธวิธีการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๗๕.

^{๑๗} อัง.สตตก. (ไทย) ๑๕/๓๔/๓๖.

ศรัทธาอยู่แล้ว มาฟังเพื่อหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมและหาความสงบสุขทางจิตใจ นับได้ว่าเป็นคนประเภทและระดับใกล้เคียงกันพอจะใช้วิธี บรรยายอันเป็นแบบกว้างๆ ได้ ลักษณะพิเศษของพุทธวิธีสอนแบบนี้ที่พบในคัมภีร์ บอกว่า ทุกคนที่ฟังพระองค์ แสดงธรรมอยู่ในที่ประชุม นั้น แต่ละคนรู้สึกว่ พระพุทธเจ้าตรัสอยู่กับตัวเอง โดยเฉพาะเป็นความสามารถอัศจรรย์อีกอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า

๓. รูปแบบแบบตอบปัญหา ผู้ที่มาถามปัญหานั้นนอกจากผู้ที่มีความสงสัยข้องใจในข้อธรรมต่างๆ แล้ว โดยมากเป็นผู้นับถือลัทธิศาสนาอื่นบ้างก็ มาถามเพื่อต้องการรู้คำสอนทางฝ่ายพระพุทธศาสนาหรือเทียบเคียงกับคำสอนในลัทธิของตนบ้างก็ มาถามเพื่อลองภูมิบ้างก็ เตรียมมาถามเพื่อข่มปราบให้จนหรือให้ ได้รับความอับอายในการตอบพระพุทธองค์ ทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสม

๔. รูปแบบการวางกฎข้อบังคับ เมื่อเกิดเรื่องมีภิกษุกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นเป็นครั้งแรกพระสงฆ์ หรือประชาชนเล่าลือโพนทะนาตีเตียนกันอยู่มีผู้นำความมาราบทูลพระพุทธเจ้าพระองค์ก็จะทรงเรียกประชุมสงฆ์ สอบถามพระภิกษุผู้กระทำความผิดเมื่อเจ้าตัวรับได้ความเป็นสัตย์จริงแล้ว ก็ทรงตำหนิชี้แจงผลเสียหายที่เกิดแก่ ส่วนรวม พรรณนาผลร้ายของความประพฤติไม่ดี และคุณประโยชน์ของความประพฤติที่ดีงาม แล้วทรงแสดงธรรมกถาที่สมควรเหมาะสมกับเรื่องนั้น ต่อจากนั้นจะตรัสให้สงฆ์ทราบว่ จะทรงบัญญัติสิกขาบท โดยทรงแถลงวัตถุประสงค์ในการบัญญัติให้ทราบแล้วทรงบัญญัติสิกขาบทข้อนั้นๆ ไว้ โดยความเห็นชอบพร้อมกันของสงฆ์ในการสอนแบบนี้ฟังสังเกตว่ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบท โดยความเห็นชอบของสงฆ์ซึ่งบาลี ใช้คำว่า “สงฆสมุฏฐาย” แปลว่ “เพื่อความรับว่ดีแห่งสงฆ์” หมายความว่าทรงบัญญัติ โดยชี้แจงให้เห็นแล้วว่ถ้าไม่รับจะเกิดผลเสียอย่างไร เมื่อรับจะมี ผลดีอย่างไรจนสงฆ์รับคำของพระองค์ว่ “ดี แล้ว” ไม่ทรงบังคับเอาโดยพลการ^{๑๘}

นโยบายซึ่งเป็นวิธีการเผยแผ่ธรรมหรือกลยุทธ์การดำเนินการประกาศธรรมที่สำคัญของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่สำคัญ มี ๕ ข้อได้แก่

๑. การตกลานอกบ้าน หมายถึง การทำงานเชิงรุก
๒. ประสานสิบทิศ หมายถึง การสร้างเครือข่าย
๓. ผูกมิตรทั่วหล้า หมายถึง การประสานสามัคคี
๔. บริหารปัญญา หมายถึง การพัฒนาศักยภาพเองอยู่เสมอ
๕. สาลิกาป้อนเหยื่อ หมายถึง การนำธรรมให้เข้าถึงจิตใจของชาวบ้าน

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒.

วิธีการเผยแพร่ธรรมหรือกลยุทธ์การดำเนินการประกาศธรรมอันเป็นไปเพื่อการบูรณาการภาคสังคัมให้เกิดการทำงานร่วมกันซึ่งมีจุดมุ่งหมายไปที่ความสงบ เรียบร้อย ความสามัคคีและเกิดปัญหาในการแก้ปัญหาตนเองและปัญหาทางสังคัมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยธรรมของพระพุทธเจ้า เพราะ นักเผยแผ่มีจุดแข็งจุดอ่อน ถ้าจะวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน จะมีอยู่สี่ประเด็นที่เอามาใช้วิเคราะห์เสมอก็คือสี่ ส. คำนี้ไปใช้ในระบบการศึกษาของชาติ คือการสอนโรงเรียนทั่วประเทศ ใช้ตรงนี้เป็นจุดวิเคราะห์ เรียกว่า ทฤษฎีสี่ ส^{๑๙} อันเป็นหลักการที่เรียกว่า ลีลาการเทศนาธรรม หมายถึง การสอนของพระพุทธเจ้าในแต่ละครั้ง ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะ ๔ ประการ ได้แก่

๑. สันทัสสนา คือ ชี้แจงเรื่องที่ทรงสอนให้เห็นชัดเป็นการแยกแยะ อธิบาย และแสดงเหตุผลให้ชัดเจนจนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง ดังได้เห็นกับตา

๒. สมาทปนา คือ ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ เป็นการสอนให้เห็นว่าสิ่งใดควรปฏิบัติก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่าและเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝน จนยอมรับและนำไปปฏิบัติ

๓. สมุตเตชนา คือ ระวังใจให้อาจหาญแก่วอก้าว เป็นการปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้นเกิดความอุตสาหะมีกำลังใจที่จะทำให้สำเร็จลงได้

๔. สัมปหังสนา คือ ปลอดภัยโลมใจให้สดชื่นร่าเริงเป็นการการบำรุงจิตให้ชุ่มชื้นเบิกบานเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับ และทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและเบิกบานใจ

การเผยแผ่ยังมีความหมายในแง่อื่นอีกคือ^{๒๐} การสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใส ยำเกรง ในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแก่การปฏิบัตินั้น เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก เป็นศาสนาแห่งสันติภาพของโลก

ในส่วนขององค์ประกอบของสารตามแนวทางแห่งพุทธะนั้น มีหลักสำคัญที่ต้องศึกษาอยู่ ๕ หลักใหญ่ๆ ดังนี้

^{๑๙} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **บรรยายในการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ**, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ พุทธมณฑล นครปฐม วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๔๖, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article [๗ กันยายน ๒๕๕๕].

^{๒๐} พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร), **คม ชัด ลึก เล่ม ๒**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสียงเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า ๔๑.

๑. สัจจะ ได้แก่เรื่องที่เสนอต่อมวลชนนั้นต้องเป็นเรื่องจริงเสนอหรือส่งสารตามความเป็นจริงไม่บิดเบือน

๒. ตถตา เรื่องแท้ เรื่องที่เสนอหรือส่งสารนั้น ต้องเป็นเรื่องแท้ เสนอตามสภาพที่แท้จริง ไม่คาดเดา ไม่แต่งแต้ม ไม่ใส่สี หรือใส่ไข

๓. กาละ เรื่องที่เสนอนั้น ต้องเหมาะสมกับกาลเวลา

๔. ปิยะ เรื่องที่เสนอนั้นเป็นเรื่องที่คนชอบ หรือเสนอโดยวิธี ที่ผู้รับสารชื่นชอบ

๕. อัตถะ เรื่องที่เสนอหรือส่งสารนั้น ต้องเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม^{๒๑}

จากแนวคิดและความหมายของการเผยแผ่พอสรุปได้ว่า การเผยแผ่พุทธศาสนาเป็นบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์จะต้องกระทำโดยการจัดการเทศนา อบรม สั่งสอนประชาชน ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใส เช่น แนะนำ สั่งสอน อบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมและให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้องและเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถแยกประเด็นสำคัญที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ได้ดังนี้

๑) จุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้า

จุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้าที่สำคัญ ๓ ประการคือ

๑.๑) อภิญญาธรรมเทศนาทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังรู้อย่างเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น คือให้ผู้ฟังรู้และเข้าใจดีถึงความรู้เดิมที่เขารู้มาทั้งชี้ให้เห็นว่า ถ้าปฏิบัติตามธรรมนั้นแล้วย่อมได้รับผลเช่นนั้นแน่นอนคำว่า “ในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น” นั้น ได้แก่ ธรรมทั้งที่เป็นฝ่ายกุศลและอกุศล ฝ่ายที่เป็นบุญกุศลก็ริยาสัมมาปฏิบัติควรเจริญให้เกิดให้มีขึ้นส่วนที่เป็นบาปอกุศลก็ให้ละเสีย

๑.๒) สนิทานธรรมเทศนาทรงสั่งสอนและแสดงธรรมอย่างมีเหตุมีผลเพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ที่คือ ทรงชี้แจงถึงเหตุว่าสุขเกิดขึ้นแต่เหตุอันนี้ทุกข์เกิดขึ้นจากเหตุอันนี้ เป็นต้น

๑.๓) สัปภาภิหาริยธรรมเทศนาเพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควรทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นอัครจริยสามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน เช่น สอนให้โจรองคูลีมาลเลิกฆ่าคนแล้วมาบวชเป็นภิกษุ เป็นต้น^{๒๒}

^{๒๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๕๘.

^{๒๒} ดูรายละเอียดใน อัง. ติก. (ไทย) ๒๐/๕๖๕/๓๑๒.

๒) วิธีที่ทรงใช้ในการเผยแผ่

วิธีที่ทรงใช้ในการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้ามีหลายวิธีด้วยกันโดยพระองค์ทรงเลือกใช้ตามความเหมาะสมตามสถานการณ์ตามเหตุปัจจัยตามกำลังสติปัญญาตามความพร้อมของผู้ฟังแต่ที่พบบ่อยพระองค์ทรงใช้วิธีดังต่อไปนี้ คือ

๒.๑) แบบสนทนาพระองค์จะทรงเป็นฝ่ายถามนำคู่สนทนาให้เข้าสู่ความเข้าใจหลักธรรมและเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุด

๒.๒) แบบบรรยายจะทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ในการแสดงธรรมะประจำวันซึ่งมีประชาชนหรือพระสาวกเป็นจำนวนมาก

๒.๓) แบบตอบปัญหาเป็นวิธีการที่ทรงใช้เมื่อมีผู้มาถามปัญหาความสงสัยข้องใจต่างๆ ในการตอบปัญหาพระองค์ทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบที่เหมาะสม ๔ ประการคือ^{๒๓}

(๑) เอกังสพยากรณียปัญหาคือปัญหาที่ตอบแสดงยืนยันโดยตรงข้างเดียวซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ถามเช่นถามว่า “ตาเป็นของไม่เที่ยงหรือ” ฟังตอบว่า “ถูกแล้ว” หรือตรัสตอบพระอานนท์ในเรื่องที่ทูลถามเกี่ยวกับสิ่งที่ภิกษุฟังปฏิบัติโดยพระอานนท์ทูลถามว่า “พวกข้าพระองค์จึงฟังปฏิบัติในมาตุคามอย่างไร?” การไม่เห็นอานนท์ “เมื่อการเห็นมีอยู่จะฟังปฏิบัติอย่างไร?” การไม่เจรจาอานนท์ “เมื่อต้องเจรจาจะฟังปฏิบัติอย่างไร?” ฟังตั้งสติไว้อานนท์

(๒) ปฏิปุจฉาพยากรณียคือปัญหาที่ควรย้อนถามก่อนแล้วจึงตรัสสอนคือปัญหาที่ผู้ถามถามโดยอาการจะวางเป็นอุบายให้ผู้ตอบพลาดพลั้งหรือเป็นปัญหาที่ประสงค์จะลองภูมิผู้ตอบปัญหาเช่นนี้หากตอบโดยตรงทันทีจะเป็นผลร้ายได้จึงทรงกำหนดให้จำแนกก่อนแล้วให้ตอบเป็นกลางๆอันเป็นการแสดงให้ผู้ถามทราบว่าผู้ตอบรู้เท่าทันแต่ก็มีเมตตามากพอที่จะตอบคำถามนี้แก่ผู้ถามเช่นคำถามว่า “หูก็เหมือนตาหรือ” ฟังย้อนถามว่า “ที่ถามนั้นหมายถึงในแง่ใด” ถ้าเขาบอกว่า “ในแง่เครื่องมือมองเห็น” ฟังตอบว่า “ไม่เหมือน” ถ้าเขาว่า “ในแง่ไม่เที่ยง” ฟังตอบว่า “เหมือน”

(๓) วิภังชพยากรณียปัญหาคือปัญหาที่ควรจะแยกแยะประเด็นให้ชัดเจนคราวหนึ่งคณะโมคคัลลานะทูลถามพระองค์ว่า “ในเมื่อพระนิพพานมีอยู่ทางปฏิบัติให้ถึงพระนิพพานก็มีอยู่และพระพุทธเจ้าผู้สอนก็ดำรงอยู่แต่เหตุใดพุทธสาวกจึงไม่ถึงนิพพานทุกองค์” พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า “พราหมณ์ท่านชานาญทางไปกรุงราชคฤห์มิใช่หรือ?” “ใช่” พระองค์ทรงย้อนต่อไปอีกว่า “ถ้าเช่นนั้นหากมีคนสองคนมาถามทางไปกรุงราชคฤห์จากท่านและท่านได้บอกหนทางไปอย่างชัดเจน

^{๒๓} ดูรายละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๕/๒๑๗.

แล้วคนคนหนึ่งจำทางผิดไปกรุงราชคฤห์ไม่ถูกส่วนอีกคนหนึ่งจำทางไปกรุงราชคฤห์ถูกโดยคนคนเดียว”พราหมณ์ทูลตอบว่า “ในเรื่องนี้ข้าพเจ้าจะทำอย่างไรได้ข้าพเจ้าเป็นแต่เพียงผู้บอกทาง” พระพุทธเจ้าจึงตรัสบอกแก่พราหมณ์อีกว่า “ท่านพราหมณ์เช่นเดียวกันในเมื่อพระนิพพานก็ดำรงอยู่ทางไปพระนิพพานก็ดำรงอยู่เราผู้ชักชวนก็ดำรงอยู่แต่สาวกของเราอันเราโอวาทสั่งสอนอยู่อย่างนี้บางพวกเพียงส่วนน้อยยินดีพระนิพพานอันมีความสำเร็จบางส่วนบางพวกไม่ยินดีเราจะทำอย่างไรได้ ตถาคตเป็นแต่ผู้บอกหนทางให้เท่านั้น”

(๔) ฐปณียปัญหาคือ ปัญหาที่ทรงไม่ตอบเพราะเห็นว่าเป็นปัญหาที่ไม่มีประโยชน์ หรือยังไม่ถึงเวลาจะรู้เหมือนอย่างชายถูกลูกศรอาบยาพิษนอนเจ็บอยู่ก็ควรจะถอนลูกศรในทันทีแล้วเยียวรักษาแผลให้หายเสียก่อนไม่ใช่มัวไปถามว่าลูกศรนั้นใครยิงมาทำด้วยอะไรขนาดยาวกว้างแค่นี้ก่อนเป็นต้นดังนี้ว่าแนะนำลูกศรเธอทั้งหลายจงทรงจำปัญหาที่เราไม่ตอบโดยความเป็นปัญหาที่เราไม่ตอบเถิดอะไรเล่าที่เราไม่ตอบแนะนำลูกศรที่ภูฏิวาโลกเพียงโลกไม่เพียงโลกมีที่สุดโลกไม่มีที่สุดชีวะอันนั้นสรีระก็อันนั้นชีวะอย่างหนึ่งสรีระอย่างหนึ่งสัตว์หลังจากตายแล้วมีอยู่ก็ไม่มีอยู่ก็มีสัตว์หลังจากตายแล้วมีอยู่ก็หาไม่ได้ไม่มีอยู่ก็หาไม่ได้ดังนี้เราไม่ตอบแนะนำลูกศรเพราะเหตุใดข้อนี้เราจึงไม่ตอบเพราะข้อนี้ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ไม่เป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ไม่เป็นไปเพื่อความเปื่อยหน่ายเพื่อความคลายกำหนดเพื่อความดับเพื่อความสงบเพื่อความรู้อย่างเพื่อความตรัสรู้เพื่อนิพพานเหตุนี้เราจึงไม่ตอบ ประการที่ ๔ นั้นเป็นแบบวางกฎข้อบังคับโดยใช้วิธีการกำหนดหลักเกณฑ์กฎและระเบียบข้อบังคับให้พระสงฆ์สาวกถือปฏิบัติด้วยความเห็นชอบพร้อมกันดังกล่าวว่าสงฆ์สุญฺจตุยาเพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์

๓) ปรัชญาการสอนของพระพุทธเจ้า

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนของแต่ละบุคคลนั้นมีมาก ย่อมมีทัศนคติที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ใครจะศึกษาค้นคว้ามาด้วยวิธีการอย่างไร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงมีปรัชญาการสอนของพระองค์เช่นเดียวกัน โดยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องการสอน ดังนี้

๓.๑) การสอนเป็นการช่วยให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ถูกต้อง รู้จักมองสิ่งทั้งหลายตามสภาพความเป็นจริง ทำให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคม ไม่ทำตามอำนาจกิเลสตัณหา

๓.๒) การสอนเป็นการพัฒนาปัญญาและปัญญาเป็นความรู้ความเข้าใจที่เกิดผุดขึ้นในภายในของบุคคลเองไม่มีใครหยิบยื่นให้ ความรู้นี้เรียกว่าเกิดปัญญาหรือมีจิตใจเป็นสัมมาทิฐิ

๓.๓) ผู้สอนคือผู้แนะนำหรือเป็นเพียงผู้ชี้แนวทางให้ เป็นกัลยาณมิตรที่ตาทางช่วยเหลือผู้เรียนด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ พยายามสรรหาอุบายกลวิธีและอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดปัญญาเห็นแจ้งด้วยตนเอง

๓.๔) การที่จะพัฒนาตนเองให้เกิดปัญญานั้น ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างปัญญาให้เกิดแก่ตน จะต้องเป็นผู้ลงมือกระทำเองให้มากที่สุดและต้องยอมรับคำชี้แนะจากผู้สอน โดยเคารพแล้วลงมือปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้สอน

๓.๕) ผู้เรียนต้องเป็นอิสระในการใช้ความคิด ผู้สอนไม่มีการบังคับผู้เรียนให้เชื่อตาม โดยปล่อยให้ผู้เรียนรู้จักค้นหาเหตุผลเอาเอง หลักการนี้พระองค์ทรงใช้หลักกาลามสูตรกับผู้เรียน มาแล้วไม่มีการบังคับให้เชื่อ ให้ผู้เรียนพิสูจน์ให้เห็นจริงเสียก่อน จึงค่อยให้เชื่อตามจุดประสงค์หรือเป้าหมายสำคัญของการเรียนการสอนตามกระบวนการทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แจ้งด้วยตนเอง^{๒๔}

๔) แผนการสอนของพระพุทธเจ้า

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงแผนการสอนของพระพุทธเจ้าไปตามลำดับก่อนหลังดังนี้

๔.๑) วิเคราะห์ผู้ฟังพระองค์จะทรงศึกษาและเลือกบุคคลอย่างละเอียดจะเห็นได้จาก พุทธกิจที่ทรงใช้เช่นในเวลาใกล้รุ่งจะทรงตรวจดูสัตว์โลกผู้สมควรได้รับพระกรุณาเป็นต้น

๔.๒) กำหนดรู้ปริบทของผู้ฟังพระพุทธองค์จะทรงกำหนดรู้ถึงคุณลักษณะภูมิหลังของผู้ฟังเช่นเพศวัยฐานะความเป็นอยู่สภาพแวดล้อมชุมชนจารีตประเพณีอุปนิสัยระดับสติปัญญาเป็นต้น

๔.๓) กำหนดเนื้อหาสาระที่จะทรงใช้สอนขั้นตอนการเลือกธรรมที่จะนำมาสอนนั้น นับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะว่าผู้ฟังย่อมมีความพร้อมมีคุณสมบัติบริบททางสังคมที่ต่างกัน มีอินทรีย์ที่แก่กล้าต่างกันการกำหนดเนื้อหาสาระที่มีความยากง่ายให้ตรงกับความต้องการของผู้รับฟังย่อมมีผลต่อการรับรู้ธรรมะของผู้ฟังทั้งสิ้น

๔.๔) รูปแบบการนำเสนอพระพุทธเจ้าทรงมีรูปแบบในการสอนมากมายเช่นการสนทนาการบรรยายและการตอบปัญหาเป็นต้น

๔.๕) วิธีการนำเสนอ พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการนำเสนอที่หลากหลายเช่นบางครั้ง ทรงใช้วิธียกอุปมาขึ้นเปรียบเทียบบางครั้งใช้วิธีตอบปัญหาบางครั้งใช้วิธีเล่านิทานประกอบเป็นต้น

๔.๖) ลดส่วนที่เกินเพิ่มส่วนที่พร่องการแสดงธรรมของพระพุทธเจ้ามุ่งประโยชน์แก่กุลและประโยชน์ต่อชาวโลกโดยอาศัยพระกรุณาธิคุณเป็นที่ตั้ง

^{๒๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, หน้า ๖-๗.

๔.๗) การประเมินผลพระพุทธรูปองค์ทรงใช้วิธีการประเมินผลในการแสดงธรรมทุกครั้ง เมื่อจบการแสดงธรรมเทศนาแล้วจะเกิดคำถามว่าธัมมาภิสมโยคือการได้บรรลุธรรมตามเหตุปัจจัยส่วนคนที่อยู่ในที่ประชุมนั้นก็จักสามารถบรรลุคุณธรรมมากน้อยต่างกันไปตามความแก่กล้าของอินทรีย์

๔.๘) การติดตามผลพระพุทธรูปองค์จะทรงติดตามผลความคืบหน้าในเรื่องที่ทรงสอนไปเช่นทรงมอบให้พระสารีบุตรเถระเป็นพระอุปัชฌาย์ให้การอุปสมบทแก่พระราชาผู้บวชเมื่อแก่ ภายหลังเมื่อพระสารีบุตรนำมาเฝ้าจึงได้ตรัสถามถึงความเป็นไปของพระราชา ซึ่งพระสารีบุตรก็ทูลว่า พระราชาเธอเป็นผู้ว่าง่ายสอนง่ายเหลือเกินเป็นต้น

๕) กลวิธีและอุบายประกอบการสอน

พระพุทธรูปองค์ทรงใช้วิธีการสอนเพื่อสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมแล้วยังใช้กลวิธีและอุบายประกอบการสอนอีกมากมายในที่นี้พอสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

๕.๑) การยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบวิธีการนี้เป็นการทำให้เข้าใจความหมายแห่งธรรมะได้โดยง่ายเช่นลิงเฝ้าสวน เรื่องมีอยู่ว่าพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นบัณฑิตได้ตีเทียนฟุ้งถึงที่ช่วยกันรดน้ำต้นไม้ในพระราชอุทยานโดยที่ลิงได้พากันถอนต้นไม้ดูรากก่อนจึงรดน้ำ ถ้าต้นไม้ที่มีรากยาวก็รดน้ำมากถ้าต้นไม้ที่มีรากสั้นก็รดน้ำน้อยทำอยู่อย่างนี้ตลอด๗วันต้นไม้จึงตายหมดท่านจึงกล่าวว่าผู้ไม่ฉลาดคิดจะทำประโยชน์แต่ก็ทำประโยชน์ให้เสียไปเหมือนลิงเฝ้าสวนอีกตัวอย่างหนึ่งคราวหนึ่งยังมีนายจับเอาสัตว์ ๖ ชนิดคืองูจระเข้กสนัขบ้านสุนัขจิ้งจอกและลิงมาผูกไว้ด้วยกันโดยเชือกที่เหนียวแน่นแล้วทิ้งไว้คราวนั้นสัตว์ทั้ง ๖ ก็กระเสือกกระสนไปยังที่อยู่ของตน กล่าวคืองูจะเลื้อยไปยังจอมหลวงจระเข้จะคลานไปลงน้ำนกจะบินขึ้นอากาศสุนัขบ้านจะเดินกลับบ้านสุนัขจิ้งจอกจะวิ่งไปในป่าช้าและลิงก็จะกลับเข้าไปในป่าจึงเกิดการดึงดันกันขึ้นสัตว์ที่มีกำลังมากที่สุดก็สามารถดึงสัตว์ตัวอื่นๆ ติดตามตนไปได้ในที่สุดแล้วพระองค์จึงตรัสสรุปว่าภิกษุรูปใดรูปหนึ่งไม่ได้อบรมซึ่งกายคตาสติก็ฉันทันนั้นจักขุย่อมมฤตภิกษุไปในรูปอันน่าพอใจรูปอันไม่น่าพอใจย่อมเป็นของปฏิกุศลสังวรย่อมเป็นเช่นนี้^{๒๕}

๕.๒) การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมาวิธีการนี้ช่วยให้เข้าใจเรื่องลึกซึ้งที่เข้าใจยากได้ง่ายขึ้นทรงอธิบายเรื่องนามธรรมอันละเอียดอ่อนให้ชัดเจนโดยการอุปมาเช่นภูเขาคินยอมไม่หวั่นไหวเพราะแรงลม ฉันทิ บัณฑิตก็ไม่หวั่นไหวเพราะค่านินทาและสรรเสริญฉันทัน^{๒๖} เป็นต้น คนเรียนรู้บ่อยย่อมแก่ลงดุจโคถึกเนื้อของมันเจริญและปัญญาหาเจริญไม่^{๒๗} เมื่อดวงอาทิตย์จะขึ้นย่อม

^{๒๕} ดูรายละเอียดใน ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๓๔๘/๒๓๐.

^{๒๖} ดูรายละเอียดใน ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๘๑/๕๓.

^{๒๗} ดูรายละเอียดใน ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๑/๓๐.

มีแสงเงินแสงทองปรากฏขึ้นเป็นนิมิตมาก่อนฉนั้นใดความมีมิตรดียอมเป็นเบื้องต้น เป็นนิมิตแห่งการเกิดขึ้นของโพฆณค ๗ ฉนั้น^{๒๘} อีกตัวอย่างหนึ่งทรงสั่งสอนภิกษุทั้งหลายเกี่ยวกับที่สุดของวิภูสงสาร โดยทรงยกอุปมาไว้ว่าสมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวันตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่า สงสารนี้มีเบื้องต้นและเบื้องปลายรู้ไม่ได้ที่สุดเบื้องต้นที่สุดเบื้องปลายไม่ปรากฏแก่เหล่าสัตว์ผู้ถูก อวิชาคิดขวางถูกตัดหาผูกไว้วนเวียนท่องเที่ยวไปเปรียบเหมือนบุรุษตัดหญ้าท่อนไม้กิ่งไม้ใบไม้ใน ชมพูทวีปนี้แล้วรวมเป็นกองเดียวกันครั้นรวมกันแล้วจึงมัดมัดละ ๔ นิ้ววางไว้สมมติว่านี้เป็นมารดาของ เรานี้เป็นมารดาของมารดาของเรามารดาของมารดาแห่งบุรุษนั้นไม่พึงสิ้นสุดส่วนหญ้าท่อนไม้กิ่งไม้ ใบไม้ในชมพูทวีปนี้พึงหมดสิ้นไปชื่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะว่าสงสารนี้มีเบื้องต้นและเบื้องปลายรู้ไม่ได้ ที่สุดเบื้องต้นที่สุดเบื้องปลายไม่ปรากฏแก่เหล่าสัตว์ผู้ถูกอวิชาคิดขวางถูกตัดหาผูกไว้วนเวียน ท่องเที่ยวไปอุปมานี้ฉนั้นใด อุปมาอีกฉนั้นเธอทั้งหลายเสวยความทุกข์ได้รับความลำบากได้รับความ พินาศเต็มป่าช้าเป็นเวลายาวนานดังนั้นเธอทั้งหลายจึงควรเบื่อหน่ายควรคลายกำหนดควรเพื่อหลุด พ้นจากสังขารทั้งปวง^{๒๙}

๕.๓) การใช้สื่อธรรมชาติใกล้ตัวเป็นอุปกรณ์ในการสอนวิธีการนี้พระพุทธองค์จะทรง ใช้สื่อธรรมชาติเป็นอุปกรณ์ในการสอนดังจะยกตัวอย่างเช่นสมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าเมื่อประทับอยู่ในป่า ประคู้คลายใกล้เมื่อใกล้สัมพีได้ทรงหยิบใบประคู้คลายเล็กน้อยใส่กำพระหัตถ์แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลาย ว่าใบประคู้คลายในพระหัตถ์กับในป่าอย่างไรจะมากกว่ากัน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่าในป่ามากกว่า พระพุทธองค์จึงตรัสว่าสิ่งที่พระองค์ตรัสรู้แต่มีได้ทรงสอนเหมือนใบประคู้คลายในป่าส่วนที่ทรงสั่งสอน น้อยเหมือนใบประคู้คลายในพระหัตถ์และตรัสแสดงเหตุผลในการที่มีได้ทรงสอนทั้งหมดเท่าที่ตรัสรู้ ว่า เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่เป็นประโยชน์มิใช่หลักการดำเนินชีวิตอันประเสริฐไม่ช่วยให้เกิดความรู้ถูกต้อง นำไปสู่จุดหมายคือนิพพานได้^{๓๐}

๕.๔) การทำเป็นตัวอย่างเป็นทำนองสาธิตให้ดูแบบไม่ต้องกล่าวสอน สำหรับวิธีการ นี้พระพุทธองค์จะทรงกระทำให้เป็นแบบอย่างในทำนองสาธิตให้สาวกดูแล้วให้สาวกทำตาม ดังตัวอย่าง เช่น เรื่องทรงพยาบาลภิกษุใช้สมัยหนึ่งพระองค์พร้อมด้วยพระอานนท์ตามเสด็จขณะเสด็จ จาริกไปตามเสนาสนะที่อยู่ของพระสงฆ์ทรงเห็นพระภิกษุรูปหนึ่งเป็นไข้เป็นโรคท้องร่วงนอนจมกอง คูณและบุตรของตนไม่มีผู้พยาบาลดูแลจึงเสด็จเข้าไปหาจัดการทำความสะอาดให้นอนโดยเรียบร้อย เสร็จแล้วประชุมสงฆ์ทรงสอบถามเรื่องราวแล้วตรัสกับภิกษุสงฆ์ตอนหนึ่งว่าภิกษุทั้งหลายพวกเธอไม่มี

^{๒๘} ดูรายละเอียดใน ส.ม. (ไทย) ๑๙/๔๑๓/๑๐๖.

^{๒๙} ดูรายละเอียดใน ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๔๒๑/๑๙๙.

^{๓๐} ดูรายละเอียดใน ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๗๑๒/๔๓๔.

มารดาไม่มีบิดาผู้ใดเล่าจะพยาบาลพวกเธอถ้าพวกเธอไม่พยาบาลกันเองใครเล่าจักพยาบาลผู้ใดจะพึงอุปัฏฐากเราขอให้ผู้นั้นพยาบาลภิกษุใช้เถิด^{๓๑}

๕.๕) การใช้ภาษาในความหมายใหม่วิธีการนี้เป็นการใช้ภาษาในความหมายใหม่อันเป็นการเล่นภาษาเล่นคำเป็นเรื่องของความสามารถในการใช้ภาษาผสมกับบัญญัติธรรมดาดังเช่นคำว่า “ยัญ” หมายถึงเครื่องไทยธรรมซึ่งพระองค์ทรงสรรเสริญมิใช่หมายถึงมหายัญ ๕ ประการของพราหมณ์ดังที่อุชชยพราหมณ์ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่าแม่ท่านพระโคตมเองก็ทรงสรรเสริญยัญของพวกข้าพเจ้าหรือเป็นต้น พระผู้มีพระภาคตรัสว่าเราไม่ได้สรรเสริญยัญไปเสียทุกอย่างและเราก็ไม่ได้ติเตียนยัญไปเสียทั้งหมดเราไม่สรรเสริญยัญที่มีกิริยาคือยัญที่มีการฆ่าโค ยัญที่มีการฆ่าแพะแกะ ยัญที่มีการฆ่าไก่สุกร ๑ ยัญที่ทำให้สัตว์ต่างๆ ได้รับความเดือดร้อน ชื่อนั้นเพราะเหตุไรเพราะพระอรหันต์หรือท่านผู้บรรลอรหัตตมรรคยอมไม่เกี่ยวข้องกับยัญที่มีกิริยาอย่างนั้นแต่เราสรรเสริญยัญที่ไม่มีกิริยา คือนิจทานและอนุกุลยัญคือยัญที่ไม่มีการฆ่าโค ยัญที่ไม่มีการฆ่าแพะแกะ ยัญที่ไม่มีการฆ่าไก่สุกร ยัญที่ไม่ทำให้สัตว์ต่างๆ ได้รับความเดือดร้อน ชื่อนั้นเพราะเหตุไรเพราะพระอรหันต์หรือท่านผู้บรรลอรหัตตมรรคยอมเกี่ยวข้องกับยัญที่ไม่มีกิริยาอย่างนี้แล้วตรัสอีกว่ามหายัญที่มีกิริยามากเหล่านั้นคืออัสวเมธบุรุษเมธสัมมาปาสะวาชเปยยะนิรัคคะไม่มีผลมากพระอริยะผู้ปฏิบัติชอบแสวงหาคุณยิ่งใหญ่ยอมไม่เกี่ยวข้องกับยัญที่มีการฆ่าแพะแกะโคและสัตว์ต่างๆ แต่พระอริยะผู้ปฏิบัติชอบแสวงหาคุณยิ่งใหญ่ยอมเกี่ยวข้องกับยัญที่ไม่มีกิริยาเอื้ออำนวยประโยชน์ประชาชนบุขาทุกเมื่อและไม่มีการฆ่าแพะแกะโคและสัตว์ต่างๆ นักปราชญ์พึงบูชายัญนี้ที่มีผลมากเพราะเมื่อบูชายัญอย่างนี้ย่อมมีแต่ความดีไม่มีความชั่วยัญยอมแพร์หลายและเทวดาก็เลื่อมใส

๕.๖) การเลือกบุคคลที่จะทรงเผยแผ่ในการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธองค์จักทรงเลือกบุคคลที่เป็นหัวหน้าก่อนแม้ในการแสดงธรรมในท่ามกลางพุทธบริษัทเมื่อมีเป้าหมายจะโปรดบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นพิเศษแต่ก็ไม่ทรงทิ้งบุคคลส่วนมากทำให้ทุกคนได้รับประโยชน์ในการฟังธรรมตามกำลังของตนเช่นเมื่อครั้งตรัสรู้ใหม่ๆ ได้เสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดพระองค์เมื่อครั้งออกแสวงหาธรรมก่อนข้อนี้พิจารณาได้ทั้งในแง่ที่ปัญจวัคคีย์เป็นผู้ใฝ่ธรรมหรือในแง่ที่เป็นผู้ที่เคยมีอุปการะกันมาหรือในแง่ที่ว่าเป็นการสร้างความมั่นใจทำให้ผู้เคยเกี่ยวข้องหมดความสงสัยในพระองค์ตัดปัญหาในการที่ท่านเหล่านี้อาจไปสร้างความสงสัยขึ้นแก่ผู้อื่นต่อไปด้วยจากนั้นก็ไปปรียสกุบุตรพร้อมทั้งเศรษฐีผู้เป็นบิดาและญาติมิตรจากนั้นเมื่อจะเสด็จแคว้นมคธพระองค์ก็เสด็จไปโปรดชฎิล ๓ พันองพร้อมทั้งบริวารหนึ่งพันแล้วนำชฎิลเหล่านี้ผู้เป็นสาวกแล้วเข้าสู่กรุงราชคฤห์ประกาศหลักธรรมได้พระราชทานเป็นสาวกทำให้การประกาศพระศาสนาเป็นไปอย่างกว้างขวางได้โดยง่ายในระยะเวลาอันรวดเร็ว

^{๓๑} ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๕/๑๖๖/๑๗๙.

๕.๗) การรู้จักจังหวะและโอกาสวิธีการนี้คือการรอความพร้อมของผู้รับฟังทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางจิตใจของบุคคลนั้นเช่นเรื่องนายโคบาลชื่อนันทะ ที่เล่าไว้ว่า เศรษฐีคนหนึ่งผู้มั่งคั่งชื่อนันทะหลีกหลบราชภัยไปเป็นคนเลี้ยงโคนาปัญญาโครสไปให้อนาถบิณฑิก เศรษฐีเป็นประจำจนได้พบกับพระพุทธเจ้าด้วยความศรัทธาในพระพุทธเจ้า นายนันทะก็ได้ทูลนิมนต์พระองค์ให้เสด็จไปยังที่อยู่ของตนแต่พระพุทธองค์ไม่ทรงรับรอให้ญาณแก่กล้าก่อนและต่อมาพระองค์ทรงทราบว่าเรามีญาณแก่กล้าแล้ว จึงเสด็จไปหาเขาเมื่อนันทะก็ได้นิมนต์แล้วถวายทานตลอด ๗ วันในวันที่ ๗ พระพุทธเจ้าได้ทรงอนุโมทนาแสดงธรรมให้ฟังเขาได้บรรลุธรรม

๕.๘) การยืดหยุ่นในการสอนวิธีการนี้ทรงมีความยืดหยุ่นในการสอนตามเหตุปัจจัย คือทรงให้การยกย่องการข่มการปลอบประโลมและการอ่อนอ่อนผ่อนตามพระพุทธเจ้าทรงตรัสว่าเรา ย่อมฝึกคนด้วยวิธีละมุนละไมบ้างด้วยวิธีรุนแรงบ้างด้วยวิธีที่ทั้งอ่อนละมุนละไมและทั้งรุนแรงปนกันไปบ้าง^{๓๒} ดังที่พระพุทธองค์ตรัสกับนายเกสสารถิคนฝึกม้า นายเกสสิฝึกม้าใช้วิธีฝึกม้า ๔ แบบ คือแบบ นุ่มนวลแบบรุนแรงแบบผสมผสานทั้งสองอย่างและแบบฆ่าทิ้งในการฝึกม้าถ้าตัวไหนเป็นม้าอาชานอย เป็นม้ารู้ระเบียบวินัยก็ใช้วิธีนุ่มนวลถ้าเป็นม้าพยศเกรนนี้ต้องใช้วิธีรุนแรงจึงจะฝึกได้แต่ถ้าเป็นม้าที่ฝึก ยากสอนยากบางครั้งดีบางครั้งไม่ดีว่ายากสอนยากก็ใช้วิธีผสมผสานรวมกันเมื่อใช้ทั้ง ๓ วิธีครบแล้ว สอนไม่ได้เลี้ยงไปก็เสียหญ้าและน้ำเสียเวลาทั้งเสียฝึกไปก็เปล่าประโยชน์และนายเกสได้เรียนถาม ว่าพระองค์เวลาสอนสาวกใช้วิธีอย่างไรบ้างที่จะถอดพยศสาวกได้พระพุทธองค์ตรัสตอบว่าเราก็ใช้วิธี ๔ แบบเหมือนกันคือวิธีนุ่มนวล (สเนหนปิวิเนมิ) วิธีรุนแรง (ผรุเสนปิเวเนมิ) วิธีผสมผสาน (สณฺหผรุ เสนปิวิเนมิ) และวิธีฆ่าทิ้ง (หนามิ) แต่ในการฆ่าทิ้งของพระองค์คือการไม่เกี่ยวข้องด้วยเพราะว่าไม่มี ประโยชน์ที่จะทรงสั่งสอน

๕.๙) การลงโทษและการให้รางวัลสำหรับวิธีการนี้นั้นในทางวินัยถือว่ามีบทบัญญัติ แห่งความประพฤติอยู่แล้วทรงบัญญัติโดยความเห็นชอบร่วมกันของสงฆ์พร้อมทั้งกำหนดบทลงโทษผู้ ละเมิดไว้สำหรับการตรัสชมของพระพุทธองค์ทรงใช้ในลักษณะการยอมรับคุณค่าความดีของผู้นั้นให้ มั่นใจในการทำความดีของตนดังที่มีในพระไตรปิฎกที่ว่าทรงแสดงธรรมในบริษัทไม่ทรงยอบริษัท ไม่ทรงรุกรานบริษัททรงชี้แจงให้บริษัทเห็นแจ้งให้สมาทานให้อาจหาญให้ร่าเริงด้วยธรรมิกถา^{๓๓} ตรัสชมพระสุชาตะ ดังเรื่องเล่าไว้ว่าพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวันทอดพระเนตรเห็นท่าน พระสุชาตะกำลังเดินมาแต่ไกลตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่ากุลบุตรนี้ย่อมงามด้วยสมบัติ ๒ ประการคือ

^{๓๒} ดูรายละเอียดใน อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๑๑/๑๓๒๑๓๔-

^{๓๓} ดูรายละเอียดใน อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๔๘/๖๐.

(๑) มีรูปงามนำคุณาชมประกอบด้วยผิวพรรณงามยิ่งนัก

(๒) ได้ทำให้แจ้งประโยชน์ยอดเยี่ยมตรัสชมพระลกุณฎกัททียะ ดังเรื่องที่เล่าไว้ว่า พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวันทอดพระเนตรเห็นท่านพระลกุณฎกัททียะกำลังเดินมาแต่ไกลแล้วตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่าเธอทั้งหลายเห็นภิกษุผู้มีผิวพรรณไม่งามไม่นำดูแต่เป็นผู้ถูกภิกษุทั้งหลายดูแคลนที่กำลังเดินมานั้นหรือเมื่อภิกษุทั้งหลายพูดว่าเห็นพระพุทธานุภาพมากสมบัติที่เธอไม่เคยเข้าเธอก็เข้าได้โดยง่ายและเธอได้ทำให้แจ้งประโยชน์ยอดเยี่ยมเรื่องทรงดำเนินเดือนพระนันทะ^{๓๔} ดังเรื่องที่เล่าไว้ว่าพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวันทราบที่ท่านพระนันทะห่มจีวรที่หุบแล้วหุบอีกหยอดนัยน์ตาและถือบาตรมีสีกาวาวจึงตรัสว่านันทะขอที่เธอห่มจีวรที่หุบแล้วหุบอีกหยอดนัยน์ตาและถือบาตรมีสีกาวาวไม่สมควรแก่เธอ ผู้เป็นกุลบุตรผู้บวชด้วยศรัทธาข้อที่เธอพึงเป็นผู้อยู่ป่าเป็นวัตรเป็นผู้เที่ยววิณฑบาตเป็นวัตรเป็นผู้งมผ้าบังสุกุลเป็นวัตรและไม่มุ่งหวังในกามทั้งหลายอยู่อย่างนี้จึงสมควรแก่เธอผู้เป็นกุลบุตรผู้บวชด้วยศรัทธา

๕.๑๐) การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าพระพุทธองค์ทรงเป็นผู้เลิศด้วยปฏิภาณไหวพริบสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วยดีดังจะยกตัวอย่างเช่นคราวหนึ่งพระเจ้าปเสนทิโกศลเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าณเชตวันหลังจกสนทนาธรรมแล้วได้ทูลถามว่าบรรดาคณาจารย์เจ้าลัทธิผู้มีชื่อเสียงทั้งหลายคือปุณณะกัสสปะเป็นต้นเมื่อถูกพระองค์ถามก็ไม่ปฏิญาณว่าตนได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณเหตุใดพระพุทธเจ้าซึ่งบวชไม่นานและยังมีอายุน้อยจึงกล้าปฏิญาณว่าตนได้ตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณพระพุทธเจ้าตรัสตอบด้วยไหวพริบปฏิภาณว่ามหาพิตรมีของอยู่ ๔ อย่าง คือที่ไม่ควรดูหมิ่นของ ๔ อย่างนั้นคือ กษัตริย์ไม่ควรดูหมิ่นว่ายังทรงพระเยาว์ งูไม่ควรดูหมิ่นว่าตัวเล็ก ไฟไม่ควรดูหมิ่นว่าเล็กน้อย และภิกษุไม่ควรดูหมิ่นว่ายังหนุ่ม เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสจบลงพระเจ้าปเสนทิโกศลก็บังเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าอย่างจริงจังและปวารณาตนเป็นอุบาสกตลอดชีวิต^{๓๕}

จากความหมายทั่วไปของการเผยแผ่และผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยประมวลได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น เป็นการแสดงหลักธรรมเพื่ออนุเคราะห์ประชาชนด้วยการแนะนำหลักการ วิธีการและเป้าหมายสูงสุดเพื่อให้ประชาชนได้นำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติ ซึ่งความหมายทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงแนวคิดและให้ความหมายเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ต่างๆ มากมาย ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังตาราง ๒.๒ ดังนี้

^{๓๔} ดูรายละเอียดใน ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๗๑๐/๓๑๗.

^{๓๕} ดูรายละเอียดใน ส.ส. (ไทย) ๑๕/๓๒๕/๗๘.

ตารางที่ ๒.๓ ความหมายทั่วไปของการเผยแผ่

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน, (๒๕๔๒, หน้า ๔๕๙).	๑. การทำให้ขยายออกไป ๒. การปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใส
สุชีพ ปุญญานุภาพ, (๒๕๒๔, หน้า ๑๓).	๑. อนุเคราะห์มุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ๒. แสดงธรรมไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มผู้อื่น
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๘, หน้า ๑๑๐).	๑. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม ๒. ประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้งถือเป็น วัตถุประสงค์
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๐, หน้า ๔๕).	๑. ผลตอบสนองได้รับสืบมาจากพฤติกรรม ๒. บุคลิกภาพภายนอก
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๒, หน้า ๗๕).	๑. เป็นที่รักเป็นที่พอใจ ๒. เป็นที่เคารพ ๓. เป็นที่ยกย่อง ๔. เป็นนักพูด ๕. เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ ๖. เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตฺโต), (๗ กันยายน ๒๕๕๕).	๑. การทำงานเชิงรุก ๒. การสร้างเครือข่าย ๓. การประสานสามัคคี ๔. การพัฒนาศักยภาพเองอยู่ เสมอ ๕. การนำธรรมให้เข้าถึงจิตใจของชาวบ้าน
พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทร), (๒๕๕๑, หน้า ๔๑).	๑. พัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใส ๒. น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติ ปฏิบัติ ๓. ต้องเหมาะสมกับกาลเวลา ๔. เป็นเรื่องที่คนชอบ หรือเสนอโดยวิธี ที่ผู้รับสารชื่นชอบ

๒.๒.๒ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันนั้น มีเทคนิคและวิธีการในการเผยแผ่พุทธธรรมหลายวิธีด้วยกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑) รูปแบบและวิธีการเทศนาของพระสงฆ์ไทย

พระสงฆ์ซึ่งถือว่าเป็นบริษัทเดียวที่มีบทบาทสำคัญต่อพระพุทธศาสนาย่อมต้องศึกษาให้เข้าใจถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาคือการนำธรรมะไปสู่ประชาชนเพื่อให้เขาเหล่านั้นปฏิบัติเป็นสัมมาปฏิบัติอันก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและแก่สังคมโดยทั่วไปพระสงฆ์ทำหน้าที่ดังกล่าวนี้

เรียกว่า “พระนักเทศน์, พระนักเผยแผ่, พระธรรมจาริก” ซึ่งตรงกับภาษาบาลีว่า “ธมมกถิก” โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันนี้รูปแบบและวิธีการเทศน์ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย เพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปได้อย่างสะดวกและเป็นที่ยอมรับของประชาชนดั่งนั้นแล้วจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาควรเรียนรู้หลักการเทศน์ที่ถูกต้อง (The Principle of Sermon) ดังนี้^{๓๖}

๑.๑) ความหมายของการเทศน์ คำว่า “การเทศน์” หมายถึงการยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดงเพื่อสั่งสอนประชาชนให้รู้และเข้าใจจะได้ละชั่วทำดีมีสวรรค์และนิพพานเป็นจุดหมายของชีวิตฉะนั้นความหมายของนักเทศน์หมายถึงผู้เชี่ยวชาญในการแสดงธรรมสามารถยกหลักธรรมขึ้นอธิบายได้อย่างแจ่มแจ้งเป็นที่ประทับใจของท่านผู้สดับรับฟังทำให้ผู้ฟังมีจิตเลื่อมใสในคำสอนและจดจำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อพัฒนากายวาจาและใจให้บริสุทธิ์สะอาดปราศจากความชั่วร้ายนักเทศน์หมายถึงพระผู้นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปแสดงให้ผู้ฟังได้รู้และเข้าใจโดยผู้ฟังเหล่านั้นสามารถปฏิบัติให้บรรลุผลตามสมควรแก่การปฏิบัติ

๑.๒) ประเภทของนักเทศน์ โดยปกติจะแบ่งพระนักเทศน์ออกเป็น ๒ ประเภทดังนี้

(๑) นักเทศน์ปฏิภาณไม่อ่านคัมภีร์หรือนักเทศน์ปากเปล่าคือนักเทศน์แบบไม่อ่านหนังสือแต่ถือหนังสือเทศน์เป็นคัมภีร์ประคองไว้เพื่อเป็นการแสดงความเคารพ การเทศน์แบบนี้เป็นการแสดงถึงความสามารถของนักเทศน์ที่มีไหวพริบปฏิภาณความเฉลียวฉลาดในการแสดงธรรมะ นักเทศน์แบบนี้ต้องมีความรู้และได้รับการฝึกฝนตนเองมาเป็นอย่างดี

(๒) นักเทศน์อ่านคัมภีร์หมายถึงการเทศน์ไปตามคัมภีร์ที่มีผู้แต่งไว้หรือที่ตนเองแต่งไว้แล้ว

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วไม่ว่าจะเป็นการเทศน์แบบใดก็ตามก็มีแนวการพรรณนาความเพียง ๒ ลักษณะคือ

(๑) ปุคคลาธิษฐานเทศนาพรรณนาโดยยกบุคคลเป็นที่ตั้งเช่นยกเรื่องนิทานหรือยกเหตุการณ์มาเล่าประกอบ

(๒) ธรรมาธิษฐานเทศนาพรรณนาความโดยเน้นหลักธรรมเป็นที่ตั้งอธิบายให้เห็นอาการของธรรมะส่วนใหญ่จะใช้ภาษาที่เป็นนามธรรมไม่ยกนิทานไม่ยกเหตุการณ์ไม่ยกบุคคลมาเป็นตัวอย่างเทศนาจะไม่เป็นยาขมแต่จะเป็นที่นิยมชมชอบเพราะนิทานจะช่วยในการขยายธรรมจะเป็น

^{๓๖} เสนาะ ผดุงฉัตร, วาทศาสตร์ศิลปะเพื่อการพูด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๖.

เทศนาที่เข้าใจง่ายฟังง่ายและง่ายต่อการจดจำนำไปประพฤติปฏิบัติจัดเป็นเทศนาที่ยอดนิยมนื่องค์สมเด็จพระบรมศาสดาทรงนำมาแสดงมากที่สุด

๑.๓) วัตถุประสงค์ของการเทศน์ การเทศน์แต่ละครั้งผู้เทศน์ต้องตั้งเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายไว้จะให้ธรรมะอะไรแก่ผู้ฟังแต่เป้าหมายสูงสุดของเทศน์ชั้นสูงสุดคือวิมุตติหมายถึงความหลุดพ้นจากกิเลสจนถึงมรรค ผล นิพพานแต่การเทศน์จนถึงวิมุตตินั้นเป็นเรื่องยากทั้งผู้เทศน์และผู้ฟังแต่ถึงอย่างไรแล้วผู้เทศน์ก็ต้องใช้ความสามารถในการเทศน์อย่างจริงจังรู้จักจิตใจของผู้ฟังว่าเขาต้องการฟังอย่างไรผู้ฟังก็ควรมีอุปนิสัยในการฟังเพื่อถึงวิมุตติเมื่อกระทำได้เช่นนี้แม้จะไม่ถึงวิมุตติตามพุทธประสงค์แต่ผู้เทศน์ก็ต้องนึกไว้ทุกครั้งว่าวิมุตติคือจุดหมายของการเทศน์เพราะวิมุตติมิใช่อะไรอย่างเดียวแต่มีถึง ๕ อย่างคือ

(๑) วิกขัมภนนิโรธ (วิกขัมภนวิมุตติ) ดับหรือพ้นจากกิเลสด้วยการข่มไว้เช่นการดับกิเลสของท่านผู้บำเพ็ญฌานถึงปฐมฌานยอมข่มนิรวณไว้ได้ตลอดเวลาที่อยู่ในฌานนั้น

(๒) ตทังคินิโรธ (ตทังควิมุตติ) ดับด้วยองค์นั้นๆ คือดับกิเลสด้วยธรรมที่เป็นคู่ปรับหรือธรรมตรงกันข้ามเช่นดับสักกายทิฏฐิด้วยความรู้ที่กำหนดแยกอุปนามออกได้เป็นการดับชั่วคราวกิเลสยังเกิดขึ้นได้อีก

(๓) สมุจเฉทนิโรธ (สมุจเฉทวิมุตติ) คือดับด้วยตัดขาดคือดับกิเลสสิ้นเด็ดขาดด้วยโลกุตตรมรรคกิเลสย่อมไม่เกิดขึ้นอีก

(๔) ปฏิปัสสัทธินิโรธ (ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ) คือดับด้วยสงบระงับหมายถึงอาศัยโลกุตตรมรรคดับกิเลสเด็ดขาดไปแล้วบรรลุโลกุตตรผลกิเลสเป็นอันสงบระงับไปหมดแล้วไม่ต้องขวนขวายเพื่อดับในขณะแห่งผลนั้นชื่อว่าปฏิปัสสัทธินิโรธ

(๕) นิสสรณนิโรธ (นิสสรณวิมุตติ) ดับด้วยความปลอดโปร่งคือดับกิเลสสิ้นเชิงดำรงอยู่ในภาวะที่กิเลสดับแล้วนั้นยังยืนตลอดไปภาวนานั้นชื่อว่านิสสรณนิโรธคืออมตธาตุได้แก่निพพาน^{๓๗}

๑.๔) จุดมุ่งหมายของการเทศน์ ในการเทศน์ทุกครั้งนักเทศน์ทุกคนจะต้องวางจุดหมายของการเทศน์ไว้ ๒ ชั้นคือ^{๓๘}

(๑) จุดหมายชั้นสูงสุดได้แก่วิมุตติคือเทศน์ให้ผู้ฟังเข้าถึงวิมุตติหลุดพ้นจากกิเลสจนบรรลุมรรคผลนิพพาน

^{๓๗} เสนาะ ผดุงฉัตร, วาทศาสตร์ศิลปะเพื่อการพูด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖๔.

^{๓๘} ุรายนละเอียดใน อัง. ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๒๑/๓๖๓.

(๒) จุดหมายขั้นต่ำลงมาคือให้ผู้ฟังได้อานิสงส์การฟังธรรมอย่างน้อย ๕ ประการคือ

(๒.๑) ผู้ฟังยอมได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยฟัง

(๒.๒) ย่อมเข้าใจชัดสิ่งที่ได้ฟังแล้ว

(๒.๓) ย่อมบรรเทาความสงสัยเสียได้

(๒.๔) ย่อมทำความเห็นให้ตรง

(๒.๕) จิตของผู้ฟังยอมเลื่อมใส^{๓๙}

๑.๕) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเทศน์ เรื่องที่นักเทศน์จะต้องรู้นั้นมีอยู่มากมายแต่สำหรับเรื่องที่มีความจำเป็นที่จะต้องรู้ก่อนในเบื้องต้นมีอยู่ด้วยกันอย่างน้อย ๕ เรื่องคือ^{๔๐}
๑. เรื่องการเทศนา ๒. จรรยานักเทศน์ ๓. การสังเกตบุคคล ๔. ประเมินผลเทศนา ๕. รู้คุณค่าสมาธิ

๑.๖) หลักการเทศนาสำหรับนักเทศน์นักเทศน์ชั้นแนวหน้าท่านถือหลักว่า “ก่อนจะเทศน์ต้องเตรียมถ้าไม่เตรียมก็เสียเหลี่ยมนักเทศน์” การเตรียมตัวของการเป็นนักเทศน์ที่ดีนั้นจะต้องเตรียมสิ่งที่พื้นฐาน ดังนี้ ๑.เตรียมตัวคือ เรียนรู้วิชาการต่างๆ ให้ถูกต้องตามขั้นตอนของจรรยาหรือศาสนพิธีที่เกี่ยวกับการเทศน์ ๒.เตรียมใจคือ ควบคุมใจให้มีสมาธิมีใจปลอดโปร่งสร้างเชื่อมั่นไม่หวั่นไหวกังวลพรรณนาว่าในใจไปเป็นตอนๆ ๓.เตรียมวิสัยผู้ฟังคือ รู้ลักษณะคนฟังและเลือกวิธีการเทศนาให้เหมาะสมกับคนฟังเหมือนกับการป้อนข้าวว่าจะป้อนคำเล็กหรือคำโตต้องดูขนาดปากของผู้ที่จะทานเสียก่อน ๔.เตรียมหลักการเทศน์คือ ถ้าต้องการให้เทศนางามในเบื้องต้นในท่ามกลางและในที่สุดก็ต้องอธิบายตามพุทธวิธี ๔ ส. คือ^{๔๑}

ส.๑ สันทัสสนา คือเทศน์ได้แจ่มแจ้ง

ส.๒ สมาทปนา คือเทศน์ได้จูงใจ

ส.๓ สมุตเตชนา คือเทศน์ปลุกให้กล้า

ส.๔ สัมปหังสนา คือเทศน์ให้รำเริง

หลักการเทศน์แบบ ๔ ส. มีความหมายดังนี้^{๔๒}

^{๓๙} อัง. ปญจก. (ไทย) ๒๒/๒๐๒/๒๕๑-๒๕๒.

^{๔๐} พระโสภณธรรมวาที (บุญมา อาคมปัญโญ), **ความรู้พื้นฐานการเทศน์**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศิลป์สยามบรรณภัณฑ์และการพิมพ์จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐.

^{๔๑} อัง. จตุกก. (ไทย) ๒๑/๙๗/๑๑๕.

^{๔๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธวิธีในการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๔๕.

(๑) สันทัสสนาคือ เทศน์ได้แจ่มแจ้งสอนได้แจ่มแจ้งดูเห็นด้วยตาของตนเองเช่นการสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงสอนได้แจ่มแจ้งชัดเจนเห็นภาพพจน์ปรากฏเป็นรูปธรรมจนได้รับคำชื่นชม นิยมยกย่องว่าเทศนาของพระองค์แจ่มแจ้งเหลือเกิน “เหมือนจับภาชนะที่คว่ำให้หายเหมือนเปิดของที่ปิดอยู่ เหมือนการจุดประทีปในที่มืดเหมือนการชี้ทางแก่ผู้หลงทาง”

(๒) สมาทพนาคือ เทศน์ได้จูงใจสอนให้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนายึดมั่นในหลักศีลธรรมและค่านิยมที่ดีงามและเชื่อมั่นในหลักกรรม

(๓) สมุตเตชนาคือ เทศน์ปลุกให้กล้าสอนให้มีความพยายามในการปฏิบัติตามหลักกรรมและศาสนพิธีโดยเฉพาะมีการนำการบริหารจิตและการเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

(๔) สัมปหังสนาคือ เทศน์ให้รำเริงสอนสนุกด้วยลีลาหรรษารำเริงทำให้ผู้ฟังรักที่จะเรียนรู้เรื่องพระพุทธศาสนาต่อไปซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาต่อเนื่องตลอดชีวิตไม่คิดล้มเลิกการเรียนรู้พระพุทธศาสนา^{๔๓}

๒) วิธีการเทศนา

จุดสำคัญของการเทศน์อยู่ที่การนำเสนอจะนำเสนออย่างไรจึงจะเร้าใจผู้ฟังเป็นเรื่องสำคัญที่นักเทศน์ควรเรียนรู้ซึ่งมีการแนะนำไว้ว่า “ขั้นต้นให้ตื่นตันทอนกลางให้กลมกลืน สรุปลงให้จับใจ”^{๔๔} จะใช้วิธีไหนนักเทศน์เลือกใช้ได้ตามถนัดแต่ต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคลและในการเทศน์นั้น ท่านได้วางโครงไว้ ๓ ตอน คือ

๒.๑) อุเทศคือส่วนของหัวข้อเทศนาซึ่งประกอบด้วยการเริ่มเรื่องการปลุกใจให้คนสนใจฟังธรรมและการนำใจความเทศนาเข้าหาบทเทศต่อไปซึ่งมีลำดับความดังนี้ นะโม ๕ ชั้น อุเทศคาถา อารัมภบท เชื่อมความทั้งหมดเข้าสู่บทเทศ

๒.๒) นิเทศคือตอนจำแนกแจกความอธิบายขยายความให้ไพเราะเหมาะสมเจาะหมดจดได้รสได้สาระได้ธรรมะแจ่มแจ้งมีองค์ประกอบในการนิเทศดังนี้ ฐานะภาสิต คิตติความหมาย กระจายประเด็น มีลูกเล่นลูกฮา สาธกเหตุการณ์ มีนิทานสาธิต ใส่ภาสิตคำสอน แทรกกาพย์กลอนที่กินใจ

๒.๓) ปุณินเทศคือ ตอนสรุปใจความได้แก่การเก็บเนื้อความที่อธิบายบรรยายมาฝากไว้ให้คิดก่อนจะจบมีลำดับความดังนี้ สรุปใจความ ตามด้วยบทให้พร บทตอนเฝ้า

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒.

^{๔๔} อ้างแล้ว, หน้า ๑๔.

สรุปการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันนั้น มีรูปแบบและวิธีการที่คล้ายคลึงกัน เน้นการเทศน์หรือสนทนาธรรมเป็นหลัก และประยุกต์เอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันมาประยุกต์ใช้ในการเทศน์ให้ประชาชนได้สนใจมากยิ่งขึ้นและเข้าใจเนื้อหาสาระในการเทศน์นั้นให้มากยิ่งขึ้นด้วยจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันและผลการศึกษาของนักวิชาการต่างๆ ผู้วิจัยประมวลได้ว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันมีความหมายที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ ดังตาราง ๒.๓ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๔ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เสนาะ ผดุงฉัตร, (๒๕๔๐, หน้า ๒๖).	๑. ยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดงเพื่อสั่งสอนประชาชนให้รู้และเข้าใจ ๒. ยกหลักธรรมขึ้นอธิบายได้อย่างแจ่มแจ้ง
พระโสภณธรรมวาที (บุญมา อาคม บุญโณ), (๒๕๔๖, หน้า ๑๐).	๑. เรื่องการเทศนา ๒. จรรยานักเทศน์ ๓. การสังเกตบุคคล ๔. ประเมินผลเทศนา ๕. รู้คุณค่าสมาธิ
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๑, หน้า ๔๕).	๑. เทศน์ได้แจ่มแจ้ง ๒. เทศน์ได้จูงใจ ๓. เทศน์ปลุกให้กล้า ๔. เทศน์ให้รู้เรื่อง

๒.๓ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

๒.๓.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

การบริหารเป็นกระบวนการที่สำคัญในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ การจัดการศึกษาก็เช่นเดียวกัน มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นขั้นตอนไปสู่สัมฤทธิ์ผล ซึ่งจะต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จ อาจกล่าวได้ว่าผลสำเร็จของการศึกษาอยู่ที่การบริหารจัดการที่ดี ซึ่งเกิดจากการที่ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการการศึกษา ดังนั้นการบริหารจึงเป็นศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้ได้ ในหลายบริบท ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ดังต่อไปนี้

๑. การบริหาร หมายถึง การปกครอง เช่น บริหารส่วนท้องถิ่น การดำเนินการจัดการ เช่น บริหารธุรกิจ^{๕๕} การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น^{๕๖} การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการวางแผนการจัดองค์การ การดำเนินงาน และการควบคุมเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย^{๕๗} เป็นศิลปะของการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งพร้อมด้วยกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การเป็นผู้นำและการควบคุม^{๕๘} เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมโดยผู้บริหารและสมาชิกในองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๕๙} คือ กระบวนการที่มีการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม ซึ่งจะทำงานดำเนินไปได้ อย่างเรียบร้อยและกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเสมอ^{๕๐} เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการ

---

^{๕๕}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐๙.

^{๕๖}พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), พุทธวิธีในการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑.

^{๕๗}Wagner, J.A., & Hollenbeck, J.R., *Management of Organization Behavior*, (New Jersey : Prentice – Hall, 1995), p. 74.

^{๕๘}Holt, D.H., *Management Principles and Practices*, (New Jersey : Prentice– Hall, 1993), p. 3.

^{๕๙}จันทรานี สงวนนาม, *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

^{๕๐}ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง, *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

ควบคุม (Controlling)^{๕๑} ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจตลอดจนใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมีเพื่อการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้น ๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ^{๕๒} โดยการใช้ศาสตร์และศิลป์ที่นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบ ตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๓}

อีกนัยหนึ่ง การบริหาร คือ การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมกันทำงานเพื่อบรรลุจุดประสงค์อย่างเดียวกัน^{๕๔} โดยการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการศึกษา (Administration Resource) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๕๕} ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการของการวางแผน การจัดการ องค์กร การสั่งการ และการควบคุมกำกับ ความพยายามของสมาชิกขององค์กรและใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จขององค์กรที่กำหนดตามเป้าหมาย^{๕๖} การจัดการหรือการควบคุมกิจการต่าง ๆ ของรัฐ เช่น การบริหารการเงินของมูลนิธิ การบริหารกิจการภาษี การบริหารกิจการแพทย์ การบริหารที่ดินรกร้างว่างเปล่า การบริหารการก่อสร้าง การบริหารกิจการอุตสาหกรรม และอื่น ๆ ที่เป็นงานที่เรียกกันว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration)^{๕๗} ซึ่งจะต้องดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๕๘}

---

^{๕๑}วิโรจน์ สารรัตนะ, **การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๕), หน้า ๓.

^{๕๒}พนัส หันนาคินทร์, **ประสบการณ์ในงานบริหารบุคลากร**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

^{๕๓}สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๑.

^{๕๔}จุมพล สวัสดิ์ยากร, **หลักการบริหารและมนุษยสัมพันธ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

^{๕๕}ธีระรัตน์ กิจจารักษ์, **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

^{๕๖}สมยศ นาวิการ, **พฤติกรรมองค์กร**, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘.

^{๕๗}ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ โทวณะบุตร, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

^{๕๘}สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภุชย์, **หลักการบริหารเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖), หน้า ๑๒.

นอกจากนี้ การบริหาร ยังหมายถึง กระบวนการทางสังคม ซึ่งพิจารณาได้เป็น ๓ ทาง คือ^{๕๙} ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบ และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ทางปฏิบัติการ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์กันหรือร่วมทำปฏิกิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน เป็นกระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การจึงจะประสบสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๖๐} โดยมีหลักการ ดังนี้^{๖๑}

๑. ต้องมีองค์การ (Organization) และองค์การนั้นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) อันแน่ชัด

๒. ต้องมีคนทำงานร่วมกัน คนเป็นส่วนสำคัญในการบริหารหรือการทำงาน

๓. ต้องมีทรัพยากรในการบริหาร ซึ่งนอกจากคน (Man) แล้วจะต้องมีทรัพยากรอื่นที่สำคัญ ได้แก่ เงิน (Money) วัสดุ (Material) ในการทำงาน

๔. ต้องมีการจัดการในการบริหารหรือการทำงานเพื่อให้การทำงานเป็นไปโดยราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์

อีกประการหนึ่ง การบริหาร หมายถึง กระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การ^{๖๒} โดยการขับเคลื่อนงานภายในองค์การให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ (Leadership) การแนะแนว (Guiding) และการกระตุ้น (Motivation) ความเพียรของผู้อื่นสู่เป้าหมายขององค์การ และยังรวมไป

^{๕๙} วชิร บูรณสิงห์, การบริหารหลักสูตร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

^{๖๐} พะยอม วงศ์สารศรี, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๓๖.

^{๖๑} ประทาน คงฤทธิศึกษากร, สุขภาพลในในฐานะปกครองตนเอง, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๗๖.

^{๖๒} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

ถึงการให้กำลังใจ (Inspiring) การสื่อสาร(Communication) การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Management)^{๖๓}

การบริหาร มี ๒ นัย คือ^{๖๔}

๑. คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลีว่า บริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบและ หร ธาตุในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปณฺหํ ปริหริตฺ สมตฺถอ” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป

๒. คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษ ว่า Administer และ Administration แปลความหมาย คือ การปกครอง ดำเนินการ อำนาจการ จัดการ จัดให้ วาง ส่งเสริม และบำรุง

การบริหาร การจัดการ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบด้วย^{๖๕} รวมไปถึงการกำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยความสะดวก และการตรวจสอบ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ^{๖๖} โดยประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้^{๖๗}

๑. บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
๒. ต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน
๓. ต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการกระทำร่วมกันเด่นชัด
๔. วัตถุประสงค์นั้น ๆ ต้องตรงกันในกลุ่มบุคคลผู้ร่วมกระทำ

การบริหารยังมีความหมายอื่น ๆ อีก คือ การบริหารเป็นเรื่องของการนำเอากฎหมายและนโยบายต่าง ๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ ด้วยความ

^{๖๓}E.N. Chapman, *Supervisor Survival Kit*, 2nd edition, California : Science Research Associates Inc., 1995), p. 3.

^{๖๔}สิริภพ เหล่าลาภะ, *พุทธศาสตร์การเมือง*, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

^{๖๕}ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, *องค์การและการจัดการ*, (กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒.

^{๖๖}มัลลิกา ต้นสอน, *การจัดการยุคใหม่*, (กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

^{๖๗}บรรจบ เนียมมณี, *หลักการบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๓), หน้า ๒๖๑.

เที่ยงธรรมและมีประสิทธิภาพ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้^{๖๘} เป็นกระบวนการสั่งการและควบคุมกิจกรรมของสมาชิกในองค์การเพื่อวัตถุประสงค์ในการทำให้เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของสถาบันสำเร็จผล^{๖๙} โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๗๐} และเป็นกระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง^{๗๑}

การบริหาร ยังหมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคนและวัตถุ สามารถประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์การที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๗๒} กระบวนการสั่งการและควบคุมกิจกรรมของสมาชิกในองค์การรูปร่าง เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำให้เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของสถาบันสำเร็จผล^{๗๓} โดยที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป นำทั้งศาสตร์และศิลป์ มาใช้ในการทำงานร่วมกัน เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัยการบริหารอย่างเหมาะสมและใช้กระบวนการบริหารอย่างมีระบบ^{๗๔} จัดเป็นการกระทำหรือกระบวนการที่ต้องการทำให้นโยบาย และวิธีการมีประสิทธิภาพ^{๗๕} เป็นกระบวนการที่นำเอาการตัดสินใจ และนำเอานโยบายไปปฏิบัติส่วนการบริหารรัฐกิจนั้น เกี่ยวข้องกับการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ^{๗๖} ขับเคลื่อนงานภายในองค์การให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำการแนะแนว และการกระตุ้นความเพียรของผู้อื่นเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ และยังรวม

^{๖๘}พิทยา บวรวัฒนา, **การบริหารเชิงบูรณาการ**, (นนทบุรี : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^{๖๙}ชาญชัย อาจิณสมภาร, **ศัพท์การบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๑๑.

^{๗๐}สุธี สุทธิสมบูรณ์, **หลักการบริหารเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖), หน้า ๑๒.

^{๗๑}เสนาะ ตีเยาว์, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

^{๗๒}ธงชัย สันติวงษ์, **องค์การและการบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

^{๗๓}กิตติมา ปรีดีดิถ, **ทฤษฎีบริหารองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร : ธนะการพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๔.

^{๗๔}ศจี อนันต์นพคุณ, **กลวิธีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ**, (สงขลา : ชลบุตรกราฟฟิก, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^{๗๕}ชาญชัย อาจิณสมภาร, **การบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๗), หน้า ๗.

^{๗๖}ติน ปรัชญพฤทธิ, **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๘.

ไปถึงการให้กำลังใจ การสื่อสาร การวางแผน และการจัดการ^{๗๗} และกระบวนการออกแบบการดำรงรักษาไว้ ซึ่งสภาพแวดล้อมของผู้ร่วมงาน กลุ่มบุคคล ที่จะร่วมมือกันทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ให้ประสบ ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อจำกัดพื้นฐานที่ต้องการพยายายความได้ดังนี้^{๗๘}

๑. ผู้บริหารทำตัวเป็นผู้จัดการในการวางแผน การจัดการองค์การ การบริหารงานบุคคล การควบคุมดูแล

๒. การจัดการทุกชนิดในองค์การ

๓. ผู้จัดการนั้นจะต้องบริหารทุกระดับชั้น

๔. ผู้จัดการทุกคนต้องมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน พยายามสร้างสิ่งต่าง ๆ ให้สูงกว่ามาตรฐาน

๕. การจัดการนั้น เกี่ยวข้องกับผลผลิต ทำให้ได้ผลผลิตขึ้นมาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สรุปได้ว่า การบริหาร เป็นระบบและกระบวนการจัดการองค์การให้ดำเนินงานด้านการบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป เพื่อที่จะดำเนินไปสู่สัมฤทธิ์ผล โดยผ่านกระบวนการบริหารจัดการที่ดี มีกระบวนการวางแผน ควบคุม ให้กิจกรรมหรืองานภายในองค์การบรรลุวัตถุประสงค์เป็นไปได้อย่างเรียบร้อยดีงาม ซึ่งการบริหารนั้นต้องเข้าใจสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เข้าใจผู้ร่วมงาน กลุ่มคน เพื่อที่จะประสานร่วมมือกันขับเคลื่อนองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้

^{๗๗} E.N. Chapman, **Supervisor Survival Kit**, 2nd edition, p. 3.

^{๗๘} Harold Koontz & Heinz Weihrich, **Ninth Edition Management**, (New York : McGraw Hillbook, 1991), p. 4.

ตารางที่ ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิโรจน์ สารรัตน์, (๒๕๔๕, หน้า ๓).	เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายของ องค์การ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การ วางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)
สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสีโยกฤษฎ์, (๒๕๓๖, หน้า ๑๒).	เป็นการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน
กิตติมา ปรีดีติลล, (๒๕๓๙, หน้า ๔).	กระบวนการสั่งการและควบคุมกิจกรรมของสมาชิกในองค์การ รูปนัย เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำให้เป้าหมาย กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนิน กิจการตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของ สมาชิกในองค์การ การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการ ปฏิบัติงาน ของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วยองค์การ จึงจะประสบสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
บรจบ เนียมมณี, (๒๕๒๓, หน้า ๒๖๑).	๑. บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ๒. ต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ๓. ต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการกระทำร่วมกัน เด่นชัด ๔. วัตถุประสงค์นั้น ๆ ต้องตรงกันในหมู่บุคคลผู้ร่วมกระทำ การ
Don Hellriegel, (1982, p. 6).	เป็นศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น
E.N., Survival Kit, (1995, p. 3).	การขับเคลื่อนงานภายในองค์การให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัย ผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ การแนะนำ และการกระตุ้นความ เพียรของผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

๒.๓.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

๑. ทฤษฎีของการบริหาร หลังจากการศึกษาการบริหารของญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา และบูรณาการกัน ทำให้เกิดเป็นทฤษฎี ดังต่อไปนี้^{๗๙}

- ๑) การจ้างงานระยะยาว
- ๒) การตัดสินใจเป็นเอกฉันท์
- ๓) ความรับผิดชอบเฉพาะบุคคล
- ๔) การประเมินและการเลื่อนตำแหน่งแบบค่อยเป็นค่อยไป
- ๕) การควบคุมตัวเองอย่างไม่เป็นทางการโดยมีการวัดผลอย่างชัดเจน เป็นทางการ
- ๖) เส้นทางอาชีพแบบเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในระดับปานกลาง
- ๗) มีความเกี่ยวข้องในลักษณะครอบครัว

๒. ทฤษฎีการบริหารโดยมีความเชื่อว่าเป็นไปได้ ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาล โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร (Management Functions) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร ๕ ประการ POCCC คือ^{๘๐}

๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจและกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงานหรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางการทำงานในอนาคต

๒) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารจำต้องจัดให้มีโครงการของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของและตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จ

๓) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งงานต่าง ๆ ของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้สำเร็จผลด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคนงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานและองค์การที่มีอยู่ รวมถึงจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้นและลง นอกจากนี้ ยังต้องทำการประเมินโครงสร้างขององค์การ และผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วย หากโครงสร้าง

---

^{๗๙}William Ouchi, **Organization and Management**, (Eaglewood Cliffs : Prentice Hill, 1971), p. 283.

^{๘๐}Price Alan, **Human Resource Management In a Business Context**, 2nd Edition, (London : Thomson Learning, 2004), p. 110.

ขององค์การที่เป็นอยู่ ไม่เหมาะสมก็จำเป็นที่จะต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใด หย่อนประสิทธิภาพ การไล่ออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ก็เป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ

๔) การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงาน ของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดหมายเดียวกัน

๕) การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับ ให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับผลที่ได้วางไว้แล้ว

๓. ทฤษฎีการบริหารที่มีกระบวนการอันประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า “POSDCORB Model” มีอธิบายตามความหมายได้ ดังนี้^{๘๑}

๑) การวางแผน (P=Planning) หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติงาน ไว้ล่วงหน้าว่าจะต้องทำอะไรบ้าง และทำอย่างไร

๒) การจัดการองค์การ (O=Organizing) หมายถึง การจัดหน่วยงาน กำหนด โครงสร้างของหน่วยงาน การจัดสายงานตำแหน่งต่าง ๆ กำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน

๓) การจัดหาบุคคล (S=Staffing) หมายถึง การบริหารงานทางด้านบุคคล อันได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร การสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี การประเมินผลการทำงาน และการให้พ้นจากงาน

๔) การอำนวยการ (D=Directing) หมายถึง การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการ หน่วยงานให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

๕) การประสานงาน (Co=Coordinating) หมายถึง การประสานงานกิจการ ด้านต่าง ๆ ของหน่วยงาน ให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

๖) การรายงาน (R=Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติของ หน่วยงานให้แก่ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงาน ได้ทราบความเคลื่อนไหวของการดำเนินงาน ว่าก้าวหน้าเพียงใด

๗) การงบประมาณ (B=Budgeting) หมายถึง การจัดทำงบประมาณ บัญชีการใช้ จ่ายเงิน การควบคุมและการตรวจสอบด้านการเงิน

---

^{๘๑}L.Gulick and J. Urwick, Papers on the Science of Administration, (New York : Institute of Public Administration, 1973), pp.18-19.

๔. ทฤษฎีการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ได้พัฒนาการบริหารซึ่งพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ ๔ ประการ คือ^{๕๒}

๑) ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีการที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่างเพื่อช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุล่วงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์ มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดการเอาไว้โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริง และในเวลาเดียวกัน การจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่าง ๆ ก็จ่ายให้ตามผลผลิตทั้งหมด

๒) ต้องมีการคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักจัดหางานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ ต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกต้องด้วย และในการคัดเลือกคนงาน จะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษ จึงจะทำให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

๓) ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคนงานนั้น คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีการทำงานใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผล คนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่จะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานถูกวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลผลิตที่สูงขึ้น

๔) การประสานงานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจำกับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยตรงโดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นของคนงานเท่านั้น

สรุปว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารนั้น ผู้บริหารจะต้องมีความคิดที่จะพัฒนาวิชาการด้านการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อ ด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ด้านการวัดผลประเมินผลในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยเริ่มที่พัฒนาครูให้มีการฝึกอบรมให้มีทฤษฎีใหม่ ๆ เข้ามาในการเรียนการสอนให้มากที่สุด มีการวางแผนจัดการองค์การ การบริหารทรัพยากร และดูแลรักษาทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรที่เป็นส่วนบุคคล ต้องดูแลรักษาสนับสนุนเพิ่มศักยภาพให้บุคคลภายในองค์การมีประสิทธิภาพที่สูงที่สุด สามารถพัฒนาองค์การไปสู่เป้าหมายได้ ดังนั้น ทฤษฎีการบริหารดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ภายในองค์การหรือหน่วยงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เพื่อบริหารให้องค์การหรือหน่วยงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

^{๕๒} เทเลอร์ อังโน ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๗-๔๘.

ตารางที่ ๒.๖ ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

ชื่อนักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
L.Gulick and J. Urwick, (1973, pp. 18-19).	๑) การวางแผน (P=Planning) ๒) การจัดการองค์การ (O=Organizing) ๓) การจัดหาบุคคล (S=Staffing) ๔) การอำนวยการ (D=Directing) ๕) การประสานงาน (Co=Coordinating) ๖) การรายงาน (R=Reporting) ๗) การจัดงบประมาณ (B=Budgeting)
Price, Alan, (2004, p. 110).	๑) การวางแผน (Planning) ๒) การจัดการองค์การ (Organizing) ๓) การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) ๔) การประสานงาน (Coordinating) ๕) การควบคุม (Controlling)
เทเลอร์ อังใน ชงชัย สันติวงษ์, (๒๕๕๓, หน้า ๔๗-๔๘).	๑) ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีการที่ดีที่สุด ๒) ต้องมีการคัดเลือกและพัฒนาคนงาน ๓) มีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ๔) มีการประสานงานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน

๒.๔ หลักพุทธธรรม

หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พุทธวิธีในการสอน ๔ ประการที่นักเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้ในการสอน แสดงธรรม เผยแผ่พระพุทธศาสนาจนประสบความสำเร็จเสมอมา หลักที่ว่านี้เรียกว่า พุทธลีลาในการสอน ซึ่งปรากฏในทีฆนิกาย สลักขันธวรรค ว่า ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคได้ทรงยังพราหมณ์โสณทัณฑะให้เห็นแจ้ง ให้สมาทานให้อาจหาญ ให้ร่าเริง ด้วยธรรมีกถาแล้ว เสด็จลุกจากอาสนะเสด็จกลับ ดังนี้แล^{๘๓}

ลีลาการสอน หรือ พุทธลีลาในการสอน หรือ เทศนาวิธี ๔ (การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง แม้ที่เป็นเพียงธรรมีกถา หรือการสนทนาทั่วไป ซึ่งมีไช้คราวที่มีความมุ่งหมายเฉพาะพิเศษ ก็จะดำเนินไปอย่างสำเร็จผลดีโดยมีองค์ประกอบที่เป็นคุณลักษณะ ๔ ประการ - the Buddha's style or manner of teaching)^{๘๔}

๑. สันทัสสนา (ชี้แจงให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง ดังจูงมือไปดูเห็นกับตา - elucidation and verification)

๒. สมาทปนา (ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือหัดทำ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญ จนใจยอมรับ อยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ - incitement to take upon oneself; inspiration towards the Goal)

๓. สมุตเตชนา (เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งาน ไม่หวั่นระย่อไม่กลัวเหนียว ไม่กลัวยาก - urging; encouragement; animation; filling with enthusiasm)

๔. สัมปหังสนา (ปลอบขโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตให้ชุ่มชื่นเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ - gladdening; exhilaration; filling with delight and joy)

อรรถกถาชี้แจงเพิ่มเติมว่า ข้อ ๑ ปลดเปลื้องความเขลาหรือความมืดมัว ข้อ ๒ ปลดเปลื้องความประมาท ข้อ ๓ ปลดเปลื้องความอืดคร้าน ข้อ ๔ สัมฤทธิ์ การปฏิบัติ จำ ๔ ข้อนี้สั้นๆ ว่า ชี้ให้ชัด ชวนให้ปฏิบัติ เร้าให้กล้า ปลุกให้ร่าเริง หรือ แจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้วกล้า ร่าเริง

^{๘๓}ที.สี. (ไทย) ๙/๑๙๘/๑๔๔.

^{๘๔}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๖), หน้า ๑๗๒.

พุทธลีลาในการสอนนี้ปรากฏใน สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ความว่า ครั้งนั้น พราหมณ์โสมนัสนทณะทราบว่ามีพระภาคเสวยเสร็จแล้ว วางพระหัตถ์จากบาตรแล้ว จึงถือเอา อาสนะต่ำกว่า นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ถ้าข้าพระองค์กำลัง อยู่ในท่ามกลางบริษัทจะพึงลุกจากอาสนะถวายอภิวัตพระโคตมผู้เจริญ บริษัทนั้นจะพึงดูหมิ่นข้า พระองค์ด้วยเหตุนั้นได้ ผู้ที่ถูกบริษัทดูหมิ่นพึงเสื่อมยศ ผู้เสื่อมยศพึงเสื่อมโภคสมบัติ เพราะได้ยศ ข้า พระองค์จึงมีโภคสมบัติ ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ถ้าข้าพระองค์กำลังอยู่ในท่ามกลางบริษัทจะพึง ประคองอัญชลี ขอพระโคตมผู้เจริญจงเข้าพระทัยว่า แทนการลุกจากอาสนะ ถ้าข้าพระองค์กำลังอยู่ ในท่ามกลางบริษัทจะพึงเปลื้องผ้าโพกอก ขอพระโคตมผู้เจริญจงเข้าพระทัยว่า แทนการอภิวัตด้วย ศีรษะ ถ้าข้าพระองค์กำลังไปในยานจะพึงลงจากยานแล้วถวายอภิวัตพระโคตม บริษัทนั้นจะพึงดูหมิ่น ข้าพระองค์ด้วยเหตุนั้นได้ ผู้ที่ถูกบริษัทดูหมิ่นพึงเสื่อมยศ ผู้เสื่อมยศ พึงเสื่อมโภคสมบัติ เพราะได้ยศ ข้าพระองค์จึงมีโภคสมบัติ ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ถ้าข้าพระองค์กำลังไปในยานจะพึงยกปฏิภมขึ้นขอ พระโคตมผู้เจริญจงทรงเข้าพระทัยว่า แทนการลงจากยานของข้าพระองค์ ถ้าข้าพระองค์กำลังไปใน ยานจะพึงลดร่มขอพระโคตมผู้เจริญจงทรงพระทัยว่า แทนการอภิวัตด้วยศีรษะของข้าพระองค์ดังนี้.

สรุปได้ว่า พุทธลีลาในการสอน นี้ พระพุทธองค์ใช้ในการสอนเหล่าสาวกทั้งหลายทั้งที่เป็น บรรพชิตและคฤหัสถ์ เพื่อมุ่งจุดหมายที่สำคัญคือ เข้าใจในหลักธรรม เพื่อให้เกิดศรัทธา มุ่งสู่การ ปฏิบัติที่ขัดเกลากิเลสต้นเหาอาสวะทั้งหลาย ซึ่งเป็นเป้าหมายอันสูงสุดของผู้ประสงค้ออกบวชใน พระพุทธศาสนา

ตารางที่ ๒.๗ หลักพุทธธรรม

ชื่อนักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๔๖, หน้า ๑๗๒).	ลีลาการสอน หรือ พุทธลีลาในการสอน หรือ เทศนาวิธี ๔ ๑. สันทัสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด (แจ่มแจ้ง) ๒. สมาทปนา ขวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ (จงใจ) ๓. สมุตเตชนา ระวังให้อาจหาญแก่กล้า (แก่กล้า) ๔. สัมปหังสนา ปล่อยขโลมใจให้สดชื่นร่าเริง (ร่าเริง)
ที.สี. (ไทย) ๙/๑๙๘/๑๔๔.	พระผู้มีพระภาคได้ทรงยังพราหมณ์โสมนัสนทณะให้เห็นแจ้ง ให้สมาทานให้อาจหาญ ให้ร่าเริง ด้วยธรรมมีกถา

๒.๕ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

ข้อมูลพื้นที่การทำวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ วัดที่เป็นต้นแบบของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย วัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระอารามหลวง วัดสังฆทาน และวัดสวนแก้ว ด้วยเหตุที่วัดทั้ง ๓ วัดนี้ มีรูปแบบของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพซึ่งมีผลเป็นที่ประจักษ์แต่สังคม ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังต่อไปนี้

๑. วัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระอารามหลวง^{๔๕}

วัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระอารามหลวง ตั้งอยู่เลขที่ ๗๘/๘ หมู่ที่ ๑ ถนนติวานนท์ ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ ๔๙ ไร่ ๒ งาน ๓๙ ตารางวา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีอาณาเขต ทางทิศเหนือ จดหมู่บ้านจัดสรรเกร็ดแก้ว และที่ธรณีสงฆ์วัดกลางเกร็ด ทิศใต้ จดซอยชุมชนติอนุสรณ์ทิศตะวันออก จดที่ดินของเอกชน ทิศตะวันตก จดถนนติวานนท์ อาคารเสนาสนะที่สำคัญ ได้แก่ อุโบสถกว้าง ๑๒.๕๐ เมตร ยาว ๓๐.๔๐ เมตร สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ประตูและหน้าต่างทำด้วยไม้ แกะสลักเป็นเครื่องหมายดวงตรากรมชลประทาน พื้นปูด้วยหินอ่อน หลังคามุงด้วยกระเบื้อง ศาลาการเปรียญ กว้าง ๔๐ เมตร ยาว ๖๐ เมตร สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ทรงไทยประยุกต์ หลังคามุงด้วยกระเบื้อง พื้นเป็นหินขัด กุฏิสงฆ์จำนวน ๑๒๕ หลัง เป็นอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้ ๓ หลัง และเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ๑๒๒ หลัง ศาลาบำเพ็ญกุศล จำนวน ๑๑ หลัง สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ก่ออิฐถือปูน หลังคามุงด้วยกระเบื้อง ประตูและหน้าต่างเป็นกระจกบานเลื่อน ปูชนียวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ พระประธานประจำอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ขนาดหน้าตักกว้าง ๘๖ นิ้ว สูง ๑๑๐ นิ้ว สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๔๙๙ และพระประธานประจำศาลาการเปรียญ เป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ขนาดหน้าตักกว้าง ๘๖ นิ้ว สูง ๑๑๐ นิ้ว สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๔๙๙ เป็นพระประธานที่สร้างในคราวเดียวกันกับพระประธานในอุโบสถ

ความเป็นมา

วัดเชิงท่า และ วัดท้ายอ่าว เป็นวัดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก วัดท้ายอ่าวชาวบ้านมักนิยมเรียกกันว่า วัดหน้าโบสถ์บ้าง วัดหลวงพ่อเสื่อบ้าง มีถาวรวัตถุโดยเฉพาะอุโบสถเก่าซึ่งมีร่องรอยจิตรกรรมฝาผนังด้วย ภายในอุโบสถมีพระประธานที่ชาวบ้านเรียกว่า “ หลวงพ่อโต ” ที่คงสภาพสมบูรณ์ ส่วนวัดเชิงท่า มีที่ธรณีสงฆ์ วัดริมท่า และ วัดคาโมค เป็นที่ตั้ง มีเจดีย์และอุโบสถเก่าที่คงสภาพสมบูรณ์เช่นกัน กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนประกาศเป็นโบราณสถาน

^{๔๕} ฐานข้อมูลของหลวงพ่อดุญฐานันทะ, ประวัติวัดชลประทานรังสฤษฎ์ (พระอารามหลวง), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://panidhanaofpannananda.blogspot.com/2012/05/blog-post_27.html [๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑].

วัดเชิงท่า กับ วัดหน้าโบสถ์ ไม่ปรากฏหลักฐานในการสร้างที่ชัดเจน สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนกลางพร้อมกับวัดเชิงเลน (โดยในประวัติของวัดเชิงเลนได้ระบุว่า วัดเชิงเลน ได้สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนกลาง พร้อมกับวัดเชิงท่า) สันนิษฐานว่า พญาแจ้ง เจ้าพระยามหาโยธา เป็นผู้สร้างขึ้น เจ้าพระยามหาโยธา นามเดิมว่า แจ่ม แปลว่าช่าง เป็นมอญนอก เดิมทำราชการอยู่กับพม่า ได้เป็นเจ้าเมืองเชียงแสนอยู่คราวหนึ่ง มีเชื้อสายสืบกันมาอยู่ในเมืองนครลำปาง แล้วจึงย้ายไปอยู่เมืองเตริน (อังกฤษเรียกว่า อัตรัน) อันเป็นเมืองข้างตอนใต้ ครั้งเมื่อสมัยกรุงธนบุรี พวกมอญนอกถูกพม่ากดขี่ให้เลือนหนีเกิดเป็นกบฏขึ้น พญาแจ้ง เป็นหัวหน้าของพวกมอญกบฏคนหนึ่ง รวมกำลังยกขึ้นไปตีเมืองร่างกุ้ง สู้พม่าไม่ได้ก็พากันอพยพครอบครัวเข้ามาพึ่งไทย ในครั้งกรุงธนบุรีจะมีบรรดาศักดิ์อย่างใดไม่ทราบ เมื่อถึงรัชการที่ ๑ ทรงตั้งให้เป็น เจ้าพระยามหาโยธา จางวางกองมอญ ต่อมาได้รับพุ่มพม่ามีความชอบมาก พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดให้เลื่อนเป็น เจ้าพระยามหาโยธานราธิบดีศรีพิชัยณรงค์ เป็นผู้สร้างวัดเกาะพญาแจ้ง ซึ่งในประวัติวัดเกาะพญาแจ้ง

การสร้างวัดชลประทานรังสฤษฎ์

พ.ศ.๒๔๙๖ กรมชลประทานได้ดำเนินการก่อสร้างเขื่อนเจ้าพระยาขึ้น เพื่อประโยชน์ในการกสิกรรมและการคมนาคมทางน้ำ การก่อสร้างเขื่อนใหญ่แห่งนี้ ใช้ที่บริเวณอำเภอเมือง และอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท เป็นสถานที่ก่อสร้าง และจำเป็นต้องมีการเตรียมงานต่าง ๆ เช่น โรงงานที่จะผลิตซ่อมบำรุงเครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ ที่พักช่าง พนักงาน และคนงาน ตลอดจนคลังพัสดุเพื่อเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ในการก่อสร้างอีกแห่งหนึ่ง ด้วย รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติเวนคืนที่ดินบริเวณตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี พ.ศ. ๒๔๙๖ เพื่อเวนคืนที่ดินให้แก่กรมชลประทาน การเวนคืนที่ดินบริเวณดังกล่าว ได้ถูกที่ธรณีสงฆ์ของวัดเชิงท่าและวัดหน้าโบสถ์

หม่อม หลวงชูชาติ กำภู อธิบดีกรมชลประทาน ในขณะนั้น จึงได้นำความกราบเรียนสังฆมนตรี เพื่อพิจารณาถึงความจำเป็นและขอความเห็นชอบ คณะสังฆมนตรี เห็นความจำเป็นของกรมชลประทานที่จะขยายงานให้ได้ประโยชน์แก่ประเทศชาติอัน เป็นส่วนรวม จึงเห็นชอบให้โอนที่ วัดเชิงท่าและวัดหน้าโบสถ์ ให้แก่กรมชลประทาน โดยให้กรมชลประทานจัดสร้างวัดขึ้นใหม่วัดหนึ่ง เพื่อให้พระภิกษุสามเณรทั้งสองวัดไปจำพรรษารวมกัน ซึ่งการดำเนินการให้เป็นหน้าที่ของกรมชลประทานทั้งหมด สาเหตุก็โดยที่กรมชลประทานมีที่ดินด้านทิศตะวันตกติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา มีวัดเชิงท่ากับวัดหน้าโบสถ์ ขวางอยู่ ทำให้ขยายสถานที่สร้างท่าเรือไม่สะดวก จึงได้แลกเปลี่ยนและย้ายวัดทั้งสองมาสร้างขึ้นใหม่ทางทิศตะวันออก ถนนติวานนท์ที่ตั้งอยู่ในปัจจุบัน การย้ายวัดเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๙ - ๒๕๐๒ จึงเสร็จเรียบร้อย พระภิกษุสงฆ์เข้าจำพรรษาได้ กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศรวมวัดทั้งสองเป็นวัดเดียวกัน เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๐๓ โดยวัดที่สร้างขึ้นใหม่นี้ แม้

กาลต่อไปภายหน้าก็จะต้องอยู่ในความอุปการะของกรมชลประทาน หม่อมหลวงชูชาติ กำภู อธิบดีกรมชลประทาน ในขณะนั้น จึงได้กราบทูล สมเด็จพระสังฆราช (อยู่ ญาณโณทยมหาเถร) วัดสระเกศ ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เพื่อพิจารณาตั้งชื่อวัดขึ้นใหม่ จึงได้นำวัดใหม่ว่า “ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ ” แปลว่า วัดที่กรมชลประทานสร้าง ดังนั้น วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จึงเป็นการสร้างขึ้นโดยการรวมเอา วัดเชิงท่ากับวัดหน้าโบสถ์ เข้าเป็นวัดเดียวกัน

การศึกษา

มีการสอนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ จนถึงปัจจุบัน มีโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๒ ปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนเป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตามระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๕๐

การเผยแผ่

วัดได้มุ่งเน้นงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นกิจกรรมหลักมาตั้งแต่ต้น กิจกรรมหลัก ๆ ที่วัดได้ดำเนินการ คือ

ในวันปกติธรรมดา ภาคเช้าขณะที่พระภิกษุสามเณรฉันภัตตาหารเช้า จะมีการเปิดเทปธรรมะทุกวัน หลังจากพระภิกษุสามเณรฉันเสร็จแล้ว จะมีการกล่าวธรรมะเสริมก่อนให้พรเป็นภาษาบาลี

จัดให้มีการแสดงพระธรรมเทศนาทุกวันพระ ขึ้น-แรม ๘ คำ และ ๑๕ คำ ตลอดปี

จัดให้มีการแสดงปาฐกถาธรรมทุกวันอาทิตย์ นับเป็นแห่งแรกของประเทศ โดยพระเดชพระคุณ พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) พิจารณาเห็นว่า ทางราชการไม่ได้กำหนดให้วันพระเป็นวันหยุดราชการเหมือนอย่างโบราณมา แต่กำหนดเอาวันเสาร์-วันอาทิตย์เป็นวันหยุดราชการ ทำให้พุทธศาสนิกชนไม่สะดวกจะมาบำเพ็ญบุญและฟังธรรมในวันพระได้ จึงเป็นเหตุให้มีผู้เข้าวัดปฏิบัติธรรมน้อย จึงได้จัดกิจกรรมแสดงปาฐกถาธรรมวันอาทิตย์เพิ่มขึ้นอีกวันหนึ่งเพื่อเปิดโอกาสและดึงพุทธศาสนิกชนที่ว่างจากหน้าที่ได้ใช้วันหยุดให้เป็น ประโยชน์ การแสดงปาฐกถาธรรมก็มุ่งเน้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ เข้าใจง่าย สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ จึงทำให้ประชาชนสนใจมาเข้ารับการศึกษาฟังธรรมมากขึ้นตามลำดับจนเป็นกิจกรรมสำคัญของวัดมาจนถึงปัจจุบัน

จัดให้พุทธศาสนิกชนได้ปฏิบัติธรรม โดยมีสถานที่อบรมกรรมฐานและปฏิบัติธรรมที่สามารถรองรับผู้ปฏิบัติธรรมได้จำนวนมาก ส่วนมากพุทธศาสนิกชนต่างมีความศรัทธาในปฏิปทา

ของพระเดชพระคุณ พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ผู้เป็นนักพูดนักแสดงธรรมแห่งยุค เป็นแม่ทัพธรรมฝีปากกล้า ที่ไม่มีรูปไหนเหมือน จึงมีผู้สนใจปฏิบัติธรรมจำนวนมาก

จัดให้มีสื่อเผยแพร่หลักธรรมคำสอน ในทางพระพุทธศาสนา เช่น หนังสือ เทปธรรมะ แผ่นซีดีธรรมะ รวมถึงสื่ออื่น ๆ จัดวิทยากรออกไปบรรยายธรรมนอกสถานที่ตามสถานการศึกษา หน่วยงาน สถานที่ราชการ รวมถึงบริษัทห้างร้านต่าง ๆ ในระดับประเทศได้จัดฝึกอบรมพระธรรมทายาท ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๔๕ โดยมีพระภิกษุจากทั่วประเทศเข้ารับการอบรม เพื่อฝึกฝนพัฒนาคุณภาพ ศักยภาพ วิธีการ เทคนิค ในการแสดงธรรม ให้แก่พระสงฆ์ได้นำไปเป็นแนวทางในการเผยแผ่และพัฒนาในส่วนภูมิภาค

กิจกรรมหลักที่สำคัญของวัดในด้านการเผยแผ่ คือ การจัดพิธีบรรพชาอุปสมบทหมู่ ซึ่งจัดเป็นประจำทุกเดือน โดยมากที่เข้ามาบวชเกิดจากแรงศรัทธาในการแสดงธรรมของพระเดชพระคุณ พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ที่ได้รณรงค์จัดกิจกรรมด้านการเผยแผ่มาตั้งแต่ประกาศตั้งวัด จึงมีกุลบุตรที่สนใจสมัครเข้ารับการบรรพชาอุปสมบทเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้น โดยพิจารณาจากสถิติของผู้สมัครบางเดือนมีจำนวนมากเกินที่ทางวัดจะรับได้ จึงต้องแบ่งเป็น ๒ รุ่น ด้วยปัญหาเรื่องที่พักอาศัยไม่เพียงพอ ผู้ที่บรรพชาอุปสมบทแล้วจะได้รับการอบรมตามหลักสูตรในตารางที่ทางวัดกำหนด โดยการบรรพชาอุปสมบทในแต่ละรุ่น ต้องไม่ต่ำกว่า ๑๕ วันขึ้นไป หากต่ำกว่านั้นทางวัดก็ไม่รับบวช เนื่องจากเห็นว่า ระยะเวลาบวชที่น้อยเกินไป ทำให้ผู้ที่เข้ามาบวชไม่ได้รับประโยชน์จากการบวชเท่าที่ควรจะเป็น

๒. วัดสังฆทาน^{๑๖}

วัดสังฆทาน ได้ลงทะเบียนไว้กับกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ตั้งอยู่เลขที่ ๑๐๐/๑ หมู่ที่ ๓ บ้านบางไผ่น้อย ต.บางไผ่ อ.เมือง จ.นนทบุรี สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มแวดล้อมไปด้วยสวนของราษฎร มีปูชนียวัตถุสำคัญ คือ พระประธานในอุโบสถแก้ว นามว่า “หลวงพ่อดโต” สำหรับความเป็นมาของหลวงพ่อดโตนั้น เนื่องจากวัดสังฆทานเป็นวัดร้างนับเป็นร้อยๆ ปีขึ้นไป การจดบันทึกไว้จึงไม่มี มีเพียงการเล่าขานต่อถึงความศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น ดังนั้น จึงได้มีการวิเคราะห์จากหลักฐานพระพุทธรูปลักษณะจากองค์หลวงพ่อดโต กระเบื้องเชิงชายหน้าอุตุของหลังคาอุโบสถหลังเก่า และอิฐที่สร้างองค์พระกับฐานอุโบสถ กระเบื้องเชิงชายหรือกระเบื้องหน้าอุตุเป็นหลักฐานอันสำคัญชิ้นหนึ่งที่ค้นพบและเก็บรักษาไว้ในวัดสังฆทาน หลักฐานชิ้นนี้ใช้เป็นกระเบื้อง

^{๑๖} วัดสังฆทาน, นิมิตานุสรณ์ วัดสังฆทาน, (นนทบุรี : โรงพิมพ์มูลนิธิเอนกประสงค์ วัดสังฆทาน, ๒๕๔๖), หน้า ๓-๖.

ประดับตกแต่งเชิงชายบนหลังคาอุโบสถสี่บทอดจนถึงปัจจุบัน จะพบเห็นทั่วไปตามพระอารามหลวง (วัดหลวง) ใช้ประกอบกับกระเบื้องกาบกล้วยเพื่ออุดรูไม้ให้กนกเข้าไปทำรัง ลักษณะกระเบื้องเชิงชายหน้าอุคของวัดสังฆทาน มีลวดลายดอกบัวที่คลี่คลายปรับเปลี่ยนมาเป็นลายกนก ท้ายที่สุดเป็นลายประเภทใบไม้ ๓ แฉก ซึ่งเป็นเค้าโครงดั้งเดิมของดอกบัว ทำด้วยดินเผา สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒

วัดสังฆทานจะมีประเพณีทำบุญวันสงกรานต์ และสงฆ์พระในเดือนเมษายน (วันที่ ๑๓-๒๐ เมษายน) เป็นประจำทุกปี พร้อมทั้งเปลี่ยนผ้าห่มองค์พระหลวงพ่อดุ พระประธานในอุโบสถแก้ว ผ้าห่มที่ถูกเปลี่ยนจะนำมาฉีกแบ่งกันไปผูกข้อมือ-ผูกคอให้กับชาวบ้านเพื่อความเป็นสิริมงคล เพราะถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ การบนหลวงพ่อดุมักโดยจะบนด้วยการจุดปะทัดเป็นเครื่องแก้บน สังฆทาน เป็นชื่อของวัดมาแต่เดิม คำว่าสังฆทาน หมายถึง ทานที่ทายกถวายแก่สงฆ์ไม่เจาะจงเฉพาะพระสงฆ์รูปหนึ่งรูปใด คู่กับคำว่า บุคคลิกทาน

การเผยแพร่

วัดสังฆทานมีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นประจำทุกวัน ที่สำคัญวัดสังฆทานมีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อด้วย โดยวัดมีการจัดตั้ง สถานีวิทยุสังฆทานธรรม คลื่นข่าวของชาวพุทธ และมีการจัดตั้ง สถานีโทรทัศน์ดาวเทียมพุทธภูมิ โทรทัศน์เพื่อสันติธรรม เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาสู่สังคม วัดสังฆทานมีการจัดตั้งมูลนิธิพุทธเอเนกประสงค์ วัดสังฆทาน เพื่อดำเนินการกิจกรรมด้านการเผยแพร่ ประกอบด้วย

๑. จัดอุปสมบทหมู่ปีละ ๔-๕ ครั้ง
๒. จัดบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน
๓. จัดบวชเนกขัมมปฏิบัติธรรมทุกวัน
๔. สนับสนุนการเข้าค่ายปฏิบัติธรรมสำหรับเยาวชน
๕. สนับสนุนการอบรมบุคลากรให้กับหน่วยงานต่าง ๆ
๖. สนับสนุนการขยายสาขาวัดสังฆทานภายในประเทศ
๗. จัดศูนย์ปฏิบัติธรรมนานาชาติ
๘. จัดอบรมคอร์สสมาธิ

นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่ฝ่ายสื่อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. จัดตั้งโรงพิมพ์เพื่อพิมพ์หนังสือธรรมะ
๒. จัดทำซีดี ธรรมะ
๓. จัดตั้งสถานีวิทยุ FM 89.25 Mhz. และสถานีโทรทัศน์ SBBTV
๔. เผยแพร่ธรรมะในรูปของปฏิทิน
๕. เผยแพร่ธรรมะทางอินเทอร์เน็ต

๓. วัดสวนแก้ว ^{๘๗}

เดิมชื่อ วัดแก้ว เป็นวัดร้างมา ๘๐ ปี ภายหลังหลวงพ่อเทียน จิตตสุโก และพระภิกษุอีก ๓-๔ รูป ได้เข้ามาพำนักแต่พื้นที่ ของวัดเต็มไปด้วยเรือกสวน หลวงพ่อไม่สามารถจะบูรณะได้เพราะขาดบุคลากรที่จะช่วยพัฒนา

พ.ศ. ๒๕๒๑ พระพยอมและเพื่อนพระภิกษุอีก ๒ รูป ได้เดินทางมากราบหลวงพ่อเทียน เพื่อขอทำโครงการ บวชนเณรภาคฤดูร้อน เมื่อเสร็จแล้วก็จะลากลับสวนโมกข์ เมื่อหลวงพ่อเทียนได้อนุญาตให้พำนักแล้ว ยังได้ช่วยสนับสนุนงานบวชนเณรภาคฤดูร้อนด้วยโดยช่วยเป็นพระพี่เลี้ยงให้

พ.ศ. ๒๕๒๒ หลวงพ่อเทียนได้มอบหมายให้พระพยอมและเพื่อนภิกษุเป็นผู้ดูแลรักษาวัดต่อไป ส่วนตัวหลวงพ่อเทียน กลับจังหวัดเลย ที่วัดแก้วนี้ พระพยอมได้พัฒนาพื้นที่ของวัดและเตรียมจำลองสวนโมกขพลารามให้เกิดขึ้นในเมือง ตามคำที่ท่านพุทธทาสเคยปรารภเมื่อคราวที่ยังศึกษาธรรมอยู่ที่สวน โมกข์ ท่านได้หุ่เมชีวิตใจเพื่อการบูรณะวัดอย่างเต็มที่และได้นำทรัพย์ส่วนตัวมาพัฒนาวัดแก้ว ภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็นวัด สวนแก้ว เมื่อพัฒนาวัดจนเหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมของวัดแล้วจึงมุ่งเผยแผ่พระพุทธศาสนา

อีกครั้งหนึ่ง พ.ศ. ๒๕๒๙ เป็นปีที่พระพยอมรับกิจนิมนต์มากทำให้ทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ของคนระดับกลางลงมาซึ่งต้องยอมรับว่า บุคคลเหล่านี้ มีพฤติกรรมที่หลงใหล ใฝ่ต่ำเรื่องเพศ เรื่องเหล่า เมายา ไม่มีสมองที่จะคิดพัฒนาใดๆ เท่าที่ควร ทำให้พระพยอมตัดสินใจที่จะช่วยบุคคลเหล่านี้ ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พระพยอมจึงได้รวบรวม ทุนทรัพย์ส่วนตัว ซึ่งมีไม่มากนักนำมาใช้พัฒนาบริเวณวัด และหาทุนซื้อที่ดินบริเวณใกล้เคียงต่อออกไปอีก เพื่อทำเป็นมูลนิธิสวนแก้ว

ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการบริหารงานช่วยสังคม ปัญหาของสังคมทุกวันนี้ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่าง ฐานะ อาชีพ ความรู้ และโอกาส ซึ่งพระสงฆ์ควรจะมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหานี้ด้วย ด้วยปณิธานที่จะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และเผยแผ่ ศีลธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้ประชาชนได้รู้จักการใช้ หลักธรรม ในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ท่านจึงได้จัดตั้งมูลนิธิสวนแก้วขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ๖ ประการ คือ

๑. เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา
๒. เพื่อส่งเสริมศีลธรรม จรรยาอันดี
๓. เพื่ออนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีไทย
๔. เพื่อร่วมมือกับองค์การการกุศลอื่นๆ เพื่อสาธารณประโยชน์

---

^{๘๗} วัดสวนแก้ว, ประวัติวัดสวนแก้ว, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.kanlayano.org/history/history_99.php [๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑].

๕. ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่อย่างใด

๖. จัดการศึกษา และส่งเสริมการศึกษา

โครงการและกิจกรรมของวัด

วัดสวนแก้วได้จัดโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมการเผยแผ่ดังนี้

๑. โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน

๒. โครงการเข้าค่ายอบรม

๓. โครงการร่มโพธิ์แก้ว

๔. โครงการเวทีบำเพ็ญประโยชน์

๕. โครงการลอกคราบ

๖. โครงการกระบอกสารอกกิเลส

๗. โครงการช่วยน้องท้องหิว

๘. โครงการรณรงค์ผู้ไม่รู้หนังสือ

๙. โครงการสลับมาฟื้นฟู

๑๐. โครงการที่พักคนชรา

๑๑. โครงการสะพานบุญ

๑๒. โครงการซูเปอร์มาเก็ต

๑๓. โครงการสวนแก้วเนอร์สเซอรี่

๑๔. โครงการเพื่อการเกษตร

๑๕. โครงการบอหมักสิ่งปฏิกูล

๑๖. โครงการบ้านทักษะชีวิต

๑๗. โครงการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืช

๑๘. โครงการคอนโดสุนัข

ซึ่งโครงการทั้งหมด จะมีรูปแบบและวิธีการที่ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปในตัว

การเผยแผ่

วัดสวนแก้วมีรูปแบบการจัดการเผยแผ่ที่หลากหลายผ่านสื่อโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ และยังมี การจัดตั้งศูนย์สาขาในต่างจังหวัด ได้แก่

๑. มูลนิธิสวนแก้ว นนทบุรี

๒. สาขากบินทร์บุรี

๓. สาขาจันทบุรี

๔. สาขาระยอง
๕. สาขาบุรีรัมย์
๖. สาขาขอโอ
๗. สาขากาญจนบุรี
๘. สาขาสุราษฎร์ธานี

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของวัดสวนแก้ว ในแต่ละสาขาจะมีรูปแบบวิธีที่เหมือนกัน มีการเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น จัดพิมพ์หนังสือธรรมะ จัดพิมพ์วารสารกัณยาณ ทุก ๓ เดือน มีการเผยแพร่ผ่านทางบทเพลง ดนตรีเพลงธรรม คีตธรรม พระพะยอม เผยแพร่ธรรมะออนไลน์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ผ่าน Social Media เช่น Youtube และ facebook ซึ่งสื่อที่นำเสนอนี้มีทั้งรูปภาพ วีดีโอ และเสียงธรรมะ ที่พุทธศาสนิกชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย จึงทำให้การเผยแพร่ของวัดสวนแก้ว นั้นปรากฏเห็นเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของชาวโลกว่า สามารถจัดการเผยแพร่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

พระศรีรัตนโมลี ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่สุดของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ คือ ศักยภาพของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษหรือภาษาจีนได้ ตลอดถึงภาพลักษณ์มุ่งเน้นด้านวัตถุนิยม มีผลกระทบต่อความศรัทธาของชาวสิงคโปร์ซึ่งแยกเป็น ๓ กลุ่ม คือ อนุรักษนิยม ธรรมนิยม และวัตถุนิยม ส่วนรูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสม คณะสงฆ์และภาครัฐต้องร่วมกำหนดนโยบาย แผนงาน แผนคน และแผนเงิน เพื่อสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพด้านการเผยแพร่ทั้งเชิงรับและเชิงรุกเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์อันหลากหลายของชาวสิงคโปร์ เช่น ประเพณีนิยม งานสังคม สงเคราะห์ การเรียนการสอน โครงการอบรม และการปฏิสัมพันธ์กับรัฐและ ศาสนาอื่น^{๘๘}

---

^{๘๘} พระศรีรัตนโมลี “รูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์” วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ เล่ม ๒ (มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๙๗.

พระมหาสุริยวารเมธี และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา” ผลการวิจัยพบว่า^{๔๙} แนวคิด วิธีการและเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตเป็นไปตามหลักพุทธโอวาท แสดงธรรมให้เหมาะสมกาลเทศะ มีเหตุผลแสดงธรรมด้วยจิตเมตตาโดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟังไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะไม่แสดงธรรมโดยยกตนข่มท่านและไม่เสียดสีผู้อื่น เป้าหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศเพื่อประโยชน์เกื้อกูลความสุขแก่บุคคลที่เป็นชาวพุทธและมีใจชาวพุทธที่จะพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง โดยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการชี้นำบุคคลให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมของชาวพุทธในต่างประเทศโดยมีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้แก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ตั้ง หรือการจัดกิจกรรมภายในวัด เช่น การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ การเทศน์ การปาฐกถา การเขียนบทความ การจัดสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ตั้ง เช่น การสอนบรรยายธรรมในสถานศึกษาหรือหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่อยู่นอกวัดการใช้เทคโนโลยีสื่อสารมวลชนวิทยุหรือการจัดกิจกรรมทางวิชาการการแลกเปลี่ยนแนวคิดวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการสร้างเครือข่าย ทั้งฝ่ายฆราวาสและพระสงฆ์

บัญชายุทธ์ นาคมุจลินท์ ได้วิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี” ผลการวิจัยพบว่า^{๕๐} การบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไป เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงานสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม พระพุทธเจ้าทรงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารองค์กร การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระองค์ทรงอาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารต่างๆ เป็นปัจจัยในการบริหาร ปัจจุบันมีทฤษฎีการบริหารองค์กรสมัยใหม่เกิดขึ้นมากมาย สามารถนำมาใช้ในการบริหารองค์กร และประสบความสำเร็จได้ เช่น ทฤษฎีองค์กร ทฤษฎีการบริหาร ทฤษฎีภาวะผู้นำ และทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น

^{๔๙}พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ, “ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา” รายงานการวิจัย, (คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า (๑).

^{๕๐}บัญชายุทธ์ นาคมุจลินท์, “วิเคราะห์การบริหารองค์กรในทางพระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า (๑).

พระมหาอำนาจ มีราคา ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ : กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์” ผลการวิจัยพบว่า^{๑๑}

๑. แนวคิด วิธีการและเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปตามหลักพุทธโอวาท แสดงธรรม ให้เหมาะสมกาลเทศะมีเหตุผล แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา โดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ เพราะเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น เพื่อประโยชน์ เกื้อกูล ความสุข แก่บุคคลทั้งที่เป็นชาวพุทธและมีใจชาวพุทธ โดยมุ่งที่จะพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง ใช้หลักธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการชี้นำบุคคลให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เพราะการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในต่างประเทศนั้นต้องอาศัยการจัดกิจกรรมภายในวัดเช่น การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ การเทศน์ การปาฐกถา เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมของชาวพุทธในต่างประเทศ

๒. ปัญหาอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ : กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์ พระสงฆ์ยังไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเผยแผ่ดีพอ ทำให้การสื่อสารกับคนในประเทศนั้น ได้ไม่ดีเท่าที่ควร ด้านองค์กรสงฆ์ที่มีส่วนในการดูแลพระสงฆ์ยังไม่เข้มแข็งพอ แม้ปัจจุบันจะมีหลายหน่วยงาน ที่กำกับดูแลโดยตรงแต่ก็ยังครอบคลุมได้ไม่ทั่วถึง แม้จะมีสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตก็ทำหน้าที่อีกอย่าง อบรม พระธรรมทูตแล้วส่วนการคัดเลือกกว่าพระสงฆ์รูปใดจะได้เดินทางไปประเทศไหนนั้นเป็นอีกหน่วยงานหนึ่ง ขอวีซ่าเข้าประเทศ บางประเทศก็ยากมาก และให้เวลาในการพำนักในประเทศนั้น ๆ น้อยทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่อง ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๓. แนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์ ควรมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ด้านการบริหาร ควรมีการฝึกอบรมพระสงฆ์ให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา เพื่อพัฒนาบุคลากร ด้านงานเผยแผ่พระศาสนาในต่างประเทศ สร้างพลังศรัทธาให้เกิดมีในการปฏิบัติเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม ในการเดินทางไปเผยแผ่ การพิจารณาพระสงฆ์ที่มีความเหมาะสม ทำงานให้เป็นทีมเพื่อให้เกิดความสุขด้วยการใช้ หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตได้

---

^{๑๑} พระมหาอำนาจ มีราคา “แนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ : กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์” วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๙) : ๑๖๙.

นาวิน วงศ์รัตนมัจฉา ได้วิจัยเรื่อง “ผลสำเร็จการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูของพระธรรมจาริก” ผลการวิจัยพบว่า^{๙๒} ปัญหาอุปสรรคต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของธรรมจาริกในกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู มีหลายประการเช่น ๑) สภาพภูมิศาสตร์การคมนาคมยังไม่สะดวก ทुरกันดารลีซูบางหมู่บ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้ต้องจุดตะเกียงหรือตะเกียงเจ้าพายุหรือใช้วัสดุอื่นเช่นได้หรือไม้สนเกี้ยะ จุดให้สว่างตอนกลางคืน ๒) คติความเชื่อและวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งลัทธิความเชื่อผีสางเทวดาของชาวลีซูบ้านหมูบ้านยังมั่นคงไม่เปลี่ยนแปลง ปัญหาด้านคติชีวิตและค่านิยมเดิมก็เป็นอุปสรรค ซึ่งชาวลีซูมีภาษิตว่า "ทุกคนหัวเขาเท่ากัน" เป็นต้น ๓) ภาษาที่สื่อสารชาวลีซูโดยมากยังไม่สันทัดในการพูดอ่านเขียนภาษาไทย โดยเฉพาะ "ภาษาลีซู" เองก็มีอุปสรรคสำหรับพระธรรมจาริกที่ไม่ใช่ชาวลีซู แล้วเข้าไปเผยแผ่และอยู่ในหมู่บ้านลีซู ๔) ปัญหาด้านบุคลากรได้แก่ขาดแคลนบุคลากรพระธรรมจาริกไปประจำอยู่ในหมู่บ้านลีซู แนวทางที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมจาริกในกลุ่มชาติพันธุ์ลีซู พระธรรมจาริกมีการวางแผนเชิงรุกคือ ๑) ควรมีแผนการหรือโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นกรณีพิเศษสำหรับชาวลีซู ๒) ควรชักชวนชาวลีซูให้หันมาเรียนพระปริยัติธรรมให้มากขึ้น ๓) ควรให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรชาวลีซูที่ศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ๔) ควรกำหนดเป้าหมายว่าแต่ละปีจะอบรมแกนนำชาวพุทธลีซูกี่คนโดยการเปิดรับอาสาสมัครแกนนำชาวพุทธที่เป็นชาวลีซูทั้งหญิงและชายนำเข้ามาอบรมทำหน้าที่ช่วยพระธรรมจาริกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระวิมาน คมภีรปถโย (ตรีกรมล) ได้วิจัยเรื่อง “การเผยแผ่ในอรรถเวลาเสนาณิคมนิฐานะต้นแบบแห่งพุทธะวิถีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า^{๙๓} พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอรรถเวลาเสนาณิคมนิฐานะด้วยการศึกษาหาข้อมูลและอุปนิสัยของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมากำหนดยุทธวิธีและเครื่องมือในการเผยแผ่เมื่อทรงรู้เป้าหมายมีความเชื่อในอนุภาพของไฟและปาฏิหาริย์ปาฏิหาริย์มาเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นจากนั้นจึงทรงแสดงอาทิตตปริยายสูตรซึ่งเป็นพระสูตรที่ว่าด้วยความร้อนส่งผลให้ได้พระภิกษุอรหันต์ ๑,๐๐๓ รูป ภายในเวลา ๓ เดือนทำให้สามารถวางรากฐานพระพุทธศาสนาลงในแคว้นมคธได้อย่างมั่นคง และเป็นฐานที่มั่นในการส่งกองทัพธรรมออกเผยแผ่ศาสนา ซึ่งเป็นต้นแบบสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเวลาต่อมา

^{๙๒} นาวิน วงศ์รัตนมัจฉา “ผลสำเร็จการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูของพระธรรมจาริก”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า (๑).

^{๙๓} พระวิมาน คมภีรปถโย (ตรีกรมล), “การเผยแผ่ในอรรถเวลาเสนาณิคมนิฐานะต้นแบบแห่งพุทธะวิถีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า (๑).

ตารางที่ ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

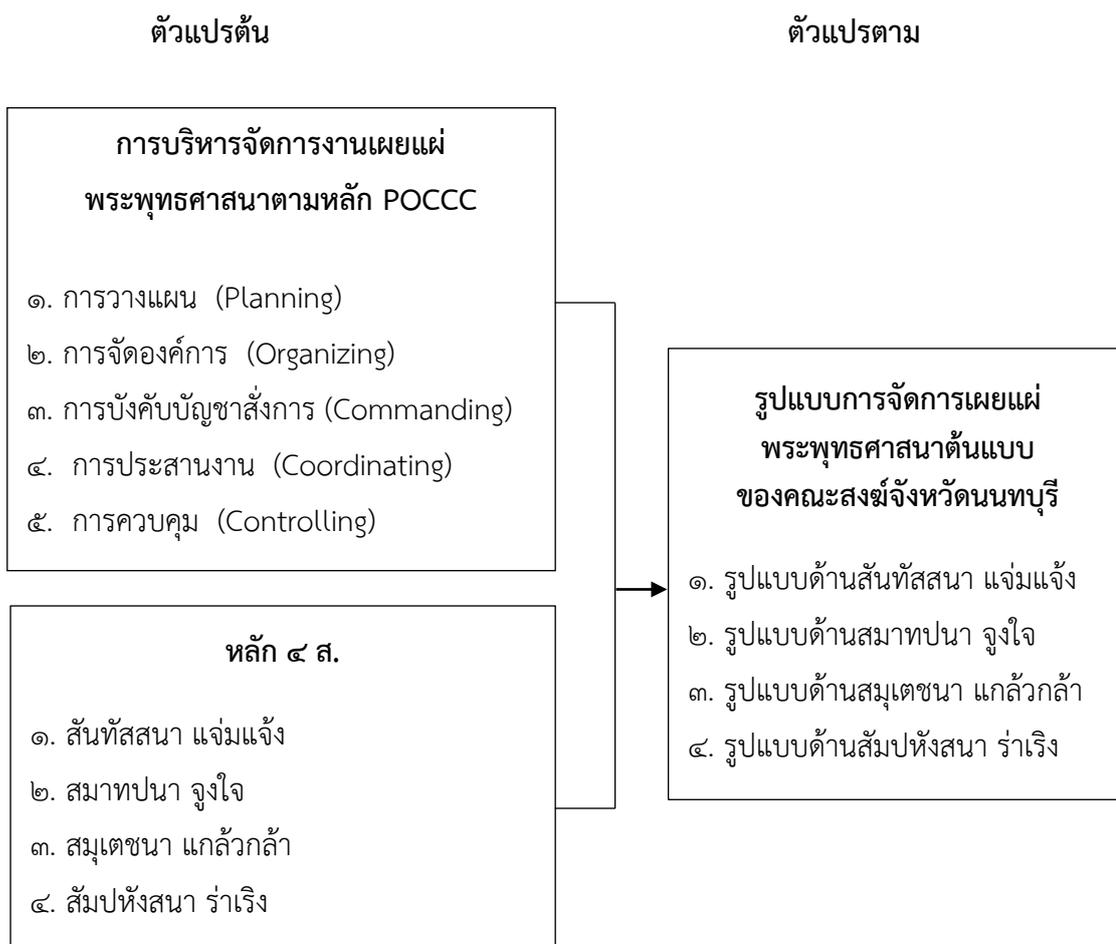
นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระศรีรัตนโมลี, (๒๕๖๐, หน้า ๙๗).	ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่สุดของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ คือ ศักยภาพของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษหรือภาษาจีนได้ ส่วนรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสม คณะสงฆ์และภาครัฐต้องร่วมกันกำหนด นโยบาย แผนงาน แผนคน และแผนเงิน เพื่อสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพด้านการเผยแผ่ทั้งเชิงรับและเชิงรุกเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์อันหลากหลายของชาวสิงคโปร์
พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ, (๒๕๕๑, หน้า (๑)).	และเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตเป็นไปตามหลักพุทธโอวาท แสดงธรรมให้เหมาะสมกาลเทศะ มีเหตุผลแสดงธรรมด้วยจิตเมตตาโดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟังไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะไม่แสดงธรรมโดยยกตนข่มท่านและไม่เสียดสีผู้อื่น เป้าหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศเพื่อประโยชน์เกื้อกูลความสุขแก่บุคคลที่เป็นชาวพุทธและมีใช่ชาวพุทธที่จะพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง โดยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทาง
บัญชายุทธ นาคมุจลินท์ (๒๕๕๕, หน้า (๑)).	การบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไป เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงานสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม พระพุทธเจ้าทรงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารองค์กร การเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระองค์ทรงอาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารต่างๆ เป็นปัจจัยในการบริหาร ปัจจุบันมีทฤษฎีการบริหารองค์กรสมัยใหม่เกิดขึ้นมากมาย สามารถนำมาใช้ในการบริหารองค์กร และประสบความสำเร็จได้ เช่น ทฤษฎีองค์การ ทฤษฎีการบริหาร ทฤษฎีภาวะผู้นำ และทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์

ตารางที่ ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระมหาอำนาจ มีราคา, (๒๕๕๙, หน้า ๑๖๙).	ควรมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ด้านการบริหาร ควรมีการฝึกอบรมพระสงฆ์ให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา เพื่อพัฒนาบุคลากร ด้านงานเผยแผ่พระศาสนาในต่างประเทศ สร้างพลังศรัทธาให้เกิดมีในการปฏิบัติเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม ในการเดินทางไปเผยแผ่ การพิจารณาพระสงฆ์ที่มีความเหมาะสม ทำงานให้เป็นทีมเพื่อให้เกิดความสุขด้วยการใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตได้
นาวิน วงศ์ตันมัจฉา, (๒๕๕๕, หน้า (๑)).	แผนเชิงรุกคือ ๑) ควรมีแผนการหรือโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นกรณีพิเศษสำหรับชาวลี้ซู่ ๒) ควรชักชวนชาวลี้ซู่ให้หันมาเรียนพระปริยัติธรรมให้มากขึ้น ๓) ควรให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรชาวลี้ซู่ที่ศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ๔) ควรกำหนดเป้าหมายว่าแต่ละปีจะอบรมแก่นำชาวพุทธลี้ซู่กี่คนโดยการเปิดรับอาสาสมัครแก่นำชาวพุทธที่เป็นชาวลี้ซู่ทั้งหญิงและชายนำเข้ามาอบรมทำหน้าที่ช่วยพระธรรมจาริกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
พระวิมาน คมภิรปญโญ (ตริภุมล), (๒๕๕๕, หน้า (๑)).	พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอรุเวลาเสนานิคม ด้วยการศึกษาค้นหาข้อมูลและอุปนิสัยของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมากำหนดยุทธวิธีและเครื่องมือในการเผยแผ่เมื่อทรงรู้เป้าหมายมีความเชื่อในอนุภาพของไฟและปาฏิหาริย์ปาฏิหาริย์มาเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นจากนั้นจึงทรงแสดงอาทิตตปริยายสูตรซึ่งเป็นพระสูตรที่ว่าด้วยความร้อนส่งผลให้ได้พระภิกษุอรหันต์ ๑,๐๐๓ รูป ภายในเวลา ๓ เดือน ทำให้สามารถวางรากฐานพระพุทธศาสนาลงในแคว้นมคธได้อย่างมั่นคง และเป็นฐานที่มั่นในการส่งกองทัพธรรมออกเผยแผ่ศาสนา ซึ่งเป็นต้นแบบสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเวลาต่อมา

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ประกอบด้วย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๒.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการโดย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๘ รูป (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๒ รูปหรือคน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการโดยศึกษาจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ

๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ

ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ เช่น พระไตรปิฎก งานวิชาการของผู้ทรงคุณวุฒิ และงานวิจัย เช่น วิทยานิพนธ์ เป็นต้น จากนั้นทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๓.๒.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ๕ กลุ่ม คือ ๑) พระสังฆาธิการ ๒) เจ้าอาวาส ๓) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ๔) อุบาสกอุบาสิกา ๕) ผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน ๑๘ รูปหรือคน ดังนี้

๑. พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว
๒. พระปัญญาั่นทมณี (สง่า สุภโร) เจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์
๓. พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวฑฒโน เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน
๔. พระครูสิริคุณากร (อากร อุตตมปณฺโณ), ผศ.ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์
๕. พระมหาบุญนำ อคฺคธมฺโม, ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์
๖. พระมหาบุญส่วน ปุณฺณสิริ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์
๗. พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์
๘. พระมหาสุชาติ เกตุธมฺโม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว
๙. พระเสฏฐฐุฒิ วุฑฒโก ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว
๑๐. พระตีเล็ก อตฺตรกฺโข ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน
๑๑. พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์
๑๒. นายประยูร จรเจริญ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี
๑๓. นายจุมพล ตระกูลนุช วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี
๑๔. นายสมชาย จำปารัตน์ ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา จังหวัดนนทบุรี
๑๕. นางวรรณ เชื้อมโพบูลย์ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี
๑๖. นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี
๑๗. นางสาวธณัทนันท์ เก้าพรพงศ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี
๑๘. นางแสงดาว ใจมีสุขมาก เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว

๒) ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๒ รูปหรือคน ได้แก่

๒.๑) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเผยแผ่

๑. พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี

๒. พระครูโสภาสนนทกิตต์, ผศ.ดร. เจ้าคณะอำเภอบางกรวย
๓. พระครูวิมลสุวรรณกร, ดร. รองเจ้าคณะอำเภอปากเกร็ด
๔. พระมหาระนอง ทสสนีโย เลขานุการเจ้าคณะอำเภอปากเกร็ด

๒.๒) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการศาสนา

๑. ดร.จวน คงแก้ว นายกพุทธสมาคมจังหวัดนนทบุรี
๒. ดร.ฉลอง ช่วยธานี นิติกรพุทธสมาคม จังหวัดนนทบุรี
๓. รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
๔. อ.ดร.สุริยา รักษาเมือง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

๒.๓) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย

๑. พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๒. พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๓. รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๔. ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์
๒. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
๓. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์
๔. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๒) การสนทนากลุ่มเฉพาะ เมื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์ข้อมูลนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่สำคัญเพื่อทำการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีให้มีความสมบูรณ์ตรงตามวัตถุประสงค์ รวมจำนวน ๑๒ รูปหรือคน

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก

๑. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๑) การสนทนากลุ่มเฉพาะ

๑. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดวันเวลาสถานที่และหัวข้อเพื่อทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ

๒. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้เชี่ยวชาญ

๓. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจน ก็ตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ นั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

๓.๓ การวิจัยเชิงปริมาณ

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยศึกษาจากแบบสอบถามของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งตัวแปรต้น คุณลักษณะส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ และตัวแปรตามที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

๓.๓.๑ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ๓ วัด ได้แก่ วัดชลประทาน วัดสังฆทาน และวัดสวนแก้ว จำนวน ๓๘๐ รูป^๑

๒) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมด ๓๘๐ รูป เป็นกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ๕ ระดับ

๑) การสร้างแบบสอบถาม

ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม

๒. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๔. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๕. นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาคุศลินีพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๗. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๘. รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

---

^๑สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ปี ๒๕๖๐, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.onab.go.th/wp-content/uploads/2016/12/onab_primaryinfo60edit.pdf [๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑].

๒) การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาคุณวุฒิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาคุณวุฒิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน ได้แก่

๑) พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๒) พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๓) อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๔) อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ ผู้ทรงคุณวุฒิ

๕) ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร ผู้ทรงคุณวุฒิ

แต่ละข้อ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่าความเชื่อมั่นมากกว่า ๐.๘๐ ซึ่งอธิบายได้ว่า เครื่องมือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

๓. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) จากกลุ่มตัวอย่างที่มีการปฏิบัติงานในลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ พระสังฆาธิการจังหวัดปทุมธานี จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ = ๐.๙๖

๔. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาคุณวุฒิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ในการนำไปใช้แจกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากบุคลากรในพื้นที่

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล กับ กลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ จำนวน ๓๘๐ ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูล ที่สมบูรณ์ทั้งหมด จำนวน ๓๘๐ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับและรวบรวมแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

เกณฑ์ที่ใช้แปลผลข้อคำถามที่ได้จากการประเมินผล มีดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๒๑ – ๕.๐๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๔๑ – ๔.๒๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๖๑ – ๓.๔๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๘๑ – ๒.๖๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐ – ๑.๘๐	กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด ^๒

^๒วัฒนา สุรินทร์, เรียนสถิติด้วย SPSS ภาคการวิเคราะห์เครื่องมือการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อสอบ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จูนพลับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๗๑.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ๒) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ๓) เพื่อพัฒนารูปแบบและนำเสนอรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๐ รูป (Key Informants) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๒ รูป/คน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการโดยศึกษาจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลของการวิจัยโดยแบ่งเป็น ๕ ส่วนดังต่อไปนี้

๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

๔.๒ องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

๔.๓ รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ

๔.๕ องค์ความรู้

๔.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี และสังเคราะห์ออกมาเป็นคำถามที่เกี่ยวกับการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี โดยได้สัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และสังเคราะห์ออกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน (Planning)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน (Planning) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์เป็นลำดับดังต่อไปนี้

๑. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของจังหวัดนนทบุรี มีการดำเนินการโดยวางแผนในเบื้องต้น ซึ่งการวางแผนนั้นคณะสงฆ์จะใช้กลไกของการประชุมพระสังฆาธิการ เป็นส่วนกระตุ้นงานด้านการเผยแผ่ การประชุมพระสังฆาธิการแต่ละครั้งจะมีการวางแผนด้านการเผยแผ่เสมอ^๑

๒. วัดมีแผนในการเพิ่มจำนวนบุคลากรด้านการเผยแผ่ และมีแผนในการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ การเพิ่มจำนวนจะดำเนินการโดยส่งพระไปศึกษาวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ มีหลักสูตรพระนักเทศ และการเรียนสาขาธรรมนิเทศ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในด้านการพัฒนาบุคลากรก็มีการส่งบุคลากรด้านการเผยแผ่ไปเข้ารับการอบรมในโครงการต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการเผยแผ่ให้บุคลากรมีขีดความสามารถมากขึ้น^๒

๓. การวางแผนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีก็ได้ดำเนินการตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งมี ๒ ประการคือ การเผยแผ่ด้านปริยัติธรรม และการเผยแผ่ด้านการปฏิบัติ ทั้งสองประการนี้ต้องวางแผนดำเนินการควบคู่กันไป^๓

๔. ในการเผยแผ่วัสดุดุอุปกรณ์ต้องเตรียมให้พร้อม จะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าวัสดุที่จำเป็นต้องใช้มีอะไรบ้าง และจัดเตรียมให้พร้อมเพียงพอต่อการใช้งาน^๔

๕. การวางแผนดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรียึดตามระเบียบมหาเถรสมาคม การวางแผนจะอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย เป้าหมายก็คือเพื่อเผยแผ่พระสัทธรรม

^๑ สัมภาษณ์ พระราชาธรรมนิเทศ, เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^๒ สัมภาษณ์ พระปัญญาณันทมณี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^๓ สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^๔ สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

ออกไปให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ดังนั้นจะมีการวางแผนในเชิงรุกเพื่อให้การเผยแผ่มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นเข้าถึงพุทธศาสนิกชนได้มากขึ้น จากเดิมที่เคยเผยแผ่ในระดับวัด นั่งอยู่ที่วัด เมื่อสาธุชนมาหาก็ดำเนินการเผยแผ่ เท่านั้นไม่เพียงพอสำหรับยุคปัจจุบันนี้^๕

๖. การวางแผนเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นก็เพื่อความมั่นคงถาวรแห่งพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาจะมั่นคงถาวรได้นั้นตัวชี้วัดที่สำคัญคือ ประชาชนรู้ธรรมเพียงใด พระพุทธศาสนาก็มั่นคงเพียงนั้น ดังนั้นการเผยแผ่เพื่อให้ประชาชนรู้ธรรม จึงต้องวางแผนดำเนินการให้การเผยแผ่มีความยั่งยืน มีความหลากหลาย และเผยแผ่ในวงกว้าง^๖

๗. งบประมาณการเผยแผ่ในแต่ละปี จะสูงมากเพราะวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการเผยแผ่มีราคาแพง ค่าดูแลสถานีวิทยุก็ราคาแพง แต่ก็ได้กำลังสำคัญจากพุทธศาสนิกชนมาช่วยก็ทำให้ภาระเบาลงไป การเผยแผ่ผ่านสื่อวิทยุหรือโทรทัศน์ข้อดีคือสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากกว่าแต่ข้อเสียก็คือมีค่าดูแลรักษาค่อนข้างแพง^๗

๘. คณะสงฆ์มีแนวนโยบายที่จะให้พระพุทธศาสนามั่นคง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน ดังนั้นจะต้องวางแผนในการดำเนินการกิจกรรมเผยแผ่ให้ครอบคลุม จังหวัดนนทบุรี วางแผนเผยแผ่ทั้งในเชิงรับและเชิงรุก ในเชิงรับมีกิจกรรมโครงการเผยแผ่ตลอดพรรษาและกิจกรรมในวัดสำคัญต่างๆ มีพระสอนศีลธรรมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเผยแผ่สู่เยาวชน^๘

๙. จังหวัดนนทบุรีมีการวางแผนในการเผยแผ่ด้านกำลังคน มีการส่งพระไปเรียนที่วัด ประยูรวงศาวาส กรุงเทพมหานคร ในหลักสูตรพระนักเทศ เมื่อจบมาแล้วก็จะได้บุคลากรที่สำคัญในการเผยแผ่พระสัทธรรม^๙

๑๐. บุคลากรสำคัญมากขณะนั้นเรื่องของการวางแผนบุคคลจะทึงไม่ได้ มีการวางแผนเพิ่มจำนวนพระนักเทศและพระนักเผยแผ่ ให้มากขึ้น การวางแผนกำลังคนจะมีเป้าหมายว่าปีหนึ่งๆ จะต้องผลิตพระนักเผยแผ่ได้อย่างน้อย ๑ รูป^{๑๐}

^๕ สัมภาษณ์ พระมหาบุญนำ อุดมโม, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^๖ สัมภาษณ์ พระมหาบุญส่วน ปุณฺณสิริ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^๗ สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^๘ สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ เกตุธมฺโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^๙ สัมภาษณ์ พระเสฏฐวุฒิ วุฑฺฒโก, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระทีเล็ก อตฺตรกโข, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๑. คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีมีการวางแผนดำเนินการเผยแผ่เริ่มจากระดับจังหวัดก่อน จากนั้นในระดับอำเภอก็มีการประชุมวางแผนกันในระดับรองลงมาจนถึงในระดับวัด ซึ่งจะมีความสอดคล้องกัน เพราะเนื่องกันมาตามลำดับ ที่สำคัญคือการวางแผนในระดับวัด^{๑๑}

๑๒. งานด้านการเผยแผ่บุคลากรยังมีน้อย วัดมีนโยบายส่งพระไปเรียนหลักสูตรพระนักเทศ และหลักสูตรในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ มีแผนที่จะผลิตบุคลากรด้านการเผยแผ่ให้เพิ่มมากขึ้น และที่มีอยู่ก็ให้มีความสามารถมากขึ้น เป้าหมายคือมีพระนักเทศระดับอาจารย์ ที่สามารถสอนพระนักเผยแผ่รุ่นน้องๆ ได้^{๑๒}

๑๓. การจะเผยแผ่ได้ดี คนต้องพร้อม เงินต้องพร้อม ของต้องพร้อม คน คือแม่ข่ายเผยแผ่ที่มีความรู้ความสามารถ เงิน คือ งบประมาณที่ใช้ในการเผยแผ่ ของ คือ สิ่งของวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ อันเป็นเครื่องมือที่จะใช้ในการเผยแผ่ ต้องพร้อมทุกประการ ในส่วนนี้เรามีการวางแผนล่วงหน้าไว้ เป้าหมายของเราคือเผยแผ่ออกไปในวงกว้างให้ได้มากที่สุด^{๑๓}

๑๔. ในการเผยแผ่บุคลากรสำคัญมาก ต้องมีความรู้ความสามารถ การศึกษามีส่วนสำคัญ ในการเผยแผ่เป็นอย่างดี ผู้มีความรู้ดีเยี่ยมเผยแผ่ได้ดีกว่า วัดวางแผนพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ โดยให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี พระภิกษุสามเณรที่บวชเข้ามาใหม่ในพรรษาต้องศึกษานักธรรมบาลีให้มีความรู้ หากไม่บาลิกขา ก็จะเป็นบุคลากรในการเผยแผ่ที่สำคัญ^{๑๔}

๑๕. ในกระบวนการของการวางแผนเผยแผ่สิ่งที่สำคัญคืองบประมาณ วัดจะดำเนินการวางแผนโดยจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ เมื่อมีการเผยแผ่ญาติโยมก็ใจบุญอยู่แล้ว ก็จะร่วมทำการบริจาคอีกส่วนหนึ่ง ทำให้งานเผยแผ่เป็นไปได้อย่างราบรื่น^{๑๕}

---

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม, กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายจุมพล ตระกูลนุช, วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายสมชาย จำปาร์ตัน, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางวรรณ เชื่อมไพบูลย์, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๖. ในแต่ละปีจะมีการจัดสรรงบประมาณในส่วนของการเผยแพร่ไว้ และจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ปีนี้ก็มีงบเพิ่มงบประมาณการเผยแพร่ เพราะในยุคนี้เราต้องออกไปหาโยม หน้าที่ของพระคือเทศสอนโยม เมื่อโยมไม่มาหาเรา เราก็ต้องออกไปหาเขา^{๑๖}

๑๗. ถ้าพึ่งวัดอย่างเดียวไม่สามารถทำการเผยแพร่ได้อย่างสมบูรณ์ต้องอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะการเผยแพร่ที่จะให้ได้ผลจริงๆ ใช้งบประมาณมากพอสมควร เช่นการเผยแพร่ที่วัดสถานที่ต้องพร้อม มีสิ่งอำนวยความสะดวก ล้วนแล้วแต่ใช้งบประมาณทั้งสิ้น^{๑๗}

๑๘. การเผยแพร่บางครั้งก็ต้องมีกิจกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่นมีพิธีกรรมต่างๆ ให้ญาติโยมได้มีส่วนร่วม เช่นการจัดเทศน์มหาชาติ พิธีการเหล่านี้ต้องใช้งบประมาณ วัดจะวางแผนงบประมาณในการจัดกิจกรรมเหล่านี้ไว้เป็นการเฉพาะ และเผยแพร่ผ่านกิจกรรมเหล่านี้^{๑๘}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน จังหวัดนนทบุรีได้มีการวางแผนงาน โดยใช้กลไกของการประชุมพระสังฆาธิการเป็นส่วนกระตุ้นงานด้านการเผยแพร่ การประชุมพระสังฆาธิการแต่ละครั้งจะมีการวางแผนด้านการเผยแพร่เสมอ มีการวางแผนกันตามลำดับเริ่มจากระดับจังหวัด ระดับอำเภอ จนถึงในระดับวัด การวางแผนดำเนินการจะเน้นไปที่การเผยแผ่ด้านปริยัติธรรม และการเผยแผ่ด้านการปฏิบัติธรรม มีการสรุปรายงานประจำปี และเตรียมความพร้อมสำหรับการเผยแพร่ทุกระยะ มีการเผยแพร่ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับเพื่อให้เข้าถึงพุทธศาสนิกชนให้ได้มากที่สุด ประการต่อมาได้มีการเตรียมกำลังคน คือพระนักเผยแผ่ มีการส่งพระไปเรียนในหลักสูตรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดเป้าหมายไว้ว่าอย่างน้อยในหนึ่งปี ต้องมีพระนักเทศน์นักเผยแผ่เพิ่มขึ้น ๑ รูป ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี ให้มีความรู้ในพระพุทธศาสนามากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างคลังปัญญา เมื่อนำมาบูรณาการกับสาขาวิชาด้านการเผยแผ่จะทำให้ได้บุคลากรด้านการเผยแผ่ที่เป็นต้นแบบ ประการต่อมาได้มีการวางแผนด้านงบประมาณ โดยมีการจัดสรรงบประมาณประจำปีสำหรับกิจกรรมของการเผยแผ่ ขอสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และรับบริจาคจากสาธุชนทั่วไปเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมการเผยแผ่ ประการสุดท้ายมีการวางแผนจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับใช้ในการเผยแผ่ให้พร้อมต่อการใช้งาน เนื่องจากการเผยแผ่ในบางช่องทางอาจจะต้องใช้งบประมาณในการเผยแผ่มาก และต้องใช้อุปกรณ์เฉพาะทาง จึงมีการวางแผนจัดหาอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการใช้งาน

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา, นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นางสาวธณัทนันท์ เก้าพรพงศ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางแสงดาว ใจมีสุขมาก, เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

ตารางที่ ๔.๑ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน (Planning)

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	การวางแผนดำเนินงาน	๖	๑,๓,๕,๖,๘,๑๑
๒	การวางแผนกำลังคนให้เพียงพอ	๕	๒,๙,๑๐,๑๒,๑๔
๓	การวางแผนงบประมาณให้เพียงพอ	๕	๗,๑๓,๑๕,๑๖,๑๘
๔	การวางแผนจัดการวัสดุอุปกรณ์	๒	๔,๑๗

จากตารางที่ ๔.๑ สามารถสรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน เป็นลำดับดังต่อไปนี้

การวางแผนดำเนินงาน

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน ดำเนินการโดยวางแผนในเบื้องต้น ซึ่งการวางแผนนั้นคณะสงฆ์จะใช้กลไกของการประชุมพระสังฆาธิการ วางแผนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งมี ๒ ประการคือ การเผยแผ่ด้านปริยัติธรรม และการเผยแผ่ด้านการปฏิบัติ การวางแผนดำเนินการนั้นจะยึดตามระเบียบมหาเถรสมาคม และอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย เป้าหมายก็คือเพื่อเผยแผ่พระสัทธรรมออกไปในวงกว้าง ดังนั้นจะมีการวางแผนในเชิงรุก และการเผยแผ่ในเชิงรับ เพื่อให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ก็เพื่อความมั่นคงถาวรแห่งพระพุทธศาสนา ตัวชี้วัดที่สำคัญคือ ประชาชนรู้ธรรมเพียงใด พระพุทธศาสนาก็มั่นคงเพียงนั้น ดังนั้นการเผยแผ่เพื่อให้ประชาชนรู้ธรรม จึงมีการวางแผนดำเนินการในวงกว้าง มีแนวนโยบายที่จะให้พระพุทธศาสนาเกิดความมั่นคง พุทธศาสนิกชนดำรงอยู่ในศีลธรรม นำสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน ผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่นโครงการเผยแผ่ตลอดพรรษาและกิจกรรมในวัดสำคัญต่างๆ และมีพระสอนศีลธรรมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเผยแผ่สู่เยาวชน จากนั้นในระดับอำเภอก็มีการประชุมวางแผนกันในระดับรองลงมาจนถึงในระดับวัด

การวางแผนกำลังคนให้เพียงพอ

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน มีแผนในการเพิ่มจำนวนบุคลากรด้านการเผยแผ่ และมีแผนในการพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่ การเพิ่มจำนวนจะดำเนินการโดยส่งพระไปศึกษาวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ มีหลักสูตรพระนักเทศ และการเรียนสาขาธรรมนิเทศ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ในด้านการพัฒนาบุคลากรก็มีการส่งบุคลากรด้านการเผยแผ่ไปเข้ารับการอบรมในโครงการต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการเผยแผ่ให้บุคลากรมีขีดความสามารถมากขึ้น เมื่อจบมาแล้วก็จะได้บุคลากรที่สำคัญในการเผยแผ่พระสัทธรรม จากนั้นก็มีการวางแผนเพิ่มจำนวนพระนักเทศและพระนักเผยแผ่ให้มากขึ้น การวางแผนกำลังคนจะมีเป้าหมายว่าปีหนึ่งๆ จะต้องผลิตพระนักเผยแผ่ได้อย่างน้อย ๑ รูป เป้าหมายคือมีพระนักเทศระดับอาจารย์ ที่สามารถสอนพระนักเผยแผ่รุ่นน้องๆ ได้ โดยมีเงื่อนไขที่สำคัญคือ พระนักเผยแผ่ต้องมีความรู้ความสามารถ โดยอาศัยการศึกษาที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาความรู้ความสามารถ ซึ่งการศึกษาก็เน้นไปที่การศึกษาพระปริยัติธรรม นกธรรม บาลี และการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

การวางแผนงบประมาณให้เพียงพอ

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน มีแผนด้านงบประมาณการเผยแผ่ เนื่องจาก ในแต่ละปีจะสูงมากเพราะวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการเผยแผ่มีราคาแพง เช่นสถานีวิทยุที่ต้องใช้ค่าบำรุงรักษามากพอสมควร ทั้งนี้ก็ได้อาศัยกำลังสำคัญจากพุทธศาสนิกชนมาช่วยก็ทำให้ภาระเบาลงไป ด้วยเหตุที่ว่างบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการเผยแผ่ นอกจากคนจะต้องแล้วก็ต้องมีงบประมาณพร้อมด้วย โดยปกติวัดจะดำเนินการวางแผนโดยจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ และส่วนหนึ่งก็ได้รับบริจาคจากสาธุชนที่มาทำบุญ เนื่องจากกิจกรรมที่จัดซึ่งเกี่ยวข้องกับการเผยแผ่ บางกิจกรรมก็จำเป็นต้องใช้งบประมาณมาก บางกิจกรรมก็ไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณมาก วิธีการในการสรรหางบประมาณคือ อาศัยงบประมาณของวัดโดยการจัดสรรประจำปี และอีกส่วนหนึ่งได้จากการบริจาคโดยที่มีพุทธศาสนิกชนเข้ามาทำบุญในวัด แล้ววัดก็ดำเนินการเชิญชวนให้รับเป็นเจ้าของภาพ และอีกส่วนหนึ่งได้จากการที่พระออกไปทำการเผยแผ่ในเชิงรุก คือเข้าไปหาประชาชน ทำการเผยแผ่เมื่อเขาเกิดศรัทธา ก็ร่วมบริจาค เมื่อได้งบประมาณแล้วก็รวบรวมมาใช้ในการเผยแผ่ต่อไป

การวางแผนจัดการวัสดุอุปกรณ์

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน มีการวางแผนในด้านวัสดุอุปกรณ์ต้องเตรียมให้พร้อม จะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าวัสดุที่จำเป็นต้องใช้มีอะไรบ้าง และจัดเตรียมให้พร้อมเพียงพอต่อการใช้งาน โดยอาศัยงบประมาณที่ได้จากการเผยแผ่และการจัดสรรเอาไว้ในแต่ละปี นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการเผยแผ่

๔.๑.๒ สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร (Organizing)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร (Organizing) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์เป็นลำดับดังต่อไปนี้

๑. มีการจัดองค์กรที่เป็นการกระจายอำนาจ แบ่งงานกันทำจัดเป็นส่วนงาน เช่น ฝ่ายสถานที่ ก็มีอำนาจสามารถตัดสินใจได้เอง เพื่อความรวดเร็วในการดำเนินการ ส่วนที่เป็นงานใหญ่นอกเหนือจากความรับผิดชอบก็นำสู่คณะกรรมการดำเนินการต่อไป^{๑๙}

๒. หน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านเผยแผ่จะแบ่งงานกันทำ ฝ่ายจัดทำโครงการก็เป็นของสำนักงานบุคลากรเลขานุการ ส่วนฝ่ายเผยแผ่ก็จะเป็นพระนักเทศก์ทักเผยแผ่ ฝ่ายสถานที่ก็ดำเนินการจัดสถานที่ในการเผยแผ่ ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการทำงานเผยแผ่^{๒๐}

๓. งานเผยแผ่เป็นงานที่ทำคนเดียวไม่ได้ ต้องอาศัยบุคลากรหลายฝ่าย เช่นการดูแลสถานีวิจัยก็ต้องใช้บุคลากรเฉพาะทาง เมื่อต้องใช้คนจำนวนมาก การจัดองค์กรก็ต้องให้ดำเนินการได้ไวที่สุด นั่นคือการแต่งตั้งให้แต่ละหน่วยมีอำนาจตัดสินใจ และวัดก็ดำเนินการตามนั้น^{๒๑}

๔. องค์กรที่ดูแลงานเผยแผ่ก็มีเจ้าอาวาสเป็นประธาน ส่วนผู้ช่วยเจ้าอาวาสก็จะเข้ามาดูแลในแต่ละส่วน มีฝ่ายสถานที่ ฝ่ายอำนวยการ แต่ละฝ่ายก็มีหน้าที่ ทำงานเผยแผ่ช่วยกัน^{๒๒}

๕. งานด้านการเผยแผ่จะทำกันเป็นทีม ช่วยเหลือกัน จึงจะสำเร็จได้ ฝ่ายประสานงานก็ดำเนินการประสานงานไป ฝ่ายประชาสัมพันธ์ก็ดำเนินการไป สุดท้ายทุกฝ่ายจะต้องมารวมกันเป็นงานก่อนเดียวกัน คือการเผยแผ่^{๒๓}

๖. เจ้าอาวาสจะต้องมอบหมายงานให้ผู้ช่วยเจ้าอาวาสได้ช่วยดูแลงานด้านเผยแผ่ เมื่อเจ้าอาวาสไม่อยู่ผู้ช่วยที่ได้รับมอบหมายก็จะสามารถทำงานแทนได้ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสก็เปรียบเสมือนเจ้าอาวาสในยามที่ได้รับมอบหมาย เจ้าอาวาสจะไม่ถืออำนาจไว้ผู้เดียว เพราะเมื่อเจ้าอาวาสไม่อยู่งานเดินหน้าไม่ได้^{๒๔}

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ, เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระปัญญาญาณมุนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระมหาบุญนำ อคฺคธมโม, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระมหาบุญส่วน ปุณฺณสิริ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๗. งานด้านการเผยแผ่ในยุคนี้นับว่าปัจจุบันวัดไม่สามารถดำเนินการแต่เพียงผู้เดียวได้ ต้องมีเครือข่าย ที่วัดก็มีศูนย์ในต่างจังหวัด และเราก็เชื่อมต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาศัยการมีส่วนร่วมของแต่ละส่วนทำให้งานด้านการเผยแผ่ดำเนินไปได้อย่างสะดวก^{๒๕}

๘. งานด้านการเผยแผ่ต้องสร้างทีม ที่วัดดำเนินการอยู่จะมีทีมเผยแผ่ แบ่งงานกันรับผิดชอบ แต่ละทีมจะเป็นเครือข่ายกัน ทำงานร่วมกัน มีทีมเผยแผ่สำหรับเยาวชน มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีทีมที่สอนกรรมฐานให้กับผู้สนใจทั่วไป และพระนักเทศน์ในกิจกรรมโอกาสต่างๆ อันเป็นบุญพิธีหรือกุศลพิธี^{๒๖}

๙. การจัดองค์กรสำหรับงานเผยแผ่จะเป็นลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างเครือข่ายในการเผยแผ่ งานด้านการเผยแผ่จะมีการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การจัดองค์กรก็จะแบ่งฝ่ายต่างๆ ให้สอดคล้องกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน^{๒๗}

๑๐. งานด้านการเผยแผ่เราจะทำแบบพึ่งพาอาศัยกัน เป็นเครือข่ายกันกับวันที่ดำเนินการเผยแผ่ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน มีการนิมนต์พระในต่างวัดมาเทศน์ทำการเผยแผ่ภายในวัด และวัดต่างๆ ก็มานิมนต์วัดเราไปทำหน้าที่เผยแผ่เช่นกันลักษณะที่เป็นเครือข่ายกัน^{๒๘}

๑๑. งานด้านการเผยแผ่เจ้าอาวาสจะต้องหนักแน่นสั่งการได้ ในจังหวัดนนทบุรี งานด้านนี้จะขึ้นตรงต่อเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสเป็นผู้สั่งการทุกอย่าง^{๒๙}

๑๒. ไม่ว่าจะเป็งานด้านใดในวัดผู้มีอำนาจสูงสุดคือเจ้าอาวาส งานเผยแผ่เจ้าอาวาสจะเป็นผู้ตัดสินใจ เพราะต้องเกี่ยวกับการบริหารงาน บริหารคนและงบประมาณในการเผยแผ่^{๓๐}

๑๓. งานด้านนี้จะมีความเป็นเอกภาพ การทำงานเผยแผ่จะไปในทิศทางเดียวกัน องค์กรจึงต้องอาศัยเจ้าอาวาสที่จะต้องเป็นผู้นำและตัดสินใจทุกเรื่อง^{๓๑}

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ เกตุธมโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระเสฏฐฐุมิ วุฑฒิกโก, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระทีเล็ก อตตรกโข, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม, กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายจุมพล ตระกูลนุช, วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๔. กิจกรรมด้านการเผยแพร่มีหลายอย่าง จัดที่วัดก็มี จัดนอกสถานที่ก็มี นำเสนอผ่านสื่อต่างๆ ก็มี การดำเนินการจะขึ้นตรงกับเจ้าอาวาสแต่ก็จะมีการแบ่งงานกันทำแบ่งอำนาจตัดสินใจ^{๓๒}

๑๕. การจัดองค์กรในการเผยแพร่จะมีคณะกรรมการที่ดูแลงานด้านเผยแพร่ แต่บางครั้งก็ต้องมีการรวมทีมขึ้นมาแบบไม่เป็นทางการ มีหัวหน้าที่รับงานและกระจายงานเผยแพร่เพื่อให้พระนักเผยแพร่อื่น^{๓๓}

๑๖. บางครั้งในการเผยแพร่ ทีมจะเกิดขึ้นเองอย่างไรไม่เป็นทางการ เมื่อทำงานร่วมกันจะรู้นิสัยกันและจะเกิดทีมเล็กๆ ที่ทำงานด้วยกัน แต่ในภาพรวมก็ทำงานเผยแพร่ได้อย่างเป็นเอกภาพ^{๓๔}

๑๗. การจัดองค์กรในการเผยแพร่บางครั้งก็จะมีคำสั่งแต่งตั้ง แต่บางครั้งหลวงพ่ोज้าอาวาสก็มอบหมายให้ทำอย่างกะทันหัน ก็ต้องรับหาทีมงานทำงานเผยแพร่ให้สำเร็จ บางครั้งก็ไม่ต้องการองค์กรแบบเป็นทางการ^{๓๕}

๑๘. องค์กรสำหรับการเผยแพร่แบบเป็นทางการ บางครั้งก็ทำงานลำบาก กว่าจะไปตามลำดับขั้นเสียเวลามาก พุดง่าย ๆ ว่างานไม่เดิน บางครั้งก็ต้องการทีมที่ทำงานร่วมกันได้ทันที งานด้านการเผยแพร่จะมีแบบที่ทำประจำ และแบบที่มีระยะเวลากำหนด จัดโครงการ และกิจกรรมเป็นต้น^{๓๖}

สรุปได้ว่า การจัดองค์กรในการเผยแพร่ในจังหวัดนนทบุรีมีอยู่ ๔ ลักษณะ คือ แบบกระจายอำนาจ แบบเครือข่าย แบบศูนย์รวมอำนาจ และแบบไม่เป็นทางการ แบบกระจายอำนาจ จะแบ่งงานกันทำจัดเป็นส่วนงาน เช่นฝ่ายสถานที่ ก็มีอำนาจสามารถตัดสินใจได้เอง เพื่อความรวดเร็วในการดำเนินการ การจัดองค์กรก็ต้องให้ดำเนินการได้ไวที่สุด นั่นคือการแต่งตั้งให้แต่ละหน่วยมีอำนาจตัดสินใจ มีฝ่ายสถานที่ ฝ่ายอำนวยการ แต่ละฝ่ายก็มีหน้าที่ ทำงานเผยแพร่ช่วยกัน สุดท้ายทุกฝ่ายจะต้องมารวมกันเป็นงานเดียวกัน แบบเครือข่าย วัดจะมีศูนย์ในต่างจังหวัด เชื่อมต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาศัยการมีส่วนร่วมของแต่ละส่วนทำให้งานด้านการเผยแพร่ดำเนินไปได้อย่างสะดวก มีทีมเผยแพร่สำหรับเยาวชน มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีทีมที่สอนกรรมฐานให้กับผู้สนใจทั่วไป การจัด

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายสมชาย จำปารัตน์, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นางวรรณ เชื้อมโพบูลย์, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา, นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางสาวธณัทนันท์ เก้าพรพงศ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นางแสงดาว ใจมีสุขมาก, เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

เพื่อทำหน้าที่เป็นเครือข่ายในการเผยแผ่ และประสานงานกับเครือข่ายภายนอก กล่าวคือองค์กรภาคีรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยแต่ละส่วนจะมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ

จัดองค์กรแบบศูนย์รวมอำนาจ

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร มีการจัดองค์กรแบบศูนย์รวมอำนาจ โดยที่เจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารจัดการสั่งการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ งานทุกส่วนจะขึ้นตรงต่อเจ้าอาวาส ยกเว้นกรณีที่เจ้าอาวาสติดภารกิจ จึงมีการมอบหมายงานให้ผู้ช่วยเจ้าอาวาสดำเนินการแทนอย่างชอบธรรม เพื่อให้งานเผยแผ่มีความเป็นเอกภาพ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นวัดจึงต้องอาศัยเจ้าอาวาสเป็นผู้นำและตัดสินใจทุกเรื่อง หากแยกกันทำจะเกิดความแตกแยกและแตกต่างซึ่งอาจจะนำมาซึ่งความขัดแย้งและทำให้การเผยแผ่ไม่เป็นไปในทิศทางที่ได้วางไว้

จัดองค์กรแบบไม่เป็นทางการ

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร ในบางคราว มีการจัดองค์กรอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อความรวดเร็วและตอบสนองการดำเนินงานเผยแผ่ในกลุ่มย่อยๆ โดยปกติเมื่อทำงานร่วมกันจะรู้นิสัยกันและจะเกิดทีมเล็กๆ ที่ทำงานด้วยกัน แต่ในภาพรวมก็ทำงานเผยแผ่ได้อย่างเป็นเอกภาพ การจัดองค์กรในการเผยแผ่บางครั้งอาจมีคำสั่งแต่งตั้ง แต่บางครั้งไม่มี ได้มีการมอบหมายให้ทำอย่างกะทันหัน ผู้ดำเนินการก็ต้องรับหาทีมงานทำงานเผยแผ่ให้สำเร็จ ก็ต้องอาศัยการจัดองค์กรแบบไม่เป็นทางการและร่วมกันทำงานเผยแผ่ให้สำเร็จลงไปด้วยความเรียบร้อย

๔.๑.๓ สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์เป็นลำดับดังต่อไปนี้

๑. การออกคำสั่งบางครั้งเขาก็ไม่ได้ทำตามเราเสมอไป ก็มีบ้างที่ต้องออกคำสั่งตามอำนาจหน้าที่ แต่ก็ต้องออกคำสั่งแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน การสั่งการบางครั้งเขาไม่ยอมทำตามเพราะจะเหมือนการบังคับไป ถ้าหากออกคำสั่งแบบขอความช่วยเหลือ เขาก็จะทำตามด้วยความเต็มใจ^{๓๗}

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ, เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๒. การสั่งการที่วัดได้ดำเนินการจะสั่งการแบบให้ความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ เพราะการเผยแพร่ ที่วัดจะสั่งการแบบการให้แนวนโยบายในการปฏิบัติ ผู้รับคำสั่งคือพระนักเผยแผ่จะใช้ความรู้ความสามารถทำการเผยแพร่ด้วยความอิสระ ซึ่งผลงานด้านการเผยแผ่ก็จะออกมาดี^{๓๘}

๓. จังหวัดนนทบุรีมีการเผยแผ่ที่เด่นมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดที่มีสำนักปฏิบัติธรรมก็จะมีนักเผยแผ่มาก ยังมีจำนวนมากก็ต้องพึ่งพาอาศัยอัน การออกคำสั่งแบบใช้อำนาจจะไม่สามารถนำมาใช้ได้ ต้องออกคำสั่งแบบวานให้ช่วยเหลือ ยกเว้นการออกคำสั่งที่คณะสงฆ์ได้รับมาจากผู้บังคับบัญชาเบื้องสูง^{๓๙}

๔. จังหวัดนนทบุรีมีการสั่งการตามอำนาจหน้าที่ คือเจ้าคณะจังหวัดสั่งลงมายังเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอสั่งลงมายังเจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะตำบลก็สั่งมายังเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสก็สั่งการมายังพระลูกวัดอีกที่หนึ่ง^{๔๐}

๕. วิธีการสั่งการที่ดีที่ใช้อยู่เป็นประจำ คือสั่งแบบให้แนวนโยบาย ผู้ปฏิบัติตามจะได้มีอิสระในการทำงาน ถ้าสั่งการแบบผู้บังคับบัญชา ไม่ค่อยได้ผล งานสำเร็จแต่ผลที่ออกมาอาจจะไม่ดีเท่าที่ควร^{๔๑}

๖. การสั่งการในบางโอกาสจะต้องมีการสั่งการนอกสายบังคับบัญชา วิธีการที่ดีที่สุดคือการออกคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นคณะทำงานร่วมกัน มอบหมายภาระหน้าที่ให้ ผู้เป็นคณะทำงานจะได้ปฏิบัติตามอย่างเป็นระบบ^{๔๒}

๗. การสั่งการเป็นไปตามลำดับของการบังคับบัญชาคณะสงฆ์ เริ่มตั้งแต่มหาเถรสมาคมจนถึงขั้นสุดท้ายเจ้าอาวาส การสั่งการก็จะออกเป็นข้อบังคับบ้างระเบียบบ้างคำสั่งบ้างอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร^{๔๓}

๘. บางครั้งการออกคำสั่งตรงๆ ก็ไม่สามารถทำให้งานเผยแพร่ประสบความสำเร็จได้ การสั่งการต้องมีวาทีศิลป์ ซึ่งที่วัดจะใช้ประจำ ต้องใช้ปียวจา พูดให้ผู้ปฏิบัติตามยินดีที่จะปฏิบัติตาม^{๔๔}

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมุนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระมหาบุญนำ อคฺคธมโม, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระมหาบุญส่วน ปุณฺณสิริ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ เกตุธมโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๙. คณะสงฆ์จะมีการสั่งการคล้ายๆ กับระบบราชการ มีการสั่งการตามอำนาจหน้าที่การสั่งการเป็นเส้นตรงไม่มีการเปลี่ยนแปลงคำสั่ง ผู้ใหญ่สั่งมาอย่างไรก็ต้องทำตามอย่างนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผยแผ่ จังหวัดนนทบุรีจะดำเนินการตามมหาเถรสมาคมทุกประการ^{๔๕}

๑๐. งานด้านการเผยแผ่ไม่จำเป็นต้องสั่งการแบบเป็นทางการ แค่ให้แนวนโยบายก็สามารถทำการเผยแผ่ได้แล้ว ยิ่งถ้าสั่งการที่มากเกินไปจนขอบเขตที่จะทำได้ยิ่งแล้วใหญ่^{๔๖}

๑๑. การสั่งการมีหลายรูปแบบ สั่งตามลำดับชั้นปกครองทางคณะสงฆ์ก็มี ในส่วนของการเผยแผ่ที่วัดมีการใช้การสั่งการโดยแจ้งอำนาจหน้าที่ให้ทราบ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติตามเข้าใจในอำนาจหน้าที่ของตนและปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายแบบพึ่งพาอาศัยกัน ไม่ออกคำสั่งซ้ำแล้วซ้ำอีก ใช้การประชุมติดตามงานเป็นการตรวจสอบความคืบหน้า^{๔๗}

๑๒. การออกคำสั่งในบางสถานการณ์ที่ต้องการความสามารถของบุคลากรนอกสายงานต้องใช้ความพยายามอย่างมาก จังหวัดนนทบุรีจะมีการแต่งตั้งเป็นคณะทำงาน ซึ่งบ่อยครั้งที่คณะสงฆ์แต่ตั้งกระผมให้ร่วมเป็นคณะทำงานในการเผยแผ่ของวัด^{๔๘}

๑๓. งานด้านการเผยแผ่ของคณะสงฆ์สำนักงานวัฒนธรรมก็มีส่วนร่วมในการดำเนินการเผยแผ่ ได้เข้าร่วมเป็นคณะทำงานของคณะสงฆ์ และร่วมกับคณะสงฆ์ในการเผยแผ่เชิงอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ถึงแม้จะอยู่นอกสายงานก็ตามแต่ด้วยความที่หน่วยงานของวัฒนธรรมและคณะสงฆ์มีความสัมพันธ์กัน การออกคำสั่งนอกสายงานที่จะสามารถปฏิบัติตามได้ก็จะต้องมีการแต่งตั้งให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน^{๔๙}

๑๔. การสั่งการด้านการเผยแผ่สำคัญมาก คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีมีการดำเนินการตามคำสั่งที่ได้รับ ทั้งจังหวัดจะมีความเป็นเอกภาพ ปฏิบัติตามด้วยความพร้อมเพรียงกัน ถือได้ว่าเป็นอำนาจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตาม^{๕๐}

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระเสฏฐวุฒิ วุฑฒิโก ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระทีเล็ก อตตรกโข, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติโสโม, กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๔๙} สัมภาษณ์ นายจุมพล ตระกูลนุช, วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายสมชาย จำปาร์ตน์, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๕. ด้านการสั่งการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในระดับการบังคับบัญชาพระสงฆ์เอง จะมีคำสั่งตามสายบังคับบัญชา เมื่อถึงระดับหมู่คณะแล้วเนื่องจากสายการบังคับบัญชาอยู่ในระดับที่ใกล้ชิดกัน จะมีการสั่งการแบบไม่เป็นทางการ โดยให้อิสระกับผู้ปฏิบัติตาม ในรูปแบบของการทำงาน เป็นทีม^{๕๑}

๑๖. โดยทั่วไปแล้วเจ้าคณะจังหวัดจะสั่งการลงไปตามขั้นตอน แต่ในทางปฏิบัติ บางสถานการณ์ก็จะมีการประชุมคณะสงฆ์ทั้งจังหวัดเพื่อสั่งการโดยตรง เพื่อให้การขับเคลื่อนเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว^{๕๒}

๑๗. ในด้านการสั่งการพระคุณเจ้าคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีมีการสั่งการตำลาคับขั้นตอน เช่นกับระบบราชการ^{๕๓}

๑๘. ที่วัดมีการดำเนินการเผยแผ่เป็นปกติท่านเจ้าอาวาสก็ใส่ใจในการเผยแผ่มาก และได้ดำเนินการตามคำสั่งมหาเถรสมาคมทุกประการ^{๕๔}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) นั้น คณะสงฆ์ได้มีการดำเนินการออกคำสั่งในประเด็นหลักๆ คือ การออกคำสั่งตามอำนาจหน้าที่ ดำเนินการโดยมหาเถรสมาคม ลงมาตามสายงาน เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ส่วนงานการเผยแผ่ ตามลำดับขั้นตอนให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ ประการต่อมา มีการสั่งการในรูปแบบของการขอความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นเทคนิคที่ดีสำหรับการออกคำสั่ง การออกคำสั่งเป็นมีลักษณะคล้ายๆ การขอความช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติตามดำเนินการเผยแผ่ด้วยความเต็มใจ ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ประการต่อมาเป็นการสั่งแบบให้อิสระในการทำตาม ซึ่งลักษณะของการเผยแผ่จะเป็นงานที่มีความละเอียดอ่อนมาก การออกคำสั่งในรูปแบบของการใช้อำนาจอาจจะไม่ประสบความสำเร็จเพราะมีข้อจำกัดในด้านการปฏิบัติตาม แต่การออกคำสั่งของจังหวัดนนทบุรีในส่วนหนึ่งดำเนินการโดยมีการให้ความเป็นอิสระในการดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ ประการสุดท้ายคือการสั่งการนอกสายงาน การสั่งการในลักษณะนี้จะดำเนินการด้วยความลำบาก แต่มีแนวทางในการดำเนินการคือการออกคำสั่งแต่งตั้งให้

^{๕๑} สัมภาษณ์ นางวรรณ เชื้อมโพบูลย์, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๕๒} สัมภาษณ์ นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา, นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นางสาวธณัทนันท์ เก้าพรพงศ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นางแสงดาว ใจมีสุขมาก, เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

เป็นคณะทำงานร่วมกัน หรือการเรียนรู้เชิญให้มาร่วมเป็นคณะทำงานด้วยกัน และดำเนินการสั่งการ ด้วยการขอความช่วยเหลือให้ดำเนินการตามความถนัด

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding)

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	สั่งการตามอำนาจหน้าที่	๗	๔,๗,๙,๑๔,๑๖,๑๗,๑๘
๒	สั่งการแบบขอความช่วยเหลือ	๔	๑,๓,๘,๑๑,
๓	สั่งการแบบให้อิสระ	๔	๒,๕,๑๐,๑๕,
๔	สั่งการนอกสายงาน	๓	๖,๑๒,๑๓

จากตารางที่ ๔.๓ สามารถสรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ เป็นลำดับดังต่อไปนี้

สั่งการตามอำนาจหน้าที่

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ มีการสั่งการตามอำนาจหน้าที่ คือเจ้าคณะจังหวัดสั่งลงมายังเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะอำเภอสั่งลงมายังเจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะตำบลก็สั่งมายังเจ้าอาวาส เจ้าอาวาสก็สั่งการมายังพระลูกวัด ตามลำดับของการบังคับบัญชาคณะสงฆ์ การสั่งการก็จะออกเป็นข้อบังคับบ้าง ระเบียบบ้างคำสั่งบ้างอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร มีความสอดคล้องกับระบบราชการ การสั่งการเป็นเส้นตรงไม่มีการเปลี่ยนแปลงคำสั่ง ผู้ใหญ่สั่งมาอย่างไรก็ต้องทำตามอย่างนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผยแผ่ จังหวัดนนทบุรีจะดำเนินการตามมหาเถรสมาคมทุกประการ มีการดำเนินการตามคำสั่งที่ได้รับ อย่างเป็นเอกภาพ โดยปกติแล้วเจ้าคณะจังหวัดจะสั่งการลงไปตามขั้นตอน แต่ในทางปฏิบัติ บางสถานการณ์ก็จะมีการประชุมคณะสงฆ์ทั้งจังหวัดเพื่อสั่งการโดยตรง

สั่งการแบบขอความช่วยเหลือ

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ มีการออกคำสั่งแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน การออกคำสั่งแบบใช้อำนาจไม่สามารถนำมาใช้ได้บางสถานการณ์ ต้องออกคำสั่งแบบวานให้ช่วยเหลือ ยกเว้นการออกคำสั่งที่คณะสงฆ์รับมาจากผู้บังคับบัญชาเบื้องสูง การสั่งการจะต้องมีวาทศิลป์ ต้องใช้ปิยวาจา พูดให้ผู้ปฏิบัติตาม

ยินดีที่จะปฏิบัติตาม ไม่ออกคำสั่งซ้ำแล้วซ้ำอีก ใช้การประชุมติดตามงานเป็นการตรวจสอบความคืบหน้า

สั่งการแบบให้อิสระ

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ มีการสั่งการแบบให้ความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ให้ความอิสระกับพระนักเผยแผ่ที่จะใช้ความรู้ความสามารถทำการเผยแผ่ด้วยความอิสระ ซึ่งผลงานด้านการเผยแผ่ก็จะออกมาดี วิธีการนี้ ผู้ปฏิบัติตามจะได้มีอิสระในการทำงาน หากสั่งการแบบผู้บังคับบัญชา จะไม่ค่อยได้ผล ผลที่ออกมาอาจจะไม่ดีเท่าที่ควร เพราะตามปกติการสั่งการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในระดับการบังคับบัญชาพระสงฆ์เองจะมีคำสั่งตามสายบังคับบัญชาอยู่แล้ว เมื่อถึงระดับหมู่คณะ มีความใกล้ชิดกัน จะมีการสั่งการแบบไม่เป็นทางการ โดยให้อิสระกับผู้ปฏิบัติตาม ในรูปแบบของการทำงานเป็นทีม

สั่งการนอกสายงาน

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ ในบางโอกาสจะต้องมีการสั่งการนอกสายบังคับบัญชา วิธีการที่ดีที่สุดคือการออกคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นคณะทำงานร่วมกัน มอบหมายภาระหน้าที่ให้ ผู้เป็นคณะทำงานจะได้ปฏิบัติตามอย่างเป็นระบบ เพราะการออกคำสั่งในบางสถานการณ์ที่ต้องการความสามารถของบุคลากรนอกสายงาน ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก จังหวัดนนทบุรีจึงมีการแต่งตั้งเป็นคณะทำงาน

๔.๑.๔ สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน (Coordinating)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน (Coordinating) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์เป็นลำดับดังต่อไปนี้

๑. การประสานงานด้านการเผยแผ่ที่ได้ผลดีที่สุด จะต้องมียุทธศาสตร์ว่าประสานงานกันด้วยเรื่องอะไร ทำอะไร ที่ไหนอย่างไร การประสานงานจะต้องชัดเจน ที่ดำเนินการอยู่จะต้องมีความเป็นเอกภาพกันสมานฉันท์กัน ประสานงานเพื่อให้การเผยแผ่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน^{๕๕}

^{๕๕} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ, เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๒. ปัจจุบันการประสานงานกันไม่จำเป็นต้องประสานงานผ่านหนังสือ ใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ ประสานงานกันผ่านเทคโนโลยีก็ได้ ผ่านกลุ่มไลน์ก็ได้ ทำให้ทุกคนเข้าใจตรงกันและรวดเร็ว^{๕๖}

๓. การประสานงานจะต้องมีทิศทางที่แน่ชัด จังหวัดนนทบุรีจะมีการสื่อสารกันโดยใช้หนังสือแบบเดียวกับราชการ ตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้การประสานงานถูกต้องและแม่นยำมากที่สุด^{๕๗}

๔. บางสถานการณ์ไม่อาจใช้การประสานงานแบบเป็นทางการได้ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องของระยะเวลา มีผลดำเนินการช้า บางครั้งมีการใช้การประสานงานอย่างไม่เป็นทางการโดยการโทรศัพท์หาบ้าง หรือบอกปากเปล่าบ้างเพื่อความรวดเร็ว^{๕๘}

๕. บางโอกาสก็ใช้การประสานงานโดยตรง เข้าหาผู้รับข้อมูลโดยตรงเพื่อให้ได้ผลตรงเป้า เข้าประเด็น และมีความเป็นเอกภาพ เพราะหากประสานงานกันโดยการบอกต่อจะทำให้เกิดการขาดหายของข้อมูลบางประเด็นได้^{๕๙}

๖. การประสานงานส่วนใหญ่จะไม่เป็นทางการ ใช้วิธีการบอกต่อๆ กัน เพื่อให้กระจายข่าวหรือบอกข้อมูลข่าวสารกันได้รวดเร็วกว่า^{๖๐}

๗. การประสานงานที่เกี่ยวกับการเผยแผ่จังหวัดนนทบุรีจะมีการประสานงานกันอย่างชัดเจน มีทิศทางของการดำเนินในทางเดียวกัน^{๖๑}

๘. มักจะใช้วิธีการประสานงานอย่างเป็นทางการเพราะมีเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีผลเชิงปฏิบัติ^{๖๒}

๙. การประสานงานในยุคนี้ต้องฉับไว วิธีการที่ใช้คือประสานงานผ่านไลน์ ซึ่งง่ายและสะดวกดี สามารถส่งข้อมูลข่าวสารได้มากกว่าคำพูด^{๖๓}

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมณี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๕๗} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๕๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระมหาบุญนำ อคฺคธมฺโม, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระมหาบุญส่วน ปุณฺณสิริ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ เกตุธมฺโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๖๓} สัมภาษณ์ พระเสฏฐวุฒิ วุฑฺฒโก, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๐. ที่ดำเนินการประสานงานกันอยู่ที่ใช้วิธีการประสานงานกันผ่านไลน์ เพราะรวดเร็วดี ประสานงานกันเป็นกลุ่ม ในกลุ่มจะเข้าใจตรงกันเพราะได้รับข้อมูลข่าวสารเดียวกัน จึงทำให้เกิดความเป็นเอกภาพ^{๖๔}

๑๑. การประสานงานส่วนใหญ่จะใช้การประสานงานกันอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร หัวหน้างานประสานงานผ่านสายงาน^{๖๕}

๑๒. การประสานงานกันต้องใช้เครื่องมือสื่อสารให้เกิดประโยชน์ บางครั้งส่งข้อมูลผ่านไลน์กลุ่มก็ไม่อาจประสบความสำเร็จได้เนื่องจากในกลุ่มมีการส่งข้อมูลจำนวนมาก เกิดการอ่านไม่ทัน ต้องใช้วิธีโทรหาโดยตรง เพื่อสื่อสารได้อย่างแม่นยำ^{๖๖}

๑๓. การประสานงานในกลุ่มเล็กๆ จะใช้วิธีการประชุมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อเป็นการประสานงานและทราบทิศทางของการดำเนินการเผยแพร่^{๖๗}

๑๔. ปัจจุบันมีเครื่องมือช่วยในการสื่อสารจำนวนมาก มีทั้งไลน์ เฟสบุ๊ก ที่จะอำนวยความสะดวกในการสื่อสาร ในด้านการเผยแพร่ใช้วิธีการนี้เป็นประจำเพราะเร็วดี^{๖๘}

๑๕. บางครั้งต้องมีการประสานงานอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว หลายครั้งที่พระคุณเจ้าได้ประสานงานมาโดยการโทรศัพท์ เพื่อแจ้งกำหนดการ และข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง^{๖๙}

๑๖. ในยุคนี้การประสานงานกันการส่งข้อมูลข่าวสารกันไว้มาก ใช้เวลาเพียงชั่วครู่ก็ประสานงานกันได้แล้ว ประสานงานผ่านไลน์ไวที่สุด และทุกคนก็ได้รับข้อมูลข่าวสารตรงกันด้วย^{๗๐}

^{๖๔} สัมภาษณ์ พระทีเล็ก อตตรโกโข, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม, กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๖๖} สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นายจุมพล ตระกูลนุช, วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๖๘} สัมภาษณ์ นายสมชาย จำปารัตน์, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๖๙} สัมภาษณ์ นางวรรณณ์ เชื้อมโพนาลัย, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา, นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๗. วิธีการประสานให้ชัดเจนที่สุดจะใช้วิธีการประสานงานโดยตรงแบบตัวต่อตัว เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องที่ประสานงาน เพราะสามารถแสดงรายละเอียดต่างๆ ได้ดี และมีการโต้ตอบกันถามตอบกันได้ เป็นวิธีการที่ชัดเจนและไวที่สุด^{๗๑}

๑๘. ประสานงานโดยตรงไวที่สุด ไวกว่าวิธีการอื่นๆ เจ้าตัวเข้าใจตรงกัน ข้อมูลข่าวสารไม่สูญหายจากการบอกต่อหลายทอด^{๗๒}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน (Coordinating) มีการประสานงานโดยใช้เครื่องมือสื่อสาร ได้แก่ โทรศัพท์ การประสานงานด้วยแอปพลิเคชันไลน์ เฟสบุ๊ก เป็นต้น ซึ่งการประสานงานโดยใช้เครื่องมือช่วยเหลือ นั้นจะประสานงานได้รวดเร็วและสมาชิกในกลุ่มจะได้รับข้อมูลข่าวสารที่ตรงกัน ประการต่อมา มีการประสานงานกันอย่างเป็นทางการโดยผู้บังคับบัญชาประสานงานมายังผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ด้วยข้อมูลที่ชัดเจน และทิศทางที่ชัดเจน ประการต่อมา มีการประสานงานกันอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อความรวดเร็วในการดำเนินการ เนื่องจากการเผยแผ่ในบางโอกาสทำการเผยแผ่กันเป็นกลุ่มย่อยวิธีการประสานงานกันอย่างไม่เป็นทางการจะสามารถใช้ได้ผลดี ประการต่อมา มีการประสานงานกันโดยตรง ตัวต่อตัว เป็นการประสานงานกัน ๒ ทาง วิธีการนี้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนที่สุด เพราะสามารถถามตอบกันได้ เป็นวิธีการที่ได้ผลดีและรวดเร็วมีผลเชิงปฏิบัติ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน (Coordinating)

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	ใช้เครื่องมือในการประสานงาน	๖	๒,๙,๑๐,๑๒,๑๔,๑๖
๒	ประสานงานแบบเป็นทางการ	๕	๑,๓,๗,๘,๑๑
๓	ประสานงานแบบไม่เป็นทางการ	๔	๔,๖,๑๓,๑๕
๔	ประสานงานโดยตรง	๓	๕,๑๗,๑๘

จากตารางที่ ๔.๔ สามารถสรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน เป็นลำดับดังต่อไปนี้

^{๗๑} สัมภาษณ์ นางสาวธณัทนันท์ เก้าพรพงศ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๗๒} สัมภาษณ์ นางแสงดาว ใจมีสุขมาก, เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

ใช้เครื่องมือในการประสานงาน

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน มีการประสานงานโดยใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ ประสานงานผ่านกลุ่มไลน์ก็ได้ ซึ่งเป็นวิธีที่ง่ายและสะดวกดี สามารถส่งข้อมูลข่าวสารได้มากกว่าคำพูด สมาชิกในกลุ่มจะเข้าใจตรงกัน เพราะได้รับข้อมูลข่าวสารเดียวกัน จึงทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่น ปัจจุบันมีเครื่องมือช่วยในการสื่อสารจำนวนมาก มีทั้งไลน์ เฟสบุ๊ก ที่จะอำนวยความสะดวกในการ เนื่องจากในยุคนี้การประสานงานกันการส่งข้อมูลข่าวสารกันมีความรวดเร็ว ใช้เวลาเพียงชั่วครู่ก็ประสานงานกันได้ การใช้เครื่องมือสื่อสารโทรศัพท์ก็สามารถใช้ได้เช่นเดียวกัน

ประสานงานแบบเป็นทางการ

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน มีการประสานงานแบบเป็นทางการ เป็นเป็นการประสานงานที่มีเป้าหมายว่า ประสานงานกันด้วยเรื่องอะไร ทำอะไร ที่ไหนอย่างไร การประสานงานจะต้องชัดเจน ที่ดำเนินการอยู่จะต้องมีความเป็นเอกภาพกันสมานฉันท์กัน การประสานงานในลักษณะนี้ี้จะมีความชัดเจนและสามารถตรวจสอบติดตามผลได้เนื่องจากการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ประสานงานแบบไม่เป็นทางการ

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน มีการประสานงานในกลุ่มเล็กๆ ประชุมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อเป็นการประสานงานและทราบทิศทางของการดำเนินการเผยแผ่ บางครั้งมีการประสานงานอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว มีการใช้โทรศัพท์โทรโดยตรงเพื่อแจ้งกำหนดการ และข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

๔.๑.๕ สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม (Controlling)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม (Controlling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์เป็นลำดับดังต่อไปนี้

๑. ในการควบคุมการเผยแพร่จะควบคุมเนื้อหาของการเผยแพร่เป็นสำคัญ เนื้อหาที่เผยแพร่จะต้องมีความครบถ้วน ถูกต้อง ถ้ายกหลักฐานจากพระไตรปิฎกก็ต้องอ้างที่มาให้ชัดเจน เนื้อหานี้สำคัญมาก ต้องมีการควบคุมไม่ให้เผยแพร่ผิดพระธรรมวินัย^{๗๓}
๒. การเผยแพร่จะต้องมีคุณภาพ คุณภาพของการเผยแพร่อยู่ที่บุคคลผู้เผยแพร่ต้องคัดสรรกันมา สื่อก็ต้องใช้สื่อที่เข้าใจง่าย นำเสนอด้วยวิธีการที่แยบยลให้ผู้ฟังเข้าใจได้ดีที่สุด^{๗๔}
๓. การเผยแพร่เนื้อหาเป็นส่วนสำคัญ จะควบคุมเนื้อหาเป็นส่วนแรกทุกรูปในทีมต้องมีความรู้ดีเข้าใจดีในส่วนเนื้อหา^{๗๕}
๔. สิ่งที่จะต้องควบคุมเป็นพิเศษคือบุคลากร จะควบคุมในเรื่องของการแสดงออกต่อที่สาธารณะในขณะที่เผยแพร่ ต้องเป็นไปตามหลักเสขียวัตถ์^{๗๖}
๕. คุณภาพของงานด้านการเผยแพร่เป็นสำคัญ วัดจะมีการควบคุมคุณภาพของการเผยแพร่คุณภาพที่ว่าคือ เมื่อเผยแพร่แล้วผู้ฟังต้องเข้าใจ และพึงพอใจ^{๗๗}
๖. สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือระยะเวลาในการเผยแพร่จะต้องมีความเหมาะสม ที่วัดจะไม่ทำการเผยแพร่เป็นระยะเวลายาวนาน เนื่องจากจะทำให้ผู้ฟังเกิดความเหนื่อยล้า การฟังก็จะไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร^{๗๘}
๗. ที่วัดจะมีระยะเวลาในการดำเนินการเผยแพร่ เมื่อจัดโครงการก็จะมีควบคุมระยะเวลาในการจัดโครงการ และควบคุมระยะเวลาที่ใช้ในการเผยแพร่ไม่ให้มากเกินไปไม่ให้เหนื่อยเกินไป^{๗๙}
๘. การเผยแพร่ที่ดีจะต้องมีคุณภาพ ดังนั้นสิ่งที่จะต้องควบคุมเป็นประการแรกคือการควบคุมคุณภาพ ซึ่งก็หมายความว่า คุณภาพของผู้แสดงธรรม คุณภาพของเนื้อหา และผู้ฟังได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสมเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม^{๘๐}

^{๗๓} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ, เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๗๔} สัมภาษณ์ พระปัญญาณันทมุนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระมหาบุญนำ อคฺคธมฺโม, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๗๘} สัมภาษณ์ พระมหาบุญส่วน ปุณฺณสิริ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๗๙} สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๘๐} สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ เกตุธมฺโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๙. วัดจะควบคุมการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้ฟังต้องได้ประโยชน์สูงสุด วัสดุอุปกรณ์ก็ต้องเตรียมให้พร้อม ไม่ให้ขาดตกบกพร่อง^{๘๑}

๑๐. หลักธรรมที่นำไปใช้ในการเผยแผ่จะต้องเข้ากับจิตของผู้ฟัง เข้ากับสถานการณ์^{๘๒}

๑๑. มีการควบคุมระยะเวลาในการเผยแผ่ให้เหมาะสมกับผู้ฟัง และกาลเทศะ ระยะเวลาที่ใช้ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป^{๘๓}

๑๒. สิ่งที่วัดในจังหวัดนนทบุรีควบคุมประการแรกคือ พระนักเผยแผ่ต้องได้มาตรฐาน ต้องมีการฝึกฝนกันอย่างจริงจัง พระคุณเจ้าหลายรูปเรียนในหลักสูตรพระนักเทศ^{๘๔}

๑๓. พระนักเผยแผ่จะต้องมีความสามารถในการเผยแผ่ได้เป็นอย่างดีจึงจะสามารถช่วยให้การเผยแผ่มีประสิทธิภาพ^{๘๕}

๑๔. เรื่องเนื้อหาในการสอนเป็นเรื่องสำคัญจังหวัดนนทบุรีมีการเผยแผ่ที่เข้มแข็งพระนักเผยแผ่มีความรู้ดี เวลาทำการเผยแผ่จึงได้รับความนิยมจากพุทธศาสนิกชน^{๘๖}

๑๕. จังหวัดนนทบุรีจะควบคุมคุณภาพในการเผยแผ่อย่างมาก สังเกตเห็นได้จากการที่พระคุณเจ้าแสดงธรรม พุทธศาสนิกชนต่างให้การยอมรับนับถือและให้ความชื่นชม^{๘๗}

๑๖. พระนักเผยแผ่ของจังหวัดนนทบุรี เวลาแสดงธรรมมีเนื้อหาสาระดีมาก น่าฟังน่าติดตาม^{๘๘}

๑๗. ต้องยอมรับว่าพระนักเทศน์ในจังหวัดนนทบุรี มีความรู้ความสามารถมาก บางรูปจบปริญญาเอก เวลาเทศนาสอนโยม เข้าใจง่าย^{๘๙}

^{๘๑} สัมภาษณ์ พระเสฏฐฐุฒิ วุฑฒิโก ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๘๒} สัมภาษณ์ พระทีเล็ก อตตรกโข, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๘๓} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม, กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษดิ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๘๔} สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๘๕} สัมภาษณ์ นายจุมพล ตระกูลนุช, วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๘๖} สัมภาษณ์ นายสมชาย จำปาร์ตัน, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๘๗} สัมภาษณ์ นางวรรณ เชื่อมไพบูลย์, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา, นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๘๙} สัมภาษณ์ นางสาวธณัทธนันท์ เก้าพรพงศ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๘. จังหวัดนนทบุรีมีพระนักเทศที่มีชื่อเสียงอยู่หลายรูป ที่ทำการเผยแผ่อยู่ หลายรูปมีความรู้ความสามารถมาก เช่นหลวงพ่อพระราชธรรมนิเทศ เป็นพระที่มีคุณภาพด้านการเผยแผ่ที่ควรนำไปเป็นแบบอย่างให้กับพระนักเทศนักเผยแผ่รุ่นใหม่^{๙๐}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีด้านการควบคุม (Controlling) มีการควบคุมคุณภาพการเผยแผ่ โดยเน้นที่บุคลากรที่ดำเนินการเผยแผ่จะต้องมีคุณภาพ คือมีความรู้ดี นำเสนอได้ดี ผู้ฟังเข้าใจในเนื้อหาสาระที่นำเสนอ ประการต่อมา มีการควบคุมเนื้อหา คือ ไม่ให้ออกนอกกรอบพระธรรมวินัย เนื้อหาที่นำไปใช้เผยแผ่จะต้องมีความถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์บุคคลเป็นสำคัญ ประการต่อมา มีการควบคุมพฤติกรรม คือควบคุมจริยวัตรของพระนักเผยแผ่ให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยถูกต้องตามจริยธรรม พระนักเทศจะต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีปฏิปทาที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ประการสุดท้ายมีการควบคุมระยะเวลาในการเผยแผ่ หากเป็นโครงการจะมีการควบคุมเรื่องของระยะเวลาในการจัดโครงการให้มีความเหมาะสม และควบคุมระยะเวลาในการดำเนินการเผยแผ่ หรือจัดกิจกรรม ไม่ให้มาเกินไป หรือน้อยจนเกินไป

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม (Controlling)

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	การควบคุมคุณภาพ	๗	๒,๕,๘,๙,๑๕,๑๗,๑๘
๒	การควบคุมเนื้อหา	๕	๑,๓,๑๐,๑๔,๑๖
๓	การควบคุมพฤติกรรม	๓	๔,๑๒,๑๓
๔	การควบคุมระยะเวลา	๓	๖,๗,๑๑

จากตารางที่ ๔.๕ สามารถสรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม เป็นลำดับดังต่อไปนี้

การควบคุมคุณภาพ

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม มีการควบคุมคุณภาพของการเผยแผ่โดยคัดสรรบุคลากรที่ทำการเผยแผ่ เลือกสื่อที่เหมาะสมเพื่อให้ได้คุณภาพ นำเสนอด้วยวิธีการที่แยบยลให้ผู้ฟังเข้าใจได้ดีที่สุด คุณภาพที่ว่าคือ เมื่อเผยแผ่แล้ว

^{๙๐} สัมภาษณ์ นางแสงดาว ใจมีสุขมาก, เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

ผู้ฟังเข้าใจ และพึงพอใจ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของผู้แสดงธรรม คุณภาพของเนื้อหา และผู้ฟังได้รับข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสมเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การควบคุมเนื้อหา

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม มีการควบคุมเนื้อหา โดยในการควบคุมการเผยแผ่จะควบคุมเนื้อหาของการเผยแผ่เป็นสำคัญ เนื้อหาที่เผยแผ่จะต้องมีความครบถ้วน ถูกต้อง ถ้อยกหลักธรรมจากพระไตรปิฎกก็ต้องอ้างที่มาให้ชัดเจน ต้องมีการควบคุมไม่ให้เผยแผ่ผิดพระธรรมวินัย หลักธรรมที่นำไปใช้ในการเผยแผ่จะต้องเข้ากับจริตของผู้ฟัง เข้ากับสถานการณ์

การควบคุมพฤติกรรม

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม มีการควบคุมจรรยาวัตรของบุคลากร ในเรื่องของการแสดงออกต่อที่สาธารณะในขณะที่เผยแผ่ โดยให้เป็นไปตามหลักเสขียวัตถ์ การปฏิสัมพันธ์ของพระนักเผยแผ่ต้องได้มาตรฐาน ต้องมีการฝึกฝนอย่างจริงจัง และสามารถแสดงออกต่อที่สาธารณะเพื่อความเลื่อมใสศรัทธาให้เกิดแก่สาธุชนได้

การควบคุมระยะเวลา

สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม มีการควบคุมระยะเวลาในการเผยแผ่อย่างเหมาะสม ไม่ทำการเผยแผ่เป็นระยะเวลายาวนาน เนื่องจากจะทำให้ผู้ฟังเกิดความเหนื่อยล้า ซึ่งจะมีผลในทางลบ และควบคุมระยะเวลาในการเผยแผ่ไม่ให้สั้นเกินไปเพราะจะทำให้ไม่รู้เรื่อง และมีการควบคุมช่วงเวลาที่เหมาะสมในการทำการเผยแผ่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๔.๒ องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบด้านการวางแผน (Planning) องค์ประกอบด้านการจัดองค์กร (Organizing) องค์ประกอบด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) องค์ประกอบด้านการประสานงาน (Coordinating) และองค์ประกอบด้านการควบคุม (Controlling) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปไว้เป็นลำดับดังต่อไปนี้

๔.๒.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

๑) องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน (Planning)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน (Planning) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์เป็นลำดับดังต่อไปนี้

๑. การวางแผนจะต้องกำหนดเป้าหมายก่อน ไม่ว่าจะทำอะไรก็ต้องมีเป้าหมาย การวางแผนก็เช่นกัน กำหนดเป้าหมายไว้ให้ชัดเจน คนทำตามก็ทำงาน トラバドที่ยังไม่มีเป้าหมายงาน ออกมาก็ไม่มีทิศทาง^{๙๑}

๒. การวางแผนจะต้องมีแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ บางครั้งการวางแผนก็ไม่สำเร็จเสมอไปเนื่องจากไม่มีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนั้นต้องมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน^{๙๒}

๓. ส่วนที่จะทำให้แผนสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายคือการร่วมกันหาวิธีการที่จะไปถึงเป้าหมายให้ได้ ถ้าไม่มีแนวทางก็เปรียบเสมือนมีรถแต่ไม่มีถนน ก็ไม่สามารถเดินทางไป^{๙๓}

^{๙๑} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ, เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๙๒} สัมภาษณ์ พระปัญญาณันทมณี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๙๓} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๔. ต้องมีเป้าหมาย และจุดประสงค์ของการวางแผนว่าวางแผนเรื่องอะไร เพื่ออะไร เป้าหมายเป็นสำคัญ เช่นกำหนดเป้าหมายไว้ว่าแต่ละปีจะมีพระนักเผยแผ่เพิ่มขึ้น จากนั้นก็หาแนวทางที่จะทำให้พระนักเผยแผ่เพิ่มขึ้นเป็นต้น^{๙๔}

๕. การวางแผนมีทั้งระยะยาวและระยะสั้น ต้องกำหนดให้ชัดว่าเป็นแผนระยะยาวหรือสั้น หากเป็นการวางแผนในระยะยาว ก็ต้องมีทีมงานที่เข้มแข็ง มีงบประมาณในการดำเนินการอย่างชัดเจน^{๙๕}

๖. การวางแผนที่ดีจะต้องมีการปรับปรุงแผน ปรับเปลี่ยนแนวทางในการปฏิบัติ มีการตรวจสอบประเมินผลตามระยะเวลา^{๙๖}

๗. จะต้องมีการตรวจสอบติดตามผลเป็นประจำ เนื่องจากแผนบางอย่างวางให้แล้วไม่เป็นไปตามแผน คือไม่เข้าเป้าไม่ถูกวัตถุประสงค์ ก็ต้องปรับปรุงกันใหม่^{๙๗}

๘. ต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนในเบื้องต้นว่าจะไปในทิศทางใด แผนก็คือทิศทางขององค์กร ไม่มีแผนก็คือไม่มีทิศทาง งานด้านการเผยแผ่ไม่ได้ยาก เรามีกรอบการปฏิบัติอยู่แล้ว เป้าหมายของเราคือเผยแผ่ให้พุทธศาสนิกชนเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอื่นๆ ขึ้นไป^{๙๘}

๙. พระพุทธเจ้าได้เป็นต้นแบบของนักวางแผน พระองค์วางแผนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยมีเป้าหมายที่จะแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ทั้งหลาย การสอนของพระองค์ก็มีเป้าหมายคือพระนิพพาน^{๙๙}

๑๐. การวางแผนจะต้องมีเป้าหมายและแนวทางที่จะปฏิบัติให้เป็นตามแผน คือได้ผลตามที่คาดหวัง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแผนปฏิรูปพระพุทธศาสนา ก็ได้มีแนวทางในการเผยแผ่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติตาม^{๑๐๐}

^{๙๔} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๙๕} สัมภาษณ์ พระมหาบุญนำ อคฺคธมฺโม, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๙๖} สัมภาษณ์ พระมหาบุญส่วน ปุณฺณสิริ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๙๗} สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๙๘} สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ เกตุธมฺโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระเสฏฐวุฒิ วุฑฺฒโก, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ พระทีเล็ก อตฺตรกฺโข, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๑. ในการเผยแพร่จะต้องมีการวางแผนในระยะสั้น แบ่งออกเป็นระยะๆ เมื่อเผยแพร่ได้ถึงขั้นที่หนึ่งแล้ว ก็ดำเนินการต่อในขั้นที่สอง จะต้องมีการแบ่งการทำงานออกเป็นช่วงๆ^{๑๐๑}

๑๒. เป้าหมายเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินไปในทิศทางที่มุ่งหวัง งานเผยแพร่เป็นงานที่ไม่มีวันจบ เป้าหมายจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัย^{๑๐๒}

๑๓. จะต้องมีการวางแผนในระยะยาว การเผยแพร่อาจไม่เป็นผลในทันที แต่ในอนาคตผลจากการเผยแพร่จะส่งผลให้สังคมค่อยๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เหมาะสมตามที่วางแผนไว้^{๑๐๓}

๑๔. ในการวางแผนจะต้องมีการกำหนดเกณฑ์และแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งเป็นเหมือนกรอบในการดำเนินการ^{๑๐๔}

๑๕. การวางแผนที่ดีจะต้องมีการปรับปรุงแผนให้เข้ากับสถานการณ์เสมอ โดยตรวจสอบความถูกต้องของแผนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวางแผนหรือไม่ หากไม่มีการตรวจสอบติดตามตามประเมินผลก็จะไม่ทราบว่ามีการดำเนินงานไปถึงขั้นไหนแล้ว^{๑๐๕}

๑๖. จะต้องมีการตรวจสอบติดตามผลเป็นระยะมีการประชุมเพื่อติดตามความคืบหน้า เพื่อให้รู้ว่ากิจกรรมใดทำแล้วยังไม่ทำ ทำได้ไม่ได้ และปรับปรุงแผนงานเพื่อให้งานสำเร็จ^{๑๐๖}

๑๗. การติดตามประเมินผลแผนเป็นกระบวนการหนึ่งที่ใช้ในการตรวจสอบและปรับปรุงแผนงาน คณะสงฆ์จะต้องนำกระบวนการนี้มาใช้ในการเผยแพร่เพื่อให้ผลของการดำเนินงานเป็นไปตามที่ได้วางไว้^{๑๐๗}

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติโสโม, กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ นายจุมพล ตระกูลนุช, วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ นายสมชาย จำปารัตน์, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นางวรรณ เชื่อมไพบูลย์, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา, นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ นางสาวธนิษฐ์ แก้วพรพงศ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๘. จะต้องมีแนวทางปฏิบัติที่สามารถทำได้ เพื่อเป็นกรอบให้บุคลากรได้ปฏิบัติตาม จึงจะประสบความสำเร็จได้^{๑๐๘}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน (Planning) จะต้องมีการวางแผนโดยกำหนดเป้าหมายเป็นประการแรก ซึ่งเป็นกำวาทิศทางของแผนว่าจะนำไปองค์กรไปสู่ทิศทางใด เช่นเดียวกันที่พระพุทธเจ้าวางแผนให้กุลบุตรผู้ออกบวชสำเร็จกิจกล่าวคือพระนิพพาน ประการต่อมาคือจะต้องมีแนวทางในการปฏิบัติตามแผนที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติตามได้ ประการต่อมาต้องมีการตรวจสอบติดตามประเมินผลแผน ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการในการปรับปรุงพัฒนาต่อไป ประการสุดท้ายต้องมีการกำหนดระยะเวลาในแผน โดยที่แผนจะมีทั้งระยะสั้นและระยะยาว แผนระยะยาวจะวางแผนตามวิสัยทัศน์ ส่วนแผนในระยะสั้นจะมีการปรับปรุงอยู่เสมอเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามทิศทางที่จะดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ได้วางไว้กล่าวคือการบรรลุวัตถุประสงค์ของการวางแผนนั่นเอง

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน (Planning)

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	กำหนดเป้าหมายของการเผยแผ่	๕	๑,๔,๘,๙,๑๒
๒	กำหนดแนวทางในการดำเนินการ	๕	๒,๓,๑๐,๑๔,๑๘
๓	ตรวจสอบประเมินผลแผนงาน	๕	๖,๗,๑๕,๑๖,๑๗
๔	กำหนดระยะเวลาของแผน	๓	๕,๑๑,๑๓

จากตารางที่ ๔.๖ สามารถสรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน เป็นลำดับดังต่อไปนี้

กำหนดเป้าหมายของการเผยแผ่

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายก่อน การกำหนดเป้าหมายไว้ให้ชัดเจน คนทำตามก็ทำง่าย トラบใดที่ยังไม่มีเป้าหมายงานออกมาก็ไม่มีทิศทาง ต้องมีเป้าหมาย และจุดประสงค์ของการวางแผนว่าวางแผนเรื่องอะไร เพื่ออะไร เป้าหมายเป็นตัวยุคสำคัญ เช่นกำหนดเป้าหมายไว้ว่าแต่ละปีจะมีพระนักเผยแผ่เพิ่มขึ้น จากนั้นก็หาแนวทางที่จะทำให้พระนักเผยแผ่เพิ่มขึ้นเป็นต้น เช่นเดียวกับ

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นางแสงดาว ใจมีสุขุมก, เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

พระพุทธรูปเจ้าที่ได้ทรงเป็นต้นแบบของนักวางแผน พระองค์วางแผนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยมีเป้าหมายที่จะแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ทั้งหลาย การสอนของพระองค์ก็มีเป้าหมายคือพระนิพพาน

กำหนดแนวทางในการดำเนินการ

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน จะต้องมีการกำหนดแนวทางในการดำเนินการ บางครั้งการวางแผนก็ไม่สำเร็จเสมอไปเนื่องจากไม่มีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนั้นต้องมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ส่วนที่จะทำให้แผนสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายคือการร่วมกันหาวิธีการที่จะไปถึงเป้าหมายให้ได้ ถ้าไม่มีแนวทางก็เปรียบเสมือนมีรถแต่ไม่มีถนน ก็ไม่สามารถเดินทางไปได้ ดังนั้นการวางแผนจะต้องมีทั้งเป้าหมายและวิธีการจึงจะได้ผลตามที่หวัง

ตรวจสอบประเมินผลแผนงาน

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน จะต้องมีการปรับปรุงแผน ปรับเปลี่ยนแนวทางในการปฏิบัติ มีการตรวจสอบประเมินผลตามระยะเวลา อาจติดตามผลเป็นประจำเดือนก็ได้ หรือตามไตรมาสก็ได้ เนื่องจากแผนบางอย่างวางให้แล้วไม่เป็นไปตามแผน คือไม่เข้าเป้าไม่ถูกวัตถุประสงค์ ก็ต้องปรับปรุงกันใหม่ตามระยะเวลาในที่ได้กำหนดไว้ที่สำคัญต้องติดตามผลและรายงานผลเป็นระยะๆ เพื่อความทราบความคืบหน้าของการเผยแผ่ เนื่องจากติดตามประเมินผลแผนเป็นกระบวนการหนึ่งที่ใช้ในการตรวจสอบและปรับปรุงแผนงาน คณะสงฆ์จะต้องนำกระบวนการนี้มาใช้ในการเผยแผ่เพื่อให้ผลของการดำเนินงานเป็นไปตามที่ได้วางไว้

กำหนดระยะเวลาของแผน

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน จะต้องมีการกำหนดระยะเวลาของแผนให้ชัดว่าเป็นแผนระยะยาวหรือสั้น หากเป็นการวางแผนในระยะยาว ก็ต้องมีทีมงานที่เข้มแข็ง มีงบประมาณในการดำเนินการอย่างชัดเจน แผนในระยะสั้น ก็ต้องแบ่งออกเป็นระยะๆ เมื่อเผยแผ่ได้ถึงขั้นที่หนึ่งแล้ว ก็ดำเนินการต่อในขั้นที่สอง จะต้องมีการแบ่งการทำงานออกเป็นช่วงๆ หากไม่ได้ผลก็ปรับให้เป็นแผนระยะยาวเพราะการเผยแผ่อาจจะไม่เป็นผลในทันที แต่ในอนาคตผลจากการเผยแผ่จะส่งผลให้สังคมค่อยๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เหมาะสมตามที่วางแผนไว้

๒) องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร (Organizing)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร (Organizing) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์เป็นลำดับดังต่อไปนี้

๑. การจัดองค์กรสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทุกวันนี้แบบเดิมประสบความสำเร็จช้า ต้องสร้างเครือข่ายในภายนอก สร้างบริวารให้เกิดความร่วมมือกัน และขับเคลื่อนองกรไปด้วยกัน^{๑๐๙}

๒. การจัดองค์กรสำหรับเผยแผ่ ควรจัดในลักษณะที่เจ้าอาวาสสามารถสั่งการได้ และสามารถควบคุมคุณภาพการเผยแผ่หรือทิศทางของการเผยแผ่ได้^{๑๑๐}

๓. การจัดองค์กรที่เหมาะสมสำหรับการเผยแผ่ ควรจัดแบบศูนย์รวมอำนาจที่เจ้าอาวาสสามารถสั่งการได้ จะมีทีมย่อยก็ทีมก็ได้ แต่จะต้องมีทีมใหญ่คือโครงสร้างของวัดกำกับดูแลอีกทีหนึ่งเพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้อง^{๑๑๑}

๔. ต้องมีการจัดตั้งศูนย์ย่อย หรือเพิ่มสาขาสำนักเผยแผ่ อย่งทั่วถึงทุกพื้นที่เพื่อสร้างพลังให้เกิดการเผยแผ่อย่างทั่วถึง^{๑๑๒}

๕. ควรจัดองค์กรในลักษณะกลุ่มย่อย กระจายอำนาจให้กลุ่มย่อยสามารถดำเนินการได้เพื่อลดความล่าช้าในการดำเนินการเผยแผ่^{๑๑๓}

๖. การจัดโครงสร้างองค์กรสำหรับการเผยแผ่สามารถจัดโดยใช้โครงสร้างของวัดได้เลย ไม่ต้องจัดตั้งใหม่เพื่อซ้ำซ้อนเนื่องจากภาระงานหลักของเจ้าอาวาสข้อหนึ่งคือการเผยแผ่อยู่แล้ว การจัดโดยอาศัยโครงสร้างของวัดจะดำเนินการได้สะดวก และสอดคล้องกับภาระงานที่ได้รับ^{๑๑๔}

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ, เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมุนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ พระมหาบุญนำ อคฺคธมฺโม, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ พระมหาบุญส่วน ปุณฺณสิริ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๗. การเผยแพร่เจ้าอาวาสจะต้องมอบอำนาจให้กับผู้ช่วยเจ้าอาวาสเพื่อให้สามารถสั่งการ ดำเนินการได้ในเมื่อเจ้าอาวาสไม่อยู่ ไม่ต้องคอยรับคำสั่งเจ้าอาวาสอย่างเดียวจะเกิดความล่าช้า ส่วนเรื่องที่ต้องตัดสินใจเป็นการเฉพาะก็ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส^{๑๑๕}

๘. ในปัจจุบันเครือข่ายสำคัญมาก การทำงานเป็นทีมจึงสำคัญ วัดที่ประสบความสำเร็จ ด้านการเผยแพร่จะมีเครือข่ายการเผยแพร่ สร้างทีมขึ้นมาและดำเนินการร่วมกัน^{๑๑๖}

๙. งานด้านการเผยแพร่ในยุคนี้ ควรมีการสร้างภาคีเครือข่าย ร่วมกันทำการเผยแพร่ ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ มีการส่งข้อมูลข่าวสารให้แก่กันและกัน และต้องให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่^{๑๑๗}

๑๐. อำนาจหน้าที่ในการเผยแพร่เจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลโดยตรงและผู้ช่วยเจ้าอาวาสก็สนองงานเจ้าอาวาส พระลูกวัดเป็นผู้ดำเนินการในฝ่ายสนับสนุน ซึ่งโครงสร้างในลักษณะนี้มองว่าใช้ได้อยู่แล้ว^{๑๑๘}

๑๑. วัดทุกวัดในจังหวัดต้องร่วมมือกันทำการเผยแพร่ ในลักษณะที่เป็นภาคีเครือข่ายกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานด้านการเผยแพร่ร่วมกัน ถ่ายทอดความรู้ด้านการเผยแพร่ให้แก่กันและกัน เจ้าอาวาสทุกวัดต้องให้ความร่วมมือกัน อาจจะทำการเผยแพร่หรือดำเนินการผ่านหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบลก็ได้^{๑๑๙}

๑๒. โครงสร้างของวัดก็ถือว่าเอื้อต่อการกระจายอำนาจอยู่แล้วเพราะมีผู้ช่วยเจ้าอาวาส เป็นผู้ช่วยในการดำเนินการตัดสินใจดำเนินการเผยแพร่ได้ในขั้นต้น อยู่ที่เจ้าอาวาสจะมอบหมายงานหรือไม่อีกทีหนึ่ง^{๑๒๐}

๑๓. การจัดองค์กรจะต้องเอื้อต่อการทำงานเป็นทีม มีทีมย่อยๆ อีกหลายทีม และสร้างผู้นำทีม ผู้นำจะเป็นตัวผลักดันให้เกิดการเผยแพร่ที่ดีได้ หากดำเนินการจัดองค์กรตามโครงสร้างของวัด

---

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ เกตุธมโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระเสถียรวุฒิ วุฑฒิโก, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระตีเล็ก อุดตกรโข, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม, กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑ วัดจะได้ศูนย์ที่ทำการเผยแผ่เพียง ๑ ศูนย์เท่านั้น หากมีการจัดตั้งทีมย่อยขึ้นมาจะได้ศูนย์เผยแผ่ที่มากกว่า ทั้งนี้ทั้งนั้นจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของศูนย์ใหญ่ที่มีเจ้าอาวาสเป็นประธาน^{๑๒๑}

๑๔. ควรมีทีมงานหลายๆ ทีมแบ่งงานกันทำโดยวางเป้าหมายไว้แบบเดียวกัน ทำการเผยแผ่ร่วมกันไป แต่ละทีมสามารถดำเนินการได้อย่างอิสระภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าอาวาส อาจจะใช้ฆราวาสเข้ามาร่วมงานด้วยก็ได้ เพราะสามารถประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้ดีกว่าพระคุณเจ้า^{๑๒๒}

๑๕. ในส่วนนี้มองว่าการเผยแผ่ ควรจะเข้าถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็ว โครงสร้างองค์กรที่ใหญ่โตมาก เข้าถึงยาก แต่ละวัดควรมีทีมงานเผยแผ่ย่อยออกมา อาจจะก่อตั้งทีมงานในการทำการเผยแผ่อย่างไม่เป็นทางการก็ได้ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการส่งข้อมูลข่าวสาร และทำการเผยแผ่ได้ไวขึ้น^{๑๒๓}

๑๖. หน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งราชการจะมีหน่วยย่อยๆ ออกไปอีก และแต่ละหน่วยก็จะมีทีมงานที่ทำงานร่วมกัน ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าหน่วยหรือฝ่ายจะกำกับดูแล แต่ก็ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๒๔}

๑๗. เวลาไปนิมนต์พระมาเทศเราก็สามารถเลือกนิมนต์พระที่เราต้องการได้เลย ไม่ต้องผ่านโครงสร้างองค์กรของวัดใดๆ แสดงให้เห็นว่าการจัดองค์กรเพื่อเนื้อื่อทำการเผยแผ่มีการจัดเป็นองค์กรเล็กๆ ภายในวัดเป็นคณะต่างๆ ซึ่งจุดนี้จะทำให้เกิดการเผยแผ่ที่มีผลกระทบต่อสังคมได้อย่างทันการ^{๑๒๕}

๑๘. ที่วัดจะมีการแบ่งงานกันทำ งานด้านการเผยแผ่หลวงพ่เจ้าอาวาสก็จะมอบหมายให้ผู้ช่วยเจ้าอาวาสหรือผู้รับผิดชอบทำ แต่ละส่วนก็จะมีทีมงานทำการเผยแผ่ด้วยกัน มีการประชุมกันเป็นประจำ ท่านเจ้าอาวาสจะเป็นประธานในการดำเนินการ^{๑๒๖}

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ นายจุมพล ตรีภูมิกุล, วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นายสมชาย จำปรัตน์, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ นางวรรณณี เชื้อมไพบุลย์, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา, นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ นางสาวธนิษฐ์นันท์ เก้าพรพงศ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ นางแสงดาว ใจมีสุขมาก, เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร (Organizing) จะต้องประกอบด้วย การจัดองค์กรแบบมีส่วนร่วม การจัดองค์กรแนวตั้ง การจัดองค์กรแนวระนาบ และการจัดองค์กรชั่วคราว โดยที่การจัดองค์กรแบบมีส่วนร่วม จะดำเนินการโดยสร้างองค์กรภาคีเครือข่ายให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีศูนย์บัญชาการใหญ่เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือสนับสนุน อาจะจัดตั้งศูนย์อำนวยการย่อยหรือ หรืออาศัยวัดต่างๆ มาร่วมเป็นเครือข่ายกันและกันในการเผยแผ่ การจัดองค์กรแนวตั้ง จะดำเนินการโดยให้เจ้าอาวาสเป็นใหญ่ในการสั่งการโดยตรง อาจจะมีเครือข่ายหรือไม่ก็ตามแต่ เจ้าอาวาสจะมีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจและสั่งการลงไปยังผู้ดำเนินการเผยแผ่ตามลำดับชั้น การจัดองค์กรแนวระนาบ จะเป็นการลดขั้นตอนการสั่งการลงมาเพื่อให้ระยะเวลาในการสั่งการที่สั้นลง มีผลปฏิบัติการที่รวดเร็วขึ้น โดยการมอบอำนาจหน้าที่ให้กับหน่วยงานย่อยๆ ของวัดให้สามารถดำเนินการในภารกิจที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ทันที ส่วนหน้าที่สำคัญๆ ยังคงเป็นของเจ้าอาวาส ประการสุดท้ายการจัดองค์กรชั่วคราว ใช้ในกรณีที่งานภาระงานไม่ใหญ่ ต้องการผลดำเนินการเร็ว อาจมีการจัดตั้งกลุ่มย่อยแบบไม่เป็นทางการเป็นการชั่วคราวเพื่อทำงานในลักษณะที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้งานด้านการเผยแผ่นั้นๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร (Organizing)

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	จัดองค์กรแบบมีส่วนร่วม	๗	๑,๔,๘,๙,๑๑,๑๓,๑๖
๒	จัดองค์กรแนวตั้ง	๔	๒,๓,๖,๑๐
๓	จัดองค์กรแนวระนาบ	๔	๕,๗,๑๒,๑๔
๔	จัดองค์กรชั่วคราว	๓	๑๕,๑๗,๑๘

จากตารางที่ ๔.๗ สามารถสรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร เป็นลำดับดังต่อไปนี้

จัดองค์กรแบบมีส่วนร่วม

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร จะต้องมีการจัดองค์กรแบบเครือข่ายให้ทุกส่วนมีส่วนร่วม เนื่องจากปัจจุบันการจัดองค์กรแบบเดิมประสบความสำเร็จช้า ต้องสร้างเครือข่ายในภายนอก สร้างบริวารให้เกิดความ

ร่วมมือกัน และขับเคลื่อนองค์กรไปด้วยกัน ต้องมีการจัดตั้งศูนย์ย่อย หรือเพิ่มสาขาสำนักเผยแผ่อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่เพื่อสร้างพลังให้เกิดการเผยแผ่อย่างทั่วถึง สร้างภาคีเครือข่าย ร่วมกันทำการเผยแผ่ ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ มีการส่งข้อมูลข่าวสารให้แก่กันและกัน และต้องให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ วัดทุกวัดในจังหวัดต้องร่วมมือกันทำการเผยแผ่ ในลักษณะที่เป็นภาคีเครือข่ายกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานด้านการเผยแผ่ร่วมกัน ถ่ายทอดความรู้ด้านการเผยแผ่ให้แก่กันและกัน เจ้าอาวาสทุกวัดต้องให้ความร่วมมือกัน อาจจะมีการเผยแผ่หรือดำเนินการผ่านหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลก็ได้

จัดองค์กรแนวตั้ง

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร จะต้องมีการจัดองค์กรแบบศูนย์รวมอำนาจ ในลักษณะที่เจ้าอาวาสสามารถสั่งการได้ และสามารถควบคุมคุณภาพการเผยแผ่หรือทิศทางของการเผยแผ่ได้ แต่จะต้องมีทีมใหญ่คือ โครงสร้างของวัดกำกับดูแลอีกทีหนึ่งเพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ไม่ต้องจัดตั้งใหม่เพื่อซ้ำซ้อนเนื่องจาก ภาระงานหลักของเจ้าอาวาสข้อหนึ่งคือการเผยแผ่อยู่แล้ว การจัดโดยอาศัยโครงสร้างของวัดจะ สารถดำเนินการได้สะดวก และสอดคล้องกับภาระงานที่ได้รับ

จัดองค์กรแนวระนาบ

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร ควรจัดองค์กรในลักษณะกลุ่มย่อย กระจายอำนาจให้กลุ่มย่อยสามารถดำเนินการได้เพื่อลดความล่าช้าในการดำเนินการเผยแผ่ โดยเจ้าอาวาสจะต้องมอบอำนาจให้กับผู้ช่วยเจ้าอาวาส เพื่อให้สามารถสั่งการดำเนินการได้ในเมื่อเจ้าอาวาสไม่อยู่ ไม่ต้องคอยรับคำสั่งเจ้าอาวาสอย่างเดียว ส่วนเรื่องที่ต้องตัดสินใจเป็นการเฉพาะก็ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส ควรมีทีมงานหลายๆ ทีม แบ่งงานกันทำโดยวางเป้าหมายไว้แบบเดียวกัน ทำการเผยแผ่ร่วมกันไป แต่ละทีมสามารถดำเนินการได้อย่างอิสระภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าอาวาส อาจจะใช้ฆราวาสเข้ามาร่วมงานด้วยก็ได้ เพราะสามารถประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้ดีกว่าพระสงฆ์

จัดองค์กรชั่วคราว

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร จะต้องมีการจัดองค์กรแบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายขึ้น จัดโครงสร้างองค์กรที่ไม่ใหญ่มาก อาจจะทำตั้งทีมงานในการทำการเผยแผ่อย่างไม่เป็นทางการเป็นกลุ่มย่อยๆ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการส่งข้อมูลข่าวสาร และทำการเผยแผ่ได้เร็วขึ้น ปรัชญาหาเรือกันและดำเนินการเผยแผ่กันตามอำนาจหน้าที่

๓) องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์เป็นลำดับดังต่อไปนี้

๑. บางทางเราจะต้องสั่งการให้เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ทำตามก็ทำงานง่าย ต้องระบุเป็นลายลักษณ์อักษรว่าให้ทำอะไรที่ไหนอย่างไร มีอำนาจและหน้าที่อย่างไร จะได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่วัดจะเป็นต้นแบบวัดต่างๆ ก็เข้ามาศึกษาดูงาน หน่วยงานราชการก็มา ดังนั้นการสั่งการต้องชัดเจน^{๑๒๗}

๒. การสั่งการต้องชัดเจน ผู้ทำตามจะได้ทำให้ถูกต้อง ตรงเป้าหมายที่ได้วางไว้ หากไม่ชัดเจนผู้ทำตามก็ทำไม่ได้ สรุปก็คือไม่รู้จะทำอะไร^{๑๒๘}

๓. อีกแบบหนึ่งจะใช้การสั่งการแบบแนะนำให้ทำ โดยไม่ได้สั่งบังคับ จะเป็นการสั่งการเชิงนโยบาย แนะนำให้ทำสิ่งที่ต้องการ ผู้ทำตามจะรู้สึกว่ามีผลสำคัญและดำเนินการด้วยความเต็มใจมากกว่าวิธีอื่นๆ^{๑๒๙}

๔. จะต้องสั่งการโดยตรงเพื่อให้ไม่เกิดความคลาดเคลื่อน และเป็นไปตามเป้าหมาย การสั่งการแบบฝากไปบอกใช้การไม่ได้ เพราะมีน้ำหนักเบาว่าการสั่งการโดยตรงลูกวัดไม่ค่อยทำตาม^{๑๓๐}

๕. การสั่งการที่หวังผลได้ต้องสั่งการให้เป็นเชิงนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน เพราะไม่เช่นนั้นจะทำงานการออกนอกกรอบ ไม่ได้ผลเท่าที่ควร^{๑๓๑}

๖. การสั่งการเพื่อให้เพื่อให้ได้ผลไวที่สุดคือสั่งการโดยตรงแล้วมอบหมายงานให้ทำเลย จะมีผลดำเนินการทันที การสั่งการในลักษณะนี้ต้องมอบหมายงานและอำนาจการตัดสินใจในขอบเขตที่เหมาะสมด้วย^{๑๓๒}

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ, เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมณี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ พระมหาบุญนำ อคฺคธมโม, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ พระมหาบุญส่วน ปุณฺณสิริ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๗. การสั่งการที่ดีต้องสั่งแบบกัลยาณมิตร เพราะทุกรูปทุกคนเป็นกัลยาณมิตรกัน เพียงแค่ขอความช่วยเหลือให้มาร่วมทำงานก็เพียงพอแล้ว ไม่ต้องสั่งการ ไม่ต้องใช้อำนาจ^{๑๓๓}

๘. การสั่งการต้องกระชับชัดเจน คือบอกว่าให้ใครทำอะไรที่ไหนอย่างไร เท่านั้นก็เพียงพอแล้ว ที่เหลือผู้ทำตามก็จะทำตามอำนาจและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แต่การสั่งการอาจจะไม่ได้ผลเท่ากันเสมอไปเพราะความสามารถของแต่ละคนไม่เหมือนกัน สั่งการกับผู้ช่วยเจ้าอาวาสก็อาจจะได้ผลอีกแบบหนึ่ง สั่งการกับพระลูกวัดก็จะได้ผลอีกแบบหนึ่ง^{๑๓๔}

๙. ต้องฟังพาอาศัยกันอยู่ในวัดเดียวกันมีแต่พี่แต่น้องกัน ก็ไม่รู้อะไรสั่งการอย่างไร ก็มีแต่ขอความช่วยเหลือกัน ช่วยกันทำงานให้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยเท่านั้น^{๑๓๕}

๑๐. การสั่งการให้ดำเนินการเผยแพร่ต้องสั่งโดยตรง ที่วัดจะมีพระนักเผยแผ่มาก หลวงพ่อท่านจะสั่งการโดยตรงว่าให้พระรูปไหนทำการเผยแผ่ในแต่ละงาน^{๑๓๖}

๑๑. การสั่งการก็คือการขอความช่วยเหลือตามอำนาจหน้าที่นั่นเอง มองไม่มองมาก็มีแต่เพื่อน มีแต่พี่ มีแต่น้องกัน ก็ไม่รู้อะไรไปสั่งใคร ต้องเปลี่ยนวิธีการสั่งการโดยขอความช่วยเหลือกัน ทำให้ทุกรูปทุกคนรู้ว่าเป็นภาระหน้าที่ของเราด้วยกัน^{๑๓๗}

๑๒. การสั่งการตามอำนาจหน้าที่บางครั้งไม่ได้ผล ต้องออกคำสั่งโดยชี้ให้เห็นถึงคุณประโยชน์ของการและทำรวมกัน ทุกคนในที่นี้จะรู้สึกว่าได้ช่วยเหลือกัน^{๑๓๘}

๑๓. บางงานที่ดำเนินการอยู่แล้วการสั่งการข้างลงไปอาจไม่ทำให้เกิดผล ต้องใช้วิธีการแบบแนะนำให้ดำเนินการ หรือแนะนำวิธีปฏิบัติให้ พร้อมทั้งบอกทิศทางในการดำเนินการด้วย^{๑๓๙}

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ เกตุธมโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระเสฏฐวุฒิ วุฑฒิโก, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ พระตีเล็ก อดตกรุโข, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม, กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ นายจุมพล ตระกูลนุช, วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๔. การสั่งการแบบพระ ท่านจะแนะนำกัน เจ้าอาวาสอาจจะแนะนำพระลูกวัดว่าควรทำ
 อย่างนี้ๆ ด้วยความเคารพศรัทธาที่พระลูกวัดมีต่อเจ้าอาวาส พระลูกวัดก็จะทำตามที่เจ้าอาวาส
 แนะนำด้วยความเต็มใจ^{๑๔๐}

๑๕. การสั่งการมีหลายวิธีอาจจะใช้วิธีการแนะนำก็ได้ โดยผู้ใหญ่แนะนำให้ผู้น้อยทำ
 ด้วยความเคารพต่อผู้มีอำนาจ ผู้น้อยก็จะทำตามคำแนะนำที่ผู้เป็นใหญ่ให้ นั่นทันที เคยใช้และได้ผล
 มาแล้ว^{๑๔๑}

๑๖. การสั่งการบางครั้งต้องให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร เพราะผู้ดำเนินการตามคำสั่ง
 ต้องการความชัดเจนเพื่อกำหนดทิศทางที่จะไปสู่เป้าหมาย การสั่งการแบบปากเปล่าไม่ค่อยได้ผล
 เท่าที่ควรบางครั้งคนสั่งการก็ลืมเสียเองว่าส่งอะไรไป บางคราวคนทำตามก็ลืมไปบ้าง^{๑๔๒}

๑๗. การสั่งการจะให้ผลต้องสั่งโดยตรง ใช้อำนาจหน้าที่ของหัวหน้าในการสั่งบังคับ
 เพื่อให้ทำงานตามที่ต้องการ^{๑๔๓}

๑๘. การสั่งการให้ได้ผลต้องสั่งเจ้าตัวเอง โดยการเรียกเข้าหาหรือวิธีการใดก็ตาม ให้เจ้า
 ตัวได้ทราบจะได้เตรียมตัวได้ถูกต้อง และรายงานผลได้ตรงประเด็น^{๑๔๔}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์
 จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) นั้น จะต้องประกอบด้วยคำสั่งการ
 โดยตรงแบบมอบหมาย การสั่งการให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร การสั่งแบบขอให้ช่วยเหลือ และ
 การสั่งการแบบแนะนำให้ทำ สั่งการโดยตรงแบบมอบหมาย คือสั่งการกับผู้รับคำสั่งโดยตรง
 มอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ทำโดยไม่ต้องผ่านใคร หรือมอบให้ใครไปบอกต่อ การสั่งการในลักษณะนี้
 จะเกิดการชัดเจนมาก มีน้ำหนักที่จะให้เกิดผลดำเนินการ การสั่งการให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร
 จะสามารถทำให้เกิดกระบวนการที่ชัดเจนสามารถตรวจสอบได้ติดตามผลงานได้ดี มีความชัดเจน
 เพราะมีการบันทึกเอาไว้ว่าสั่งใครให้ทำอะไรไหนอย่างไร มีผลดีคือสามารถตรวจสอบติดตามประเมิน
 ผลได้ การสั่งการแบบขอให้ช่วยเหลือ จะดำเนินการในกรณีที่ไม่เป็นทางการ ต้องชี้แจงให้ทุกคนใน

---

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ นายสมชาย จำปรัตน์, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัด
 นนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ นางวรรณณี เชื้อมไพบุลย์, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัด
 นนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา, นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ นางสาวธนิษฐ์นันท์ เก้าพรพงศ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐
 ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ นางแสงดาว ใจมีสุขมาก, เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

กลุ่มรู้ถึงคุณประโยชน์รับรู้ร่วมกันแล้วอาศัยการมีส่วนร่วมช่วยเหลือกัน การสั่งการแบบแนะนำให้ทำ
 ดำเนินการโดยเจ้าอาวาสหรือหัวหน้าหน่วยไม่ต้องการใช้อำนาจสั่งการ แต่ต้องการผลดำเนินการ
 เพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ อาศัยอำนาจวาสนาบารมีมีความศรัทธา สั่งการโดยแนะนำให้ผู้ทำ
 ตามทำ โดยให้ข้อเสนอแนะหรือนโยบาย จากนั้นผู้ทำตาม กล่าวคือผู้ทำการเผยแผ่ก็จะทำตามเพราะ
 ความเคารพรักและศรัทธาต่อผู้แนะนำ ยินดีที่จะดำเนินการทำตามด้วยความเต็มใจนั่นเอง

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก องค์กรประกอบของการจัดการเผยแผ่
 พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ
 (Commanding)

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	สั่งการโดยตรงแบบมอบหมาย	๕	๔,๖,๑๐,๑๗,๑๘
๒	สั่งการให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร	๕	๑,๒,๕,๘,๑๖
๓	สั่งแบบกัลยาณมิตร	๔	๗,๙,๑๑,๑๒
๔	สั่งการแบบแนะนำให้ทำ	๔	๓,๑๓,๑๔,๑๕

จากตารางที่ ๔.๘ สามารถสรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่
 พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ เป็นลำดับ
 ดังต่อไปนี้

สั่งการโดยตรงแบบมอบหมาย

องค์กรประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
 ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ จะต้องมีการสั่งการโดยตรงมอบหมายงาน เพื่อให้ไม่เกิดความ
 คลาดเคลื่อน และเป็นไปตามเป้าหมาย เพราะการสั่งการเพื่อให้เพื่อให้ได้ผลไวที่สุดคือสั่งการโดยตรง
 แล้วมอบหมายงาน จะมีผลดำเนินการทันที การสั่งการในลักษณะนี้ต้องมอบหมายงานและอำนาจ
 การตัดสินใจในขอบเขตที่เหมาะสมด้วย โดยการเรียกเข้าหาหรือวิธีการใดก็ตาม ให้เจ้าตัวได้ทราบจะ
 ได้เตรียมตัวได้ถูกต้อง และรายงานผลได้ตรงประเด็น

สั่งการให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร

องค์กรประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
 ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ จะต้องสั่งการให้เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ทำตามจึงจะทำงานง่าย ต้องระบุ

เป็นลายลักษณ์อักษรว่าให้ทำอะไรที่ไหนอย่างไร มีอำนาจและหน้าที่อย่างไร จะได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ การสั่งการที่ถูกต้องชัดเจน ผู้ทำตามจะสามารถทำให้ถูกต้อง ตรงเป้าหมายที่ได้วางไว้ หากไม่ชัดเจนผู้ทำตามก็ทำไม่ได้ อาจจะทำคำสั่งเป็นเชิงนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน ก็ได้ เพราะผู้ดำเนินการตามคำสั่งต้องการความชัดเจนเพื่อกำหนดทิศทางที่จะไปสู่เป้าหมาย ด้านการสั่งการแบบปากเปล่าไม่ค่อยได้ผลเท่าที่ควรบางครั้งคนสั่งการก็ลืมเสียเองว่าสั่งอะไรไป บางคราวคนทำตามก็ลืมไปบ้าง

สั่งแบบกัลยาณมิตร

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ ต้องสั่งแบบกัลยาณมิตร เพราะทุกรูปทุกคนเป็นกัลยาณมิตรกัน เพียงแค่ขอความช่วยเหลือให้มาร่วมทำงานก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องสั่งการ ไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจ อาศัยความคุ้นเคยพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยกันทำงานให้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย ทำให้ทุกรูปทุกคนรู้ว่าเป็นภาระหน้าที่ของเราด้วยกัน การสั่งการตามอำนาจหน้าที่บางครั้งไม่ได้ผล ต้องออกคำสั่งโดยชี้ให้เห็นถึงคุณประโยชน์ของการและทำร่วมกัน ทุกคนในทีมจะรู้สึกว่าได้ช่วยเหลือกัน

สั่งการแบบแนะนำให้ทำ

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ ควรใช้วิธีการสั่งการแบบแนะนำให้ทำ โดยไม่ได้สั่งบังคับ จะเป็นการสั่งการเชิงนโยบาย แนะนำให้ทำสิ่งที่ต้องการ ผู้ทำตามจะรู้สึกว่ามีคุณค่าและดำเนินการด้วยความเต็มใจมากกว่าวิธีอื่นๆ บางงานที่ดำเนินการอยู่แล้วการสั่งการซ้ำลงไปอาจไม่ทำให้เกิดผล ต้องใช้วิธีการแบบแนะนำให้ดำเนินการ หรือแนะนำวิธีปฏิบัติให้ พร้อมทั้งบอกทิศทางในการดำเนินการด้วย วิธีการนี้เป็นการสั่งการโดยผู้ใหญ่แนะนำให้ผู้น้อยทำ ด้วยความเคารพต่อผู้มีอำนาจ ผู้น้อยก็จะทำตามคำแนะนำที่ผู้เป็นใหญ่ให้ นั่นทันที

๔) องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน (Coordinating)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน (Coordinating) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์เป็นลำดับดังต่อไปนี้

๑. การประสานงานที่ดีจะต้องรับรู้ในหลักการเดียวกันทั้ง ๒ ฝ่าย โดยที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องประสานกันไปกันมา เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพ งานด้านการเผยแพร่จะต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการประสานงานแบบสองทางโต้ตอบกันจะได้ผลมากกว่าวิธีการอื่น^{๑๔๕}

๒. การเผยแพร่จะต้องมีการประสานงานกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ต้องประสานงานกันอย่างจริงจังให้รู้ในหลักการเดียวกัน ให้รู้ว่าจะทำอะไรเพื่ออะไรที่หนอย่างไร และใครบ้างมีส่วนเกี่ยวข้อง^{๑๔๖}

๓. การประสานงานกันมีหลายระดับในระดับหน่วยหรือคณะที่ทำการเผยแพร่อาจจะมีประสานกันแบบไม่เป็นทางการก็ได้เพื่อให้การดำเนินงานรวดเร็วขึ้น^{๑๔๗}

๔. ต้องมีการประสานงานกันโดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกันเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทุกวันนี้เทคโนโลยีก้าวไกลมาก เราสามารถประสานงานกันได้ผ่านสังคมออนไลน์^{๑๔๘}

๕. การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกต้องมีหนังสือแจ้งไปเพื่อให้มีหลักฐาน เรียกว่ามีต้นเรื่อง เช่นสำนักงานพระพุทธศาสนาส่งเรื่องมายังสำนักงานเจ้าคณะจังหวัด โดยทำหนังสือประสานงานมาเพื่อให้ทำการเผยแพร่ตามนโยบายของมหาเถรสมาคมเป็นต้น^{๑๔๙}

๖. ปัจจุบันต้องใช้เทคโนโลยีให้เป็น การประสานงานกันผ่านไลน์กลุ่มจะรวดเร็วมาก ทุกคนในกลุ่มสามารถรับรู้ข่าวสารร่วมกัน บางครั้งไม่จำเป็นต้องเป็นทางการ^{๑๕๐}

๗. การประสานงานแบบไม่เป็นทางการจะช่วยลดขั้นตอนในการทำงานได้ ทำให้รวดเร็ว การประสานงานในลักษณะนี้ จะใช้สำหรับประสานงานในระยะสั้นๆ หรือแจ้งข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่^{๑๕๑}

๘. การประสานงานจะเกี่ยวข้องกับคน หากเป็นการประสานงานที่เกี่ยวกับการดำเนินการเผยแพร่จะเกี่ยวกับ ทรัพยากรต่างๆ เช่น สถานที่ หรืออุปกรณ์ในการเผยแพร่ หรือประสานงานกับ

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ, เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ พระปัญญานันท์, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ พระมหาบุญนำ อคคธมโม, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ พระมหาบุญสวน ปุณฺณสิริ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

หน่วยงานราชการเพื่อขอความช่วยเหลือเรื่องของพยาบาล รถน้ำ ห้องน้ำห้องสุขาเคลื่อนที่เป็นต้น อันนี้ต้องประสานงานกันแบบเป็นทางการ มีบันทึกหรือหนังสือถึงหน่วยงานนั้นๆ อย่างชัดเจน^{๑๕๒}

๙. บางคราวก็ไม่จำเป็นต้องประสานงานกันอย่างเป็นทางการเกินไป เพราะผู้ปฏิบัติตาม รู้สึกไม่เป็นกันเอง และต้องเสียเวลามาก งานบางงานเพียงแค่บอกกันปากเปล่าก็ได้^{๑๕๓}

๑๐. การประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อทำการเผยแพร่แน่นอนต้องมีหนังสือไปถึง ผู้อำนวยการหรือผู้รับผิดชอบเป็นการเฉพาะ อาจจะประสานงานทางโทรศัพท์ไปก่อนจากนั้นก็ทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ถูกต้องตามระเบียบ^{๑๕๔}

๑๑. ในการเผยแพร่ต้องมีการประสานงานกันทั้งภายในองค์กรและระหว่างองค์กร ทั้งสองส่วนจะต้องมีการประสานสัมพันธ์กันเพื่อให้รับรู้รับทราบในหลักการเดียวกัน^{๑๕๕}

๑๒. การประสานงานที่เกี่ยวกับการเผยแพร่จะต้องมีการแจ้งไปยังวัดต่างๆ โดยขั้นตอน และกระบวนการของคณะสงฆ์ มีการจัดประชุมเพื่อแจ้งนโยบายการเผยแพร่และติดตามรายงานผล ด้านการเผยแพร่^{๑๕๖}

๑๓. การประสานงานบางครั้งไม่จำเป็นต้องเป็นทางการ สามารถใช้วิธีการบอกกันก็ได้ โดยเฉพาะภายในองค์กร เมื่อปฏิบัติงานร่วมกันจะต้องประสานงานกันตลอดที่สำคัญคือ ต้องให้รับรู้รับทราบในหลักการเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายของการประสานงานที่ชัดเจน^{๑๕๗}

๑๔. การประสานงานต้องมีการส่งข้อมูลข่าวสารกันไปมา เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายรับรู้รับทราบในหลักการเดียวกัน หากประสานงานฝ่ายเดียวไม่มีการตอบรับก็เท่ากับว่าไม่ให้ความรู้มือกัน การประสานงานก็ไม่บรรลุวัตถุประสงค์^{๑๕๘}

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ เกตุธมโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ พระเสฏฐวุฒิ วุฑฒิโก, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ พระตีเล็ก อตตกรโข, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม, กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ นายจุมพล ตรีคุณุช, วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ นายสมชาย จำปารัตน์, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๕. การประสานงานที่ดีต้องให้อีกฝ่ายตอบรับ เพื่อยืนยันหรือรับรองว่าได้รับทราบแล้ว หรือรับหลักการเพื่อดำเนินการแล้วนั่นเอง^{๑๕๙}

๑๖. การเผยแผ่จะมีการประสานงานกันระหว่างวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยที่วัด และหน่วยงานราชการจะต้องร่วมมือกันดำเนินการแบบมีส่วนร่วม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน^{๑๖๐}

๑๗. จะต้องใช้การประสานงานแบบ ๒ ทางไปกลับเพื่อส่งข้อมูลข่าวสารให้กันและกัน มีการโต้ตอบกัน เมื่อรับรู้รับทราบในหลักการแล้วจึงดำเนินการร่วมกัน^{๑๖๑}

๑๘. การมีส่วนร่วมสำคัญมาก การประสานงานให้ประสบความสำเร็จจะต้องใช้วิธีการ ประสานงานแบบมีส่วนร่วม ให้อีกฝ่ายรู้สึกว่าได้เป็นผู้มีส่วนร่วม เป็นภาระของตน จึงจึงเกิดพลังที่ นำไปสู่การดำเนินการ^{๑๖๒}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน (Coordinating) จะต้องมีการประสานงานกันในแบบจริงจัง ประสานงานผ่านสังคมออนไลน์ การประสานงานแบบโต้ตอบกัน ๒ ทาง และการประสานงานแบบมีส่วนร่วม โดยที่การประสานงานแบบจริงจังจะใช้ในการประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อให้ เป็นไปตามระเบียบ เพื่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น และใช้ในกรณีที่ต้องการแจ้งข้อมูล ข่าวสารที่มีรายละเอียดมาก การประสานงานผ่านสังคมออนไลน์จะใช้สำหรับประสานงานภายใน หน่วยงานเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการปฏิบัติ สามารถลดขั้นตอนลงได้ การประสานงานในลักษณะ นี้เป็นการประสานงานกันโดยตรงผ่านช่องทางออนไลน์ ประการต่อมาการประสานงานแบบ ๒ ทาง โต้ตอบกัน วิธีการนี้จะได้ผลมากที่สุดเนื่องจากการเจรจา สานทนาปราศรัยกัน ทำให้เกิดการลง มติได้แนวทางในการปฏิบัติที่เหมือนกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ประการสามท้ายคือการประสานงาน แบบมีส่วนร่วม ทุกส่วนจะต้องรับทราบในหลักการอย่างเดียวกัน วิธีการนี้ใช้เพื่อให้เกิดความรู้สึกว่า ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นเจ้าของร่วมกันร่วมรับประโยชน์ด้วยกัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจ กันดำเนินการเผยแผ่อย่างมีประสิทธิภาพ

---

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ นางวรรณณี เชื้อมไพบุลย์, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัด นนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา, นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ นางสาวธณิষ্ঠนันท์ เก้าพรพงศ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ นางแสงดาว ใจมีสุขมาก, เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก องค์กรประกอบของการจัดการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน
(Coordinating)

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	ประสานงานแบบจริงจัง	๕	๒,๕,๘,๑๐,๑๒
๒	ประสานงานผ่านสังคมออนไลน์	๕	๓,๖,๗,๙,๑๓
๓	ประสานงานแบบโต้ตอบ	๕	๑,๑๑,๑๔,๑๕,๑๗
๔	ประสานงานแบบมีส่วนร่วม	๓	๔,๑๖,๑๘

จากตารางที่ ๔.๙ สามารถสรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน เป็นลำดับดังต่อไปนี้

ประสานงานแบบจริงจัง

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
ด้านการประสานงาน ต้องมีการประสานงานกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มี
ประสิทธิภาพ ต้องประสานงานกันอย่างจริงจังให้รู้ในหลักการเดียวกัน ให้อำนาจทำอะไรเพื่ออะไรที่
ไหนอย่างไร และใครบ้างมีส่วนเกี่ยวข้อง โดยทำหนังสือประสานงานมาเพื่อให้ทำการเผยแผ่ตาม
นโยบายของมหาเถรสมาคม หากเป็นการประสานงานที่เกี่ยวกับการดำเนินการเผยแผ่จะเกี่ยวกับ
ทรัพยากรต่างๆ เช่น สถานที่ หรืออุปกรณ์ในการเผยแผ่ หรือประสานงานกับหน่วยงานราชการ
เพื่อขอความช่วยเหลือเรื่องของพยาบาล รถน้ำ ห้องน้ำห้องสุขาเคลื่อนที่เป็นต้น จำเป็นอย่างยิ่งที่
จะต้องประสานงานกันแบบเป็นทางการ มีบันทึกหรือหนังสือถึงหน่วยงานนั้นๆ อย่างชัดเจน อาจจะมี
ประสานงานทางโทรศัพท์ไปก่อนจากนั้นก็ทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ถูกต้องตามระเบียบ

ประสานงานผ่านสังคมออนไลน์

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
ด้านการประสานงาน มีการประสานงานกันมีหลายระดับในระดับหน่วยหรือคณะที่ทำการเผยแผ่
อาจจะใช้การประสานกันแบบไม่เป็นทางการก็ได้เพื่อให้การดำเนินงานรวดเร็วขึ้น การประสานงาน
กันผ่านไลน์กลุ่มจะรวดเร็วมาก ทุกคนในกลุ่มสามารถรับรู้ข่าวสารร่วมกัน จะช่วยลดขั้นตอนในการ
ทำงานได้ ทำให้รวดเร็ว การประสานงานในลักษณะนี้ จะใช้สำหรับประสานงานในระยะสั้นๆ หรือ
แจ้งข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่ สามารถใช้วิธีการบอกกันก็ได้ โดยเฉพาะภายในองค์กร

เมื่อปฏิบัติงานร่วมกันจะต้องประสานงานกันตลอดที่สำคัญคือ ต้องให้รับรู้รับทราบในหลักการเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายของการประสานงานที่ชัดเจน

ประสานงานแบบโต้ตอบ

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน อาจจะใช้การประสานงานแบบโต้ตอบกัน ๒ ฝ่าย โดยที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องประสานกันไปกันมา เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพ งานด้านการเผยแผ่จะต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการประสานงานแบบสองทางโต้ตอบกันจะได้ผลมากกว่าวิธีการอื่น เพราะทั้งสองส่วนจะต้องมีการประสานสัมพันธ์กันเพื่อให้รับรู้รับทราบในหลักการเดียวกัน หากประสานงานฝ่ายเดียวไม่มีการตอบรับก็เท่ากับว่าไม่ให้ความรู้มีเอากัน การประสานงานก็ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ การประสานงานที่ดีต้องให้อีกฝ่ายตอบรับ เพื่อยืนยันหรือรับรองว่าได้รับทราบแล้วหรือรับหลักการเพื่อดำเนินการแล้วนั่นเอง หรือจะเรียกว่าการประสานงานแบบ ๒ ทางก็ได้

ประสานงานแบบมีส่วนร่วม

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน ต้องมีการประสานงานกันโดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกันเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทุกวันนี้เทคโนโลยีก้าวไกลมาก เราสามารถประสานงานกันได้ผ่านสังคมออนไลน์ หรืออาจจะมีการประสานงานกันระหว่างวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยที่วัดและหน่วยงานราชการจะต้องร่วมมือกันดำเนินการแบบมีส่วนร่วม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประสานงานกันให้อีกฝ่ายรู้สึกว่าได้เป็นผู้มีส่วนร่วม เป็นภาระของตน จึงจึงเกิดพลังที่นำไปสู่การดำเนินการ

๕) องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม (Controlling)

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม (Controlling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์เป็นลำดับดังต่อไปนี้

๑. การเผยแผ่จะต้องเป็นไปตามกระบวนการมีการวางแผนดำเนินการ และต้องติดตามผลของการเผยแผ่ว่ามีประสิทธิภาพอย่างไร ได้ผลอย่างไร เจ้าอาวาสจะต้องควบคุมให้เป็นไปตามกระบวนการเหล่านี้ให้ได้ ถ้าทำนอกจากนี้ก็ไม่มีความสำเร็จไม่ได้^{๑๖๓}

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ, เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๒. จะต้องควบคุมให้เป็นไปตามแผน เมื่อวางแผนไว้แล้วไม่ทำตามแผนก็เท่ากับว่าเริ่มงานใหม่ทำไปคิดไป แก้ไขปัญหากันไปตามเรื่อง ในลักษณะนี้ไม่ควร ต้องมีการควบคุมให้เป็นไปตามแนวทางที่ได้วางไว้แล้ว^{๑๖๔}

๓. เมื่อทำการวางแผน แนวทางวิธีการและเป้าหมายถูกวางไว้แล้ว เจ้าอาวาสต้องควบคุมให้เป็นไปตามนั้น^{๑๖๕}

๔. สิ่งที่จะต้องควบคุมคือประสิทธิภาพของการเผยแผ่ ผู้ฟังต้องเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เผยแผ่ออกไป หลักธรรมต้องชัดเจน จะต้องมีการควบคุมในจุดนี้ ผู้เผยแผ่เองก็ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ^{๑๖๖}

๕. ประการหนึ่งที่จะต้องควบคุมคือบุคลากรที่ทำหน้าที่เผยแผ่ต้องควบคุมให้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบเป็นแบบอย่างที่ดี^{๑๖๗}

๖. เจ้าอาวาสหรือประธานการเผยแผ่จะต้องควบคุมแนวทางวิธีการและงบประมาณในการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับทั้งกับวัดและพุทธศาสนิกชน^{๑๖๘}

๗. จะต้องมีการควบคุมคุณภาพของผู้ทำการเผยแผ่ คือควบคุมเรื่องของคุณความรู้ ความสามารถและทักษะประสบการณ์ในการเผยแผ่ เพราะผู้เผยแผ่สำคัญมาก เป็นผู้ชักนำ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง^{๑๖๙}

๘. บุคลากรผู้ทำการเผยแผ่สำคัญมา เป็นทรัพยากรที่สำคัญต้องควบคุมดูแลพัฒนาให้มี ความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง และคอยเอื้อเพื่อสนับสนุนเป็นอย่างดี^{๑๗๐}

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ พระปัญญาภรณ์ทมนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระมหาบุญนำ อคฺคธมฺโม, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ พระมหาบุญส่วน ปุณฺณสิริ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ เกตุธมฺโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๙. การเผยแพร่จะต้องใช้คนใช้งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้นำต้องควบคุมจุดนี้ให้ดี ไม่ให้มีการใช้งบประมาณที่เกินความพอดี ใช้งบประมาณและสิ่งของพร้อมทั้งคนอย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างยั่งยืน^{๑๗๑}

๑๐. การเผยแพร่ต้องมีการควบคุมมาตรฐานให้เป็นแบบเดียวกันทั้งจังหวัด อาจจะมีการจัดฝึกอบรมร่วมกันทั้งจังหวัดเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ^{๑๗๒}

๑๑. ต้องมีการควบคุมคนกล่าวคือผู้ทำหน้าที่เผยแพร่ให้ดำเนินการเผยแพร่ไปในทิศทางที่เหมาะสม และควบคุมความประพฤติให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพราะผู้เผยแพร่เป็นผู้ชี้้นำทางจะต้องมีปฏิปทาที่งดงาม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี^{๑๗๓}

๑๒. ผลงานการเผยแพร่เป็นส่วนที่จะต้องมีการควบคุมให้เป็นไปตามเป้าหมาย ต้องมีการวางแผนทำการเผยแพร่ ใช้งบประมาณและคนอย่างคุ้มค่าที่สุด และเลือกสรรเอาธรรมะที่เหมาะสมสำหรับผู้ฟังมากที่สุด ต้องควบคุมสิ่งเหล่านี้เพื่อให้การเผยแพร่ล่วงไปได้โดยมีประสิทธิภาพ^{๑๗๔}

๑๓. ต้องมีการคัดสรรธรรมะที่เหมาะสมกับผู้ฟัง วันเวลา สถานที่ที่สำคัญเช่นกัน จะเผยแพร่ให้มีประสิทธิภาพได้ต้องควบคุมให้สอดคล้องกัน^{๑๗๕}

๑๔. สิ่งจะควรคำนึงถึงในการควบคุมการเผยแพร่คือ การควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามกระบวนการให้ได้ ต้องมีการวางแผน การทำตามแผน การตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข เจ้าอาวาสในแต่ละวัดจะต้องมาควบคุมกันตรงนี้ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องพร้อมให้ความช่วยเหลือเสมอ^{๑๗๖}

๑๕. เจ้าอาวาสจะต้องควบคุมกระบวนการในการเผยแพร่ให้ดี ต้องมีการติดตามผล ประเมินผลและรายงานความคืบหน้าเป็นประจำ^{๑๗๗}

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ พระเสฏฐฐุฒิ วุฑฒิโก ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ พระดีเล็ก อุดตฤกษ์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม, กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษดิ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ นายจุมพล ตระกูลนุช, วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ นายสมชาย จำปารัตน์, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ นางวรรณณี เชื้อมไพบูลย์, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๖. จะต้องมีการควบคุมการนำเสนอข้อมูลข่าวสารหรือเนื้อหาสาระธรรมะให้มีคุณภาพ ความเป็นสากล ซึ่งจุดนี้มองว่าพระคุณเจ้าในจังหวัดนนทบุรีเผยแผ่ได้ดีอยู่แล้วควรที่จะรักษาและสืบทอดต่อไป^{๑๗๘}

๑๗. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของจังหวัดนนทบุรี มีมาตรฐานมาก มีพระนักเผยแผ่จำนวนมาก ซึ่งส่วนนี้ควรจะรักษามาตรฐานนี้เอาไว้ และพัฒนาต่อยอดสืบต่อไป^{๑๗๙}

๑๘. สิ่งที่จะต้องควบคุมเป็นประการแรกคือมาตรฐานหรือคุณภาพของการเผยแผ่ ควรจะมีการควบคุมเนื้อหาสาระต่างๆ ให้มีคุณภาพ^{๑๘๐}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม (Controlling) จะต้องมีการควบคุมใน ๔ ลักษณะคือ การควบคุมประสิทธิภาพของการเผยแผ่ การควบคุมกระบวนการเผยแผ่ การควบคุมบุคลากรการเผยแผ่ และการควบคุมมาตรฐานการเผยแผ่ การควบคุมประสิทธิภาพของการเผยแผ่ คือควบคุมทรัพยากรที่ใช้ในการเผยแผ่เป็นต้นว่า คน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ให้มีความเหมาะสมและคุ้มค่ามากที่สุด การควบคุมกระบวนการเผยแผ่ คือควบคุมให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนที่วางไว้ มีการตรวจสอบติดตามผล รายงานผล และปรับปรุงแก้ไขแนวทางวิธีการเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง ควบคุมบุคลากรการเผยแผ่ คือควบคุมบุคลากรผู้ทำการเผยแผ่ให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ มีการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง และควบคุมการแสดงผลออกให้เป็นไปตามสมณสาธูป ควบคุมมาตรฐานการเผยแผ่ คือ ควบคุมคุณภาพของการเผยแผ่ให้มีความถูกต้องแม่นยำ ควบคุมเนื้อหาสาระให้ถูกต้อง ควบคุมการนำเสนอหลักธรรมที่ถูกต้องตามพระไตรปิฎก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเผยแผ่นั้นเอง

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา, นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ นางสาวธนิษฐ์นันท์ เก้าพรพงศ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ นางแสงดาว ใจมีสุขมาก, เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าความถี่ การสัมภาษณ์เชิงลึก องค์กรประกอบของการจัดการเผยแผ่
พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม
(Controlling)

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	ควบคุมประสิทธิภาพของการเผยแผ่	๕	๔,๖,๙,๑๒,๑๓
๒	ควบคุมกระบวนการเผยแผ่	๕	๑,๒,๓,๑๔,๑๕
๓	ควบคุมบุคลากรการเผยแผ่	๔	๕,๗,๘,๑๑
๔	ควบคุมมาตรฐานการเผยแผ่	๔	๑๐,๑๖,๑๗,๑๘

จากตารางที่ ๔.๑๐ สามารถสรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม เป็นลำดับดังต่อไปนี้

ควบคุมประสิทธิภาพของการเผยแผ่

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
ด้านการควบคุม ต้องมีการควบคุมประสิทธิภาพของการเผยแผ่ โดยมีหลักการคือผู้ฟังต้องเข้าใจใน
เนื้อหาสาระที่เผยแผ่ออกไป หลักธรรมต้องชัดเจน เจ้าอาวาสหรือประธานการเผยแผ่จะต้องควบคุม
แนวทางวิธีการและงบประมาณในการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
สำหรับทั้งกับวัดและพุทธศาสนิกชน ควบคุมงบประมาณที่ใช้ไม่ให้เกิดการใช้เกินความพอดี
ใช้งบประมาณและสิ่งของพร้อมทั้งคนอย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างยั่งยืน ต้องมีการ
วางแผนทำการเผยแผ่ ใช้งบประมาณและคนอย่างคุ้มค่าที่สุด และเลือกสรรเอาธรรมะที่เหมาะสมสำหรับ
ผู้ฟังมากที่สุด ต้องควบคุมสิ่งเหล่านี้เพื่อให้การเผยแผ่ลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ควบคุมกระบวนการเผยแผ่

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี
ด้านการควบคุม จะต้องมีการควบคุมกระบวนการเผยแผ่เป็นไปตามแผนดำเนินการ และต้องติดตาม
ผลของการเผยแผ่ว่ามีความคืบหน้าอย่างไร ได้ผลอย่างไร เจ้าอาวาสจะต้องควบคุมให้เป็นไปตาม
กระบวนการเหล่านี้ให้ได้ ถ้าทำนอกจากนี้ก็ไม่มีความสำเร็จไม่ได้ จะต้องควบคุมให้เป็นไป
ตามแผน เมื่อวางแผนไว้แล้วไม่ทำตามแผนก็เท่ากับว่าเริ่มงานใหม่ทำไปคิดไป แก้ไขปัญหากันไปตาม
เรื่อง ในลักษณะนี้ไม่ควร ต้องมีการควบคุมให้เป็นไปตามแนวที่ได้วางไว้แล้ว ควบคุมการดำเนินการให้
เป็นไปตามกระบวนการให้ได้ ต้องมีการวางแผน การทำตามแผน การตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข

ควบคุมบุคลากรการเผยแผ่

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม จะต้องควบคุมบุคลากรที่ทำหน้าที่เผยแผ่ ให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นแบบอย่างที่ดี ควบคุมคุณภาพของผู้ทำการเผยแผ่ คือควบคุมเรื่องของความรู้ความสามารถและทักษะประสบการณ์ ในการเผยแผ่ เพราะผู้เผยแผ่สำคัญมาก เป็นผู้ชักนำ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะเป็นทรัพยากรที่สำคัญต้องควบคุมดูแลพัฒนาให้มีรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง และคอยเอื้อเพื่อสนับสนุนเป็น อย่างดี ให้ดำเนินการเผยแผ่ไปในทิศทางที่เหมาะสม และควบคุมความประพฤติให้ปฏิบัติตามพระ ธรรมวินัย เพราะผู้เผยแผ่เป็นผู้ชี้แนวทาง จะต้องปฏิบัติทางตรง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี

ควบคุมมาตรฐานการเผยแผ่

องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม จะต้องมีการควบคุมมาตรฐานให้เป็นแบบเดียวกันทั้งจังหวัด อาจจะมีการจัด ฝึกอบรมร่วมกันทั้งจังหวัดเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ ต้องมีการควบคุมการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร หรือเนื้อหาสาระธรรมะให้มีคุณภาพ มีความเป็นสากล มีมาตรฐาน รักษามาตรฐานเอาไว้ และพัฒนา ต่อ ยอดสืบต่อไป

๔.๒.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี จากแบบสอบถาม

๑) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และได้สรุปไว้ ซึ่งปรากฏผลใน การวิเคราะห์ในตารางที่ ๔.๑๑ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

(N=๓๘๐)		
สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
๒๐-๓๕ ปี	๑๕๒	๔๐.๐๐
๓๖-๔๕ ปี	๘๑	๒๑.๘๔
๔๖-๕๕ ปี	๖๖	๑๗.๓๗
๕๖ ปีขึ้นไป	๘๑	๒๐.๗๙
รวม	๓๘๐	๑๐๐.๐๐

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

(N=๓๘๐)

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
พรรษา		
ต่ำกว่า ๕ พรรษา	๑๒๘	๓๓.๖๘
๕-๙ พรรษา	๑๖๐	๔๒.๑๑
๑๐-๑๙ พรรษา	๔๐	๑๐.๕๓
๒๐ พรรษาขึ้นไป	๕๒	๑๓.๖๘
รวม	๓๘๐	๑๐๐.๐๐
การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม		
นักธรรมชั้นตรี	๙๗	๒๕.๓๕
นักธรรมชั้นโท	๘๘	๒๓.๑๖
นักธรรมชั้นเอก	๑๙๕	๕๑.๓๒
รวม	๓๘๐	๑๐๐.๐๐
การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี		
ไม่มีวุฒิปริญญา	๑๔๕	๓๘.๑๖
ประโยค ๑-๒ – ป.ธ.๓	๑๕๐	๓๙.๗๔
ประโยค ป.ธ.๔ – ป.ธ.๖	๕๔	๑๔.๒๑
ประโยค ป.ธ.๗ – ป.ธ.๙	๓๑	๘.๑๖
รวม	๓๘๐	๑๐๐.๐๐
การศึกษาทางโลก		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๒๑๘	๕๗.๓๗
ปริญญาตรี	๑๓๒	๓๔.๗๔
ปริญญาโท	๒๔	๖.๓๒
ปริญญาเอก	๖	๑.๕๘
รวม	๓๘๐	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง ๒๐-๓๕ ปี จำนวน ๑๕๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐๐ รองลงมาคืออายุ ๓๖-๔๕ ปี มีจำนวน ๘๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๘๔ มีอายุ ๔๖-๕๕ ปี จำนวน ๖๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๓๗ และมีอายุ ๕๖ ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๗๙ ตามลำดับ

ด้านพรรษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีพรรษาอยู่ในช่วง ๕-๙ พรรษา จำนวน ๑๖๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๑๑ รองลงมาคือพรรษากว่า ๕ พรรษา จำนวน ๑๒๘ รูป คิดเป็นร้อยละ

ละ ๓๓.๖๘ มีพรรษา ๑๐-๑๙ พรรษา จำนวน ๔๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๕๓ และมีพรรษา ๒๐ พรรษาขึ้นไป จำนวน ๕๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖๘ ตามลำดับ

ด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาเป็นนักธรรมชั้นเอก จำนวน ๑๙๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๑-๓๒ รองลงมา มีวุฒิการศึกษาเป็นนักธรรมชั้นตรี จำนวน ๙๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๓๕ และมีวุฒิการศึกษาเป็นนักธรรมชั้นโท จำนวน ๘๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๑๖ ตามลำดับ

ด้านการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาประโยค ๑-๒ - ป.ธ.๓ จำนวน ๑๕๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๗๔ รองลงมา ไม่มีวุฒิเปรียญ จำนวน ๑๔๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๑๖ มีวุฒิการศึกษาประโยค ป.ธ.๔ - ป.ธ.๖ จำนวน ๕๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๑ และมีวุฒิการศึกษาประโยค ป.ธ.๗ - ป.ธ.๙ จำนวน ๓๑ รูป คิดเป็นร้อยละ ๘.๑๖ ตามลำดับ

ด้านการศึกษาทางโลก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน ๒๑๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๓๗ รองลงมา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๓๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๗๔ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน ๒๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๖.๓๒ และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน ๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑.๕๘ ตามลำดับ

๒) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของ
คณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชาหรือการสั่งการ
การประสานงาน และการควบคุม มีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ ๔.๑๒-๔.๑๗
ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบ
ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ในภาพรวม

(N=๓๘๐)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะ สงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
๑. ด้านการวางแผน	๔.๑๐	๐.๕๑	มาก
๒. ด้านการจัดองค์กร	๓.๘๓	๐.๕๓	มาก
๓. ด้านการบังคับบัญชาหรือสั่งการ	๓.๘๘	๐.๖๔	มาก
๔. ด้านการประสานงาน	๓.๗๙	๐.๖๕	มาก
๕. ด้านการควบคุม	๔.๒๕	๐.๕๓	มากที่สุด
รวม	๓.๙๗	๐.๔๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด
นนทบุรี ตามหลัก POCCC โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = ๓.๙๗$, $\sigma = ๐.๔๐$) เมื่อพิจารณา
รายด้าน พบว่า ด้านการควบคุมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๒๕$, $\sigma = ๐.๕๓$) อยู่ในระดับมาก
รองลงมาด้านการวางแผน ($\mu = ๔.๑๐$, $\sigma = ๐.๕๑$) อยู่ในระดับมาก และด้านการประสานงานมี
ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๗๙$, $\sigma = ๐.๖๕$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบ
ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการวางแผน

(N=๓๘๐)

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด นนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการวางแผน	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
๑. มีการประชุมวางแผนปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง	๔.๖๔	๐.๖๐	มากที่สุด
๒. เปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมวางแผน ปฏิบัติการ	๓.๗๙	๐.๖๑	มาก
๓. มีการกำหนดเป้าหมายของการเผยแพร่อย่างชัดเจน	๔.๒๕	๐.๗๕	มากที่สุด
๔. มีการกำหนดกระบวนการในการจัดกิจกรรมในการเผยแพร่ แผ่อย่างเป็นระบบ	๓.๖๒	๐.๗๒	มาก
๕. มีการวางแผนดำเนินการเผยแพร่ในระยะสั้นและระยะ ยาว	๔.๒๐	๐.๕๑	มาก
รวม	๔.๑๐	๐.๕๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด
นนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๐, \sigma = ๐.๕๑$)
เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ข้อ ๑ มีการประชุมวางแผนปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ย
($\mu = ๔.๖๔, \sigma = ๐.๖๐$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ข้อ ๓ มีการกำหนดเป้าหมายของการเผยแพร่
อย่างชัดเจน ($\mu = ๔.๒๕, \sigma = ๐.๗๕$) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๕ มีการกำหนดกระบวนการ
ในการจัดกิจกรรมในการเผยแพร่อย่างเป็นระบบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๖๒, \sigma = ๐.๗๒$) อยู่ในระดับ
มาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบ
ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการจัดองค์กร

(N=๓๘๐)

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด นนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการจัดองค์กร	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
๑. มีการจัดตั้งคณะกรรมการเผยแพร่ โดยให้ภาคส่วนที่มีส่วน เกี่ยวข้องร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร	๔.๓๒	๐.๗๑	มากที่สุด
๒. มีการปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมตามบริบทของ องค์กร	๓.๕๒	๐.๘๓	มาก
๓. มีการมอบหมายภาระงานตำอานาจหน้าที่อย่างชัดเจน	๓.๖๐	๐.๗๑	มาก
๔. มีการมอบหมายภาระงานตามความรู้ความสามารถ	๔.๐๘	๐.๙๓	มาก
๕. มีการกระจายงานให้กับคณะกรรมการบริการการเผยแพร่ อย่างทั่วถึง	๓.๖๓	๐.๕๑	มาก
รวม	๓.๘๓	๐.๕๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด
นนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการจัดองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๓.๘๓$,
 $\sigma = ๐.๕๓$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๑ มีการจัดตั้งคณะกรรมการเผยแพร่ โดยให้ภาคส่วนที่มี
ส่วนเกี่ยวข้องร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๓๒$, $\sigma = ๐.๗๑$) อยู่ในระดับ
มากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๔ มีการมอบหมายภาระงานตามความรู้ความสามารถ ($\mu = ๔.๐๘$,
 $\sigma = ๐.๙๓$) อยู่ในระดับมาก และ ข้อ ๒ มีการปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมตามบริบทของ
องค์กรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๕๒$, $\sigma = ๐.๘๓$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการบังคับบัญชาหรือการสั่งการ (N=๓๘๐)

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด นนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการบังคับบัญชา หรือการสั่งการ	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
๑. มีการสั่งการในสายงานตามโครงสร้างองค์กร	๔.๐๔	๐.๙๗	มาก
๒. มีการสั่งการด้วยวิธีการที่สุภาพ	๔.๑๕	๐.๙๔	มาก
๓. มีการสั่งการภายในกรอบการปฏิบัติงาน	๓.๕๓	๐.๗๒	มาก
๔. มีการสั่งการที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง	๔.๐๙	๐.๙๑	มาก
๕. มีการประเมินผลผลการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านการ เผยแพร่อย่างต่อเนื่อง	๓.๖๐	๐.๖๗	มาก
รวม	๓.๘๘	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการบังคับบัญชาหรือการสั่งการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๓.๘๘$, $\sigma = ๐.๖๔$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๒ มีการสั่งการด้วยวิธีการที่สุภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๑๕$, $\sigma = ๐.๙๔$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อ ๔ มีการสั่งการที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง ($\mu = ๔.๐๙$, $\sigma = ๐.๙๑$) อยู่ในระดับมาก และ ข้อ ๓ มีการสั่งการภายในกรอบการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๕๒$, $\sigma = ๐.๗๒$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการประสานงาน

(N=๓๘๐)

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด นนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการประสานงาน	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
๑. มีความคล่องตัวในการติดต่อประสานงานภายในองค์กร	๓.๕๔	๐.๗๑	มาก
๒. มีการประสานงานให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่าง กลมเกลียว	๔.๐๓	๐.๘๒	มาก
๓. มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือและสนับสนุน	๔.๑๕	๐.๗๑	มาก
๔. มีการติดต่อประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่	๓.๗๐	๐.๘๑	มาก
๕. มีการติดต่อสื่อสารแจ้งข่าวสารการดำเนินกิจกรรมอย่าง ต่อเนื่อง	๓.๕๒	๐.๖๓	มาก
รวม	๓.๗๙	๐.๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการประสานงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๓.๗๙$, $\sigma = ๐.๖๕$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๓ มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือและสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๑๕$, $\sigma = ๐.๗๑$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อ ๒ มีการประสานงานให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างกลมเกลียว ($\mu = ๓.๙๙$, $\sigma = ๐.๕๑$) อยู่ในระดับมาก และข้อ ๕ มีการติดต่อสื่อสารแจ้งข่าวสารการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๕๒$, $\sigma = ๐.๖๓$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการควบคุม

(N=๓๘๐)

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด นนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการควบคุม	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
๑. มีการกำกับติดตามผลการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	๔.๕๖	๐.๗๑	มากที่สุด
๒. มีการกำกับดูแลให้บุคลากรปฏิบัติงานด้านเผยแพร่โดยให้ ดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน	๓.๗๕	๐.๖๕	มาก
๓. มีการควบคุมกระบวนการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทาง เดียวกัน	๔.๕๕	๐.๗๒	มากที่สุด
๔. มีการควบคุมดูแลกิจกรรมการเผยแพร่ต่าง ๆ ให้สอดคล้อง กับเป้าหมายที่ได้วางไว้	๓.๗๙	๐.๖๑	มาก
๕. มีการควบคุมดูแลมิให้บุคลากรในองค์กรกระทำการ นอกเหนือจากภาระงาน	๔.๖๓	๐.๖๑	มากที่สุด
รวม	๔.๒๕	๐.๕๓	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC ด้านการควบคุม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = ๔.๒๕$, $\sigma = ๐.๕๓$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๕ มีการควบคุมดูแลมิให้บุคลากรในองค์กรกระทำการนอกเหนือจากภาระงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๖๓$, $\sigma = ๐.๖๑$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อ ๑ มีการกำกับติดตามผลการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ($\mu = ๔.๕๖$, $\sigma = ๐.๗๑$) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อ ๒ มีการกำกับดูแลให้บุคลากรปฏิบัติงานด้านเผยแพร่โดยให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๗๕$, $\sigma = ๐.๖๕$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

๔.๓ รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

๔.๓.๑ ผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

๑) รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันตัสสนา แจ่มแจ้ง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันตัสสนา แจ่มแจ้ง พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแยกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบการเผยแผ่ที่ควรจะเป็น ต้องมีกระบวนการที่ชัดเจนเป็นเบื้องต้น มีการวางแผนเผยแผ่อย่างชัดเจน มีเป้าหมายที่ชัดเจน จะเผยแผ่กับใครที่ไหน อย่างไร และผลที่คาดหวังเป็นอย่างไร ติดตามผลการเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง ทำเช่นนี้อย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้พุทธศาสนิกชนไม่ไกลวัด ทุกวันนี้คนห่างวัดเพราะเราขาดกระบวนการในการเผยแผ่ที่ชัดเจน^{๑๘๑}

๒. เนื้อหาและหลักธรรมที่เผยแผ่ต้องชัดเจน รู้จักอธิบายให้เห็นอรรถเห็นธรรม จะได้นานาคนี้ผู้แสดงธรรมก็ต้องเก่งพอสมควร พัฒนาความรู้ความสามารถของตนอยู่ตลอดเวลา^{๑๘๒}

๓. ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นรูปธรรม ก่อนอื่นแจ้งชัดเจนให้กระบวนการเผยแผ่เสียก่อน หลักธรรมหรือเนื้อหา มีความชัดเจนอยู่แล้วเพียงแต่เราจะหาวิธีการใดที่จะแสดงให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจเพิ่มขึ้นเท่านั้นเอง^{๑๘๓}

๔. ผู้เผยแผ่ต้องมีความสามารถฉลาดในกลอุบายวิธีการสอน ดังที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ซึ่งจะใช้แบบสากัจฉาหรือสนทนากันก็ได้ ทั้งแบบบรรยายอภิปรายขยายความ และตอบปัญหา วิธีการเหล่านี้ผู้เผยแผ่ต้องเข้าใจและนำมาใช้ให้ได้อย่างคล่องแคล่ว^{๑๘๔}

๕. ผู้แสดงธรรมหรือผู้เผยแผ่ต้องเข้าใจให้่องแท้ในหัวข้อธรรมนั้นๆ เสียก่อนถึงจะแสดงให้กับผู้อื่น เพื่อให้รู้อย่างแจ่มแจ้งได้ ต้องแสดงต้องมีความรู้ความสามารถ ทุกวันนี้ความรู้ความสามารถพัฒนากันได้ ที่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหารก็มีหลักสูตรพระนักเทศสอน มหาวิทยาลัย

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ, เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมณี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

สงฆ์ก็มีหลักสูตรมากมายให้พระสงฆ์ไปเรียนได้ แล้วนำความรู้ความสามารถตรงนั้นมาใช้ในการเทศ สอนสอนสาธุชนให้รู้แจ้งเห็นจริงได้^{๑๘๕}

๖. ประการแรกเนื้อหาที่แสดงต้องมีความชัดเจนยกตัวอย่างประกอบให้เห็นเป็นรูปธรรม เรียงร้อยถ้อยคำให้เหมือนเขียนกระทู้ธรรม^{๑๘๖}

๗. วิธีการสำคัญกว่าสิ่งอื่น ผู้เผยแพร่ต้องมีวิธีการที่จะสามารถเข้าถึงจิตใจผู้ฟังและอธิบาย ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง อาจจะใช้พุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าก็ได้ ถ้าเป็นสมัยใหม่ก็ต้องมีวิธีการเผยแพร่แบบออนไลน์ มีการจัดรายการธรรมะทางวิทยุหรือโทรทัศน์ แต่วิธีการนี้อาจจะต้องใช้งบประมาณสูง คณะสงฆ์ก็ต้องช่วยกันสนับสนุน^{๑๘๗}

๘. พระพุทธเจ้าทรงสอนเวณีสัตว์ให้บรรลุธรรมมานับไม่ถ้วน ที่เป็นเช่นนั้นได้ก็เพราะ พระพุทธเจ้าใช้วิธีการแยกแยะบุคคลออกเป็น ๔ จำพวก แล้วเลือกใช้วิธีการในการสอนที่แตกต่างกัน ออกไป จึงสามารถเทศนาโปรดสัตว์ให้รู้แจ้งเห็นจริงได้^{๑๘๘}

๙. ในประเด็นนี้มองว่าเนื้อหาต้องมีความชัดเจนและต้องอาศัยปฏิภาณไหวพริบของผู้ แสดงธรรมด้วยจึงจะสามารถแสดงธรรมให้ผู้ฟังได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง เนื้อหาธรรมะโดยปกติแล้ว ประชาชนจะเข้าใจได้ยาก ต้องอธิบายขยายความเพื่อให้รับรู้และเข้าใจ เมื่อเข้าใจแล้วเขาก็จะไป ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้^{๑๘๙}

๑๐. นอกจากเนื้อหาแล้วต้องมีความชัดเจนในเรื่องของเป้าหมาย คือเป้าหมายที่จะเผยแพร่ ต้องชัดเจน ระบุให้ชัดว่าจะเผยแพร่กับกลุ่มไหน ด้วยวิธีการอย่างไร ผลของการเผยแพร่ออกมาเป็น อย่างไร ได้ผลก็พัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น ไม่ได้ผลก็ปรับปรุงแก้ไขกันไป^{๑๙๐}

๑๑. การจะแสดงธรรมหรือเผยแพร่ให้ผู้ฟังได้รู้แจ้งนั้นต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมกับกาล บุคคล และสถานที่^{๑๙๑}

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ พระมหาบุญนำ อคฺคมโม, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ พระมหาบุญสวน ปุณฺณสิริ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ เกตุธมฺโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ พระเสฏฐวุฒิ วุฑฺฒโก, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ พระตีเล็ก อคฺตรกฺโข, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม, กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๒. การจะเผยแผ่ให้ประชาชนรู้แจ้งเห็นจริงจะต้องมีวิธีปฏิบัติธรรม จะต้องประยุกต์เข้ากับการปฏิบัติธรรมให้ได้ เพราะวิธีการฝึกปฏิบัติจะทำให้เข้าใจ ซึ่งมากกว่าการรู้เฉยๆ อีกประการหนึ่ง การได้ลงมือปฏิบัติจะทำให้จดจำได้แม่นยำขึ้นอีกด้วย^{๑๙๒}

๑๓. ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้แบบใดก็ตามก็ต้องมีการลงมือปฏิบัติจะได้รู้เห็นและเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้ง เช่นโครงการฝึกอบรมภาคปฏิบัติ ก็คือการนำเอาความรู้ที่ได้รับมาลงมือทำลองผิดลองถูกกันไปจนทำให้เกิดความชำนาญนั่นเอง ซึ่งตรงนี้จะเรียกว่าแจ่มแจ้งก็ได้^{๑๙๓}

๑๔. ต้องมีการตรวจความชัดเจนของขั้นตอนการเผยแผ่ เนื้อหาสาระที่เผยแผ่ต้องมีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้เลย โดยไม่ต้องมีข้อสงสัย เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากผู้คนทุกวันนี้ต้องการความรวดเร็ว ปัญหาในการดำเนินชีวิตก็มาก ต้องใช้เวลาในการทำมาหากิน ดังนั้นต้องมีความชัดเจนในรูปแบบวิธีการและเนื้อหาที่น่าเสนอ^{๑๙๔}

๑๕. การเผยแผ่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจได้ดีก็ต้องฝึกลงมือปฏิบัติพระคุณเจ้าก็ต้องหาวิธีการแนวทางให้ญาติโยมลงมือปฏิบัติ หรืออาจจะสอนโดยยกตัวอย่างประกอบให้เห็น จากนั้นหาแนวทางให้ญาติโยมได้ลงมือปฏิบัติจะได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง^{๑๙๕}

๑๖. รูปแบบในการเผยแผ่ต้องชัดเจน มีการวางแผนดำเนินการเผยแผ่อย่างเป็นรูปธรรม และต้องมีความพร้อมในเรื่องของบุคลากร พระคุณเจ้าผู้เทศน์ก็ต้องมีความรู้ความสามารถ^{๑๙๖}

๑๗. ควรจะมีการวิเคราะห์แยกแยะผู้ฟังก่อนว่ามีกี่ระดับเพราะความรู้ของผู้ฟังไม่เท่ากัน พระคุณเจ้าอาจจะต้องมีการทดสอบหรือสอบถามเป็นเบื้องต้นก่อนถึงสติปัญญาของผู้ฟัง และจากนั้นก็ปรับระดับการเทศนาเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจได้อย่างชัดเจน เพราะถ้ากระบวนการวิธีการเหล่านี้ไม่ชัดเจน เนื้อหาก็ไม่ชัดเจน^{๑๙๗}

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ นายจุมพล ตรีกุลนุช, วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ นายสมชาย จำปารัตน์, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ นางวรรณณี เชื่อมไพบูลย์, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา, นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ นางสาวธนิษฐ์นันท์ เก้าพรพงศ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๘. การเผยแพร่ให้แจ่มแจ้งชัดเจน ผู้เผยแพร่ต้องใช้กระบวนการและวิธีการเผยแพร่ที่เข้ากับกลุ่มเป้าหมาย เช่นเป็นเยาวชนก็ต้องมีกระบวนการวิธีการสอนที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ วัยกลางคนก็ต้องอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบเหตุผลให้เข้าใจ เป็นผู้ใหญ่สูงวัยก็ต้องอธิบายให้เข้ากับวัย^{๑๙๘}

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันตศึกษา แจ่มแจ้ง มีสาระสำคัญประกอบด้วย ประการที่ ๑ มีกระบวนการเผยแพร่ที่ชัดเจน คือต้องมีกระบวนการที่ชัดเจนเป็นเบื้องต้น มีการวางแผนเผยแพร่อย่างชัดเจน มีเป้าหมายที่ชัดเจน จะเผยแพร่กับใครที่ไหน อย่างไร และผลที่คาดหวังเป็นอย่างไร ติดตามผลการเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง วางแผนอย่างเป็นรูปธรรม หลักธรรมหรือเนื้อหา มีความชัดเจนอยู่แล้วเพียงแต่หาวิธีการแสดงธรรมให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจเพิ่มขึ้น ประการที่ ๒ เนื้อหาที่เผยแพร่มีความชัดเจน คือ รู้จักอธิบายให้เห็นอรรถเห็น ผู้แสดงธรรมหรือผู้เผยแพร่ต้องเข้าใจให้ถ่องแท้ในหัวข้อธรรมนั้นๆ เสียก่อนถึงจะแสดงให้กับผู้อื่น เพื่อให้รู้อย่างแจ่มแจ้งได้ ต้องแสดงต้องมีความรู้ความสามารถ อาจจะต้องศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้มีความสามารถในการเผยแพร่และเรียบเรียงเนื้อหาให้ชัดเจน ประการที่ ๓ มีวิธีการเผยแพร่ให้ผู้ฟังรู้และเข้าใจอย่างชัดเจน คือ ผู้เผยแพร่ต้องมีความสามารถฉลาดในกลอุบายวิธีการสอน ดังที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ ซึ่งจะใช้แบบสากัจฉาหรือสนทนากันก็ได้ ทั้งแบบบรรยายอภิปรายขยายความ และตอบปัญหาวิธีการเหล่านี้ผู้เผยแพร่ต้องเข้าใจและนำมาใช้ให้ได้อย่างคล่องแคล่ว ใช้วิธีการที่จะสามารถเข้าถึงจิตใจผู้ฟังและอธิบายให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง ประการที่ ๔ ฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญา คือ จะต้องมียุติปฏิบัติธรรม จะต้องประยุกต์เข้ากับการปฏิบัติธรรมให้ได้ เพราะวิธีการฝึกปฏิบัติจะทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น อีกประการหนึ่งการได้ลงมือปฏิบัติจะทำให้จดจำได้แม่นยำขึ้นอีกด้วย เช่นโครงการฝึกอบรมภาคปฏิบัติ เป็นต้น

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันตศึกษา แจ่มแจ้ง

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	มีกระบวนการเผยแพร่ที่ชัดเจน	๗	๑,๓,๑๐,๑๔,๑๖,๑๗,๑๘
๒	เนื้อหาที่เผยแพร่มีความชัดเจน	๔	๒,๕,๖,๙
๓	มีวิธีการเผยแพร่ให้ผู้ฟังรู้และเข้าใจอย่างชัดเจน	๔	๔,๗,๘,๑๑
๔	ฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญา	๓	๑๒,๑๓,๑๕

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ นางแสงดาว ใจมีสุขมาก, เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

จากตารางที่ ๔.๑๘ รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันตศึกษา แจ่มแจ้ง สามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังต่อไปนี้

มีกระบวนการเผยแผ่ที่ชัดเจน

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันตศึกษา แจ่มแจ้ง ต้องมีกระบวนการที่ชัดเจนเป็นเบื้องต้น มีการวางแผนเผยแผ่อย่างชัดเจน มีเป้าหมายที่ชัดเจน จะเผยแผ่กับใครที่ไหน อย่างไร และผลที่คาดหวังเป็นอย่างไร ติดตามผลการเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง วางแผนอย่างเป็นรูปธรรม หลักธรรมหรือเนื้อหา มีความชัดเจนอยู่แล้วเพียงแต่หาวิธีการแสดงธรรมให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจเพิ่มขึ้น นอกจากนี้เนื้อหาแล้วต้องมีความชัดเจนในเรื่องของเป้าหมาย คือเป้าหมายที่จะเผยแผ่ต้องชัดเจน ระบุให้ชัดว่าจะเผยแผ่กับกลุ่มไหน ด้วยวิธีการอย่างไร ผลของการเผยแผ่ออกมาเป็นอย่างไร ได้ผลก็พัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น

เนื้อหาที่เผยแผ่มีความชัดเจน

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันตศึกษา แจ่มแจ้ง เนื้อหาและหลักธรรมที่เผยแผ่ต้องชัดเจน รู้จักอธิบายให้เห็นอรรถเห็น ผู้แสดงธรรมหรือผู้เผยแผ่ต้องเข้าใจให้ถ่องแท้ในหัวข้อธรรมนั้นๆ เสียก่อนถึงจะแสดงให้กับผู้อื่น เพื่อให้รู้อย่างแจ่มแจ้งได้ ต้องแสดงต้องมีความรู้ความสามารถ อาจจะต้องศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้มีความสามารถในการเผยแผ่และเรียบเรียงเนื้อหาให้ชัดเจน เนื้อหาธรรมะโดยปกติแล้วประชาชนจะเข้าใจได้ยาก ต้องอธิบายขยายความเพื่อให้รับรู้และเข้าใจ เมื่อเข้าใจแล้วเขาก็จะไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

มีวิธีการเผยแผ่ให้ผู้ฟังรู้และเข้าใจอย่างชัดเจน

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันตศึกษา แจ่มแจ้ง ผู้เผยแผ่ต้องมีความสามารถฉลาดในกลอุบายวิธีการสอน ดังที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ ซึ่งจะใช้แบบสากัจฉาหรือสนทนากันก็ได้ ทั้งแบบบรรยายอภิปรายขยายความ และตอบปัญหา วิธีการเหล่านี้ผู้เผยแผ่ต้องเข้าใจและนำมาใช้ให้ได้อย่างคล่องแคล่ว ใช้วิธีการที่จะสามารถเข้าถึงจิตใจผู้ฟังและอธิบายให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง อาจจะใช้พุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าก็ได้ ถ้าเป็นสมัยใหม่ก็ต้องมีวิธีการเผยแผ่แบบออนไลน์ มีการจัดรายการธรรมะทางวิทยุหรือโทรทัศน์ แต่วิธีการนี้อาจจะต้องใช้งบประมาณสูง คณะสงฆ์ก็ต้องช่วยกันสนับสนุน อาจจำแนกกลุ่มเป้าหมายออกเป็นกลุ่มๆ ก็ได้ เช่นกับพระพุทธเจ้าใช้วิธีการแยกแยะบุคคลออกเป็น ๔ จำพวก แล้วเลือกใช้วิธีการในการสอนที่แตกต่างกันออกไป ใช้วิธีการที่เหมาะสมกับกาล บุคคล และสถานที่

ฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญา

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันตศึกษา แจ่มแจ้ง จะต้องมามีวิธีปฏิบัติธรรม จะต้องประยุกต์เข้ากับการปฏิบัติธรรมให้ได้ เพราะวิธีการฝึกปฏิบัติจะทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น อีกประการหนึ่งการได้ลงมือปฏิบัติจะทำให้จดจำได้แม่นยำขึ้นอีกด้วย เช่นโครงการฝึกอบรมภาคปฏิบัติ ก็คือการนำเอาความรู้ที่ได้รับมาลงมือทำลองผิดลองถูกกันไปจนทำให้เกิดความชำนาญนั่นเอง

๒) รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาธิภาวนา จูงใจ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาธิภาวนา จูงใจ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแยกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

๑. เวลาเทศสอนโยมต้องสร้างแรงจูงใจในการฟัง อาจจะใช้สื่อช่วยในการสร้างแรงจูงใจ ก่อนจะเข้าเรื่องก็ต้องมีการโน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความอยากฟังเรียกว่าเกิดแรงจูงใจเสียก่อน แล้วค่อยๆ นำเข้าสู่เนื้อหา วิธีการนี้ใช้ได้ผลดี พระพุทธเจ้าก็ทรงใช้การเทศนาเป็นลำดับเรียกว่าอนุปพิทกา^{๑๙๙}

๒. ถ้าผู้ฟังไม่เกิดแรงจูงใจและคิดอยากจะฟัง การเทศนาที่ไม่ได้ผลเท่าที่ควร พระนักเทศ หรือนักเผยแผ่ก็ต้องสร้างแรงจูงใจก่อนโดยใช้สื่อช่วย แสดงให้เห็นว่าเมื่อฟังแล้วเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง แล้วจะได้อะไรจากการฟังเทศ เมื่อเห็นประโยชน์แล้วเขาก็อยากฟัง^{๒๐๐}

๓. บางครั้งก็ต้องมีการยกตัวอย่างประกอบให้เห็นภาพ เช่นคนทำดียอมได้ดี ก็มีตัวอย่างคนดีแสดงด้วย ทำชั่วได้ชั่วก็มีตัวอย่างคนชั่วแสดงให้เห็นด้วย จะเป็นจุดหนึ่งที่สร้างแรงจูงใจให้กับผู้ฟังมาก^{๒๐๑}

๔. จะต้องมีการเรียบเรียงเนื้อหาสาระที่จะเผยแผ่ให้ดีให้เป็นลำดับเป็นขั้นเป็นตอน โน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความพึงพอใจที่จะฟังพระแสดงธรรม^{๒๐๒}

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ, เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมุนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๕. ผู้คนส่วนหนึ่งเข้าวัดฟังธรรมเพราะเกิดปัญหา แต่ปัญหาไม่ได้ก็อยากจะให้พระช่วยแก้ไข พระนักเผยแผ่ก็ต้องใช้โอกาสตรงนี้โน้มน้าวให้เขาเกิดแรงบันดาลใจอยากฟัง และสนใจในการเผยแผ่ของพระ ยิ่งถ้าสิ่งที่เขาฟังมันตรงกับปัญหาที่เขากำลังประสบก็จะเกิดแรงจูงใจมาก^{๒๐๓}

๖. ต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี อย่างน้อยก็เพื่อเป็นการบอกให้รู้ว่าจะมีการเผยแผ่แบบนี้ๆ นะ เพื่อให้ผู้สนใจเข้ามาฟังหรือศึกษา ในปัจจุบันก็มีวิธีการในการประชาสัมพันธ์หลายช่องทางที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจ^{๒๐๔}

๗. เนื้อหาธรรมะที่แสดงสำคัญมากหากเนื้อหาไม่ชักนำไม่จูงใจ ผู้ฟังก็ไม่อยากฟัง ก็จะเป็นเหมือนเรื่องเดิมๆ ที่เคยฟังมาแล้วไม่น่าสนใจอะไร หากเรียบเรียงเนื้อหาให้ดีเป็นลำดับเป็นเหตุเป็นผลกัน ก็จะสร้างแรงจูงใจให้เกิดฉันทะที่จะฟัง^{๒๐๕}

๘. คำว่าสมารถพูดคือเชิญชวนเรียกให้มาดู แสดงว่าก็ต้องมีตัวอย่างให้เขาเห็น และผู้เผยแผ่เองก็ต้องชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนนำเข้าสู่เนื้อหาให้ได้ เชิญชวนสร้างจุดสนใจให้เขาอยากฟังธรรม^{๒๐๖}

๙. เคยได้ยินคำว่าตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอนไหม การเทศจะต้องใช้การยกตัวอย่างประกอบอาจจะนำเอาตัวอย่างจริง หรือจากนิทานชาดกก็ได้ นำมาเทศนาประกอบเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนใจอย่างน้อยก็ทำให้ไม่่วงเวลาฟังธรรม^{๒๐๗}

๑๐. การเผยแผ่จะประสบความสำเร็จได้จะต้องอาศัยความสนใจของผู้ฟังหรือกลุ่มเป้าหมาย หากเขาไม่สนใจเผยแผ่ไปก็เท่านั้น จุดนี้ต้องให้ความสำคัญเป็นประการแรกๆ นักเผยแผ่จะต้องเข้าใจว่าทำอย่างไรให้เขาสนใจเป็นเบื้องต้น จากนั้นเมื่อเขาสนใจแล้วอะไรก็พูดไม่อยู่^{๒๐๘}

๑๑. ผู้แสดงธรรมหรือผู้เผยแผ่จะต้องเข้าใจในเนื้อหาสาระให้ดีและจากนั้นก็นำมาเรียบเรียงใหม่ให้เข้าใจได้ง่าย เวลาแสดงธรรมก็ยกตัวอย่างประกอบจะได้มองเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นำเสนอแบบบุคคลาธิษฐานก็ได้^{๒๐๙}

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ พระมหาบุญนำ อคฺคมโม, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ พระมหาบุญสวน ปุณฺณสิริ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ เกตุธมฺโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ พระเสฏฐวุฒิ วุฑฺฒโก, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ พระตีเล็ก อคฺตรกฺโข, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม, กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๒. จะต้องมี การประชาสัมพันธ์ที่ดี อย่างทั่วถึงเพื่อสร้างจุดสนใจให้พุทธศาสนิกชนสนใจ ฟังพระธรรมเทศนา กิจกรรมต่างๆ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ การขายสินค้าประสบความสำเร็จได้ก็ เพราะการประชาสัมพันธ์ที่ดีนั่นเอง การเผยแพร่ก็เช่นกัน^{๒๑๐}

๑๓. ต้องเปิดใจผู้ฟังให้ได้เสียก่อน ให้ผู้ฟังรู้สึกว่าจะอยากฟังพระเทศ และสิ่งที่ฟังนั้นก็ จะต้องเป็นสิ่งที่ไม่เคยรู้มาก่อน หรืออาจจะ เป็นสิ่งที่เขาสนใจด้วยก็ได้ จะต้องสร้างแรงจูงใจให้ เกิดขึ้นภายในตัวผู้ฟังก่อนจากนั้นค่อยๆ นำเข้าสู่เนื้อหาธรรมะ^{๒๑๑}

๑๔. เมื่อพูดถึงธรรมะ เด็กๆ ใหม่ๆ ก็จะทำให้ความสนใจน้อย ยิ่งถ้าวิธีการเทศแบบเดิมด้วย แล้วเด็กก็จะไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าที่ควร อาจจะ ใช้วิธีการใหม่ๆ เช่นเทศแบบปาฐกถาหรือแบบ ทอล์คโชว์เพื่อให้เกิดความสนใจ ซึ่งพระที่มีชื่อเสียงก็จะมี การจัดเทศแบบทอล์คโชว์บ่อยครั้ง^{๒๑๒}

๑๕. ควรมีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ ให้ผู้คนเกิดความสนใจ ประชาชนสนใจธรรมะ ก็มีจำนวนมาก แต่ไม่ทราบข่าวก็มีทำให้พลาดโอกาสในการศึกษาธรรมะไป^{๒๑๓}

๑๖. ผู้เทศดีเนื้อหาดีก็มีชัยไปกว่าครึ่ง หมายถึงว่าพระนักเทศก็มีความสามารถพรสวรรค์ และเนื้อหาที่ดี โยมก็อยากฟัง เมื่อตั้งใจฟังก็เข้าใจ^{๒๑๔}

๑๗. หากมีการเทศโดยใช้พระที่ท่านมีชื่อเสียงก็ควรที่จะประชาสัมพันธ์ให้คนมาฟังเยอะๆ เพราะหาโอกาสฟังยากมาก โดยทั่วไปก็จะไปทำบุญที่วัดแล้วก็ มีพระท่านมาเทศให้ฟัง บางครั้งมีพระที่ ท่านมีความรู้ความสามารถมาเทศก็ไม่ได้ไปฟังเพราะไม่ทราบข่าว^{๒๑๕}

๑๘. จะต้องมี การประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง ให้คนในชุมชนได้ทราบข่าว และหาพระที่ท่านมี ชื่อเสียงมาเทศบ่อยๆ ประชาชนจะได้เกิดแรงจูงใจอยากฟัง^{๒๑๖}

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธานุศาสนาด้านแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมทบนา จูงใจ มีสาระสำคัญดังนี้ ประการที่ ๑ ใช้สื่อช่วยสร้างแรงจูงใจในการฟัง คือ ใช้สื่อช่วย

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ นายจุมพล ตรีคุณุช, วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ นายสมชาย จำปารัตน์, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัด นนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ นางวรรณิณี เชื้อมโพบูลย์, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัด นนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา, นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ นางสาวธนิษฐ์นันท์ เก้าพรพงศ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ นางสาวดวงใจ มีสุขมาก, เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

ในการสร้างแรงจูงใจก่อนจะเข้าเรื่องก็ต้องมีการโน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความอยากฟังเรียกว่าเกิดแรงจูงใจเสียก่อน แล้วค่อยๆ นำเข้าสู่เนื้อหา วิธีการนี้ใช้ได้ผลดี พระพุทธเจ้าก็ทรงใช้การเทศนาเป็นลำดับ เรียกว่าอนุพุทธิกถา ประการที่ ๒ มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี คือ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี อย่างน้อยก็เพื่อเป็นการบอกให้รู้ว่าจะมีการเผยแผ่แบบนี้ๆ นะ เพื่อให้ผู้สนใจเข้ามาฟังหรือศึกษา ในปัจจุบันก็มีวิธีการในการประชาสัมพันธ์หลายช่องทางที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจ เพื่อสร้างจุดสนใจให้พุทธศาสนิกชนสนใจฟังพระธรรมเทศนา ประการที่ ๓ เรียบเรียงเนื้อหาสาระให้ดี คือ จะต้องมีการเรียบเรียงเนื้อหาสาระที่จะเผยแผ่ให้ดีให้เป็นลำดับเป็นขั้นเป็นตอน โน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความพึงพอใจที่จะฟังพระแสดงธรรม หากเรียบเรียงเนื้อหาให้ดีเป็นลำดับเป็นเหตุเป็นผลกัน ก็จะสร้างแรงจูงใจให้เกิดฉันทะที่จะฟัง ผู้แสดงธรรมหรือผู้เผยแผ่จะต้องเข้าใจในเนื้อหาสาระให้ดีและจากนั้นก็นำมาเรียบเรียงใหม่ให้เข้าใจได้ง่าย ประการที่ ๔ ยกตัวอย่างประกอบ คือ ต้องมีการยกตัวอย่างประกอบให้เห็นภาพ เช่นคนทำดียอมไม่ได้ดี ก็มีตัวอย่างคนดีแสดงด้วย ทำชั่วได้ชั่วก็มีตัวอย่างคนชั่วแสดงให้เห็นด้วยและผู้เผยแผ่เองก็ต้องชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนนำเข้าสู่เนื้อหาให้ได้ เชิญชวนสร้างจุดสนใจให้เขาอยากฟังธรรม อาจจะนำเอาตัวอย่างจริง หรือจากนิทานชาดก เพื่อเป็นการจูงใจให้เกิดความสนใจ

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาทปนา จูงใจ

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	ใช้สื่อช่วยสร้างแรงจูงใจในการฟัง	๖	๑,๒,๕,๑๐,๑๓,๑๔
๒	มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี	๕	๖,๑๒,๑๕,๑๗,๑๘
๓	เรียบเรียงเนื้อหาสาระให้ดี	๔	๔,๗,๑๑,๑๖
๔	ยกตัวอย่างประกอบ	๓	๓,๘,๙

จากตารางที่ ๔.๑๙ รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาทปนา จูงใจ สามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังต่อไปนี้

ใช้สื่อช่วยสร้างแรงจูงใจในการฟัง

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาทปนา จูงใจ อาจจะใช้สื่อช่วยในการสร้างแรงจูงใจก่อนจะเข้าเรื่องก็ต้องมีการโน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความอยากฟังเรียกว่าเกิดแรงจูงใจเสียก่อน แล้วค่อยๆ นำเข้าสู่เนื้อหา วิธีการนี้ใช้ได้ผลดี พระพุทธเจ้าก็ทรงใช้การเทศนาเป็นลำดับเรียกว่าอนุพุทธิกถา พระนักเทศหรือนักเผยแผ่ก็ต้องสร้างแรงจูงใจก่อนโดยใช้สื่อช่วย แสดงให้เห็นว่าเมื่อฟังแล้วเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งแล้วจะได้อะไรจากการฟัง

เทศ เมื่อเห็นประโยชน์แล้วเขาก็อยากจะฟัง ผู้คนส่วนหนึ่งเข้าวัดฟังธรรมเพราะเกิดปัญหา พระนักเผยแผ่ก็ต้องใช้โอกาสนี้โน้มน้าวให้เขาเกิดแรงบันดาลใจอยากฟัง และสนใจในการเผยแผ่

มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมทบปา จูงใจ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี อย่างน้อยก็เพื่อเป็นการบอกให้รู้ว่าจะมีการเผยแผ่แบบนี้ๆ นะ เพื่อให้ผู้สนใจเข้ามาฟังหรือศึกษา ในปัจจุบันก็มีวิธีการในการประชาสัมพันธ์หลายช่องทางที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจ เพื่อสร้างจุดสนใจให้พุทธศาสนิกชนสนใจฟังพระธรรมเทศนา กิจกรรมต่างๆ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ หากมีการเทศน์โดยใช้พระที่ท่านมีชื่อเสียงก็ควรประชาสัมพันธ์ให้พุทธศาสนิกชนได้รับทราบ

เรียบเรียงเนื้อหาสาระให้ดี

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมทบปา จูงใจ จะต้องมีการเรียบเรียงเนื้อหาสาระที่จะเผยแผ่ให้ดีให้เป็นลำดับเป็นขั้นเป็นตอน โน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความพึงพอใจที่จะฟังพระแสดงธรรม หากเรียบเรียงเนื้อหาให้ดีเป็นลำดับเป็นเหตุเป็นผลกัน ก็จะสร้างแรงจูงใจให้เกิดฉันทะที่จะฟัง ผู้แสดงธรรมหรือผู้เผยแผ่จะต้องเข้าใจในเนื้อหาสาระให้ดีและจากนั้นก็นำมาเรียบเรียงใหม่ให้เข้าใจได้ง่าย เวลาแสดงธรรมก็ยกตัวอย่างประกอบจะได้มองเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นำเสนอแบบบุคลาธิษฐานก็ได้ หากพระนักเทศน์ก็มีความสามารถพรสวรรค์ และเนื้อหาที่ดี โยมก็อยากจะฟัง เมื่อตั้งใจฟังก็เข้าใจ

ยกตัวอย่างประกอบ

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมทบปา จูงใจ บางครั้งก็ต้องมีการยกตัวอย่างประกอบให้เห็นภาพ เช่นคนทำดียอมได้ดี ก็มีตัวอย่างคนดีแสดงด้วย ทำชั่วได้ชั่วก็มีตัวอย่างคนชั่วแสดงให้เห็นด้วย และผู้เผยแผ่เองก็ต้องชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนนำเข้าสู่เนื้อหาให้ได้ เชิญชวนสร้างจุดสนใจให้เขาอยากฟังธรรม อาจจะนำเอาตัวอย่างจริง หรือจากนิทานชาดกก็ได้ นำมาเทศนาประกอบเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนใจอย่างน้อยก็ทำให้ไม่ว่างเวลาฟังธรรม

๓) รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุทเตชชา แก้วกล้า

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุทเตชชา แก้วกล้า พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแยกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

๑. พระนักเผยแผ่จะต้องรู้จักใช้วิธีการในการแสดงธรรมเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความกล้าหาญ และยึดมั่นในความดี ให้กำลังใจหากปฏิบัติธรรมแล้วยังไม่เห็นผล บอกสอนแนะนำกันอย่าง กัลยาณมิตร^{๒๑๗}

๒. ผู้แสดงธรรมจะต้องชัดเจนให้ผู้ฟังเกิดความวิริยะอุตสาหะ มีความเพียรตั้งใจฟังพระ ธรรมเทศนา มีความเต็มใจกับการฟังพระธรรมเทศนา ความวิริยะอุตสาหะจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อได้รู้ซึ่งใน อรรถในธรรม^{๒๑๘}

๓. ผู้รู้ธรรมย่อมไม่เขินอายในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ นั้นหมายความว่า การเผยแผ่ให้เขารู้ และเข้าใจจะเป็นการแสดงความอาจหาญให้เกิดแก่ผู้ฟัง กล้าที่จะคิดดี พูดดี ทำดี^{๒๑๙}

๔. เผยแผ่โดยการชักชวนให้เกิดความกล้าหาญยึดมั่นในการที่จะทำคุณงามความดี โดยใช้ หลักของธรรมาธิปไตย ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ให้ยึดหลักของธรรมาธิปไตย ใช้ธรรมะเป็นใหญ่ ให้เขา เกิดความยึดมั่นที่จะทำความดีต่อไป^{๒๒๐}

๕. พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงรู้สรรพธรรมอย่างแจ่มแจ้งซึ่งเราเรียกว่าตรัสรู้ เมื่อเข้าไปสู่ สมาคมใดๆ ก็ทรงอาจหาญแล้วกล้ากว่านรชน ไม่มีผู้ใดเทียบได้ เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับพระนักเทศ นิกเผยแผ่ สิ่งที่พระนักเทศควรตระหนักคือ ทำอย่างไรจะทำให้ผู้ฟังเกิดความอาจหาญได้^{๒๒๑}

๖. จะต้องชัดเจนให้ผู้ฟังเกิดความอุตสาหะอีกเต็มในใจองอาจในธรรม เกิดความเพียร พยายามที่จะฟังธรรมยินดีที่จะประพฤติธรรม และเผยแผ่ธรรมต่ออย่างไม่มีที่สิ้นสุด ถ้าเราสามารถ สร้างความอุตสาหะให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เราเผยแผ่ได้แล้ว เขาก็จะสนใจศึกษาธรรมะต่อไปได้^{๒๒๒}

๗. การเผยแผ่จุดประสงค์หลักๆ คือการให้พุทธศาสนิกชนรู้และเข้าใจธรรมแล้วนำไป ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเป็นบุญกุศลนำพาชีวิตมีความสุขความเจริญ ต้องสร้างค่านิยมใหม่ให้พุทธศาสนิกชน

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ, เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ พระปัญญานันทมุนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ พระมหาบุญนำ อคฺคธมฺโม, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ พระมหาบุญส่วน ปุณฺณสิริ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

ว่า ชีวิตจะมีความสุขได้ก็ต้องปฏิบัติธรรม ใช้ธรรมะในการดำรงชีวิต ให้เขาเชื่อมั่นในคุณงามความดี^{๒๒๓}

๘. ต้องสอนให้ประชาชนรู้จักคำว่าขันติ อดทนอดกลั้น ต่อสิ่งที่เข้ามากระทบ ทั้งที่ชอบและไม่ชอบ ให้มีความกล้าเลือกที่จะไม่ทำทั้งที่ใจอยากทำในเมื่อสิ่งที่ทำเป็นความผิดไม่ถูกต้องตามหลักธรรม เลือกที่จะรู้จักข่มจิตข่มใจไม่ได้เกิดอกุศลจิต^{๒๒๔}

๙. ต้องสอนให้เขารู้จักความอดทน กล้าหาญที่จะลดเล็กละอบายมุขสิ่งไม่ดีต่างๆ ที่จะเป็นมูลเหตุแห่งทุกข์ในภายภาคหน้า^{๒๒๕}

๑๐. พระนักเทศจำเป็นต้องชี้แนะ และใช้เทคนิคพอสมควรที่จะให้เขาเกิดความวิริยะอุตสาหะในการที่จะเข้ามาคลุกคลีธรรม ศึกษาธรรมะให้แตกฉาน^{๒๒๖}

๑๑. ต้องจุดประกายให้หัวใจโลมไปด้วยธรรม ผู้แสดงธรรมก็ต้องแก้กลัว กล้าหาญด้วยแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่าง สิ่งที่จะต้องใช้คือเทคนิคการพูดโน้มน้าวจิตใจให้เกิดความกล้าหาญ กล้าคิด กล้าทำในความดี^{๒๒๗}

๑๒. ประชาชนไม่กล้าทำเพราะกลัวว่าทำผิดแม้จะเป็นความดีโดยเฉพาะสิ่งที่จะต้องปฏิสัมพันธ์กับพระคุณเจ้า เช่นคุยกับพระหรือทำกิจกรรมที่ดีกับพระ เพราะกลัวจะทำผิด กลัวจะบาป ทั้งๆ ที่สิ่งนั้นควรทำ เพราะความไม่รู้ ซึ่งจุดนี้พระคุณเจ้าก็ต้องพัฒนาสอนให้ประชาชนรู้จักจะได้เกิดความมั่นใจกล้าทำในสิ่งที่ควรทำอย่างถูกต้อง^{๒๒๘}

๑๓. คุณธรรมหนึ่งที่เราควรปลูกฝังก็คือความกล้าหาญอดทน คนทุกวันนี้ไม่ค่อยอดทนเท่าไร คือรอไม่ได้ต้องการความรวดเร็วฉาบฉวย ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย เมื่อไม่อดทนก็คุมตนเองไม่ได้เกิดความโมโหแล้วก็ทำสิ่งที่ไม่ควรทำได้^{๒๒๙}

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ เกตุธมโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ พระเสฏฐฐุฒิ วุฑฒิโก, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ พระตี๋เล็ก อดตฤโข, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม, กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ นายจุมพล ตระกูลนุช, วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๔. ต้องสอนให้ประชาชนกล้าที่จะทำดีเกิดความมั่นใจ เพราะรู้และเข้าใจว่าสิ่งนี้ควรทำ สิ่งนี้ไม่ควรทำ^{๒๓๐}

๑๕. ต้องสอนให้ประชาชนเข้าใจในหลักการ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เมื่อเขาเห็นผลแล้วก็จะยึดมั่นและมั่นคงในการทำดี ลดละเลิกสิ่งไม่ดี ที่จะเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์^{๒๓๑}

๑๖. ความอดทนอดกลั้นเป็นสมบัติของผู้ดี ถ้าอดทนได้ก็ถึงความดีได้ ทุกวันนี้คนไม่ค่อยมีความอดทน ทำตามความชอบใจของตนเองจนเกิดปัญหา พระคุณเจ้าก็ต้องสอนในเขาเข้าใจในธรรมะ และสอนให้รู้จักคำว่าอดทน^{๒๓๒}

๑๗. ต้องแสดงธรรมโดยชี้ให้เห็นคุณของการทำความดี และชี้ให้เห็นโทษของการทำชั่ว เช่นตกนกหมกไหม้เป็นต้น หรือแสดงตัวอย่างของการทำชั่วแล้วได้รับผลชั่ว เพื่อให้เกิดความมั่นใจ แะยึดมั่นที่จะทำดีต่อไป^{๒๓๓}

๑๘. ทำดีอาจจะยังไม่ให้ผลรวดเร็วเหมือนอาหารจานด่วน พระคุณเจ้าก็ต้องชี้แจงหรือสร้างความมั่นใจว่าจะต้องผลดีแน่ๆ ให้เขาเกิดความมั่นใจว่าจะได้ผลดี ชีวิตจะเจริญรุ่งเรืองมีความสุขเป็นต้น^{๒๓๔}

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุทเทศนา แก่ล้าวกกล้า มีสาระสำคัญดังนี้ ประการที่ ๑ ปลุกใจให้เกิดความอดุทธสาหะ คือ ผู้แสดงธรรมจะต้องชัดเจนให้ผู้ฟังเกิดความวิริยะอดุทธสาหะ มีความเพียรตั้งใจฟังพระธรรมเทศนา มีความเต็มใจกับการฟังพระธรรมเทศนา ความวิริยะอดุทธสาหะจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อได้รู้ซึ่งในอรรถในธรรม ผู้รู้ธรรมย่อมไม่เขินอายในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ นั้นหมายความว่า การเผยแผ่ให้ผู้ฟังรู้และเข้าใจจะเป็นการแสดงความอาจหาญให้เกิดแก่ผู้ฟัง กล้าที่จะคิดดี พูดดี ทำดี ประการที่ ๒ ให้ยึดมั่นในความดี คือ พระนักเผยแผ่จะต้องรู้จักใช้วิธีการในการแสดงธรรมเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความกล้าหาญและยึดมั่นในความดี ให้กำลังใจหากปฏิบัติธรรมแล้วยังไม่เห็น โดยใช้หลักของธรรมาธิปไตย ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ให้ยึดหลักของธรรมาธิปไตย ใช้ธรรมะเป็นใหญ่ ให้พุทธศาสนิกชนเกิดความยึดมั่นที่จะทำความดีต่อไป

^{๒๓๐} สัมภาษณ์ นายสมชาย จำปรัตน์, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ นางวรรณณี เชื้อมไพบุลย์, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา, นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ นางสาวธนิษฐ์นันท์ เก้าพรพงศ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ นางแสงดาว ใจมีสุขมาก, เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

ประการที่ ๓ ให้เกิดความอดทน คือ ต้องสอนให้ประชาชนรู้จักคำว่าขันติ อดทนอดกลั้น ต่อสิ่งที่เข้ามากระทบ ทั้งที่ชอบและไม่ชอบ ให้มีความกล้าเลือกที่จะไม่ทำทั้งที่ใจอยากทำในเมื่อสิ่งที่ทำเป็นความผิดไม่ถูกต้องตามหลักธรรม เลือกที่จะรู้จักข่มจิตข่มใจไม่ได้เกิดอกุศลจิต กล้าหาญที่จะลดเล็กละอบายมุขสิ่งไม่ดีต่างๆ ที่จะเป็มูลเหตุแห่งทุกข์ในกายภาคหน้า ประการที่ ๔ ให้เกิดความมั่นใจ คือ ต้องสอนให้ประชาชนกล้าที่จะทำดี เกิดความมั่นใจ เพราะรู้และเข้าใจว่าสิ่งนี้ควรทำสิ่งนี้ไม่ควรทำ และชี้ให้เห็นโทษของการทำชั่วเช่นตกนรกหมกไหม้เป็นต้น หรือแสดงตัวอย่างของการทำชั่วแล้วได้รับผลชั่ว เพื่อให้เกิดความมั่นใจและยึดมั่นที่จะทำดีต่อไป

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุทเตชนา แก้วกัล้า

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	ปลุกใจให้เกิดความอดุสหาะ	๖	๒,๓,๕,๖,๑๐,๑๑
๒	ให้ยึดมั่นในความดี	๔	๑,๔,๗,๑๕
๓	ให้เกิดความอดทน	๔	๘,๙,๑๓,๑๖
๔	ให้เกิดความมั่นใจ	๔	๑๒,๑๔,๑๗,๑๘

จากตารางที่ ๔.๒๐ รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุทเตชนา แก้วกัล้า สามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังต่อไปนี้

ปลุกใจให้เกิดความอดุสหาะ

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุทเตชนา แก้วกัล้า ผู้แสดงธรรมจะต้องชัดเจนให้ผู้ฟังเกิดความวิริยะอดุสหาะ มีความเพียรตั้งใจ ฟังพระธรรมเทศนา มีความเต็มใจกับการฟังพระธรรมเทศนา ความวิริยะอดุสหาะจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อได้รู้ซึ่งในอรรถในธรรม ผู้รู้ธรรมย่อมไม่เขินอายในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ นั้นหมายความว่า การเผยแผ่ให้ผู้ฟังรู้และเข้าใจจะเป็นการแสดงความอาจหาญให้เกิดแก่ผู้ฟัง กล้าที่จะคิดดี พูดดี ทำดี พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงรู้หรือรู้ธรรมอย่างแจ่มแจ้งซึ่งเราเรียกว่าตรัสรู้ เมื่อเข้าไปสู่สมาคมใดๆ ก็ทรงอาจหาญแล้วกล้ากว่านรชน ไม่มีผู้ใดเทียบได้ เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับพระนักเทศน์กเผยแผ่สิ่งที่พระนักเทศควรตระหนักคือ ทำอย่างไรจะทำให้ผู้ฟังเกิดความอาจหาญได้

ให้ยึดมั่นในความดี

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุทเตชนา แก้วกล้า พระนักเผยแผ่จะต้องรู้จักใช้วิธีการในการแสดงธรรมเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความกล้าหาญและยึดมั่นในความดี ให้กำลังใจหากปฏิบัติธรรมแล้วยังไม่เห็น โดยใช้หลักของธรรมาธิปไตย ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ให้ยึดหลักของธรรมาธิปไตย ใช้ธรรมะเป็นใหญ่ ให้พุทธศาสนิกชนเกิดความยึดมั่นที่จะทำความดีต่อไป ให้รู้และเข้าใจธรรมแล้วนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเป็นบุญกุศลนำพาชีวิตมีความสุข ความเจริญ สร้างค่านิยมใหม่่ว่า ชีวิตจะมีความสุขได้ก็ต้องปฏิบัติธรรม ใช้ธรรมะในการดำรงชีวิตให้เชื่อมั่นในคุณงามความดี

ให้เกิดความอดทน

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุทเตชนา แก้วกล้า ต้องสอนให้ประชาชนรู้จักคำว่าขันติ อดทนอดกลั้น ต่อสิ่งที่เข้ามากระทบ ทั้งที่ชอบและไม่ชอบ ให้มีความกล้าเลือกที่จะไม่ทำทั้งที่ใจอยากทำในเมื่อสิ่งที่ทำเป็นความผิดไม่ถูกต้องตามหลักธรรม เลือกที่จะรู้จักข่มจิตข่มใจไม่ได้เกิดอกุศลจิต กล้าหาญที่จะลดเลิกละอบายมุขสิ่งไม่ดีต่างๆ ที่จะเป็นมูลเหตุแห่งทุกข์ในภายภาคหน้า

ให้เกิดความมั่นใจ

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุทเตชนา แก้วกล้า ต้องสอนให้ประชาชนกล้าที่จะทำดี เกิดความมั่นใจ เพราะรู้และเข้าใจว่าสิ่งนี้ควรทำสิ่งนี้ไม่ควรทำ และชี้ให้เห็นโทษของการทำชั่วเช่นตกนกหมกไหม้เป็นต้น หรือแสดงตัวอย่างของการทำชั่วแล้วได้รับผลชั่ว เพื่อให้เกิดความมั่นใจและยึดมั่นที่จะทำดีต่อไป

๔) รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแยกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

๑. การเผยแผ่ให้คนเข้าใจในหลักธรรมไม่ใช่เรื่องยาก ถ้าหากมีความพร้อมในเนื้อหา ผู้เผยแผ่พร้อม เนื้อหาจะต้องมีความต่อเนื่องกัน มีความน่าสนใจ เป็นเหตุเป็นผล ชวนให้คิด เมื่อคนฟังแล้วได้คิดตามทำให้ไม่น่าเบื่อ สรุปแล้วเรื่องราวต้องมีความน่าสนใจ^{๒๓๕}

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ, เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๒. การเผยแพร่ในยุคนี้จะใช้ธรรมะล้วนไม่ได้ เพราะคนไม่ชอบฟัง เช่นบรรยายผ่านสถานีวิทยุถ้าเนื้อหาเป็นธรรมะล้วนที่ฟังแล้วเข้าใจยาก คนเปิดมาเจอก็เปิดหนีกันหมด ต้องแสดงธรรมแนวธรรมบันเทิง ปัจจุบันก็มีหลายรูปที่แสดงธรรมแบบธรรมบันเทิง^{๒๓๖}

๓. ต้องมีการยกตัวอย่างประกอบโดยใช้นิทาน นิทานที่แต่งด้วยธรรมะหรือนิทานธรรมบทก็ได้ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลินฟังแล้วไม่เบื่อ โดยเฉพาะนิทานธรรมบทควรนำมาสอดแทรก เพราะเป็นเรื่องราวในพระไตรปิฎก เป็นเรื่องจริงที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว ซึ่งจะสามารถทำให้เกิดศรัทธาความเลื่อมใสได้^{๒๓๗}

๔. เนื้อหาที่นำเสนอไม่ควรเป็นธรรมะล้วนๆ เพราะจะทำให้เป็นเรื่องหนักไปสำหรับผู้ฟัง ควรจะเริ่มจากเรื่องที้ง่ายๆ ก่อนแล้วค่อยเพิ่มระดับขึ้นเรื่อยๆ อาจเริ่มด้วยนิทานธรรมบทก่อนแล้วก็สรุปโยงเข้าหาธรรมะตามลำดับ^{๒๓๘}

๕. การแสดงธรรมปัจจุบันมีช่องทางในการเผยแพร่เยอะมาก ทั้งทางโทรทัศน์หรือวิทยุหรือแม้แต่สื่อออนไลน์ต่างๆ ก็สามารถทำได้ ประเด็นอยู่ที่ว่าเรื่องราวที่นำไปเผยแพร่นั้นสร้างความน่าสนใจได้มากเพียงใด หากเปิดขึ้นไปดูหรือฟังแล้ว ไม่น่าสนใจเขาก็เลือกที่จะไปชมหรือฟังสื่ออื่น การเผยแพร่ที่ประสบความสำเร็จในปัจจุบันก็ล้วนแล้วแต่สร้างความน่าสนใจให้กับเนื้อหา^{๒๓๙}

๖. เนื้อหาที่ทำการเผยแพร่จะต้องมีความน่าสนใจ เรียกว่ามีความงาม ดังพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าที่งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด ดังนั้นผู้เผยแพร่ต้องทำการศึกษาวิเคราะห์และเรียบเรียงเนื้อหาเป็นอย่างดีเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ^{๒๔๐}

๗. ลักษณะของการเผยแพร่ที่พระพุทธเจ้าทรงใช้มี ๒ ประเภทคือ ประเภทธรรมาธิฐาน กับบุคคลาธิฐาน ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก ธรรมาธิฐานก็จะยกหัวข้อธรรมะเป็นใหญ่บรรยายในแบบนามธรรม ส่วนบุคคลาธิฐานก็จะยกตัวอย่างบุคคล เช่นคนดีคนเลว คนทำดียอมได้ดี ได้อย่างไรก็ยกตัวอย่างให้เห็นเป็นต้น^{๒๔๑}

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ พระปัญญาญาณนันทมุนี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิฑฒโน, เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ พระมหาบุญนำ อคฺคธมฺโม, ดร., ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ พระมหาบุญสวน ปุณฺณสิริ, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๔๑} สัมภาษณ์ พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๘. ต้องยอมรับว่าเวลาแสดงธรรมแก่กรุ่นใหม่ๆ จะไม่ค่อยเข้าใจ เมื่อไม่เข้าใจก็จะไม่สนใจในการฟัง หรือไม่อยากศึกษาเกี่ยวกับธรรมะเพราะคิดว่าเป็นเรื่องยาก ดังนั้นพระนักเทศหรือนักเผยแผ่จะต้องเรียบเรียงเนื้อหาให้ตีวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายให้ได้ และเลือกเนื้อหาธรรมะที่เหมาะสมเข้ากับเพศ วัย ระดับการศึกษา เป็นต้น^{๒๔๒}

๙. เนื้อหาสำคัญมาก ต้องเป็นเรื่องที่ผู้คนให้ความสนใจ อาจจะเลือกเอาเรื่องที่อิงกับสถานการณ์ปัจจุบันก็ได้ แล้วสอดแทรกธรรมะเข้าไป หรืออาจจะเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบันแล้วก็แสดงให้เห็นว่าจะใช้ธรรมะข้อใดในการแก้ปัญหา โดยเรียบเรียงให้เป็นขั้นเป็นตอน^{๒๔๓}

๑๐. ต้องให้ความสำคัญกับเนื้อหาอันดับแรก เบื้องต้นเราต้องทราบก่อนว่างานอะไรเผยแผ่ในงานมงคล อวมงคล เผยแผ่ในงานบุญ หรือโอกาสต่างๆ จากนั้นเลือกเนื้อหาที่เหมาะสม สิ่งที่ต้องคำนึงถึง ๓ ประการคือ เริ่มต้น เนื้อเรื่อง และสรุป ต้องเป็นเรื่องเดียวกัน เช่นขึ้นต้นเรื่องศีลในเนื้อหาที่ต้องอธิบายเรื่องศีล และสรุปศีล^{๒๔๔}

๑๑. อาจจะใช้วิธีการปาฐกถาหรือพูดคุยกันในประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับธรรมะ แทนการเทศตามไบลานแบบเดิม ใช้ธรรมะข้อเดิมแต่เปลี่ยนวิธีการนำเสนอเท่านั้น แทนที่จะมานั่งบนธรรมาสน์แล้วจับไบลานสอนโยม ก็เปลี่ยนมาเป็นการพูดคุยโต้ตอบให้เกิดประเด็นใหม่ ยกตัวอย่างหรือสอดแทรกธรรมะเข้าใจก็จะสร้างความน่าสนใจได้มากยิ่งขึ้น^{๒๔๕}

๑๒. ควรชี้ให้เห็นคุณและโทษ สิ่งที่เป็นโทษเช่นอบายมุข ก็ไม่ควรทำ ควรละ สิ่งที่เป็นคุณก็สนับสนุนส่งเสริมให้ทำ ชี้ให้เห็นว่าเมื่อทำแล้วจะเกิดประโยชน์อย่างไร ผู้ฟังก็จะเกิดความร่าเริงและเต็มใจที่จะทำดี^{๒๔๖}

๑๓. เห็นพระคุณเจ้าที่เทศออกทีวีแล้วก็รู้สึก่วาวิธีการทำทำานนำเสนอที่น่าสนใจมากกว่าการเทศอยู่ที่วัด ท่านจะมีแนวทางวิธีการนำเสนอของท่านฟังซึ่งฟังแล้วไม่เบื่อ ผู้ฟังก็จะเกิดความบันเทิงและได้ซึมซับธรรมะไปในตัว^{๒๔๗}

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ พระมหาสุชาติ เกตุธมโม, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ พระเสฏฐฐุฒิ วุฑฒิโก, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ พระตีเล็ก อดตกรุโข, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๔๕} สัมภาษณ์ พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม, กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ นายประยูร จรเจริญ, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๔๗} สัมภาษณ์ นายจุมพล ตระกูลนุช, วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

๑๔. ในพระพุทธานุศาสนานี้ท่านก็จะสอน ๒ เรื่อง คือกรรมดีกับกรรมชั่ว การจะสร้างความร่าเริงให้เกิดขึ้นในการสอนนั้นก็อาจจะต้องอธิบายให้เห็นถึงโทษของการทำชั่ว ให้ผู้ฟังรู้สึกขยาดกับการทำชั่ว และอธิบายสร้างแรงจูงใจในการทำความดี ให้ผู้ฟังรู้สึกยินดีที่จะลดละเลิกการทำชั่ว ทำแต่ความดี ทำดีอยู่แล้วก็ทำดีต่อไป^{๒๔๘}

๑๕. วิธีการสอนหรือเผยแผ่จะมีหลายวิธี ซึ่งวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความสนใจคือ เนื้อหาต้องน่าสนใจ ผู้บรรยายก็ต้องมีเทคนิคที่ทำให้น่าสนใจ เนื้อหาดีแต่นำเสนอไม่ดีก็ไม่ทำให้เกิดผล วิธีการนำเสนอที่ดีจะต้องให้เกิดความน่าสนใจ อยากติดตามในตอนต่อไป มีพระคุณเจ้าหลายรูปที่แสดงธรรมะแล้วมีพุทธศาสนิกชนติดตามมากมาย นั่นเป็นเพราะท่านมีวิธีการในการนำเสนอที่น่าสนใจ ท่านเข้าใจในเนื้อหานั้นอย่างชัดเจนแล้ว แล้วก็หาวิธีการที่จะทำให้ผู้อื่นเข้าใจเหมือนอย่างท่าน^{๒๔๙}

๑๖. คนเราจะร่าเริงได้ก็ต่อเมื่อได้ฟังสิ่งที่ชอบ หรือรู้สึกว่สิ่งที่ตนเองทำอยู่นั้นถูกต้องแล้วมีคนชื่นชม อาจจะต้องใช้วิธีการเทศน์ในทำนองที่สรรเสริญคนดี ชี้แจงให้เห็นเหตุผลว่าการทำดีดีอย่างไรให้ถูกต้อง ดีอย่างไรให้ถูกทาง^{๒๕๐}

๑๗. ควรจะมีนิทานประกอบเนื้อหา เพื่อให้ฟังแล้วน่าสนใจ ในปัจจุบันมีเรื่องราวที่เกิดขึ้นมากมายที่ต้องให้คิด และสถานการณ์บ้านเมือง คนทำงานทุกวันก็เกิดความเครียด เมื่อได้ฟังธรรมะที่ผ่อนคลายก็จะรู้สึกว่จิตใจเกิดความชื่นบานขึ้นมีกำลังที่จะไปสู้ต่อไปในวันข้างหน้า^{๒๕๑}

๑๘. ควรจะมีการนำเอาเรื่องราวในพระไตรปิฎกมาประกอบด้วย เพราะมีเรื่องราวมากมายให้ศึกษา โดยส่วนตัวแล้วชอบฟังพระคุณเจ้าเทศน์โดยยกตัวอย่างนิทานประกอบ เพราะฉนั้นเวลาธรรมเทศน์ก็จะคาดหวังว่จะได้ฟังนิทานอะไรบ้าง^{๒๕๒}

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธานุศาสนาด้านแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมพันธสนา ร่าเริง มีสาระสำคัญดังนี้ ประการที่ ๑ เนื้อหาที่แสดงมีความน่าสนใจฟังแล้วไม่เบื่อ คือ เนื้อหาจะต้องมีความต่อเนื่องกัน มีความน่าสนใจ เป็นเหตุเป็นผล ชวนให้คิด เมื่อคนฟังแล้วได้คิด

^{๒๔๘} สัมภาษณ์ นายสมชาย จำปรัตน์, ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๔๙} สัมภาษณ์ นางวรรณณี เชื้อมไพบุลย์, ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๕๐} สัมภาษณ์ นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา, นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๕๑} สัมภาษณ์ นางสาวธนิษฐ์นันท์ เก้าพรพงศ์, นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

^{๒๕๒} สัมภาษณ์ นางแสงดาว ใจมีสุขมาก, เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

ตามทำให้ไม่น่าเบื่อ มีความน่าสนใจ เรียกว่ามีความงาม ดังพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าที่งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด ดังนั้นผู้เผยแผ่ต้องทำการศึกษาวิเคราะห์และเรียบเรียงเนื้อหาเป็นอย่างไรดีเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ เรียบเรียงเนื้อหาให้ตีวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายให้ได้ และเลือกเนื้อหาธรรมะที่เหมาะสมเข้ากับเพศ วัย ระดับการศึกษา เป็นต้น ประการที่ ๒ ใช้นิทานประกอบ คือ ต้องมีการยกตัวอย่างประกอบโดยใช้นิทาน นิทานที่แฝงด้วยธรรมะหรือนิทานธรรมบทก็ได้ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลินฟังแล้วไม่เบื่อ โดยเฉพาะนิทานธรรมบทควรนำมาสอดแทรก เพราะเป็นเรื่องราวในพระไตรปิฎก เป็นเรื่องจริงที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว ซึ่งจะสามารถทำให้เกิดศรัทธา ความเลื่อมใสได้ จากนั้นสรุปโยงเข้าหาธรรมะตามลำดับ ประการที่ ๓ นำเสนอแบบธรรมบันเทิง คือ จะต้องมีการนำเสนอหรือเทศนาสอนแบบธรรมบันเทิง เช่นบรรยายผ่านสถานีวิทยุถ้าเนื้อหาเป็นธรรมะล้วนที่ฟังแล้วเข้าใจยาก คนเปิดมาเจอก็เปิดหนีกันหมด ต้องแสดงธรรมแนวธรรมบันเทิง ปัจจุบันก็มีหลายรูปที่แสดงธรรมแบบธรรมบันเทิง อาจจะใช้วิธีการปาฐกถาหรือพูดคุยกันในประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับธรรมะ แทนการเทศตามโบลานแบบเดิม ประการที่ ๔ แสดงให้เห็นถึงคุณและโทษ คือ ชี้ให้เห็นคุณและโทษ สิ่งที่เป็นโทษเช่นอบายมุข ก็ไม่ควรทำ ควรละ สิ่งที่เป็นคุณก็สนับสนุนส่งเสริมให้ทำ ชี้ให้เห็นว่าเมื่อทำแล้วจะเกิดประโยชน์อย่างไร ผู้ฟังก็จะเกิดความร่าเริงและเต็มใจที่จะทำดี และอธิบายสร้างแรงจูงใจในการทำความดี ให้ผู้ฟังรู้สึกยินดีที่จะลดละเลิกการทำชั่ว ทำแต่ความดี

ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงค่าความถี่ รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมพันธสนา ร่าเริง

ลำดับ	ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ปริมาณ	
		ความถี่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่
๑	เนื้อหาที่แสดงมีความน่าสนใจฟังแล้วไม่เบื่อ	๕	๑,๖,๘,๙,๑๐
๒	ใช้นิทานประกอบ	๕	๓,๔,๗,๑๗,๑๘
๓	นำเสนอแบบธรรมบันเทิง	๕	๒,๕,๑๑,๑๓,๑๕
๔	แสดงให้เห็นถึงคุณและโทษ	๓	๑๒,๑๔,๑๖

จากตารางที่ ๔.๒๑ รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมพันธสนา ร่าเริง สามารถสรุปสาระสำคัญ ได้ดังต่อไปนี้

เนื้อหาที่แสดงมีความน่าสนใจฟังแล้วไม่เบื่อ

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมพันธสนา ร่าเริง เนื้อหาจะต้องมีความต่อเนื่องกัน มีความน่าสนใจ เป็นเหตุเป็นผล ชวนให้คิด

เมื่อคนฟังแล้วได้คิดตามทำให้ไม่น่าเบื่อ มีความน่าสนใจ เรียกว่ามีความงาม ดังพระธรรมเทศนาของ พระพุทธเจ้าที่งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด ดังนั้นผู้เผยแผ่ต้องทำการศึกษา วิเคราะห์และเรียบเรียงเนื้อหาเป็นอย่างดีเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ เรียบเรียงเนื้อหาให้ตีวิเคราะห์ กลุ่มเป้าหมายให้ได้ และเลือกเนื้อหาธรรมะที่เหมาะสมเข้ากับเพศ วัย ระดับการศึกษา เป็นต้น โดยอาจจะวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบันแล้วก็แสดงให้เห็นว่าจะใช้ธรรมะข้อใดในการแก้ปัญหา โดยเรียบเรียงให้เป็นขั้นเป็นตอน แต่ในเบื้องต้นเราต้องทราบก่อนว่างานอะไร เผยแผ่ในงานมงคล อวมงคล เผยแผ่ในงานบุญ หรือโอกาสต่างๆ จากนั้นเลือกเนื้อหาที่เหมาะสม สิ่งที่ต้องคำนึงถึง ๓ ประการคือ เริ่มต้น เนื้อเรื่อง และสรุป ต้องเป็นเรื่องเดียวกัน เช่นขึ้นต้นเรื่องศีลในเนื้อหาที่ต้องอธิบาย เรื่องศีล และสรุปศีล

ใช้นิทานประกอบ

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง ต้องมีการยกตัวอย่างประกอบโดยใช้นิทาน นิทานที่แฝงด้วยธรรมะหรือนิทานธรรมบทก็ได้ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลินฟังแล้วไม่เบื่อ โดยเฉพาะนิทานธรรมบทควรนำมา สอดแทรกเพราะเป็นเรื่องราวในพระไตรปิฎก เป็นเรื่องจริงที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว ซึ่งจะสามารถทำให้เกิดศรัทธาความเลื่อมใสได้ จากนั้นสรุปโยงเข้าหาธรรมะตามลำดับ หรือใช้หลักของพระพุทธเจ้าก็ได้ ที่ทรงใช้มี ๒ ประเภทคือ ประเภทธรรมาธิชฐาน กับบุคคลาธิชฐาน ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก ธรรมาธิชฐานก็จะยกหัวข้อธรรมะเป็นใหญ่บรรยายในแบบนามธรรม ส่วนบุคคลาธิชฐานก็จะยกตัวอย่างบุคคล เช่นคนดีคนเลว คนทำดียอมได้ดี เป็นต้น

นำเสนอแบบธรรมบันเทิง

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง จะต้องมีการนำเสนอหรือเทศนาสอนแบบธรรมบันเทิง เช่นบรรยายผ่านสถานีวิทยุถ้าเนื้อหาเป็นธรรมะล้วนที่ฟังแล้วเข้าใจยาก คนเปิดมาเจอก็เปิดหนีกันหมด ต้องแสดงธรรมแนวธรรมบันเทิง ปัจจุบันก็มีหลายรูปที่แสดงธรรมแบบธรรมบันเทิง อาจจะใช้วิธีการปาฐกถา หรือพูดคุยกันในประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับธรรมะ แทนการเทศตามิบาลานแบบเดิม ใช้ธรรมะข้อเดิมแต่เปลี่ยนวิธีการนำเสนอเท่านั้น เปลี่ยนมาเป็นการพูดคุยโต้ตอบให้เกิดประเด็นใหม่ ยกตัวอย่างหรือ สอดแทรกธรรมะเข้าใจก็จะสร้างความน่าสนใจได้มากยิ่งขึ้น

แสดงให้เห็นถึงคุณและโทษ

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง ควรชี้ให้เห็นคุณและโทษ สิ่งที่เป็นโทษเช่นอบายมุข ก็ไม่ควรทำ ควรละ สิ่ง

เป็นคุณก็สนับสนุนส่งเสริมให้ทำ ซึ่งให้เห็นว่าเมื่อทำแล้วจะเกิดประโยชน์อย่างไร ผู้ฟังก็จะเกิดความร่าเริงและเต็มใจที่จะทำดี และอธิบายสร้างแรงจูงใจในการทำความดี ให้ผู้ฟังรู้สึกยินดีที่จะลดละเลิกการทำชั่ว ทำแต่ความดี ทำดีอยู่แล้วก็ทำดีต่อไป

๔.๓.๒ ผลการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี จากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย ด้านสันตัสสนา แจ่มแจ้ง ด้านสมาทปนา จูงใจ ด้านสมุตเตชนา แกล้วกล้า และด้านสัมปหังสนา ร่าเริง รายละเอียดตามตารางที่ ๔.๒๒-๔.๒๖ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม

(N=๓๘๐)

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะ สงฆ์จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
๑. ด้านสันตัสสนา แจ่มแจ้ง	๔.๑๙	๐.๔๑	มากที่สุด
๒. ด้านสมาทปนา จูงใจ	๔.๑๖	๐.๔๒	มากที่สุด
๓. ด้านสมุตเตชนา แกล้วกล้า	๕.๑๕	๐.๔๖	มาก
๔. ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง	๔.๑๕	๐.๕๓	มาก
รวม	๔.๑๖	๐.๕๖	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = ๔.๑๖$, $\sigma = ๐.๕๖$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสันตัสสนา แจ่มแจ้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๑๙$, $\sigma = ๐.๔๑$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านสมาทปนา จูงใจ ($\mu = ๔.๑๖$, $\sigma = ๐.๔๒$) อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านสมุตเตชนา แกล้วกล้ามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๕.๑๕$, $\sigma = ๐.๔๖$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันติสนา แจ่มแจ้ง

(N=๓๘๐)

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะ สงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันติสนา แจ่มแจ้ง	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
๑. มีการกำหนดเป้าหมายของการเผยแผ่ไว้อย่างชัดเจน	๓.๗๙	๐.๖๑	มาก
๒. มีการชี้แจงวัตถุประสงค์และอานิสงส์ของการเผยแผ่อย่าง ชัดเจน	๔.๖๔	๐.๕๗	มากที่สุด
๓. มีความชำนาญในการอธิบายความได้อย่างชัดเจน	๓.๗๖	๐.๖๔	มาก
๔. สรุปความได้เป็นอย่างดีผู้ฟังเข้าใจในเนื้อหาสาระสำคัญ	๔.๕๖	๐.๗๐	มากที่สุด
รวม	๔.๑๙	๐.๔๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันติสนา แจ่มแจ้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๙$, $\sigma = ๐.๔๑$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๒ มีการชี้แจงวัตถุประสงค์และอานิสงส์ของการเผยแผ่อย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๖๔$, $\sigma = ๐.๕๗$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๔ สรุปความได้เป็นอย่างดีผู้ฟังเข้าใจในเนื้อหาสาระสำคัญ ($\mu = ๔.๕๕$, $\sigma = ๐.๗๑$) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๓ มีความชำนาญในการอธิบายความได้อย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๗๖$, $\sigma = ๐.๖๔$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๔ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาทปนา จูงใจ

(N=๓๘๐)

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะ สงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาทปนา จูงใจ	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
๑. มีความชำนาญในการจูงใจให้เกิดความร่วมมือในการ เผยแผ่	๓.๗๓	๐.๖๗	มาก
๒. มีความชำนาญในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้เกิดการคล้อย ตามในทางที่ถูกต้องตามคลองธรรม	๔.๕๗	๐.๖๘	มากที่สุด
๓. มีความสามารถจูงใจให้ผู้ฟังเกิดความศรัทธาใน พระพุทธศาสนา	๓.๗๘	๐.๖๑	มาก
๔. มีความสามารถในการชักจูงให้ผู้อื่นน้อมนำคำสั่งสอนของ พระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติ	๔.๕๖	๐.๗๐	มากที่สุด
รวม	๔.๑๖	๐.๔๒	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะ
สงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาทปนา จูงใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = ๔.๑๖, \sigma = ๐.๔๒$)
เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๒ มีความชำนาญในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้เกิดการคล้อยตามในทาง
ที่ถูกต้องตามคลองธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๕๗, \sigma = ๐.๖๘$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ
ข้อ ๔ มีความสามารถในการชักจูงให้ผู้อื่นน้อมนำคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติ
($\mu = ๔.๕๖, \sigma = ๐.๗๐$) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๑ มีความชำนาญในการจูงใจให้เกิดความ
ร่วมมือในการเผยแผ่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๗๓, \sigma = ๐.๖๗$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๕ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุดเตชนา แก้วกล้า (N=๓๘๐)

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะ สงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุดเตชนา แก้วกล้า	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
๑. มีความสามารถในการสร้างความกล้าหาญในการปฏิบัติ ตามคำสอนของพระพุทธศาสนา	๓.๗๖	๐.๖๔	มาก
๒. มีความสามารถในการกระตุ้นเตือนผู้อื่นเพื่อให้เกิดการเผย แผ่ออกไปในวงกว้าง	๔.๕๗	๐.๖๙	มากที่สุด
๓. มีความสามารถในการโน้มน้าวให้ผู้อื่นเกิดกำลังใจ ในการ ที่จะปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา	๓.๗๔	๐.๖๔	มาก
๔. มีความสามารถในการกระตุ้นเตือนผู้อื่นให้เกิดการตื่นตัว ที่จะปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา	๔.๕๑	๐.๗๖	มากที่สุด
รวม	๔.๑๕	๐.๔๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุดเตชนา แก้วกล้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๕$, $\sigma = ๐.๔๕$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๒ มีความสามารถในการกระตุ้นเตือนผู้อื่นเพื่อให้เกิดการเผยแผ่ออกไปในวงกว้างมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๕๗$, $\sigma = ๐.๖๙$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๔ มีความสามารถในการกระตุ้นเตือนผู้อื่นให้เกิดการตื่นตัว ที่จะปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ($\mu = ๔.๕๑$, $\sigma = ๐.๗๖$) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อ ๓ มีความสามารถในการโน้มน้าวให้ผู้อื่นเกิดกำลังใจ ในการที่จะปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๗๔$, $\sigma = ๐.๖๔$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๖ แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา รำเริง (N=๓๘๐)

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาต้นแบบของคณะ สงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา รำเริง	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
๑. มีความสามารถในการสอนและโน้มน้าวให้ผู้อื่นเกิดความ ปิติยินดีที่จะปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธรศาสนา	๓.๗๔	๐.๖๕	มาก
๒. มีความสามารถในการใช้ปิยวาจาเจรจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ เรียบร้อยสมกับสมณสารูป เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความชื่นใจ	๔.๕๖	๐.๖๘	มากที่สุด
๓. รู้จักกาลเทศการใชถ้อยคำในการเผยแผ่ เพื่อให้ผู้ฟังเกิด ความยินดีที่จะรับฟัง	๓.๗๗	๐.๖๐	มาก
๔. ไม่กระทำการใด ๆ ที่ก่อให้ผู้ฟังเกิดแรงต้านต่อผู้เผยแผ่	๔.๕๔	๐.๗๒	มากที่สุด
รวม	๔.๑๕	๐.๕๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธรศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา รำเริง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๕$, $\sigma = ๐.๕๓$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๒ มีความสามารถในการใช้ปิยวาจาเจรจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพเรียบร้อยสมกับสมณสารูป เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความชื่นใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๕๖$, $\sigma = ๐.๖๘$) อยู่ในระดับมากที่สุดที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๔ ไม่กระทำการใด ๆ ที่ก่อให้ผู้ฟังเกิดแรงต้านต่อผู้เผยแผ่ ($\mu = ๔.๕๔$, $\sigma = ๐.๗๒$) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อ ๑ มีความสามารถในการสอนและโน้มน้าวให้ผู้อื่นเกิดความปิติยินดีที่จะปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธรศาสนา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๗๔$, $\sigma = ๐.๖๕$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ พร้อมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และเครื่องมือ และได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม จากนั้นนำมาสรุปเป็นองค์ความรู้ เพื่อให้องค์ความรู้ที่ได้มีความเที่ยงตรงและสอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากที่สุด และสามารถตอบโจทย์ของการวิจัยได้สมบูรณ์ จึงได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๒ ท่าน ซึ่งสามารถสรุปผลของการสนทนากลุ่มเฉพาะได้ดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันตัสสนา แจ่มแจ้ง

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันตัสสนา แจ่มแจ้ง ผู้ทรงคุณวุฒิได้เห็นด้วยกับองค์ความรู้ทั้งในเชิงความถูกต้องความเหมาะสมความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและการนำไปใช้ประโยชน์ และได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็นเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันตัสสนา แจ่มแจ้ง จุดนี้ควรจะสังเคราะห์เข้ากับยุทธศาสตร์หรือนโยบายการปฏิรูปพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ไทยโดยหาจุดร่วมกันคือการเผยแผ่เชิงรุกและเชิงรับว่ามีแนวนโยบายและวิธีการดำเนินการอย่างไร^{๒๕๓} จะต้องหาจุดที่มีความคล้ายคลึงกันทั้งจังหวัดจะต้องมีความเป็นเอกภาพในการเผยแผ่ เพื่อให้เป็นต้นแบบของจังหวัดนนทบุรี และจะต้องมีการสร้างบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่ให้มีคุณภาพ^{๒๕๔} การเผยแผ่ควรจะครอบคลุมไปถึงช่องทางในการเผยแผ่และวิธีการในการเผยแผ่ว่าใครเป็นผู้เผยแผ่เผยแผ่ด้วยวิธีการใดเผยแผ่ให้แก่ใครก็คือให้กำหนดเป้าหมายวิธีการกลุ่มเป้าหมายและช่องทางในการเผยแผ่ให้ดี ให้ครอบคลุมกับประเด็นของการแจ้ง^{๒๕๕} ลักษณะที่จะทำให้เกิดความแจ่มแจ้งในการเผยแผ่จะต้องยึดหลักในการเผยแผ่ของพระโบราณอาจารย์ที่ท่านใช้หลักของการไปหาเข้าสู่ไปหาก็คือการเผยแผ่ในเชิงรุกเข้าไปหาผู้ฟังเข้าไปหาพุทธศาสนิกชนส่วนมาก

^{๒๕๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๕๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๕๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

ก็คือตั้งรับเป็นการเผยแผ่ในเชิงรับจะต้องใช้เทคนิคและวิธีการในการเผยแผ่ในอวาาสให้เกิดความแจ่มแจ้งกับพุทธศาสนิกชนและอุปกรณในการใช้เผยแผ่จะต้องมีความพร้อม^{๒๕๖} ในการเผยแผ่ให้เกิดความแจ่มแจ้งจะต้องมีความพร้อมใน ๔ ด้านคือคนพร้อมอุปกรณ์พร้อมสื่พร้อมและช่องทางพร้อม คนพร้อม คือ บุคลากรด้านการเผยแผ่มีความพร้อมและมีเพียงพอ อุปกรณ์พร้อม คือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเผยแผ่มีความพร้อมพร้อมใช้งานและมีเพียงพอช่องทางพร้อมก็ คือ ช่องทางในการเผยแผ่ เช่น การเผยแผ่แบบออนไลน์การเผยแผ่ผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์หรือการเทศนาปาฐกถาในที่ชุมชนเป็นต้น สื่อพร้อมคือสื่อที่จะนำไปเสนอหรือเผยแผ่นั้นจะต้องมีความพร้อมมีความถูกต้อง เท่านั้นก็จะสามารถสร้างความแจ่มแจ้งให้เกิดขึ้นในการเผยแผ่ได้^{๒๕๗} ในการเผยแผ่ให้เกิดความแจ่มแจ้งนั้นจะต้องมีช่องทางในการโต้ตอบระหว่างผู้เผยแผ่กับผู้ได้รับการเผยแผ่เพื่อให้เกิดความแจ่มแจ้งและเข้าใจตรงกัน ให้เข้ากับหลักธรรมคุณของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือสันติภูมิที่ผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นได้เอง^{๒๕๘} การจะเผยแผ่ให้เกิดความแจ่มแจ้งจะมีด้วยกัน ๒ ฝ่ายคือฝ่ายผู้แสดงธรรมกับฝ่ายผู้ฟังทั้งสองฝ่ายนี้จะต้องเข้าใจตรงกันเบื้องต้นผู้แสดงธรรมจะต้องมีความแจ่มแจ้งรู้แจ้งเห็นจริงเสียก่อนจากนั้นก็สอนให้ผู้ฟังได้รู้แจ้งเห็นจริงด้วยกัน^{๒๕๙}

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีด้านสันติศาสนา แจ่มแจ้ง จะต้องมีการสำคัญอันประกอบด้วยช่องทางในการเผยแผ่ คนคือบุคลากรที่ทำหน้าที่เผยแผ่จะต้องมีความพร้อมในการเผยแผ่มีความรู้ความสามารถมีช่องทางในการเผยแผ่อย่างพร้อมเพียง มีสื่อที่ใช้ในการเผยแผ่มีความพร้อมชัดเจนและเข้าใจง่ายใช้ง่ายและจะต้องประยุกต์เข้ากับนโยบายการปฏิรูปพระพุทศาสนา ที่ครอบคลุมไปถึงการเผยแผ่ในเชิงรุกและเชิงรับ โดยผู้ทำหน้าที่เผยแผ่จะต้องมีความรู้รู้แจ้งเห็นจริงในเนื้อหาสาระที่ทำการเผยแผ่จากนั้นทำการเผยแผ่ให้กับผู้รับการเผยแผ่คือพุทธศาสนิกชนให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงมีความแจ่มแจ้งกล่าวโดยสรุปคือพระนักเผยแผ่จะต้องมีความพร้อมมีอุปกรณ์พร้อมมีช่องทางในการเผยแผ่พร้อมและมีสื่อที่ใช้ในการเผยแผ่พร้อม จึงจะสามารถทำการเผยแผ่ให้เกิดสันติศาสนาคือความแจ่มแจ้งได้

^{๒๕๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.จวน คงแก้ว, นายกพุทธสมาคม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๕๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๕๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุรียา รักษาเมือง, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๕๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูโอภาสพนทกิตต์, ผศ.ดร. เจ้าคณะอำเภอบางกรวย, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

๒. รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาธิ จูงใจ

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาธิ จูงใจ ผู้ทรงคุณวุฒิได้เห็นด้วยกับองค์ความรู้ทั้งในเชิงความถูกต้องความเหมาะสมความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและการนำไปใช้ประโยชน์ และได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็นเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

จากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับจากรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาธิ จูงใจ การเผยแผ่ให้เกิดสมาธิภาวนาคือจูงใจจูงใจให้ผู้ฟังเกิดความสนใจนั้นจะต้องมีเทคนิควิธีการเพิ่มเติมก็คือหาจุดที่เหมือนกันและหาจุดต่างให้เกิดความสนใจ แต่ละสำนักที่ทำการเผยแผ่จะมีส่วนที่แตกต่างกันออกไปซึ่งจะเป็นจุดเด่นของแต่ละสำนักจุดนั้นสามารถนำมาเป็นต้นแบบของการเผยแผ่ได้และอีกประการหนึ่งคือการสร้างบุคลากรในการเผยแผ่จะต้องมีเวทีสำหรับการทดลองหรือฝึกวิธีการเผยแผ่ให้เกิดการจูงใจ^{๒๖๐} จะต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดทั้งภายในและภายนอก แรงจูงใจในภายในก็คือการแสดงให้เขาเห็นคุณค่าของธรรมะว่ามีคุณค่าเป็นอริยทรัพย์ ให้เขาเกิดกำลังใจขึ้นภายในใจและสนใจที่จะรับการเผยแผ่ แรงจูงใจภายนอกก็เกิดจากสิ่งสิ่งที่มาช่วยในการเผยแผ่เช่นสื่อมีความน่าสนใจ เนื้อหาสำหรับใช้ในการเผยแผ่มีความน่าสนใจ เป็นต้น^{๒๖๑} ทุกวันนี้คนทางธรรมะจะให้เข้าใจธรรมะก็ต้องอาศัยพระผู้เผยแผ่มีความรู้ความสามารถในปัจจุบันก็มีหลายรูปที่มีความรู้ความสามารถ ช่องทางในการประชาสัมพันธ์ก็สำคัญจะต้องประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนมีช่องทางที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง^{๒๖๒} ควรจะนำเสนอข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์เพราะหมายถึงการเผยแผ่ที่มากกว่าการเทศนาอย่างเดียวซึ่งผู้สนใจสามารถค้นหาข้อมูลได้ง่าย^{๒๖๓} ควรจะมีการพัฒนาบุคลากรกล่าวคือพระนักเผยแผ่ให้มีความรู้

^{๒๖๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสุพันธ์ สุนนฺโท, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๖๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๖๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ฉลอง ช่วยธานี, นิตกรพุทธสมาคม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๖๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาระนอง ทสสนีย์, เลขานุการเจ้าคณะอำเภอปากเกร็ด, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

ความสามารถมากกว่าการเทศนาอย่างเดียว คือมีความรู้ในด้านการใช้สื่อ มีความรู้และมีทักษะในการใช้ภาษาการสื่อสาร เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ในการแสดงทำให้เกิดการจูงใจ^{๒๖๔}

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมათปนา จูงใจ สรุปได้ว่า การเผยแผ่ให้เกิดการจูงใจจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ การสร้างจุดเด่นของการเผยแผ่ให้เกิดขึ้น จุดเด่นในที่นี้หมายถึงผู้ทำการเผยแผ่จะต้องมีจุดเด่น คือมีความสามารถมีทักษะในการเผยแผ่ได้อย่างดีเยี่ยม และอีกส่วนหนึ่งคือจุดเด่นของสื่อที่นำเสนอ ได้แก่ หลักธรรมที่นำเสนอด้วยวิธีการที่ทำให้เกิดความจูงใจ ประการต่อมาคือใช้การประชาสัมพันธ์ที่อย่างทั่วถึงให้ผู้คนพุทธศาสนิกชนได้รับทราบและให้เกิดความสนใจ ประการสุดท้ายคือการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่ ให้มีทักษะในการสื่อสาร ทักษะการใช้ภาษา และเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการเผยแผ่ให้เกิดแรงจูงใจ

๓. รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุเตชนา แกล้วกล้า

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุเตชนา แกล้วกล้า ผู้ทรงคุณวุฒิได้เห็นด้วยกับองค์ความรู้ทั้งในเชิงความถูกต้องความเหมาะสมความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและการนำไปใช้ประโยชน์ และได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็นเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

ด้านสมุเตชนา แกล้วกล้า นิยามของคำว่าสมุเตชนาน่าจะหมายถึงการกล้าทำดี กล้าแสดงออกในการช่วยเหลือสังคมอันเนื่องมาจากการได้รับฟังหรือได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจากการเผยแผ่ของพระนักเผยแผ่ด้วยวิธีการที่หลากหลายจนเกิดความรู้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง กล้าที่จะพูด กล้าที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงามตามธรรม^{๒๖๕} ที่ควรเพิ่มเติมในการสร้างความกล้าได้แก่ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ชี้ให้เห็นคุณและโทษ พร้อมทั้งแนวทางในการปฏิบัติที่ดีจนทำให้พุทธศาสนิกชนรู้สึกใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา เกิดความเคยชิน แยกกันไม่ออกระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งเป็นแหล่งเพาะบ่มจิตใจให้เกิดความกล้าทางแนวทางพระพุทธศาสนา^{๒๖๖} นอกจากนี้ควรมีการให้ความช่วยเหลือสังคม สร้างเครือข่ายในการเผยแผ่ให้

^{๒๖๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ประเสริฐ อธิลา, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๖๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๖๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.จวน คงแก้ว, นายกพุทธสมาคม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม สร้างค่านิยมที่ดีให้เกิดขึ้น ดึงประชาชนเข้าวัดให้มากขึ้น โดยอาศัยกลไกทางสังคมวัฒนธรรม^{๒๖๗}

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุเทชชา แก้วกล้า สรุปลงได้ว่า การเผยแผ่ให้เป็นไปตามแนวทางแก้วกล้า จะต้องประกอบด้วย การแสดงข้อมูลข่าวสารการเผยแผ่ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ใช้สื่อหลากหลาย เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทุกเพศ ทุกวัย ให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจนเพื่อให้เกิดความแก้วกล้า กล่าวคือการกล้าพูดดี และกล้าทำดี และที่สำคัญอีกประการหนึ่งจะต้องมีการสร้างค่านิยมที่ดีให้เกิดขึ้นกับพุทธศาสนิกชนให้มีค่านิยมในการทำความดี สร้างเครือข่ายในการเผยแผ่ ร่วมกัน บ้าน วัด และโรงเรียน ร่วมมือกัน เพื่อการสร้างสรรค์สังคมที่ดีสร้างค่านิยมในการทำดีร่วมกัน

๔. รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่ำเรือง

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่ำเรือง ผู้ทรงคุณวุฒิได้เห็นด้วยกับองค์ความรู้ทั้งในเชิงความถูกต้องเหมาะสมสมความเป็นไปได้ในการปฏิบัติและการนำไปใช้ประโยชน์ และได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็นเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

ด้านสัมปหังสนา ร่ำเรือง ควรเพิ่มเติมในเรื่องของช่องทางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร โดยการใช้ช่องทางในการเสนอแบบออนไลน์ ให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงได้ และเนื้อหาที่น่าเสนอควรจะเป็นไปในแนวทางที่สร้างสรรค์^{๒๖๘} ควรมีการบันทึกเป็นสื่อวิดีโอแล้วนำเสนอผ่านช่องทางสังคมออนไลน์ เนื้อหาที่น่าเสนอควรจะมีหลากหลาย เช่นการปาฐกถา การไต่อาทิ การสอน เกมส์ คุณธรรม ภาพยนตร์คุณธรรม หรือภาพยนตร์ประวัติพระพุทธศาสนา ให้มีความหลากหลายเข้าถึงได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย^{๒๖๙} ที่ที่เข้าถึงไม่ได้ก็คือหลักของการสื่อสารที่ดี ผู้รับสารต้องพร้อมทั้งความรู้ความสามารถ ผู้รับสารก็ต้องมีความพร้อม มีสื่อที่ดีและหลากหลาย และหาช่องทางในการนำเสนอที่หลากหลาย และใช้หลักการมีส่วนร่วม คือจัดกิจกรรมให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการเผยแผ่และมี

^{๒๖๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูวิมลสุวรรณกร, ดร., เจ้าคณะอำเภอปากเกร็ด, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๖๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาสุนันท์ สุนนโท, ผศ.ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๖๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.สุรียา รักษาเมือง, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

ส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง^{๒๗๐} ความชื่นชอบของแต่ละบุคคลไม่เท่ากัน แต่ละท่านชอบไม่เหมือนกัน สื่อต้องมีความหลากหลาย และต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ให้เข้ากันได้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยที่พระนักเผยแผ่ต้องคำนึงถึงว่าจะใช้สื่ออะไรเผยแผ่ให้กับใครผ่านช่องทางไหน ผลที่คาดหวังเป็นอย่าง^{๒๗๑} สิ่งที่จะต้องคำนึงคือเป้าหมาย วางเป้าหมายไว้ว่าจะเผยแผ่เพื่ออะไร เช่น วางเป้าหมายว่าจะเผยแผ่ให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจในหลักทศพิธราชธรรม ก็ต้องหาวิธีการให้เข้าใจในหลักทศพิธราชธรรม วิธีการที่ทำให้เข้าใจได้ง่ายคือการนำเสนอแบบรวดเร็ว ให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจชื่นชอบ จะเกิดการศึกษาต่ออย่างต่อเนื่องไม่จบสิ้น^{๒๗๒}

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง สรุปได้ว่า การเผยแผ่ให้เกิดผลตามหลักของสัมปหังสนา ร่าเริงสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือการตั้งเป้าหมายของการเผยแผ่ไว้ จากนั้นเลือกสื่อที่เหมาะสม และใช้วิธีการเผยแผ่ที่เหมาะสมเพื่อให้เข้ากับกลุ่มเป้าหมาย ควรมีการสร้างสื่อที่มีความหลากหลาย กล่าวคือ มีการนำเสนอทั้งวิชาการ และสื่อที่เป็นวิดีโอ การเทศนา ปาฐกฐา หรือสร้างภาพยนตร์ คุณธรรม ให้มีความหลากหลาย และนำเสนอให้ถูกกาลเทศะ ถูกต้องเวลา สถานที่ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วนด้วยความเบิกบานมีใจแจ่มชื่นเกิดปีติ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

---

^{๒๗๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๗๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูโสภาสนนทกิตต์, ผศ.ดร., เจ้าคณะอำเภอบางกรวย, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

^{๒๗๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระมหาระนอง ทสสนีย์, เลขานุการเจ้าคณะอำเภอปากเกร็ด, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

๔.๕ องค์ความรู้

๔.๕.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆ พร้อมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และเครื่องมือ และได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม นำมารวบรวมเรียบเรียงวิเคราะห์และสรุปให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตามระเบียบวิธีวิจัยทุกประการ จากนั้นนำเอาผลการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณมาสรุปเป็นองค์ความรู้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย สามารถอธิบายรายละเอียดรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ในแต่ละด้านซึ่งประกอบด้วย ด้านสันติศึกษา แจ่มแจ้ง ด้านสมถาภนา จูใจ ด้านสมุเตชนา แก้วกล้า และด้านสัมปหังสนา ร่าเริง ดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันติศึกษา แจ่มแจ้ง

จากรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันติศึกษา แจ่มแจ้ง สามารถอธิบายได้ว่า การเผยแผ่ให้เกิดความแจ่มแจ้งตามแบบสันติศึกษานั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ

๑.๑ มีเป้าหมายชัดเจน คือ กำหนดเป้าหมายของการเผยแผ่ให้ชัดเจนว่ามีเป้าหมายเชิงปริมาณเท่าไรอย่างไร และเป้าหมายเชิงคุณภาพไว้อย่างไร เป้าหมายเชิงปริมาณในที่นี้คือจำนวนคนที่ได้รับการเผยแผ่มีมากน้อยเพียงใดใช้สถิติเป็นตัวกำกับ ส่วนเป้าหมายเชิงคุณภาพคือความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมที่เผยแผ่ไปนั้น อาจจะใช้วิธีการทำแบบทดสอบหรือสอบถามเพื่อให้ทราบถึงเป้าหมายเชิงคุณภาพ จากนั้นก็วัดผลว่าเป็นไปตามเป้าหมายของการเผยแผ่หรือไม่

๑.๒ มีวัตถุประสงค์ชัดเจน คือ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเผยแผ่ให้ชัดเจนว่ามีกี่ประการแต่ละประการก่อให้เกิดผลที่นำไปสู่การแก้ปัญหาหรือใช้ประโยชน์อย่างไร โดยกำหนดวัตถุประสงค์เป็นข้อๆ ขึ้นต้นด้วยคำว่าเพื่อ เช่นเพื่อเผยแผ่หลักพุทธธรรมให้กับพุทธศาสนิกชนเพื่อน้อมนำสู่การปฏิบัติเป็นต้น จากนั้นทำการวัดผลว่า กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ได้ทำการเผยแผ่ไปนั้นเป็นไปตามหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร

๑.๓ เนื้อหาที่มีความชัดเจน คือ เนื้อหาและหลักธรรมที่เผยแผ่ต้องชัดเจน ผู้เผยแผ่จะต้องอธิบายให้เห็นอรรถเห็นธรรม และต้องเข้าใจให้่องแท้ในหัวข้อธรรมนั้นๆ เสียก่อนถึงจะแสดงให้กับผู้อื่น เพื่อให้รู้อย่างแจ่มแจ้งได้ ต้องแสดงต้องมีความรู้ความสามารถ อาจจะต้องศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้มีความสามารถในการเผยแผ่และเรียบเรียงเนื้อหาให้ชัดเจน

๑.๔ มีกระบวนการเผยแผ่ คือ มีกระบวนการเผยแผ่ที่ชัดเจน มีการวางแผนเผยแผ่อย่างชัดเจน มีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าจะเผยแผ่กับใครที่ไหน อย่างไร และผลที่คาดหวังเป็นอย่างไร ติดตามผลการเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง วางแผนอย่างเป็นรูปธรรม หลักธรรมหรือเนื้อหา มีความชัดเจนอยู่แล้วเพียงแต่หาวิธีการแสดงธรรมให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจเพิ่มขึ้น

๑.๕ มีภาคปฏิบัติ คือ จะต้องมียุติปฏิบัติธรรม จะต้องประยุกต์เข้ากับการปฏิบัติธรรมให้ได้ เพราะวิธีการฝึกปฏิบัติจะทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น อีกประการหนึ่งการได้ลงมือปฏิบัติจะทำให้จดจำได้แม่นยำขึ้นอีกด้วย เช่นโครงการฝึกอบรมภาคปฏิบัติ ก็คือการนำเอาความรู้ที่ได้รับมาลงมือทำลองผิดลองถูกกันไปจนทำให้เกิดความชำนาญและเกิดปัญญา

๑.๖ มีเทคนิคให้เข้าใจง่าย คือ ผู้เผยแพร่ต้องมีความสามารถฉลาดในกลยุทธ์วิธีการสอน ดังที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ ซึ่งจะใช้แบบสากัจฉาหรือสนทนากันก็ได้ ทั้งแบบบรรยายอภิปราย ขยายความ และตอบปัญหา วิธีการเหล่านี้ผู้เผยแพร่ต้องเข้าใจและนำมาใช้ให้ได้อย่างคล่องแคล่ว ใช้วิธีการที่จะสามารถเข้าถึงจิตใจผู้ฟังและอธิบายให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง อาจจะใช้พุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าก็ได้ ถ้าเป็นสมัยใหม่ก็ต้องมีวิธีการเผยแพร่แบบออนไลน์ มีการจัดรายการธรรมะทางวิทยุหรือโทรทัศน์ อาจจำแนกกลุ่มเป้าหมายออกเป็นกลุ่มๆ เช่นกับพระพุทธเจ้าใช้วิธีการแยกแยะบุคคล ออกเป็น ๔ จำพวก แล้วเลือกใช้วิธีการในการสอนที่แตกต่างกันออกไป ใช้วิธีการที่เหมาะสมกับกาลบุคคล และสถานที่

๑.๗ มีความชำนาญ คือ ผู้เผยแพร่มีความสามารถในการอธิบายความที่ยากให้เข้าใจได้ และสามารถอธิบายได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นเหตุมาจากการได้ศึกษาและเข้าใจให้เนื้อหาที่จะทำการเผยแพร่ และได้ศึกษาเทคนิควิธีการในการเผยแพร่ ฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะในการเผยแพร่ได้เป็นอย่างดี ทำให้สามารถอธิบายความให้ผู้ฟังที่ไม่เข้าใจเข้าใจได้ง่าย ผู้ฟังที่เข้าใจแล้วมีความแจ่มแจ้งชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๑.๘ มีช่องทางที่ดี คือ มีการเผยแพร่ให้รู้และเข้าใจในเนื้อหาสาระเชิงวิชาการ และเผยแพร่ด้วยวิธีการอื่น ๆ มีการเทศนา การบรรยาย การสอน หรือจัดรายการ เป็นต้น แต่ให้มีช่องทางที่ผู้รับการเผยแพร่สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้เผยแพร่ได้อย่างสะดวก เพื่อไขข้อข้องใจ หรือสอบถามปัญหาให้เกิดความแจ่มแจ้งชัดเจน เช่นการเผยแพร่ผ่านสถานีวิทยุ และเปิดช่องทางในการติดต่อสอบถาม

๒. รูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาทปนา จุงใจ

จากรูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาทปนา จุงใจ สามารถอธิบายได้ว่า การเผยแพร่โดยการจุงใจตามแบบสมาทปนานั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ

๒.๑ มีสื่อดี คือ การใช้สื่อช่วยในการสร้างแรงจุงใจก่อนจะเข้าเรื่องก็ต้องมีการโน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความอยากฟังเรียกว่าเกิดแรงจุงใจเสียก่อน แล้วค่อยๆ นำเข้าสู่เนื้อหา วิธีการนี้ใช้ได้ผลดี พระพุทธเจ้าก็ทรงใช้การเทศนาเป็นลำดับเรียกว่าอนุพุพพิถา พระนักเทศหรือนักเผยแพร่จะต้องสร้างแรงจุงใจก่อนโดยใช้สื่อช่วย แสดงให้เห็นว่าเมื่อฟังแล้วเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งแล้วจะได้อะไรจากการฟังเทศ เมื่อเห็นประโยชน์แล้วเขาก็อยากฟัง ผู้คนส่วนหนึ่งเข้าวัดฟังธรรมเพราะเกิดปัญหา พระนักเผยแพร่มักต้องใช้โอกาสนี้โน้มน้าวให้เขาเกิดแรงบันดาลใจอยากฟัง และสนใจในการเผยแพร่

๒.๒ ประชาสัมพันธ์ดี คือ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี อย่างน้อยก็เพื่อเป็นการบอกให้รู้ว่าจะมีการเผยแพร่แบบนี้ๆ นะ เพื่อให้ผู้สนใจเข้ามาฟังหรือศึกษา ในปัจจุบันก็มีวิธีการในการประชาสัมพันธ์หลายช่องทางที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจ เพื่อสร้างจุดสนใจให้

พุทธศาสนิกชนสนใจฟังพระธรรมเทศนา กิจกรรมต่างๆ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ หากมีการเทศน์โดยพระที่ท่านมีชื่อเสียงก็ควรประชาสัมพันธ์ให้พุทธศาสนิกชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง

๒.๓ วิชาการดี คือ มีการเรียบเรียงเนื้อหาสาระที่จะเผยแผ่ให้ดีให้เป็นลำดับเป็นขั้นเป็นตอน โนม่น้ำวให้ผู้ฟังเกิดความพึงพอใจที่จะฟังพระแสดงธรรม หากเรียบเรียงเนื้อหาให้ดีเป็นลำดับเป็นเหตุเป็นผลกัน ก็จะสร้างแรงจูงใจให้เกิดฉันทะที่จะฟัง ผู้แสดงธรรมหรือผู้เผยแผ่จะต้องเข้าใจในเนื้อหาสาระให้ดีและจากนั้นก็นำมาเรียบเรียงใหม่ให้เข้าใจได้ง่าย เวลาแสดงธรรมก็ยกตัวอย่างประกอบจะได้มองเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นำเสนอแบบบุคลาธิษฐานก็ได้ หากพระนักเทศน์ก็มีความสามารถพรสวรรค์ และเนื้อหาที่ดี โยมก็อยากฟัง เมื่อตั้งใจฟังก็เข้าใจ

๒.๔ มีตัวอย่าง คือ มีการยกตัวอย่างประกอบให้เห็นภาพ เช่นคนทำดียอมได้ดี ก็มีตัวอย่างคนดีแสดงด้วย ทำชั่วได้ชั่วก็มีตัวอย่างคนชั่วแสดงให้เห็นด้วย และผู้เผยแผ่เองก็ต้องชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนนำเข้าสู่เนื้อหาให้ได้ เชิญชวนสร้างจุดสนใจให้เขาอยากฟังธรรม อาจจะนำเอาตัวอย่างจริง หรือจากนิทานชาดกก็ได้ นำมาเทศนาประกอบเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนใจอย่างน้อยก็ทำให้ไม่่วงเวลาฟังธรรม

๒.๕ โนม่น้ำวจิตใจ คือ พระนักเผยแผ่จะต้องฝึกฝนเทคนิคการพูดโนม่น้ำวจิตใจผู้ฟังให้เกิดฉันทะในการฟัง ให้เกิดความสนใจมีส่วนร่วมในการฟัง ซึ่งพระนักเผยแผ่จะต้องผ่านการฝึกอบรมในโครงการต่างๆ เช่นโครงการอบรมพระนักเทศน์ หรือการสมัครเข้าศึกษาในหลักสูตรระยะสั้นเพื่อพัฒนาการพูด จากนั้นฝึกฝนให้เกิดทักษะในการพูดโนม่น้ำวให้ผู้ฟังสนใจ นอกจากการพูดแล้วยังมีสิ่งที่สามารถโนม่น้ำวจิตใจผู้ฟังได้ เช่นการแต่งกายนุ่งห่มเป็นปริมณฑลของผู้แสดงธรรม หรือการจัดเตรียมสถานที่ให้สบาย และ การอำนวยความสะดวกต่างๆ

๒.๖ น้อมนำสู่การปฏิบัติ คือ พระนักเผยแผ่จะต้องเผยแผ่หลักธรรมและวิธีการที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางปฏิบัติ เมื่อเลือกแสดงธรรมหัวข้อใดแล้วก็อธิบายให้ชัดเจนให้รอบด้านชี้ให้เห็นคุณโทษ ของการปฏิบัติตามและไม่ปฏิบัติตาม จากนั้นก็แสดงให้เห็นถึงวิธีการประยุกต์ใช้ธรรมะข้อนั้น อาจจะยกตัวอย่างประกอบด้วยก็ได้ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติตามเกิดความเลื่อมใสศรัทธา และเกิดความยินดีที่จะปฏิบัติตาม เพราะมองเห็นคุณจากการปฏิบัติตาม และมองเห็นโทษจากการไม่ปฏิบัติตาม

๒.๗ สร้างศรัทธา คือ การแสดงให้เห็นถึงคุณและอานิสงส์ของการปฏิบัติตามธรรม และแสดงให้เห็นถึงปฏิปทาของท่านผู้ปฏิบัติตามธรรม ความอัศจรรย์แห่งธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นความจริงเป็นสัจธรรม เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจ ทำให้ผู้คนที่ได้พัฒนาจิตใจแล้วเป็นคนเหนือกว่าคน กล่าวคือ แสดงให้ความมั่งคั่งแห่งธรรมะ และปฏิปทาที่งดงามของพระพุทธเจ้าหรือพระสาวกที่ได้ปฏิบัติตาม โดยเหตุผลที่ว่าธรรมะย่อมรักษาผู้ปฏิบัติมิให้ตกไปในที่ชั่ว เพื่อจูงใจผู้ฟังให้เกิดศรัทธาความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ด้วยแลเห็นคุณและเกียรติศัพท์ของพระพุทธศาสนา

๒.๘ สร้างเครือข่าย คือ พระนักเผยแผ่จะต้องแสดงธรรมให้เกิดการจูงใจผู้ฟังให้เกิดความร่วมมือ ได้แก่การให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการเผยแผ่ อาจจะทำให้ผู้ฟังสามารถตอบก็ได้เพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการเผยแผ่ และการถามให้ผู้ฟังออกมาบรรยายด้วย เพื่อเป็นการแสดงถึงความรู้ที่ได้ฟังมา เป็นการวัดผลอย่างหนึ่งถึงความรู้ที่ได้รับการเผยแผ่ว่ามีความรู้เพิ่มมากขึ้นเพียงใด

๓. รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุเทศนา แก่ลัทธิ

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุเทศนา แก่ลัทธิ สามารถอธิบายได้ว่า การเผยแผ่ให้เกิดความแก่ลัทธิตามแบบสมุเทศนา นั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ

๓.๑ สร้างความกล้า คือ ผู้แสดงธรรมจะต้องชัดเจนให้ผู้ฟังเกิดความวิริยะอุตสาหะ มีความเพียรตั้งใจฟังพระธรรมเทศนา มีความเต็มใจกับการฟังพระธรรมเทศนา ความวิริยะอุตสาหะ จะเกิดได้ก็ต่อเมื่อได้รู้ซึ่งในอรรถในธรรม ผู้รู้ธรรมย่อมไม่เขินอายในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อนั้นหมายความว่า การเผยแผ่ให้ผู้ฟังรู้และเข้าใจจะเป็นการแสดงความอาจหาญให้เกิดแก่ผู้ฟัง กล้าที่จะคิดดี พูดดี ทำดี พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงรู้รื้อรธรรมอย่างแจ่มแจ้งซึ่งเราเรียกว่าตรัสรู้ เมื่อเข้าไปสู่สมาคมใดๆ ก็ทรงอาจหาญแล้วกล้ากว่านรชน ไม่มีผู้ใดเทียบได้ เป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับพระนักเทศน์นักเผยแผ่ สิ่งที่พระนักเทศน์ควรตระหนักคือ ทำอย่างไรจะทำให้ผู้ฟังเกิดความอาจหาญได้

๓.๒ ให้ยึดมั่นในความดี คือ พระนักเผยแผ่จะต้องรู้จักใช้วิธีการในการแสดงธรรม เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความกล้าหาญและยึดมั่นในความดี ให้กำลังใจหากปฏิบัติธรรมแล้วยังไม่เห็น โดยใช้หลักของธรรมาธิปไตย ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ให้ยึดหลักของธรรมาธิปไตย ใช้ธรรมะเป็นใหญ่ ให้พุทธศาสนิกชนเกิดความยึดมั่นที่จะทำความดีต่อไป ให้รู้และเข้าใจธรรมแล้วนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดเป็นบุญกุศลนำพาชีวิตมีความสุขความเจริญ สร้างค่านิยมใหม่ว่า ชีวิตจะมีความสุขได้ก็ต้องปฏิบัติธรรม ใช้ธรรมะในการดำรงชีวิต ให้เชื่อมั่นในคุณงามความดี

๓.๓ ให้เกิดความอดทน คือ ต้องสอนให้ประชาชนรู้จักคำว่าขันติ อดทนอดกลั้น ต่อสิ่งที่เข้ามากระทบ ทั้งที่ชอบและไม่ชอบ ให้มีความกล้าเลือกที่จะไม่ทำทั้งที่ใจอยากทำในเมื่อสิ่งๆ นั้นทำเป็นความผิดไม่ถูกต้องตามหลักธรรม เลือกที่จะรู้จักข่มจิตข่มใจไม่ได้เกิดอกุศลจิต กล้าหาญที่จะลดเลิกละอบายมุขสิ่งไม่ดีต่างๆ ที่จะเป็มูลเหตุแห่งทุกข์ในกายภาคหน้า

๓.๔ ให้เกิดความมั่นใจ คือ ต้องสอนให้ประชาชนกล้าที่จะทำดี เกิดความมั่นใจ เพราะรู้และเข้าใจว่าสิ่งนี้ควรทำสิ่งนี้ไม่ควรทำ และชี้ให้เห็นโทษของการทำชั่วเช่นตกนกกหมกหม้มเป็นต้น หรือแสดงตัวอย่างของการทำชั่วแล้วได้รับผลชั่ว เพื่อให้เกิดความมั่นใจและยึดมั่นที่จะทำดีต่อไป

๓.๕ กระตุ้นการเผยแผ่ คือ พระนักเผยแผ่จะต้องเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเผยแผ่ต่อยอดออกไปจากเดิม หมายถึง การสร้างแรงจูงใจให้ผู้ฟังรู้สึกถึงคุณค่าของคุณธรรมที่ได้รับนั้นว่ามี

มูลค่านับไม่ถ้วนเป็นอริยสมบัติ จากนั้นสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นให้ผู้ฟังอยากเผยแต่บอกต่อและมอบอริยสมบัติให้กับบุคคลอื่นๆ และอีกส่วนหนึ่งคือพระนักเผยแผ่จะต้องเป็นแรงผลักดันในการเผยแผ่ในเชิงรุกที่จะสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายและกว้างขวางทั้งในเชิงวิชาการและพื้นที่ที่ทำการเผยแผ่ และผลักดันให้มีการเผยแผ่ออกไปในต่างประเทศ

๓.๖ กระตุ้นให้ตื่นตัวในการปฏิบัติ คือ พระนักเผยแผ่จะต้องกระตุ้นเตือนโดยทำหน้าที่เป็นปรโตโมฆะให้กับผู้อื่นในการปฏิบัติตามธรรม กล่าวคือแสดงธรรมหรือเผยแผ่ให้มีแนวทางที่จะสามารถนำไปปฏิบัติได้ และกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติตาม สำหรับนักเรียนหรือเยาวชนอาจจะมีกรมอบรางวัลสำหรับคนดีก็ได้ สำหรับผู้ใหญ่ก็อาจจะใช้วิธีการแสดงให้เห็นถึงคุณและโทษ หรือการยกย่องผู้ทำดีโดยการมอบเกียรติบัตรหรือรางวัลตามสมควรก็สามารถทำได้

๓.๗ สร้างความกล้าหาญ คือ พระนักเผยแผ่จะต้อง แสดงหรือชี้ให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติธรรมนั้นจะมีความองอาจในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ เพราะผู้ปฏิบัติธรรมคือผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติถูกต้อง จึงไม่เกรงกลัว มีความกล้าหาญองอาจในธรรม คือสร้างความเบิกบานให้เกิดภายในจิตใจของผู้ฟังในการที่จะน้อมนำคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปสู่การปฏิบัติเพราะเล็งเห็นคุณค่าของการปฏิบัติธรรม มีความกล้าที่จะพูดดี และทำความดี

๓.๘ ให้กำลังใจ คือ พระนักเผยแผ่จะต้องให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติธรรม เนื่องจากการปฏิบัติธรรมอาจจะไม่ส่งผลได้ในทันที จะเห็นผลแบบค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้นผู้ปฏิบัติธรรมอาจจะเกิดความท้อแท้ และอาจจะถูกนิรโทษปิดกั้นก็ได้ ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องให้กำลังใจผู้ปฏิบัติธรรม ซึ่งในทางปฏิบัติธรรมจะเรียกว่าการปรับอินทรีย์ให้เหมาะสม

๔. รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง สามารถอธิบายได้ว่า

๔.๑ เนื้อหาน่าสนใจ คือ รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง เนื้อหาจะต้องมีความต่อเนื่องกัน มีความน่าสนใจ เป็นเหตุเป็นผล ชวนให้คิด เมื่อคนฟังแล้วได้คิดตามทำให้ไม่น่าเบื่อ มีความน่าสนใจ เรียกว่ามีความงาม ดังพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าที่งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด ดังนั้นผู้เผยแผ่ต้องทำการศึกษาวิเคราะห์และเรียบเรียงเนื้อหาเป็นอย่างดีเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ เรียบเรียงเนื้อหาให้ตีวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายให้ได้ และเลือกเนื้อหาธรรมะที่เหมาะสมเข้ากับเพศ วัย ระดับการศึกษา เป็นต้น โดยอาจจะวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบันแล้วก็แสดงให้เห็นว่าจะใช้ธรรมะข้อใดในการแก้ปัญหา โดยเรียบเรียงให้เป็นขั้นเป็นตอน แต่ในเบื้องต้นเราต้องทราบก่อนว่างานอะไรเผยแผ่ในงานมงคล อวมงคล เผยแผ่ในงานบุญ หรือโอกาสต่างๆ จากนั้นเลือกเนื้อหาที่เหมาะสม สิ่งที่

ต้องคำนึงถึง ๓ ประการคือ เริ่มต้น เนื้อเรื่อง และสรุป ต้องเป็นเรื่องเดียวกัน เช่นขึ้นต้นเรื่องศีลในเนื้อหาที่ต้องอธิบายเรื่องศีล และสรุปศีล

๔.๒ มีนิทานประกอบ คือ รูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง ต้องมีการยกตัวอย่างประกอบโดยใช้นิทาน นิทานที่แต่งด้วยธรรมะหรือนิทานธรรมบทก็ได้ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลินฟังแล้วไม่เบื่อ โดยเฉพาะนิทานธรรมบทควรนำมาสอดแทรกเพราะเป็นเรื่องราวในพระไตรปิฎก เป็นเรื่องจริงที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว ซึ่งจะสามารถทำให้เกิดศรัทธาความเลื่อมใสได้ จากนั้นสรุปโยงเข้าหาธรรมะตามลำดับ หรือใช้หลักของพระพุทธเจ้าก็ได้ ที่ทรงใช้มี ๒ ประเภทคือ ประเภทธรรมาธิชฐาน กับบุคคลาธิชฐาน ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก ธรรมาธิชฐานก็จะยกหัวข้อธรรมะเป็นใหญ่บรรยายในแบบนามธรรม ส่วนบุคคลาธิชฐานก็จะยกตัวอย่างบุคคล เช่นคนดีคนเลว คนทำดียอมได้ดี เป็นต้น

๔.๓ นำเสนอแบบธรรมบันเทิง คือ รูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง จะต้องมีการนำเสนอหรือเทศนาสอนแบบธรรมบันเทิง เช่นบรรยายผ่านสถานีวิทยุถ้าเนื้อหาเป็นธรรมะล้วนที่ฟังแล้วเข้าใจยาก คนเปิดมาเจอก็เปิดหนักหนวด ต้องแสดงธรรมแนวธรรมบันเทิง ปัจจุบันก็มีหลายรูปแบบที่แสดงธรรมแบบธรรมบันเทิง อาจจะใช้วิธีการปาฐกถาหรือพูดคุยกันในประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับธรรมะ แทนการเทศตามใบลานแบบเดิม ใช้ธรรมะข้อเดิมแต่เปลี่ยนวิธีการนำเสนอเท่านั้น เปลี่ยนมาเป็นการพูดคุยโต้ตอบให้เกิดประเด็นใหม่ ยกตัวอย่างหรือสอดแทรกธรรมะเข้าใจก็จะสร้างความน่าสนใจได้มากยิ่งขึ้น

๔.๔ ใช้วิธีที่หลากหลาย คือ ชี้ให้เห็นคุณและโทษ สิ่งที่เป็นโทษเช่นอบายมุข ก็ไม่ควรทำ ควรละ สิ่งที่เป็นคุณก็สนับสนุนส่งเสริมให้ทำ ชี้ให้เห็นว่าเมื่อทำแล้วจะเกิดประโยชน์อย่างไร ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่นการแสดงธรรมฝ่ายช่องทางวิทยุ หรือการจัดรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับธรรมะผ่านช่องทางสังคมออนไลน์ เป็นต้น

๔.๕ ใช้ปิยวาจา คือ พระนักเผยแผ่จะต้องเผยแผ่ด้วยการใช้วาจาที่สุภาพเรียบร้อย คือใช้ปิยวาจาในการเทศนา ใช้หลักของการพูดคือ ไม่พูดเอาดีใส่ตัว เอาชั่วใส่คนอื่น ไม่พูดสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ไม่พูดสิ่งที่ทำให้กระทบกระทั่งจิตใจผู้ฟังจนเกิดปฏิกิริยาได้ ใช้วาจาอ่อนหวานซึ่งเป็นลิ้มสลิกลงใจ เพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังให้เกิดความยินดีและนำเข้าสู่เนื้อหาของหลักธรรม

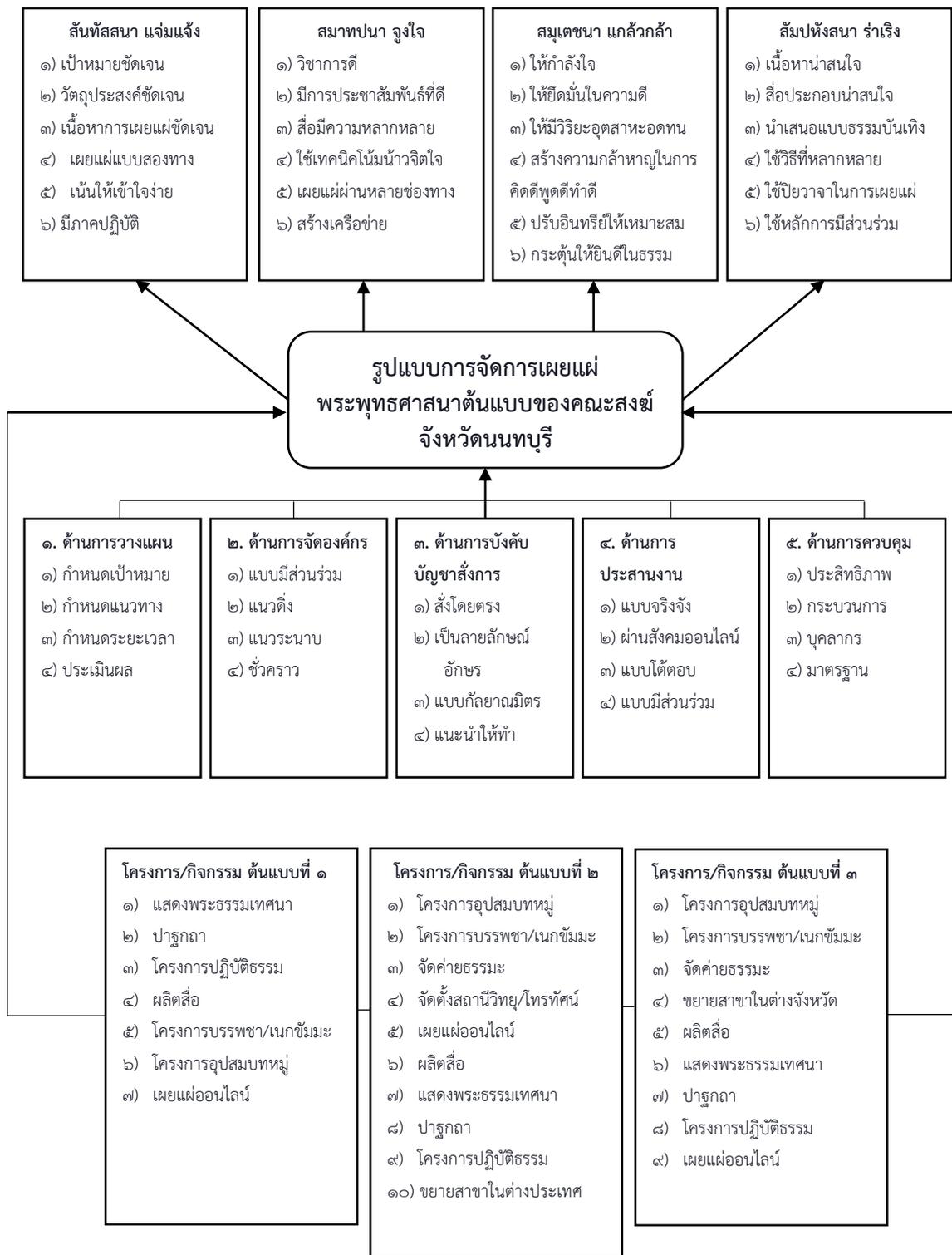
๔.๖ ให้คล้อยตาม คือ พระนักเผยแผ่จะต้องไม่แสดงธรรมให้เกิดการต่อต้าน โดยทั่วไปแล้วการแสดงธรรมผิดประเด็นทำให้เกิดการต่อต้านได้ การแสดงธรรมโดยกล่าวหาว่าผู้ฟังธรรมผิดพระธรรมวินัยจะทำให้เกิดผลเป็นปาบอกุศลก็จะเกิดการต่อต้าน ควรจะแสดงธรรมโดยชี้ให้เห็นโทษและคุณ พร้อมทั้งแนวทางปฏิบัติ คือทางออกและสรุปให้ได้ใจความ

๔.๗ ใช้สื่อที่หลากหลาย คือ ใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น สื่อภาพ เสียง หรือวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ภาพยนตร์ หรือการ์ตูน ให้เกิดความหลากหลายเพื่อให้เข้ากับทุกเพศทุกวัย โดยจะต้องนำเสนอให้เหมาะกับเพศ

๔.๘ ใช้ช่องทางที่หลากหลาย คือ ใช้ช่องทางในการนำเสนอที่มีความหลากหลาย เช่น ผ่านทางวิทยุชุมชน โทรศัพท์ และแบบออนไลน์เพื่อให้ผู้สนใจสามารถเข้ามาศึกษาหาความรู้ได้ทันทีตลอดเวลาอย่างสะดวกสบายต่อการเข้าถึง เช่นการสร้างเพจออนไลน์ ซึ่งจะสามารถใช้กล่องโต้ตอบเพื่อให้ข้อคิดเห็นหรือคำตอบได้อย่างสะดวก ซึ่งเป็นวิธีการที่ง่ายและสามารถกระตุ้นให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างหลากหลาย ทั้งในด้านกลุ่มบุคคลและพื้นที่

๔.๕.๑ องค์กรความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

จากองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยข้างต้นผู้วิจัยได้นำมาปรับตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ และได้สังเคราะห์บูรณาการเข้ากับหลัก ๔ ส. เป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นรูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดอื่น ๆ ได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๒ องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

จากภาพที่ ๔.๒ ่องความรู้จากการสังเคราะห์ผลการวิจัย สามารถอธิบายถึงรายละเอียดของรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ได้ดังต่อไปนี้

รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีตามหลัก ๔ ส

๑. ด้านสันักศาสนา แจ่มแจ้ง

๑.๑ เป้าหมายชัดเจน มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ กำหนดเป้าหมายของการเผยแผ่ให้ชัดเจนเป้าหมายนี้รวมไปถึงวิธีการในการเผยแผ่ให้ชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดตัวชี้วัดให้ชัดเจน มีการประเมินผลตามตัวชี้วัดเพื่อให้ทราบถึงผลของการเผยแผ่ว่า พุทธศาสนิกชนมีความรู้ อย่างชัดเจนมากน้อยเพียงใดเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ชัดเจน มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ กำหนดวัตถุประสงค์ของการเผยแผ่อย่างชัดเจนให้คนในองค์กรได้ทราบโดยทั่วกัน และที่สำคัญจะต้องแจ้ง วัตถุประสงค์ให้กับพุทธศาสนิกชนทราบอย่างชัดเจน เพื่อให้รู้และเข้าใจในหลักการอันเป็นเบื้องต้น ร่วมกัน

๑.๓ เนื้อหาการเผยแผ่ชัดเจน มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ เนื้อหาที่จะใช้ สำหรับการเผยแผ่จะต้องมีความชัดเจน ผ่านการคัดกรองมาเป็นอย่างดี เพื่อให้มีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย ไม่ค้ำกับระเบียบแบบแผนประเพณีอันดีงามของสังคม

๑.๔ เผยแผ่แบบสองทาง มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ ใช้วิธีการเผยแผ่แบบโต้ตอบกันที่พุทธศาสนิกชนสามารถถามตอบผู้เผยแผ่ได้ เป็นการสื่อสารไปกลับ เมื่อมีผู้สงสัยก็สามารถสอบถามได้โดยไม่ให้เคลือบแคลงสงสัย ซึ่งจะเกิดความชัดเจน และเข้าใจตรงกันอย่างแจ่มแจ้ง

๑.๕ เน้นให้เข้าใจง่าย มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ ใช้กระบวนการและวิธีการเผยแผ่ที่เน้นให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจง่าย ไม่ใช้วิธีพิสดารซับซ้อน โดยเริ่มจากการเผยแผ่ใน เนื้อหาที่ง่าย ๆ ก่อน เพื่อให้เกิดความสนใจจากนั้นค่อยเพิ่มระดับความยากง่ายขึ้นเรื่อย ๆ

๑.๖ มีภาคปฏิบัติ มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ ใช้วิธีการฝึกปฏิบัติด้วย ในที่นี้หมายถึงการฝึกปฏิบัติธรรม รวมไปถึงการฝึกงานและการฝึกฝนในภาคปฏิบัติด้วย โดยจัดให้มี โครงการปฏิบัติธรรมเป็นประจำ และจัดโครงการที่เข้าถึงชุมชนให้มีภาคปฏิบัติ เช่นโครงการหมู่บ้าน รักษาศีล ๕ เป็นต้น

๒. สมาทปนา จุงใจ

๒.๑ วิชาการดี มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ วิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของ และหลักพุทธธรรมจะต้องมีการเรียบเรียงมาเป็นอย่างดี มีการสรุปแนวคิดทฤษฎีรวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่จะทำการเผยแพร่เป็นอย่างดีมีเนื้อหาสาระและรายละเอียดครบถ้วน

๒.๒ มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงผ่านสื่อต่าง ๆ มีการประชาสัมพันธ์แบบเชิงรุกผ่านช่องทางออนไลน์ และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ หรือการสื่อสารมวลชนต่าง ๆ

๒.๓ สื่อมีความหลากหลาย มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ สื่อที่ใช้ในการเผยแพร่มีความหลากหลายทั้งในแง่ของประเภทของสื่อ และเนื้อหาของสื่อ ที่จะสามารถนำไปใช้ให้เข้ากับพุทธศาสนิกชนได้ทุกกลุ่ม

๒.๔ ใช้เทคนิคโน้มน้าวจิตใจ มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ ผู้เผยแพร่จะต้องมีเทคนิคในการโน้มน้าวจิตใจผู้คนที่สนใจในการเผยแพร่ โดยพัฒนาประสบการณ์ และการศึกษาพัฒนาประสิทธิภาพเพิ่มเติมในหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒.๕ เผยแพร่ผ่านหลายช่องทาง มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ ใช้การเผยแพร่ผ่านช่องทางที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงพุทธศาสนิกชนทุกกลุ่ม เช่น เผยแพร่ผ่านช่องทางวิทยุชุมชน โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ จัดโครงการร่วมกับชุมชน และเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นต้น

๒.๖ สร้างเครือข่าย มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ สร้างเครือข่ายในการเผยแพร่ โดยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือใช้วิธีการบันทึกข้อตกลงร่วมกัน หรือการจัดตั้งศูนย์อำนวยการเผยแพร่สาขาใหม่ เพื่อร่วมกันทำการเผยแพร่ให้ครอบคลุมพื้นที่ได้มากยิ่งขึ้น

๓. สมุเตชนา แกล้วกล้า

๓.๑ ให้กำลังใจ มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ สร้างขวัญและกำลังใจให้กับพุทธศาสนิกชน ผลของการทำความดีอาจจะยังไม่เห็นผล ก็ให้กำลังใจว่าควรทำดีต่อไป ในภายภาคหน้าจะได้ผลดี เพราะผลของกรรม ทำดีย่อมได้ดี อย่างนี้เป็นต้น

๓.๒ ให้ยึดมั่นในความดี มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ ใช้วิธีการเผยแพร่โดยเน้นให้ยึดมั่นในความดี ยึดมั่นในหลักของธรรมาธิปไตย ให้ใช้ธรรมเป็นใหญ่ในการใช้ชีวิต และไขปัญหา และการบริหารงาน

๓.๓ ให้มีวิริยะอุตสาหะอดทน มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ สร้างความวิริยะอุตสาหะให้กับพุทธศาสนิกชนให้มีความอดทน อดต่ออำนาจกิเลส ความลำบากทางใจ ทนต่อสภาวะภายนอก และความลำบากกาย

๓.๔ สร้างความกล้าหาญในการคิดดีพูดดีทำดี มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ สร้างความกล้าหาญอาจหาญสนับสนุนส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีความกล้าที่จะคิดดี พูดดี และทำดี ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ต่อตนเองและสาธารณชน

๓.๕ ปรับอินทรีย์ให้เหมาะสม มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ กระตุ้นให้การปฏิบัติอย่างเหมาะสมให้ข้อเสนอแนะให้คำแนะนำ ปรับศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และ ปัญญา ให้มีความเหมาะสม เหมาะกับการรับฟังคำสั่งสอน และการปฏิบัติตามธรรม

๓.๖ กระตุ้นให้ยินดีในธรรมอย่างต่อเนื่อง มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ กระตุ้นให้เกิดความยินดีในธรรม โดยจัดให้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมะอยู่เป็นประจำ มีกิจกรรมให้พุทธศาสนิกชนร่วมอยู่เป็นประจำ เพื่อส่งเสริมให้เกิดความยินดีในธรรมอย่างไม่ขาดสาย

๔. สัมปหังสนา ร่าเริง

๔.๑ เนื้อหาน่าสนใจ มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ เนื้อหาที่ใช้สำหรับเผยแพร่มีความน่าสนใจ ผ่านการเรียบเรียงเนื้อหาเป็นอย่างดี มีการอธิบายขยายความให้เข้าใจ และน่าสนใจ เรียบลำดับจากง่ายไปหายาก และนำไปสู่ประเด็นที่ก่อให้เกิดความคิดต่อยอด

๔.๒ สื่อประกอบน่าสนใจ มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ ผลิตหรือจัดหาสื่อสำหรับการเผยแพร่ที่มีความน่าสนใจ และเหมาะสมกับเพศและวัย โดยใช้การวิเคราะห์จากการสนใจของพุทธศาสนิกชนกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุสนใจในการปฏิบัติธรรม และสวดมนต์ ก็จัดหาสื่อในการใช้เผยแพร่ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชนสนใจในการเล่นและการ์ตูน ก็จัดหาสื่อที่เหมาะสม เป็นต้น

๔.๓ นำเสนอแบบธรรมชาติ มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ ใช้วิธีการนำเสนอแบบผสมผสานกับความบันเทิง กล่าวคือมีการสอดแทรกเรื่องธรรมหรือเรื่องชาขันเข้ากับเนื้อหาด้วย เช่น นำเสนอแบบการ์ตูน หรือสื่อภาพยนตร์ ที่เป็นมิติใหม่ และสร้างความสนุกสนานไปในตัว ซึ่งผู้รับการเผยแพร่จะรู้สึกสนุกสนานมีความสุขไปพร้อมกับการได้เรียนรู้ธรรมด้วย

๔.๔ เผยแพร่ด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ ใช้วิธีการเผยแพร่ที่มีความหลากหลาย เช่น การแสดงธรรม การจัดกิจกรรม เผยแพร่ออนไลน์ การสื่อสารมวลชน ปฏิบัติธรรม สวดมนต์ ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ ป้ายประกาศหรือต้นไม้พูดได้ เป็นต้น

๔.๕ ใช้ภาษาในการเผยแพร่ มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ ใช้ภาษาากาย และภาษาวาจาที่มีความสุภาพเรียบร้อยอ่อนหวานชวนให้เกิดการฟัง ฟังแล้วอยากฟังอีก ใช้สำนวนและสำเนียงการพูดที่ได้พัฒนามาเป็นอย่างดี สื่อสารให้ตรงประเด็น ด้วยภาษาที่จับใจ

๔.๖ ใช้หลักการมีส่วนร่วม มีรายละเอียดเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้คือ เผยแพร่โดยให้ผู้รับการเผยแพร่มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ คือมีส่วนร่วมในขณะที่ทำการเผยแพร่ โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ทำร่วมกัน และมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ต่อไป

รูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีตามหลัก POCCC

๑. ด้านการวางแผน

๑.๑ กำหนดเป้าหมายของการเผยแพร่ จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายก่อนการกำหนดเป้าหมายไว้ให้ชัดเจน คนทำตามก็ทำงานง่าย トラバドที่ยังไม่มีเป้าหมายงานออกมาก็ไม่มีทิศทาง ต้องมีเป้าหมาย และจุดประสงค์ของการวางแผนว่าวางแผนเรื่องอะไร เพื่ออะไร เป้าหมายเป็นตัวสำคัญ

๑.๒ กำหนดแนวทางในการดำเนินการ จะต้องมีการกำหนดแนวทางในการดำเนินการ บางครั้งการวางแผนก็ไม่สำเร็จเสมอไปเนื่องจากไม่มีแนวทางในการปฏิบัติ ดังนั้นต้องมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ส่วนที่จะทำให้แผนสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมาย

๑.๓ ตรวจสอบประเมินผลแผนงาน จะต้องมีการปรับปรุงแผน ปรับเปลี่ยนแนวทางในการปฏิบัติ มีการตรวจสอบประเมินผลตามระยะเวลา อาจจะติดตามผลเป็นประจำเดือนก็ได้ หรือตามไตรมาสก็ได้ เนื่องจากแผนบางอย่างวางให้แล้วไม่เป็นไปตามแผน คือไม่เข้าเป้าไม่ถูกวัตถุประสงค์ ก็ต้องปรับปรุงกันใหม่ตามระยะเวลาในที่ได้กำหนดไว้ที่สำคัญต้องติดตามผลและรายงานผลเป็นระยะๆ

๑.๔ กำหนดระยะเวลาของแผน จะต้องมีการกำหนดระยะเวลาของแผนให้ชัดว่าเป็นแผนระยะยาวหรือสั้น หากเป็นการวางแผนในระยะยาว ก็ต้องมีทีมงานที่เข้มแข็ง มีงบประมาณในการดำเนินการอย่างชัดเจน แผนในระยะสั้น ก็ต้องแบ่งออกเป็นระยะๆ เมื่อเผยแพร่ได้ถึงขั้นที่หนึ่งแล้ว ก็ดำเนินการต่อในขั้นที่สอง จะต้องมีการแบ่งการทำงานออกเป็นช่วงๆ

๒. ด้านการจัดองค์กร

๒.๑ จัดองค์กรแบบมีส่วนร่วม จะต้องมีการจัดองค์กรแบบเครือข่ายให้ทุกส่วนมีส่วนร่วม เนื่องจากปัจจุบันการจัดองค์กรแบบเดิมประสบความสำเร็จช้า ต้องสร้างเครือข่ายในภายนอก สร้างบริวารให้เกิดความร่วมมือกัน และขับเคลื่อนองค์กรไปด้วยกัน ต้องมีการจัดตั้งศูนย์ย่อย หรือเพิ่มสาขาสำนักเผยแพร่ อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่เพื่อสร้างพลังให้เกิดการเผยแพร่อย่างทั่วถึง สร้างภาคีเครือข่าย ร่วมกันทำการเผยแพร่ ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ

๒.๒ จัดองค์กรแนวตั้ง จะต้องมีการจัดองค์กรแบบศูนย์รวมอำนาจ ในลักษณะที่เจ้าอาวาสสามารถสั่งการได้ และสามารถควบคุมคุณภาพการเผยแพร่หรือทิศทางของการเผยแพร่ได้

๒.๓ จัดองค์กรแนวระนาบ ควรจัดองค์กรในลักษณะกลุ่มย่อย กระจายอำนาจให้กลุ่มย่อยสามารถดำเนินการได้เพื่อลดความล่าช้าในการดำเนินการเผยแพร่ โดยเจ้าอาวาสจะต้องมอบ

อำนาจให้กับผู้ช่วยเจ้าอาวาสเพื่อให้สามารถสั่งการดำเนินการได้ในเมื่อเจ้าอาวาสไม่อยู่ ไม่ต้องคอยรับคำสั่งเจ้าอาวาสอย่างเดียว ส่วนเรื่องที่ต้องตัดสินใจเป็นการเฉพาะก็ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส

๒.๔ จัดองค์กรชั่วคราว จะต้องมีการจัดองค์กรแบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายขึ้น จัดโครงสร้างองค์กรที่ไม่ใหญ่มาก อาจจะก่อตั้งทีมงานในการทำการเผยแผ่อย่างไม่เป็นทางการเป็นกลุ่มย่อยๆ

๓. ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ

๓.๑ สั่งการโดยตรงแบบมอบหมาย จะต้องมีการสั่งการโดยตรงมอบหมายงาน เพื่อให้ไม่เกิดความคลาดเคลื่อน และเป็นไปตามเป้าหมาย เพราะการสั่งการเพื่อให้เพื่อให้ได้ผลไวที่สุดคือสั่งการโดยตรงแล้วมอบหมายงาน จะมีผลดำเนินการทันที

๓.๒ สั่งการให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร จะต้องสั่งการให้เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ทำตามจึงจะทำงานง่าย ต้องระบุเป็นลายลักษณ์อักษรว่าให้ทำอะไรที่ไหนอย่างไร มีอำนาจและหน้าที่อย่างไร จะได้ดำเนินการให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ การสั่งการที่ถูกต้องชัดเจน ผู้ทำตามจะสามารถทำให้ถูกต้อง ตรงเป้าหมายที่ได้วางไว้

๓.๓ สั่งแบบกัลยาณมิตร ต้องสั่งแบบกัลยาณมิตร เพราะทุกรูปทุกคนเป็นกัลยาณมิตรกัน เพียงแค่ขอความช่วยเหลือให้มาร่วมทำงานก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องสั่งการไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจ อาศัยความคุ้นเคยพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยกันทำงานให้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย

๓.๔ สั่งการแบบแนะนำให้ทำ ควรใช้วิธีการสั่งการแบบแนะนำให้ทำ โดยไม่ได้สั่งบังคับ จะเป็นการสั่งการเชิงนโยบาย แนะนำให้ทำสิ่งที่ต้องการ ผู้ทำตามจะรู้สึกว่ามีผลสำคัญและดำเนินการด้วยความเต็มใจมากกว่าวิธีอื่นๆ บางงานที่ดำเนินการอยู่แล้วการสั่งการซ้ำลงไปอาจไม่ทำให้เกิดผล ต้องใช้วิธีการแบบแนะนำให้ดำเนินการ

๔. ด้านการประสานงาน

๔.๑ ประสานงานแบบจริงจัง ต้องมีการประสานงานกันกับผู้ที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ต้องประสานงานกันอย่างจริงจังให้รู้ในหลักการเดียวกัน ให้รู้ว่าจะทำอะไรเพื่ออะไรที่ไหนอย่างไร และใครบ้างมีส่วนเกี่ยวข้อง โดยทำหนังสือประสานงานมา เพื่อให้ทำการเผยแผ่ตามนโยบายของมหาเถรสมาคม หากเป็นการประสานงานที่เกี่ยวกับการดำเนินการเผยแผ่จะเกี่ยวกับ ทรัพยากรต่างๆ

๔.๒ ประสานงานผ่านสังคมออนไลน์ ต้องมีการประสานงานกันมีหลายระดับในระดับหน่วยหรือคณะที่ทำการเผยแผ่อาจจะใช้การประสานกันแบบไม่เป็นทางการก็ได้เพื่อให้การ

ดำเนินงานรวดเร็วขึ้น การประสานงานกันผ่านไลน์กลุ่มจะรวดเร็วมาก ทุกคนในกลุ่มสามารถรับรู้ข่าวสารร่วมกัน จะช่วยลดขั้นตอนในการทำงานได้ ทำให้รวดเร็วขึ้น

๔.๓ ประสานงานแบบโต้ตอบ อาจจะใช้การประสานงานแบบโต้ตอบกัน ๒ ฝ่าย โดยที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องประสานกันไปกันมา เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพ งานด้านการเผยแพร่จะต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการประสานงานแบบสองทางโต้ตอบกันจะได้ผลมากกว่าวิธีการอื่น

๔.๔ ประสานงานแบบมีส่วนร่วม ต้องมีการประสานงานกันโดยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกัน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทุกวันนี้เทคโนโลยีก้าวไกลมาก เราสามารถประสานงานกันได้ผ่านสังคมออนไลน์ หรืออาจจะมีการประสานงานกันระหว่างวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕. ด้านการควบคุม

๕.๑ ควบคุมประสิทธิภาพของการเผยแพร่ ต้องมีการควบคุมประสิทธิภาพของการเผยแพร่ โดยมีหลักการคือผู้ฟังต้องเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เผยแพร่ออกไป หลักธรรมต้องชัดเจน เจ้าอาวาสหรือประธานการเผยแผ่จะต้องควบคุมแนวทางวิธีการและงบประมาณในการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับทั้งกับวัดและพุทธศาสนิกชน ควบคุมงบประมาณที่ใช้ไม่ให้เกิดการใช้เกินความพอดี ใช้งบประมาณและสิ่งของพร้อมทั้งค่านายหน้าให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๕.๒ ควบคุมกระบวนการเผยแพร่ จะต้องมีการควบคุมกระบวนการเผยแพร่เป็นไปตามแผนดำเนินการ และต้องติดตามผลของการเผยแผ่ว่ามีความคืบหน้าอย่างไร ได้ผลอย่างไร เจ้าอาวาสจะต้องควบคุมให้เป็นไปตามกระบวนการเหล่านี้ให้ได้ ถ้าทำนอกจากนี้ก็ไม่มีความสำเร็จไม่ได้ จะต้องควบคุมให้เป็นไปตามแผน

๕.๓ ควบคุมบุคลากรการเผยแพร่ จะต้องควบคุมบุคลากรที่ทำหน้าที่เผยแพร่ ให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นแบบอย่างที่ดี ควบคุมคุณภาพของผู้ทำการเผยแพร่ คือควบคุมเรื่องของความรู้ความสามารถและทักษะประสบการณ์ในการเผยแผ่ เพราะผู้เผยแผ่สำคัญมาก เป็นผู้ชักนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

๕.๔ ควบคุมมาตรฐานการเผยแพร่ จะต้องมีการควบคุมมาตรฐานให้เป็นแบบเดียวกันทั้งจังหวัด อาจจะมีการจัดฝึกอบรมร่วมกันทั้งจังหวัดเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ ต้องมีการควบคุมการนำเสนอข้อมูลข่าวสารหรือเนื้อหาสาระธรรมะให้มีคุณภาพ มีความเป็นสากล มีมาตรฐานรักษามาตรฐานเอาไว้ และพัฒนาต่อยอดสืบต่อไป

โครงการและกิจกรรมต้นแบบ

๑. **โครงการอุปสมบทหมู่** จัดโครงการอุปสมบทหมู่ในโอกาสสำคัญ เช่น วันนักษัตรฤกษ์ หรือกำหนดระยะเวลาเป็นการเฉพาะ
๒. **โครงการบรรพชา/เนกขัมมะ** ให้กับเยาวชน โดยจัดในช่วงปิดภาคการศึกษา หรือภาคฤดูร้อน
๓. **จัดค่ายธรรมะ** เพื่อเป็นการอบรมสั่งสอนเยาวชนโดยร่วมกับสถานศึกษาให้นักเรียนมาเข้าค่ายธรรมะที่วัดหรือจัดที่โรงเรียนโดยส่งพระวิทยากรไปทักการอบรม
๔. **จัดตั้งสถานีวิทยุ/โทรทัศน์** โดยร่วมกับกรมประชาสัมพันธ์จัดตั้งสถานีวิทยุ และสถานีโทรทัศน์ เพื่อทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นำเสนอกิจกรรมของวัด และสื่อที่เป็นกุศล
๕. **เผยแผ่ออนไลน์** จัดทำเว็บไซต์ของวัดและช่องทางในการโต้ตอบผ่านสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Line เป็นต้น เพื่อทำการเผยแผ่ในที่ที่ผู้เผยแผ่ไม่สามารถเดินทางไปทำการเผยแผ่ได้
๖. **ผลิตสื่อ** ผลิตสื่อธรรมะเพื่อใช้ในการเผยแผ่ เทปเสียง ซีดี ดีวีดี หรือไฟล์เสียงดิจิทัล ภาพ สื่อสิ่งพิมพ์ ทั้งในรูปแบบเอกสารและดิจิทัล ให้ครอบคลุมเนื้อหาการเผยแผ่
๗. **แสดงพระธรรมเทศนา** จัดแสดงพระธรรมเทศนา เป็นประจำ อย่างน้อยอาทิตย์ละ ๑ ครั้ง และในงานบำเพ็ญบุญและบำเพ็ญกุศลต่างๆ
๘. **ปาฐกถา** จัดให้มีปาฐกถาธรรม ในโอกาสต่างๆ โดยเฉพาะในช่วงเข้าพรรษาจัดให้มีปาฐกถาทุกวันธัมมัสสวนะ หรือปาฐกถาในงานบำเพ็ญกุศลศพหรืองานมงคลเป็นต้น
๙. **โครงการปฏิบัติธรรม** จัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมเป็นประจำ
๑๐. **ขยายสาขาในต่างจังหวัด** ขยายสาขาย่อยในต่างจังหวัด และให้การสนับสนุนให้มีการเผยแผ่เช่นเดียวกับศูนย์กลาง เพื่อเผยแผ่ให้ครอบคลุมพื้นที่
๑๑. **ขยายสาขาในต่างประเทศ** ขยายสาขาของวัดในต่างประเทศเพื่อทำการเผยแผ่ในต่างแดน ให้กับพุทธศาสนิกชนในต่างแดนที่ขาดโอกาสในการรับข้อมูลข่าวสารหรือกิจกรรมอันเป็นบุญกุศล

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี และเพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจากนั้นได้นำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไปแล้วนั้น ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลที่สำคัญประกอบด้วย

๕.๑ สรุป

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุป

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี จากนั้นได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

๑) ด้านการวางแผน (Planning)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการวางแผน สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน จังหวัดนนทบุรีได้มีการวางแผนงาน โดยใช้กลไกของการประชุมพระสังฆาธิการ เป็นส่วนกระตุ้นงานด้านการเผยแผ่ การประชุมพระสังฆาธิการแต่ละครั้งจะมีการวางแผนด้านการเผยแผ่เสมอ มีการวางแผนกันตามลำดับเริ่มจากระดับจังหวัด ระดับอำเภอ จนถึงในระดับวัด การวางแผนดำเนินการจะเน้นไปที่การเผยแผ่ด้านปริยัติธรรม และการเผยแผ่ด้านการปฏิบัติธรรม มีการสรุปรายงานประจำปี และเตรียมความพร้อมสำหรับการเผยแผ่ทุกระยะ มีการเผยแผ่ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับเพื่อให้เข้าถึงพุทธศาสนิกชนให้ได้มากที่สุด ประการต่อมา มีการเตรียมกำลังคน คือพระนักเผยแผ่ มีการส่งพระไป

เรียนในหลักสูตรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดเป้าหมายไว้ว่าอย่างน้อยในหนึ่งปี ต้องมีพระนักเทศน์กเผยแผ่เพิ่มขึ้น ๑ รูป ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี ให้มีความรู้ในพระพุทธศาสนามากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างคลังปัญญา เมื่อนำมาบูรณาการกับสาขาวิชาด้านการเผยแผ่จะทำให้ได้บุคลากรด้านการเผยแผ่ที่เป็นต้นแบบ ประการต่อมา มีการวางแผนด้านงบประมาณ โดยมีการจัดสรรงบประมาณประจำปีสำหรับกิจกรรมของการเผยแผ่ขอสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และรับบริจาคจากสาธุชนทั่วไปเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมการเผยแผ่ ประการสุดท้ายมีการวางแผนจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับใช้ในการเผยแผ่ให้พร้อมต่อการใช้งาน เนื่องจากการเผยแผ่ในบางช่องทางอาจจะต้องใช้งบประมาณในการเผยแผ่มาก และต้องใช้อุปกรณ์เฉพาะทาง จึงมีการวางแผนจัดหาอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการใช้งาน

๒) ด้านการจัดองค์กร (Organizing)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการวางแผน สรุปได้ว่า การจัดองค์กรในการเผยแผ่ในจังหวัดนนทบุรีมีอยู่ ๔ ลักษณะ คือ แบบกระจายอำนาจ แบบเครือข่าย แบบศูนย์รวมอำนาจ และแบบไม่เป็นทางการ แบบกระจายอำนาจ จะแบ่งงานกันทำจัดเป็นส่วนงาน เช่น ฝ่ายสถานที่ ก็มีอำนาจสามารถตัดสินใจได้เอง เพื่อความรวดเร็วในการดำเนินการ การจัดองค์กรก็ต้องให้ดำเนินการได้ไวที่สุด นั่นคือการแต่งตั้งให้แต่ละหน่วยมีอำนาจตัดสินใจ มีฝ่ายสถานที่ ฝ่ายอำนวยการ แต่ละฝ่ายก็มีหน้าที่ ทำงานเผยแผ่ช่วยกัน สุดท้ายทุกฝ่ายจะต้องมารวมกันเป็นงานเดียวกัน แบบเครือข่าย วัดจะมีศูนย์ในต่างจังหวัด เชื่อมต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาศัยการมีส่วนร่วมของแต่ละส่วนทำให้งานด้านการเผยแผ่ดำเนินไปได้อย่างสะดวก มีทีมเผยแผ่สำหรับเยาวชน มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีทีมที่สอนกรรมฐานให้กับผู้สนใจทั่วไป การจัดองค์กรจะแบ่งฝ่ายต่างๆ ให้สอดคล้องกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน แบบศูนย์รวมอำนาจ เจ้าอาวาสจะเป็นผู้ตัดสินใจ เพราะต้องเกี่ยวกับการบริหารงาน บริหารคนและงบประมาณในการเผยแผ่ ซึ่งจะขึ้นตรงต่อเจ้าอาวาสทั้งหมด ประการส่วนแบบไม่เป็นทางการ การรวมทีมขึ้นมาแบบไม่เป็นทางการ มีหัวหน้าที่รับงานและกระจายงานเผยแผ่เพื่อให้พระนักเผยแผ่รูปอื่น บางครั้งในการเผยแผ่ ทีมจะเกิดขึ้นเองอย่างไม่เป็นทางการ แต่ในภาพรวมก็ทำงานเผยแผ่ได้อย่างเป็นเอกภาพ

๓) ด้านการบังคับบัญชาหรือสั่งการ (Commanding)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการวางแผน สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาหรือสั่งการ (Commanding) นั้น คณะสงฆ์ได้มีการดำเนินการออกคำสั่งในประเด็นหลักๆ คือ การออกคำสั่งตามอำนาจหน้าที่ ดำเนินการโดยมหาเถรสมาคม ลงมาตามสายงานเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ส่วนงานการเผยแผ่ ตามลำดับชั้นตอนให้

เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ ประการต่อมาเป็นการสั่งการในรูปแบบของการขอความช่วยเหลือ ซึ่งเป็นเทคนิคที่ดีสำหรับการออกคำสั่ง การออกคำสั่งเป็นมีลักษณะคล้ายๆ การขอความช่วยเหลือ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติตามดำเนินการเผยแพร่ด้วยความเต็มใจ ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน ประการต่อมาเป็นการสั่งแบบให้อิสระในการทำตาม ซึ่งลักษณะของการเผยแพร่จะเป็นงานที่มีความละเอียดอ่อนมาก การออกคำสั่งในรูปแบบของการใช้อำนาจอาจจะไม่ประสบความสำเร็จเพราะมีข้อจำกัดในด้านการปฏิบัติตาม แต่การออกคำสั่งของจังหวัดนนทบุรีในส่วนหนึ่งดำเนินการโดยมีการให้ความเป็นอิสระในการดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ ประการสุดท้ายคือการสั่งการนอกสายงาน การสั่งการในลักษณะนี้จะดำเนินการด้วยความลำบาก แต่มีแนวทางในการดำเนินการคือการออกคำสั่งแต่งตั้งให้เป็นคณะทำงานร่วมกัน หรือการเรียนเชิญให้มาร่วมเป็นคณะทำงานด้วยกัน และดำเนินการสั่งการด้วยการขอความช่วยเหลือให้ดำเนินการตามความถนัด

๔) ด้านการประสานงาน (Coordinating)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการวางแผน สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน (Coordinating) มีการประสานงานโดยใช้เครื่องมือสื่อสาร ได้แก่ โทรศัพท์ การประสานงานด้วยแอปพลิเคชันไลน์ เฟสบุ๊ก เป็นต้น ซึ่งการประสานงานโดยใช้เครื่องมือช่วยเหลือนั้นจะประสานงานได้รวดเร็วและสมาชิกในกลุ่มจะได้รับข้อมูลข่าวสารที่ตรงกัน ประการต่อมา มีการประสานงานกันอย่างเป็นทางการโดยผู้บังคับบัญชาประสานงานมายังผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยข้อมูลที่ชัดเจน และทิศทางที่ชัดเจน ประการต่อมา มีการประสานงานกันอย่างไม่เป็นทางการเพื่อความรวดเร็วในการดำเนินการ เนื่องจากการเผยแพร่ในบางโอกาสทำการเผยแพร่กันเป็นกลุ่มย่อยวิธีการประสานงานกันอย่างไม่เป็นทางการจะสามารถใช้ได้ผลดี ประการต่อมา มีการประสานงานกันโดยตรง ตัวต่อตัว เป็นการประสานงานกัน ๒ ทาง วิธีการนี้จะได้ข้อมูลที่ชัดเจนที่สุดเพราะสามารถถามตอบกันได้ เป็นวิธีการที่ได้ผลดีและรวดเร็วมีผลเชิงปฏิบัติ

๕) ด้านการควบคุม (Controlling)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการวางแผน สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม (Controlling) มีการควบคุมคุณภาพการเผยแพร่ โดยเน้นที่บุคลากรที่ดำเนินการเผยแพร่จะต้องมีคุณภาพ คือมีความรู้ดี นำเสนอได้ดี ผู้ฟังเข้าใจในเนื้อหาสาระที่น่าเสนอ ประการต่อมา มีการควบคุมเนื้อหา คือ ไม่ให้ออกนอกกรอบพระธรรมวินัย เนื้อหาที่น่าไปใช้เผยแพร่จะต้องมีความถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์บุคคลเป็นสำคัญ ประการต่อมา มีการควบคุมพฤติกรรม คือควบคุมจริยวัตรของพระนักเผยแผ่ให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยถูกต้องตามจริยธรรม พระนักเทศจะต้องปฏิบัติตนเป็น

แบบอย่างที่ดี มีปฏิบัติที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ประการสุดท้ายมีการควบคุมระยะเวลาในการเผยแพร่ หากเป็นโครงการจะมีการควบคุมเรื่องระยะเวลาในการจัดโครงการให้มีความเหมาะสม และควบคุมระยะเวลาในการดำเนินการเผยแพร่ หรือจัดกิจกรรม ไม่ให้มาเกินไป หรือน้อยจนเกินไป

๕.๑.๒ องค์ประกอบของการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑) องค์ประกอบด้านการวางแผน (Planning)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน (Planning) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๐$, $\sigma = ๐.๕๑$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๑ มีการประชุมวางแผนปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๔๖$, $\sigma = ๐.๖๐$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ข้อ ๓ มีการกำหนดเป้าหมายของการเผยแพร่อย่างชัดเจน ($\mu = ๔.๒๕$, $\sigma = ๐.๗๕$) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๔ มีการกำหนดกระบวนการในการจัดกิจกรรมในการเผยแพร่อย่างเป็นระบบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๖๒$, $\sigma = ๐.๗๒$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการวางแผน (Planning) จะต้องมีการวางแผนโดยกำหนดเป้าหมายเป็นประการแรก ซึ่งเป็นก้าวทางทิศทางของแผนว่าจะนำไปองค์กรไปสู่ทิศทางใด เช่นเดียวกันที่พระพุทธเจ้าวางแผนให้กัลยาณมิตรผู้ออกบวชสำเร็จจกกล่าวคือพระนิพพาน ประการต่อมาคือจะต้องมีแนวทางในการปฏิบัติตามแผนที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติตามได้ ประการต่อมาต้องมีการตรวจสอบติดตามประเมินผลแผน ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการในการปรับปรุงพัฒนาต่อไป ประการสุดท้ายต้องมีการกำหนดระยะเวลาในแผน โดยที่แผนจะมีทั้งระยะสั้นและระยะยาว แผนระยะยาวจะวางแผนตามวิสัยทัศน์ ส่วนแผนในระยะสั้นจะมีการปรับปรุงอยู่เสมอเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามทิศทางที่จะดำเนินไปสู่เป้าหมายที่ได้วางไว้กล่าวคือการบรรลุวัตถุประสงค์ของการวางแผนนั่นเอง

๒) องค์ประกอบด้านการจัดองค์กร (Organizing)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร (Organizing) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๓.๘๓$, $\sigma = ๐.๕๓$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๑ มีการจัดตั้ง

คณะกรรมการเผยแผ่ โดยให้ภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๓๒$, $\sigma = ๐.๗๑$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๔ มีการมอบหมายภาระงานตามความรู้ความสามารถ ($\mu = ๔.๐๘$, $\sigma = ๐.๙๓$) อยู่ในระดับมาก และ ข้อ ๒ มีการปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมตามบริบทขององค์กรมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๕๒$, $\sigma = ๐.๘๓$) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดองค์กร (Organizing) จะต้องประกอบด้วย การจัดองค์กรแบบเครือข่าย การจัดองค์กรแบบศูนย์รวมอำนาจ การจัดองค์กรแบบกระจายอำนาจ และการจัดองค์กรแบบไม่เป็นทางการ โดยที่การจัดองค์กรแบบเครือข่าย จะดำเนินการโดยสร้างองค์กรภาคีเครือข่ายดำเนินการร่วมกันมีศูนย์บัญชาการใหญ่เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือสนับสนุน อาจจะมีจัดตั้งศูนย์อำนวยการย่อยหรือ หรืออาศัยวัดต่างๆ มาร่วมเป็นเครือข่ายกันและกันในการเผยแผ่ การจัดองค์กรแบบศูนย์รวมอำนาจ จะดำเนินการโดยให้เจ้าอาวาสเป็นใหญ่ในการสั่งการ อาจจะมีเครือข่ายหรือไม่ก็ตามแต่ เจ้าอาวาสจะมีอำนาจสูงสุดในการตัดสินใจและสั่งการ การจัดองค์กรแบบกระจายอำนาจ จะเป็นการลดขั้นตอนการสั่งการลงมาเพื่อให้ระยะเวลาในการสั่งการที่สั้นลง มีผลปฏิบัติการที่รวดเร็วขึ้น โดยการมอบอำนาจหน้าที่ให้กับหน่วยงานย่อยๆ ของวัดให้สามารถดำเนินการในภารกิจที่อยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ทันที ส่วนหน้าที่สำคัญ ยังคงเป็นของเจ้าอาวาส ประการสุดท้ายการจัดองค์กรแบบไม่เป็นทางการ ใช้ในกรณีทำงานภาระงานไม่ใหญ่ ต้องการผลดำเนินการเร็ว อาจมีการจัดตั้งกลุ่มย่อยแบบไม่เป็นทางการทำงานในลักษณะที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้งานด้านการเผยแผ่นั้นๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

๓) องค์ประกอบด้านการบังคับบัญชาหรือสั่งการ (Commanding)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาหรือสั่งการ (Commanding) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๓.๘๘$, $\sigma = ๐.๖๔$) เมื่อพิจารณาข้อ พบว่า ข้อ ๒ มีการสั่งการด้วยวิธีการที่สุภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๑๕$, $\sigma = ๐.๙๔$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๔ มีการสั่งการที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง ($\mu = ๔.๐๘$, $\sigma = ๐.๙๑$) อยู่ในระดับมาก และ ข้อ ๓ มีการสั่งการภายในกรอบการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๕๒$, $\sigma = ๐.๗๒$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการบังคับบัญชาหรือสั่งการ (Commanding) นั้น จะต้องประกอบด้วยคำสั่งการโดยตรงแบบมอบหมาย การสั่งการให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร การสั่ง

แบบขอให้ช่วยเหลือ และการสั่งการแบบแนะนำให้ทำ สั่งการโดยตรงแบบมอบหมาย คือสั่งการกับผู้รับคำสั่งโดยตรง มอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ทำโดยไม่ต้องผ่านใคร หรือมอบให้ใครไปบอกต่อ การสั่งการในลักษณะนี้จะเกิดการชัดเจนมาก มีน้ำหนักที่จะให้เกิดผลดำเนินการ การสั่งการให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร จะสามารถทำให้เกิดกระบวนการที่ชัดเจนสามารถตรวจสอบได้ติดตามผลงานได้ดี มีความชัดเจน เพราะมีการบันทึกเอาไว้ว่าสั่งใครให้ทำอะไรที่ไหนอย่างไร มีผลดีคือสามารถตรวจสอบติดตามประเมินผลได้ การสั่งการแบบขอให้ช่วยเหลือ จะดำเนินการในกรณีที่ไม่เป็นทางการ ต้องชี้แจงให้ทุกคนในกลุ่มรู้ถึงคุณประโยชน์รับรู้ร่วมกันแล้วอาศัยการมีส่วนร่วมช่วยเหลือกัน การสั่งการแบบแนะนำให้ทำ ดำเนินการโดยเจ้าอาวาสหรือหัวหน้าหน่วยไม่ต้องการใช้อำนาจสั่งการ แต่ต้องการผลดำเนินการเพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ อาศัยอำนาจวาสนาบารมีความศรัทธา สั่งการโดยแนะนำให้ผู้ทำตามทำ โดยให้ข้อเสนอแนะหรือโน้มน้าว จากนั้นผู้ทำตาม กล่าวคือผู้ทำการเผยแผ่ก็จะทำตามเพราะความเคารพรักและศรัทธาต่อผู้แนะนำ ยินดีที่จะดำเนินการทำตามด้วยความเต็มใจนั่นเอง

๔) องค์กรประกอบการประสานงาน (Coordinating)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ว่า องค์กรประกอบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน (Coordinating) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๓.๗๙, \sigma = ๐.๖๕$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๓ มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือและสนับสนุน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๑๕, \sigma = ๐.๗๑$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ข้อ ๒ มีการประสานงานให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างกลมเกลียว ($\mu = ๓.๙๙, \sigma = ๐.๕๑$) อยู่ในระดับมาก และข้อ ๕ มีการติดต่อสื่อสารแจ้งข่าวสารการดำเนินงานกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๕๒, \sigma = ๐.๖๓$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า องค์กรประกอบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการประสานงาน (Coordinating) จะต้องมีการประสานงานกันในรูปแบบที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ การประสานงานแบบโต้ตอบกัน ๒ ทาง และการประสานงานแบบมีส่วนร่วม โดยที่การประสานงานแบบเป็นทางการจะใช้ในการประสานงานกับหน่วยงานราชการ เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบ เพื่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น และใช้ในกรณีที่ต้องการแจ้งข้อมูลข่าวสารที่มีรายละเอียดมาก การประสานงานแบบไม่เป็นทางการจะใช้สำหรับประสานงานภายในหน่วยงานเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการปฏิบัติ สามารถลดขั้นตอนลงได้ การประสานงานในลักษณะนี้เป็นการประสานงานกันโดยตรง ประการต่อมาการประสานงานแบบ ๒ ทางโต้ตอบกันวิธีการนี้จะได้ผลมากที่สุดเนื่องจากมีการเจรจา สานทนาปราศรัยกัน ทำให้เกิดการลงมติได้

แนวทางในการปฏิบัติที่เหมือนกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ประการสามท้ายคือการประสานงานแบบมีส่วนร่วม ทุกส่วนจะต้องรับทราบในหลักการอย่างเดียวกัน วิธีการนี้ใช้เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันที่เกี่วข้องเป็นเจ้าของร่วมกันร่วมรับประโยชน์ด้วยกัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน ดำเนินการเผยแผ่อย่างมีประสิทธิภาพ

๕) องค์ประกอบด้านการควบคุม (Controlling)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม (Controlling) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = ๔.๒๕$, $\sigma = ๐.๕๓$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๕ มีการควบคุมดูแลมิให้บุคลากรในองค์กรกระทำการนอกเหนือจากภาระงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๖๓$, $\sigma = ๐.๖๑$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๑ มีการกำกับติดตามผลการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ($\mu = ๔.๕๖$, $\sigma = ๐.๗๑$) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อ ๒ มีการกำกับดูแลให้บุคลากรปฏิบัติงานด้านเผยแผ่โดยให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๗๕$, $\sigma = ๐.๖๕$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านการควบคุม (Controlling) จะต้องมีการควบคุมใน ๔ ลักษณะคือ การควบคุมประสิทธิภาพของการเผยแผ่ การควบคุมกระบวนการเผยแผ่ การควบคุมบุคลากรการเผยแผ่ และการควบคุมมาตรฐานการเผยแผ่ การควบคุมประสิทธิภาพของการเผยแผ่ คือควบคุมทรัพยากรที่ใช้ในการเผยแผ่เป็นต้นว่า คน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ให้มีความเหมาะสมและคุ้มค่ามากที่สุด การควบคุมกระบวนการเผยแผ่ คือควบคุมให้การดำเนินการเป็นไปตามแผนที่วางไว้ มีการตรวจสอบ ติดตามผล รายงานผล และปรับปรุงแก้ไขแนวทางวิธีการเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง ควบคุมบุคลากรการเผยแผ่ คือควบคุมบุคลากรผู้ทำการเผยแผ่ให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ มีการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง และควบคุมการแสดงผลให้เป็นไปตามสมณสาธูป ควบคุมมาตรฐานการเผยแผ่ คือ ควบคุมคุณภาพของการเผยแผ่ให้มีความถูกต้องแม่นยำ ควบคุมเนื้อหาสาระให้ถูกต้อง ควบคุมการนำเสนอหลักธรรมที่ถูกต้องตามพระไตรปิฎก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการเผยแผ่นั้นเอง

๕.๑.๓ รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วย รูปแบบด้านสัทสนา แจ่มแจ้ง รูปแบบด้าน สมาทปนา จูงใจ สมุเตชนา แกล้วกล้า และสัมปหังสนา ร่าเริง จากนั้นนำมาสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

๑) รูปแบบด้านสันติศาสนา แจ่มแจ้ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันติศาสนา แจ่มแจ้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๙, \sigma = ๐.๔๑$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๒ มีการชี้แจงวัตถุประสงค์และอานิสัยของการเผยแผ่อย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๖๔, \sigma = ๐.๕๗$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๔ สรุปความได้เป็นอย่างดีผู้ฟังเข้าใจในเนื้อหาสาระสำคัญ ($\mu = ๔.๕๕, \sigma = ๐.๗๑$) อยู่ในระดับมากที่สุด และ ข้อ ๓ มีความชำนาญในการอธิบายความได้อย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๗๖, \sigma = ๐.๖๔$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสันติศาสนา แจ่มแจ้ง มีสาระสำคัญประกอบด้วย ประการที่ ๑ มีกระบวนการเผยแผ่ที่ชัดเจน คือ ต้องมีกระบวนการที่ชัดเจนเป็นเบื้องต้น มีการวางแผนเผยแผ่อย่างชัดเจน มีเป้าหมายที่ชัดเจน จะเผยแผ่กับใครที่ไหน อย่างไร และผลที่คาดหวังเป็นอย่างไร ติดตามผลการเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง วางแผนอย่างเป็นรูปธรรม หลักธรรมหรือเนื้อหา มีความชัดเจนอยู่แล้วเพียงแต่หาวิธีการแสดงธรรมให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจเพิ่มขึ้น ประการที่ ๒ เนื้อหาที่เผยแผ่มีความชัดเจน คือ รู้จักอธิบายให้เห็นอรรถเห็น ผู้แสดงธรรมหรือผู้เผยแผ่ต้องเข้าใจให้ถ่องแท้ในหัวข้อธรรมนั้นๆ เสียก่อนถึงจะแสดงให้กับผู้อื่น เพื่อให้รู้้อย่างแจ่มแจ้งได้ ต้องแสดงต้องมีความรู้ความสามารถ อาจจะต้องศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้มีความสามารถในการเผยแผ่และเรียบเรียงเนื้อหาให้ชัดเจน ประการที่ ๓ มีวิธีการเผยแผ่ให้ผู้ฟังรู้และเข้าใจอย่างชัดเจน คือ ผู้เผยแผ่ต้องมีความสามารถฉลาดในกลอุบายวิธีการสอน ดังที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ ซึ่งจะใช้แบบสัจฉาหรือสนทนากันก็ได้ ทั้งแบบบรรยายอภิปรายขยายความ และตอบปัญหา วิธีการเหล่านี้ผู้เผยแผ่ต้องเข้าใจและนำมาใช้ให้ได้อย่างคล่องแคล่ว ใช้วิธีการที่จะสามารถเข้าถึงจิตใจผู้ฟังและอธิบายให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง ประการที่ ๔ ฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญา คือ จะต้องมียุติปฏิบัติธรรม จะต้องประยุกต์เข้ากับการปฏิบัติธรรมให้ได้ เพราะวิธีการฝึกปฏิบัติจะทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น อีกประการหนึ่งการได้ลงมือปฏิบัติจะทำให้จดจำได้แม่นยำขึ้นอีกด้วย เช่นโครงการฝึกอบรมภาคปฏิบัติ เป็นต้น

๒) รูปแบบด้านสมาธิ จูงใจ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมาธิ จูงใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = ๔.๑๖, \sigma = ๐.๔๒$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๒ มีความชำนาญในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้เกิดการคล้อยตามในทางที่ถูกต้องตามคลองธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๕๗,$

$\sigma = ๐.๖๘$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๔ มีความสามารถในการชักจูงให้ผู้อื่นน้อมนำคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติ ($\mu = ๔.๕๖$, $\sigma = ๐.๗๐$) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อ ๑ มีความชำนาญในการจูงใจให้เกิดความร่วมมือในการเผยแผ่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๗๓$, $\sigma = ๐.๖๗$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมถะทาง จูงใจ มีสาระสำคัญดังนี้ ประการที่ ๑ ใช้สื่อช่วยสร้างแรงจูงใจในการฟัง คือ ใช้สื่อช่วยในการสร้างแรงจูงใจก่อนจะเข้าเรื่องก็ต้องมีการโน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความอยากฟังเรียกว่าเกิดแรงจูงใจเสียก่อน แล้วค่อยๆ นำเข้าสู่เนื้อหา วิธีการนี้ใช้ได้ผลดี พระพุทธเจ้าก็ทรงใช้การเทศนาเป็นลำดับเรียกว่าอนุพุทธิกถา ประการที่ ๒ มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี คือ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี อย่างน้อยก็เพื่อเป็นการบอกให้รู้ว่าจะมีการเผยแผ่แบบนี้ๆ นะ เพื่อให้ผู้สนใจเข้ามาฟังหรือศึกษา ในปัจจุบันก็มีวิธีการในการประชาสัมพันธ์หลายช่องทางที่จะทำให้ออกไปหาเป้าหมายเกิดความสนใจ เพื่อสร้างจุดสนใจให้พุทธศาสนิกชนสนใจฟังพระธรรมเทศนา ประการที่ ๓ เรียบเรียงเนื้อหาสาระให้ดี คือ จะต้องมีการเรียบเรียงเนื้อหาสาระที่จะเผยแผ่ให้ดีให้เป็นลำดับเป็นขั้นเป็นตอน โน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความพึงพอใจที่จะฟังพระแสดงธรรม หากเรียบเรียงเนื้อหาให้ดีเป็นลำดับเป็นเหตุเป็นผลกัน ก็จะสร้างแรงจูงใจให้เกิดฉันทะที่จะฟัง ผู้แสดงธรรมหรือผู้เผยแผ่จะต้องเข้าใจในเนื้อหาสาระให้ดีและจากนั้นก็นำมาเรียบเรียงใหม่ให้เข้าใจได้ง่าย ประการที่ ๔ ยกตัวอย่างประกอบ คือ ต้องมีการยกตัวอย่างประกอบให้เห็นภาพ เช่นคนทำดียอมได้ดี ก็มีตัวอย่างคนดีแสดงด้วย ทำชั่วได้ชั่วก็มีตัวอย่างคนชั่วแสดงให้เห็นด้วย และผู้เผยแผ่เองก็ต้องชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนนำเข้าสู่เนื้อหาให้ได้ เชิญชวนสร้างจุดสนใจให้เขาอยากฟังธรรม อาจจะนำเอาตัวอย่างจริง หรือจากนิทานชาดก เพื่อเป็นการจูงใจให้เกิดความสนใจ

๓) รูปแบบด้านสมถะเทศนา แก่ล้า

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมถะเทศนา แก่ล้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๕$, $\sigma = ๐.๔๕$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๒ มีความสามารถในการกระตุ้นเตือนผู้อื่นเพื่อให้เกิดการเผยแผ่ออกไปในวงกว้างมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๕๗$, $\sigma = ๐.๖๙$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๔ มีความสามารถในการกระตุ้นเตือนผู้อื่นให้เกิดการตื่นตัว ที่จะปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ($\mu = ๔.๕๑$, $\sigma = ๐.๗๖$) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อ ๓ มีความสามารถให้การโน้มน้าวให้ผู้อื่นเกิดกำลังใจ ในการที่จะปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๗๔$, $\sigma = ๐.๖๔$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสมุทเทศนา แก่ลูกกล้า มีสาระสำคัญดังนี้ ประการที่ ๑ ปลูกใจให้เกิดความอุตสาหะ คือ ผู้แสดงธรรมจะต้องชัดเจนให้ผู้ฟังเกิดความวิริยะอุตสาหะ มีความเพียรตั้งใจฟังพระธรรมเทศนา มีความเต็มใจกับการฟังพระธรรมเทศนา ความวิริยะอุตสาหะจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อได้รู้ซึ่งในอรรถในธรรม ผู้รู้ธรรมย่อมไม่เขินอายในที่ทุกสถานในกาลทุกเมื่อ นั้นหมายความว่า การเผยแผ่ให้ผู้ฟังรู้และเข้าใจจะเป็นการแสดงความอาหาญให้เกิดแก่ผู้ฟัง กล้าที่จะคิดดี พูดดี ทำดี ประการที่ ๒ ให้อึดมั่นในความดี คือ พระนักเผยแผ่จะต้องรู้จักใช้วิธีการในการแสดงธรรมเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความกล้าหาญและอึดมั่นในความดี ให้อึดมั่นใจหากปฏิบัติธรรมแล้วยังไม่เห็น โดยใช้หลักของธรรมาธิปไตย ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ให้อึดหลักของธรรมาธิปไตย ใช้ธรรมะเป็นใหญ่ ให้อึดมั่นใจจนเกิดความอึดมั่นที่จะทำความดีต่อไป ประการที่ ๓ ให้ความอดทน คือ ต้องสอนให้ประชาชนรู้จักคำว่าขันติ อดทนอดกลั้นต่อสิ่งที่เข้ามากระทบ ทั้งที่ชอบและไม่ชอบ ให้ความกล้าเลือกที่จะไม่ทำทั้งที่ใจอยากทำในเมื่อสิ่งที่ทำเป็นความผิดไม่ถูกต้องตามหลักธรรม เลือกที่จะรู้จักขมจิตขมใจไม่ได้เกิดอกุศลจิต กล้าหาญที่จะลดเลิกละอบายมุขสิ่งไม่ดีต่างๆ ที่จะป็นมูลเหตุแห่งทุกข์ในภายภาคหน้า ประการที่ ๔ ให้ความมั่นใจ คือ ต้องสอนให้ประชาชนกล้าที่จะทำดี ให้ความมั่นใจ เพราะรู้และเข้าใจว่าสิ่งนี้ควรทำสิ่งนี้ไม่ควรทำ และชี้ให้เห็นโทษของการทำชั่วเช่นตกนกหมกไหม้เป็นต้น หรือแสดงตัวอย่างของการทำชั่วแล้วได้รับผลชั่ว เพื่อให้เกิดความมั่นใจและอึดมั่นที่จะทำดีต่อไป

๔) รูปแบบด้านสัมปหังสนา ร่าเริง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๕$, $\sigma = ๐.๕๓$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ ๒ มีความสามารถในการใช้ปิยวาจาเจรจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพเรียบร้อยสมกับสมณสาธูป เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความชื่นใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๕๖$, $\sigma = ๐.๖๘$) อยู่ในระดับมากที่สุดที่สุด รองลงมา คือ ข้อ ๔ ไม่กระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดผู้ฟังเกิดแรงต้านต่อผู้เผยแผ่ ($\mu = ๔.๕๔$, $\sigma = ๐.๗๒$) อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อ ๑ มีความสามารถในการสอนและโน้มน้าวให้ผู้อื่นเกิดความปีติยินดีที่จะปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๗๔$, $\sigma = ๐.๖๕$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง มีสาระสำคัญดังนี้ ประการที่ ๑ เนื้อหาที่แสดงมีความน่าสนใจฟังแล้วไม่เบื่อ คือ เนื้อหาจะต้องมีความต่อเนื่องกัน มีความน่าสนใจ เป็นเหตุเป็นผล ชวนให้คิด เมื่อคนฟังแล้วได้คิดตามทำให้ไม่น่าเบื่อ มีความน่าสนใจ เรียกว่ามีความงาม ดังพระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าที่งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด ดังนั้นผู้เผยแผ่ต้องทำการศึกษา

วิเคราะห์และเรียบเรียงเนื้อหาเป็นอย่างดีเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ เรียบเรียงเนื้อหาให้ตีวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายให้ได้ และเลือกเนื้อหาธรรมะที่เหมาะสมเข้ากับเพศ วัย ระดับการศึกษา เป็นต้น ประการที่ ๒ ใช้นิทานประกอบ คือ ต้องมีการยกตัวอย่างประกอบโดยใช้นิทาน นิทานที่แฝงด้วยธรรมะหรือนิทานธรรมบทก็ได้ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลินฟังแล้วไม่เบื่อ โดยเฉพาะนิทานธรรมบทควรนำมาสอดแทรกเพราะเป็นเรื่องราวในพระไตรปิฎก เป็นเรื่องจริงที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว ซึ่งจะสามรถทำให้เกิดศรัทธาความเลื่อมใสได้ จากนั้นสรุปโยงเข้าหาธรรมะตามลำดับ ประการที่ ๓ นำเสนอแบบธรรมบันเทิง คือ จะต้องมีการนำเสนอหรือเทศนาสอนแบบธรรมบันเทิง เช่นบรรยายผ่านสถานีวิทยุถ้าเนื้อหาเป็นธรรมะล้วนที่ฟังแล้วเข้าใจยาก คนเปิดมาเจอก็เปิดหนีกันหมด ต้องแสดงธรรมแนวธรรมบันเทิง ปัจจุบันก็มีหลายรูปที่แสดงธรรมแบบธรรมบันเทิง อาจจะใช้วิธีการปาฐกถาหรือพูดคุยกันในประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับธรรมะ แทนการเทศตามโบราณแบบเดิม ประการที่ ๔ แสดงให้เห็นถึงคุณและโทษ คือ ชี้ให้เห็นคุณและโทษ สิ่งที่เป็นโทษเช่นอบายมุข ก็ไม่ควรทำ ควรละสิ่งที่ให้คุณก็สนับสนุนส่งเสริมให้ทำ ชี้ให้เห็นว่าเมื่อทำแล้วจะเกิดประโยชน์อย่างไร ผู้ฟังก็จะเกิดความร่าเริงและเต็มใจที่จะทำดี และอธิบายสร้างแรงจูงใจในการทำความดี ให้ผู้ฟังรู้สึกยินดีที่จะลดละเลิกการทำชั่ว ทำแต่ความดี

๕.๒ อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้สรุปผลวิจัยตามเนื้อหาที่ปรากฏแล้วข้างต้น และมีประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การอภิปรายผลดังต่อไปนี้

๑. สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ๑) มีการวางแผนดำเนินงาน วางแผนกำลังคน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ ๒) มีการจัดองค์กรแบบกระจายอำนาจ แบบเครือข่าย แบบศูนย์รวมอำนาจ และแบบไม่เป็นทางการ ๓) มีการสั่งการตามหน้าที่ ขอความช่วยเหลือ ให้ความอิสระ และสั่งการตามสายงาน ๔) มีการประสานงานโดยใช้เครื่องมือ โดยประสานงานแบบเป็นทางการ ไม่เป็นทางการ และประสานงานโดยตรง ๕) มีการควบคุมคุณภาพ ควบคุมเนื้อหา ควบคุมพฤติกรรม และควบคุมระยะเวลา ซึ่งเป็นการเผยแผ่โดยประยุกต์หลักพุทธธรรมและหลักการบริการสมัยใหม่ POCCC เพื่อใช้ในการบริหารให้เข้ากับยุคสมัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **บัญญัติ นาคมจลินท์** ได้วิจัยเรื่อง "วิเคราะห์การบริหารองค์กรในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี" ผลการวิจัยพบว่า การบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องของทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไป เพื่อจะได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการทำงานสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม พระพุทธเจ้าทรงใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร

องค์กร การเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระองค์ทรงอาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารต่างๆ เป็นปัจจัยในการบริหาร ปัจจุบันมีทฤษฎีการบริหารองค์กรสมัยใหม่เกิดขึ้นมากมาย สามารถนำมาใช้ในการบริหารองค์กร และประสบความสำเร็จได้ เช่น ทฤษฎีองค์กร ทฤษฎีการบริหาร ทฤษฎีภาวะผู้นำ และทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น^๑

๒. องค์ประกอบของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = ๓.๙๗, \sigma = ๐.๔๐$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการควบคุมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = ๔.๒๕, \sigma = ๐.๕๓$) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านการวางแผน ($\mu = ๔.๑๐, \sigma = ๐.๕๑$) อยู่ในระดับมาก และด้านการประสานงานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu = ๓.๗๙, \sigma = ๐.๖๕$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าคณะสงฆ์ได้ให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพของการเผยแผ่ และการวางแผนในการเผยแผ่ ซึ่งจากผลของการวิจัยที่เกี่ยวกับองค์ประกอบแสดงให้เห็นว่า จังหวัดนนทบุรีมีการควบคุมคุณภาพของการเผยแผ่และควบคุมคุณภาพของพระนักเผยแผ่โดยเลือกผู้มีความรู้ความสามารถทำการเผยแผ่ และในการวางแผนจังหวัดนนทบุรีได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางแผนดำเนินการ วางแผนด้านงบประมาณ และบุคลากรผู้ทำการเผยแผ่จากนั้นก็ดำเนินการเผยแผ่ตามแผนที่ได้วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระศรีรัตนโมลี** ได้ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสม คณะสงฆ์และภาครัฐต้องร่วมกำหนด นโยบาย แผนงาน แผนคน และแผนเงิน เพื่อสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพด้านการเผยแผ่ทั้งเชิงรับและเชิงรุกเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์อันหลากหลายของชาวสิงคโปร์ เช่น ประเพณีนิยม งานสังคมสงเคราะห์ การเรียนการสอน โครงการอบรม และการปฏิสัมพันธ์กับรัฐและ ศาสนาอื่น^๒

๓. รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย การเผยแผ่ตามหลัก ๔ ส. ได้แก่ ๑. ด้านสันตัสสนา แจ่มแจ้ง มีกระบวนการเผยแผ่ที่ชัดเจน เนื้อหามีความชัดเจน ใช้วิธีการเผยแผ่ให้เข้าใจง่าย ฝึกให้เกิดปัญญา ชี้แจงวัตถุประสงค์ สรุปลสาระสำคัญ ชำนาญในการอธิบาย และกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน ๒. ด้านสมาทพนา จูงใจ ใช้สื่อช่วย มีการประชาสัมพันธ์ที่ดี เรียงลำดับเนื้อหา ยกตัวอย่างประกอบ โน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง นำสู่การปฏิบัติ ให้

^๑ บัญชายุทธ นาคมุจลินท์, “วิเคราะห์การบริหารองค์กรในทางพระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^๒ พระศรีรัตนโมลี, “รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์”, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ เล่ม ๒ (มิถุนายน ๒๕๖๐): ๙๗.

เกิดความศรัทธา และการมีส่วนร่วม ๓. ด้านสมมุเตชณา แกล้วกล้า ปลุกใจให้เกิดอุตสาหะ ยึดมั่นในความดี อุดหนุน สร้างความมั่นใจ กระตุ้นให้เกิดการเผยแผ่ กระตุ้นให้ปฏิบัติธรรม ไกล้ำทำดี และให้กำลังในในการทำความดี ๔. ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง เนื้อหาน่าสนใจ ใช้นิทานประกอบ นำเสนอแบบธรรมบันเทิง แสดงคุณและโทษ ใช้วาจาสุภาพ ให้เกิดความคล้อยตาม รู้จักกาลเทศ ให้เกิดความยินดีในการปฏิบัติตามธรรม ซึ่งการเผยแผ่โดยใช้รูปแบบ ๔ ส. นี้ จะต้องประยุกต์เข้ากับหลักการบริหาร POCCC โดยมีการวางแผน จัดองค์กร การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม จากนั้นกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการเผยแผ่ตามแผนที่วางไว้ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการเผยแผ่ของพระพุทธเจ้าในอดีต โดยก่อนการเผยแผ่พระพุทธเจ้าจะวิเคราะห์บริษัทก่อนจึงเผยแผ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิมาน คมภีรพลโย (ตรีภมม) ได้วิจัยเรื่อง “การเผยแผ่ในอุรเวลาเสนาานิคมในฐานะต้นแบบแห่งพุทธะวิถีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่าพระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอุรเวลาเสนาานิคมด้วยการศึกษาหาข้อมูลและอุปนิสัยของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมากำหนดยุทธวิธีและเครื่องมือในการเผยแผ่เมื่อทรงรู้เป้าหมายมีความเชื่อในอนุภาพของไฟและปาฏิหาริย์ปาฏิหาริย์มาเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นจากนั้นจึงทรงแสดงอาทิตย์ปริยายสูตรซึ่งเป็นพระสูตรที่ว่าด้วยความร้อนส่งผลให้ได้พระภิกษุอรหันต์ ๑,๐๐๓ รูป ภายในเวลา ๓ เดือนทำให้สามารถวางรากฐานพระพุทธศาสนาลงในแคว้นมคธได้อย่างมั่นคง และเป็นฐานที่มั่นในการส่งกองทัพธรรมออกเผยแผ่ศาสนา ซึ่งเป็นต้นแบบสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเวลาต่อมา^๓

อีกประการหนึ่ง การเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพ ต้องดำเนินการตามแผนการวิจัย ด้านสัมปหังสนา ร่าเริง โดยเนื้อหาสาระคือ มีเนื้อหาน่าสนใจ ใช้นิทานประกอบ นำเสนอแบบธรรมบันเทิง แสดงคุณและโทษ ใช้วาจาสุภาพ ให้เกิดความคล้อยตาม รู้จักกาลเทศ ให้เกิดความยินดีในการปฏิบัติตามธรรม ซึ่งการเผยแผ่ที่ดีและได้ผลดี สิ่งที่พระนักเผยแผ่ต้องคำนึงคือ การรู้จักกาลเทศในการเผยแผ่ใช้สื่อ และช่องทางในการเผยแผ่ที่เหมาะสม ถูกที่ถูกเวลา และกิจกรรมพร้อมทั้งสื่อที่หลากหลายจะสามารถสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวคิดและหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิด วิธีการและเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตเป็นไปตามหลักพุทธโอวาท แสดงธรรมให้เหมาะสมกาลเทศะ มีเหตุผลแสดงธรรมด้วยจิตเมตตาโดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟังไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะไม่แสดงธรรมโดยยกตนข่ม

^๓พระวิมาน คมภีรพลโย (ตรีภมม), “การเผยแผ่ในอุรเวลาเสนาานิคมในฐานะต้นแบบแห่งพุทธะวิถีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

ท่านและไม่เสียดสีผู้อื่น เป้าหมายของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศเพื่อประโยชน์เกื้อกูลความสุขแก่บุคคลที่เป็นชาวพุทธและมีใจชาวพุทธที่จะพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง โดยใช้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการชี้นำบุคคลให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมของชาวพุทธในต่างประเทศโดยมีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้แก่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ตั้ง หรือการจัดกิจกรรมภายในวัด เช่น การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ การเทศน์ การปาฐกถา การเขียนบทความ การจัดสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเป็นต้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ตั้ง เช่น การสอนบรรยายธรรมในสถานศึกษาหรือหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่อยู่นอกวัดการใช้เทคโนโลยีสื่อสารมวลชนวิทยุหรือการจัดกิจกรรมทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนแนวคิดวิธีปฏิบัติที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของวัดหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการสร้างเครือข่าย ทั้งฝ่ายฆราวาสและพระสงฆ์^๕ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอำนาจ มีราคา ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ : กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิด วิธีการและเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปตามหลักพุทธโอวาท แสดงธรรม ให้เหมาะสมกาลเทศะมีเหตุผล แสดงธรรมด้วยจิตเมตตา โดยมุ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ เพราะเป้าหมายการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น เพื่อประโยชน์ เกื้อกูล ความสุข แก่บุคคลทั้งที่เป็นชาวพุทธและมีใจชาวพุทธ โดยมุ่งที่จะพัฒนาศักยภาพของบุคคลในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง ใช้หลักธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการชี้นำบุคคลให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท เพราะการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาในต่างประเทศนั้นต้องอาศัยการจัดกิจกรรมภายในวัดเช่น การจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมในวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญของชาติ การเทศน์ การปาฐกถา เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจและกิจกรรมของชาวพุทธ ในต่างประเทศ^๕

---

^๕ พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ, “ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา”, รายงานการวิจัย, (คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^๕ พระมหาอำนาจ มีราคา “แนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ : กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์” วารสารบริหารการศึกษาบวบัณฑิต, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๙): ๑๖๙.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ๑) คณะสงฆ์ควรมีนโยบายในการเผยแผ่ที่เป็นเอกภาพและใช้รูปแบบในการเผยแผ่แบบเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกัน
- ๒) ภาครัฐควรให้การสนับสนุนงบประมาณในการเผยแผ่ที่เพียงพอต่อการเผยแผ่ เพื่อให้คณะสงฆ์ทำการเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๓) ภาครัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุนส่งเสริมในการเผยแผ่ โดยกำหนดเป็นนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เช่นมีนโยบายให้ภาครัฐและเอกชนจัดโครงการที่เกี่ยวกับธรรมะเป็นประจำ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- ๑) คณะสงฆ์จะต้องกำหนดนโยบายในการเผยแผ่ให้ชัดเจนโดยให้ดำเนินการตามกรอบที่เป็นรูปแบบในการเผยแผ่แบบเดียวกันทั้งประเทศ อย่างหลากหลายในแง่ของสื่อ วิธีการ และช่องทาง
- ๒) จัดสรรงบประมาณในการจัดการเผยแผ่ให้เพียงพอ และเปิดโอกาสให้สรรหางบประมาณการเผยแผ่ได้อย่างเสรี เพื่อให้คณะสงฆ์สามารถใช้งบประมาณในการเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๓) ภาครัฐและเอกชนร่วมกันสนับสนุนการเผยแผ่ กำหนดให้มีการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาร่วมกันในแต่ละหน่วยงานอย่างน้อยเดือนละครั้ง โดยระบุในตัวชี้วัดขององค์กร

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรมีการวิจัยเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกเพื่อสร้างความมั่นคงถาวรแห่งพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน
- ๒) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุค ๔.๐ เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ภาครัฐ
- ๓) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบในต่างประเทศ

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____ . พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

(๑) หนังสือ:

กิตติมา ปรีดีดีลิก. ทฤษฎีบริหารองค์กร. กรุงเทพมหานคร : ธนะการพิมพ์, ๒๕๓๙.

จันทร์ธานี สงวนนาม. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : บุ๊คพอยท์,

๒๕๔๕.

จุมพล สวัสดิยากร. หลักการบริหารและมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ,

๒๕๔๒.

ชาญชัย อาจิมสมาจาร. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๗.

_____ . ศัพท์การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐.

ดิน ปรัชญพฤทธิ. ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิงษ์. การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๐.

เทเลอร์ อังโน ชงชัย สันติวงษ์. องค์กรและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : ไทย

วัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.

ชงชัย สันติวงษ์. องค์กรและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,

๒๕๓๗.

ธีระวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. องค์กรและการจัดการ, กรุงเทพมหานคร : อักษร

ปริทรรศน์, ๒๕๓๔.

ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,

๒๕๔๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

บรรจบ เนียมมณี. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๓.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก, ๒๕๓๕.

ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร. **สุขาภิบาลในฐานะปกครองตนเอง**. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙.

ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง. **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕.

พนัส หันนาคินทร์. **ประสบการณ์ในงานบริหารบุคลากร**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีในการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

_____. **พุทธธรรมฉบับปรับปรุง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

_____. **พุทธวิธีการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๒.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๖.

พระพิพิธธรรมสุนทร (สุนทร ญาณสุนทรโร). **คม ชัด ลึก เล่ม ๒**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลี้ยงช้าง, ๒๕๕๑.

พระโสภณธรรมวาที (บุญมา อาคมบุญโณ). **ความรู้พื้นฐานการเทศน์**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทศิลป์สยามบรรจุกัณฑ์และการพิมพ์จำกัด, ๒๕๔๖.

พะยอม วงศ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พิทยา บวรวัฒนา. **การบริหารเชิงบูรณาการ**. นนทบุรี : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖.

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไทวณะบุตร. **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔.

มัลลิกา ต้นสอน. **การจัดการยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖).

บรรณานุกรม (ต่อ)

- วัชรีย์ บุรณสิงห์. **การบริหารหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.
- วัดสังฆทาน. **นิมิตานุสรณ์ วัดสังฆทาน**. นนทบุรี : โรงพิมพ์มูลนิธิเอนกประสงค์ วัดสังฆทาน, ๒๕๔๖.
- วิโรจน์ สารรัตน์. **การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๕.
- ศจี อนันต์นพคุณ. **กลวิธีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ**. สงขลา : ชลบุตรกราฟฟิก, ๒๕๔๒.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕.
- สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๔๒.
- สมยศ นาวิการ. **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔.
- สิรภพ เหล่าลาภะ. **พุทธศาสตร์การเมือง**. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๔.
- สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสียกฤษฎ์. **หลักการบริหารเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖.
- เสถียร พันธรังสี. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : ผดุงวิทยาการพิมพ์, ๒๕๑๖.
- เสนาะ ดิยาว. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.
- เสนาะ ผดุงฉัตร. **วาทศาสตร์ศิลปะเพื่อการพูด**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

(๒) รายงานการวิจัย/วิทยานิพนธ์:

- นาวิน วงศ์ตันมัจฉา. “ผลสำเร็จการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูของพระธรรมจาริก”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- บัญญัติ นาคมุจลินท์. “วิเคราะห์การบริหารองค์กรในทางพระพุทธศาสนาของศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัดอุทัยธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ. “ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา”. **รายงานการวิจัย**. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระวิมาน คมกัรปโย (ตรีกรมล). “การเผยแผ่ในอุรุเวลาเสนานิคมในฐานะต้นแบบแห่งพุทธะวิถีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. “การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **ดุสิตบัณฑิตศึกษาดุสิตบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.

(๓) บทความ:

พระพิภพ แพงท้าว. “ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี”. **วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๒) : ๓๙.

พระมหาอำนาจ มีราคา. “แนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ : กรณีศึกษาประเทศเนเธอร์แลนด์”. **วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิต**. ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๙) : ๑๖๙.

พระศรีรัตนโมลี. “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์”. **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. ปีที่ ๑๓ ฉบับพิเศษ เล่ม ๒ (มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๙๗.

(๔) ออนไลน์:

ปณิธานของหลวงพ่อบุญญานันทะ. **ประวัติวัดชลประทานรังสฤษฎ์ (พระอารามหลวง)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://panidhanaofpannananda.blogspot.com/2012/05/blog-post_27.html [๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑].

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **บรรยายในการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ พุทธมณฑล นครปฐม วันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๕๖. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article [๗ กันยายน ๒๕๕๕].

วัดสวนแก้ว. **ประวัติวัดสวนแก้ว**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.kanlayano.org/history/history_99.php [๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๑].

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๕) สัมภาษณ์:

สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ. เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

พระปัญญานันทมุนี. เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวฑฒโน. เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

พระมหาบุญนำ อคฺคธมฺโม, ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

พระมหาบุญส่วน ปุณฺณสิริ. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

พระมหาสุชาติ เกตุธมฺโม. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

พระเสฏฐฐวุฒิ วุฑฒโก. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

พระทีเล็ก อตฺตรกโข. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒.

พระมหาสมเกียรติ กิตฺติสโม. กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์, ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒.

นายประยูร จรเจริญ. ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

นายจุมพล ตระกูลนุช. วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

นายสมชาย จำปารัตน์. ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

นางวรรณ เชื้อมไพบุลย์. ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา. นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

นางสาวธณัฏ์นันท์ เก้าพรพงศ์. นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

นางแสงดาว ใจมีสุขมาก. เจ้าหน้าที่มูลนิธิตัดสวนแก้ว, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๖) สนทนากลุ่มเฉพาะ

สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูพิศิษฐ์ประชาณาถ, ดร. รองเจ้าคณะอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

พระครูวิโรจน์อินทคุณ, ดร. เจ้าคณะตำบลพลี จังหวัดจันทบุรี, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

พระครูนนทกิจโกศล. เจ้าคณะอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

พระครูภัทรกิตติสาร. เจ้าคณะตำบลวังยาง จังหวัดสุพรรณบุรี, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

พระครูวิเศษโชติธรรม. เจ้าคณะตำบลสี่ร้อย จังหวัดอ่างทอง, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขพรหม. ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง. รองคณะบดีคณะสังคมศาสตร์, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

นายนิรุทธ์ เข็มเงิน. ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลศรีประจันต์, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

อาจารย์ ดร.สุรียา รักษาเมือง. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

๒. ภาษาอังกฤษ

(1) Books:

E.N. Chapman. **Supervisor Survival Kit**. 2nd edition. California: Science Research Associates Inc., 1995.

Harold Koontz & Heinz Weihrich. **Ninth Edition Management**. New York: McGraw Hillbook, 1991.

Holt, D.H.. **Management Printciples and Practices**. New Jersey: Prentice– Hall, 1993.

J. W., Bardo, & J. J.. **Hartman, Urban Society: A Systematic Introduction**. New York: F. E. Peacock, 1982.

L.Gulick and J.. **Urwick, Papers on the Science of Administration**. New York: Institute of Public Administration, 1973.

P.J., Keeves. **Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook**. Oxford, England: Pergamon Press, 1988.

บรรณานุกรม (ต่อ)

Price Alan. **Human Resource Management In a Business Context.** 2nd edition
London: Thomson Learning, 2004.

R.H., Willer. **Leader and Leadership Process.** Boston: Irwin/McGraw-Hill., 1967.

Wagner, J.A., & Hollenbeck,J.R.. **Management of Organization Behavior.**
New Jersey: Prentice – Hall, 1995.

William Ouchi. **Organization and Management.** Eaglewood Cliffs: Prentice Hill, 1971.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๓๒๙

วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำชุมชนิพนธ์

นมัสการ พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

ด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธรูปศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนครพนธ์” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณา
แล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำชุมชนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาส
นี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระครูกิตติเชมาภิรม

พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

๒๐ / ๘ / ๖๒

ดร.ประเสริฐ ธิลาว

(ดร.ประเสริฐ ธิลาว)

เลขาธิการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม

โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๖๐๓๖๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๑ ๐๑๙

วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษณินพนธ์

เรียน พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.

ด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณา
แล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณา
ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษณินพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระอุดมสิขินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ฉันทิฉนุจรต:

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม

โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร.
๒๒ ส.ค. ๖๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์

โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ว ๐๑๔

วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษฎีนิพนธ์

เจริญพร ดร.ประเสริฐ อีลาว

ด้วย พระครูฤทธิเชษฐานิคม ญาสา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษา
วิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณา
แล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณา
ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระอุดมสิงห์ธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ตรวจแล้ว

ดร.ประเสริฐ อีลาว

๒๐ ส.ค. ๒๕๖๒

ผู้ประสานงาน: พระครูฤทธิเชษฐานิคม

โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ อว ๘๐๐๕๒/ ๐๒๓

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพันธ
เจริญพร อาจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครนร่างดัชนีพันธ จำนวน ๑ เล่ม
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพันธ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูกิตติเขมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รัหส์ประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๕๐๓๑ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของจังหวัด
นนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ
พิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดัชนีพันธ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับ
ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และอนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระอุดมสิขินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเขมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ อว ๘๐๐๕๒/ ๐๒๓

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์
เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โคร่งร่างดุษฎีนิพนธ์ จำนวน ๑ เล่ม
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระครูกิตติเขมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รัทสประจำตวันิสิต ๖๐๐๑๑๐๕๐๓๑ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของจังหวัด
นนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงขอท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ
พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำดุษฎีนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับ
ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และอนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ตรวจตราโดย พระครูกิตติเขมาภิรม

28 Aug 19

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเขมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ภาคผนวก ข
ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ
(IOC) ของแบบสอบถาม

ผลการหาดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง : รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัย พระครูกิตติเชมาภิรม (ประจวบ เขมาภิโรโต)
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัด
นนทบุรี

ข้อที่	การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบ ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตาม หลัก POCCC	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑. ด้านการวางแผน									
๑	มีการประชุมวางแผนปฏิบัติงาน อย่างต่อเนื่อง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	เปิดโอกาสให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องร่วมวางแผนปฏิบัติการ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีการกำหนดเป้าหมายของการ เผยแพร่อย่างชัดเจน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการกำหนดกระบวนการในการ จัดกิจกรรมในการเผยแพร่อย่าง เป็นระบบ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	มีการวางแผนดำเนินการเผยแพร่ ในระยะสั้นและระยะยาว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. ด้านการจัดองค์กร									
๑	มีการจัดตั้งคณะกรรมการเผยแพร่ โดยให้ภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีการปรับโครงสร้างองค์กรให้ เหมาะสมตามบริบทขององค์กร	+๑	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๐.๘	ใช้ได้
๓	มีการมอบหมายภาระงานตำแหน่ง หน้าที่อย่างชัดเจน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการมอบหมายภาระงานตาม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

พระปลัดกระพิน นนทิสโร
พระปลัดกระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ศรีวิ
๒๖.๘.๖๒/๒๕๖๒

ข้อที่	การเผยแพร่พุทธศาสนาด้านแบบ ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตาม หลัก POCCC	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	ความรู้ความสามารถ								
๕	มีการกระจายงานให้กับคณะ กรรมการบริการการเผยแผ่อย่าง ทั่วถึง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	๓. ด้านการบังคับบัญชา หรือ การสั่งการ								
๑	มีการสั่งการในสายงานตาม โครงสร้างองค์กร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีการสั่งการด้วยวิธีการที่สุภาพ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีการสั่งการภายในกรอบการ ปฏิบัติงาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการสั่งการที่ชัดเจนและสามารถ ปฏิบัติได้จริง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ของบุคลากรด้านการเผยแผ่ อย่างต่อเนื่อง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	๔. ด้านการประสานงาน								
๑	มีความคล่องตัวในการติดต่อ ประสานงานภายในองค์กร	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีการประสานงานให้ทุกฝ่าย ร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างกรม เกียรียว	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีการติดต่อประสานงานกับ หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือ และสนับสนุน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการติดต่อประสานงานกับ ชุมชนให้มีส่วนร่วมในการเผยแผ่	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	มีการติดต่อสื่อสารแจ้งข่าวสาร การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้

พระปลัดระพี น พุทธิรักษ์
พระปลัดระพี น พุทธิรักษ์, ศส.ดร.)

ข้อที่	การเผยแพร่พุทธศาสนาต้นแบบ ของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตาม หลัก POCCC	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๕. ด้านการควบคุม									
๑	มีการกำกับติดตามผลการดำเนิน กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีการกำกับดูแลให้บุคลากร ปฏิบัติงานด้านเผยแผ่โดยให้ ดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีการควบคุมกระบวนการ ปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทาง เดียวกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการควบคุมดูแลกิจกรรมการ เผยแผ่ต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับ เป้าหมายที่ได้วางไว้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	มีการควบคุมดูแลมิให้บุคลากร ในองค์กรกระทำการ นอกเหนือจากภาระงาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อที่	รูปแบบการเผยแพร่พุทธ ศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดนนทบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๑. สันติสนา แจ่มแจ้ง									
๑	มีการกำหนดเป้าหมายของการ เผยแผ่ไว้อย่างชัดเจน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีการชี้แจงวัตถุประสงค์และ อันประสงค์ของการเผยแผ่อย่างจัด เจน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีความชำนาญในการอธิบาย ความได้อย่างชัดเจน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	สรุปความได้เป็นอย่างดีผู้ฟัง เข้าใจในเนื้อหาสาระสำคัญ	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้

พระปลัด ธนวิมล พุทธิสาร
พระปลัดระพีพันธ์ พุทธิสาร, พศ.๓๕

...../...../.....

ข้อที่	รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๒. สมาทพนา จูใจ									
๑	มีความชำนาญในการจูงใจให้เกิดความร่วมมือในการเผยแพร่	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีความชำนาญในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้เกิดการคล้อยตามในทางที่ถูกต้องตามคลองธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีความสามารถจูงใจให้ผู้ฟังเกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีความสามารถในการชักจูงให้ผู้อื่นน้อมนำคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. สมุดเตชนา แก้วกล้า									
๑	มีความสามารถในการสร้างความกล้าหาญในการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีความสามารถในการชักกระตุ้นเตือนผู้อื่นเพื่อให้เกิดการเผยแพร่ออกไปในวงกว้าง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีความสามารถให้การโน้มน้าวให้ผู้อื่นเกิดกำลังใจ ในการที่จะปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีความสามารถในการกระตุ้นเตือนผู้อื่นให้เกิดการตื่นตัว ที่จะปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘	ใช้ได้

พระปลัดระพีพร พุทธิสาร
พระปลัดระพีพร พุทธิสาร, ผศ.ศว
...../...../.....

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

ที่ ๑๖ ๕๐๐๕.๒/๐๕๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
นมัสการ พระเดชพระคุณพระธรรมรัตนกรณ, ดร. เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคคลากรภายในหน่วยงานของพระเดช
พระคุณท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการ
เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๑๐.๘.๖๒
๕ ก.ย.๖๒

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ภาคผนวก ง

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
v1	209.4333	197.702	.313	.961
v2	210.3333	190.437	.678	.949
v3	209.4333	197.702	.313	.961
v4	210.3333	190.437	.678	.949
v5	209.4333	197.702	.313	.961
v6	210.3333	190.437	.678	.949
v7	209.4333	197.702	.313	.961
v8	210.3333	190.437	.678	.949
v9	209.4333	197.702	.313	.961
v10	210.3333	190.437	.678	.949
v11	209.4333	197.702	.313	.961
v12	210.3333	190.437	.678	.949
v13	209.4333	197.702	.313	.961
v14	210.3333	190.437	.678	.949
v15	209.4333	197.702	.313	.961
v16	210.3333	190.437	.678	.949
v17	209.4333	197.702	.313	.961
v18	210.3333	190.437	.678	.949
v19	209.4333	197.702	.313	.961
v20	210.3333	190.437	.678	.949
v21	209.4333	197.702	.313	.961
v22	210.3333	190.437	.678	.949
v23	209.4333	197.702	.313	.961
v24	210.3333	190.437	.678	.949
v25	209.4333	197.702	.313	.961

พจนานุกรมศัพท์
พจนานุกรมศัพท์

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
v26	210.3333	190.437	.678	.949
v27	209.4333	197.702	.313	.961
v28	210.3333	190.437	.678	.949
v29	209.4333	197.702	.313	.961
v30	210.3333	190.437	.678	.949
v31	209.4333	197.702	.313	.961
v32	210.3333	190.437	.678	.949
v33	209.4333	197.702	.313	.961
v34	210.3333	190.437	.678	.949
v35	209.4333	197.702	.313	.961
v36	210.3333	190.437	.678	.949
v37	209.4333	197.702	.313	.961
v38	210.3333	190.437	.678	.949
v39	209.4333	197.702	.313	.961
v40	210.3333	190.437	.678	.949
v41	209.4333	197.702	.313	.961

พรพ.ดิศอรณิน พุทธิสิทธิ์

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.961	41

พระปิตุชาธิราช มุขมนตรี

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึก

ที่ ขว ๙๐๐๕.๒/๐๙๘

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระราชธรรมนิเทศ เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๐๑๑๐๔๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ ๐๒ ๒๐๐๕.๒/๐๑๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี่ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

ช.ศ. กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระปัญญาบัณฑิต เจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษดิ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๑๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๕ ต. ก. ๖๒

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ บว ๕๐๐๕.๒/๐๑๘

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิฑฒโน เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๐๑๑๐๔๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ในสัมภาษณ์แล้ว
พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิฑฒโน
๑๕/๙.๑/๖๒

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ สว ๙๐๐๔.๒๒/๐๙๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูสิริคุณากร, ผศ.ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษดิ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

15๗ ก.๖2

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม

โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ อว ๕๐๐๕.๒/๐๑๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระมหาบุญนำ อัครธมโม, ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษดิ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๐๑๑๐๔๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

พระครูกิตติเชมาภิรม
๒๕ กันยายน ๒๕๖๒

พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ ขว ๕๐๐๕.๒/๑๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระมหาบุญส่วน บุญณสิริ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษดิ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๔๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

๑. ให้สัมภาษณ์ให้
ดร. บุญยอน ๕๕
๒๐ ธ.ค. ๒๕๖๒

บุญยอน (พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ ขว ๖๐๐๕.๒/๐๑๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี่ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรัต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตเผยแพร่ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ให้สัมภาษณ์แล้ว
โดย พระสุเมธ ธีรภัท
๑๕ ต.ค. ๖๒

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ บว ๙๐๐๕.๒/๐๙๘

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระมหาสุชาติ เกตุธมโม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๐๑๑๐๔๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

พระมหาสุชาติ เกตุธมโม

พระมหาสุชาติ เกตุธมโม

พระมหาสุชาติ เกตุธมโม

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ ขว ๙๐๐๕.๒/๐๙๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๒ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระตีเล็ก อุตตรกโช รองเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเขมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวหนังสือ ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระอุทมสิทธิธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

พร: ๒/๑๖ ๐๙๑๓๗/๒

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเขมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ ขว ๕๐๐๕.๒/๐๑๘

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

พระครูกิตติเชมาภิรม
* ภาส.อ. กิตติสโม
๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๒

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ อว ๒๐๐๕.๒/๐๑๗

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายประยูร จรเจริญ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิโร ทรหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๖๑ สิงหาคม ๒๕๖๒

ท.จ.ม

๗ พ.ย. ๖๒

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

(นายประยูร จรเจริญ)

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี

ที่ ขบ ๗๐๐๕.๒/๐๗๘

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสาวแดง ใจมีสุขมาก เจ้าหน้าที่ดูแลมูลนิธิวัดสวนแก้ว
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๔๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

๒๕๐๑/๒๕๖๒

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ ขว ๙๐๐๕.๒/๐๙๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี่ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิติสดเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสาวณัฏฐ์นันท์ เก้าพรพงศ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิติสด ๒๐๐๑๑๐๔๐๓๑
นิติสดหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติสดดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม
โทรศัพท์ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ได้ถือเห็นควรให้ทรมสัมภาษณ์ ข้อมูลเพื่อการวิจัย แล้ว

Dhk

(นางสาวณัฏฐ์นันท์ เก้าพรพงศ์)
นักวิชาการศาสนาชำนาญการ

ที่ อว ๙๐๐๕.๒๒/๐๙๘

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิโร รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๐๑๑๐๔๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๒๕๖๒

ขอเจริญพร

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ ลวศ ๐๐๕.๒/๐๑๘

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นางวราภรณ์ เชื้อมไพบูลย์ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม
จังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเขมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๔๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

๑/ที่ สสจกมท/๑๑/๑๖
นางวราภรณ์ เชื้อมไพบูลย์
นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเขมาภิรม
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

ที่ อว ๕๐๐๕/๐๖๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายสมชาย จำปารัตน์ ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา
จังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเชมาภิรม ฉายา เขมาภิรโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๑๐๕๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเชมาภิรม
โทรศัพท์ : ๐๘๖-๖๐๖๐๓๖๓๓

(นายสมชาย จำปารัตน์)

นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ

๕๐.กลุ่ม อำนวยการ/๑๐.เมืองพระพุทธศาสนา
ทตจ. นนทบุรี

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๐๑๘

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี่ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๕ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร นายจุมพต ตระกูลนุช วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระครูกิตติเขมาภิรม ฉายา เขมาภิโร ทรสประจำวัดนิสิต ๖๐๐๑๑๐๕๐๓๑
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของจังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

ผู้ประสานงาน: พระครูกิตติเขมาภิรม
โทรศัพท์ต่อ : ๐๘๖-๖๐๒๐๓๖๓

(นายจุมพต ตระกูลนุช)
วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี

ภาคผนวก ฉ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง : รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี และเพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

แบบสอบถามในงานวิจัยนี้ แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ : เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ : เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ ๓ : เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

ข้อมูลจากแบบสอบถามของท่าน ผู้ศึกษาวิจัยจะถือว่าเป็นความลับที่สุด และไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใด

ขอขอบคุณท่านที่ได้อนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ เป็นอย่างยิ่ง ขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

พระครูกิตติเชมาภิรม (ประจวบ เขมาภิรโต)

พระนิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๒

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง : รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ ๑ : คุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความตามสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. อายุ

- ๒๐-๓๕ ปี   ๓๖-๔๕ ปี
 ๔๖-๕๕ ปี   ๕๖ ปีขึ้นไป

๒. พรรษา

- ต่ำกว่า ๕ พรรษา   ๕-๙ พรรษา
 ๑๐-๑๙ พรรษา   ๒๐ พรรษาขึ้นไป

๓. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

- นักธรรมชั้นตรี   นักธรรมชั้นโท
 นักธรรมชั้นเอก

๔. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

- ประโยค ๑-๒ - ป.ธ.๓   ประโยค ป.ธ.๔ - ป.ธ.๖
 ประโยค ป.ธ.๗ - ป.ธ.๙

๕. การศึกษาทางโลก

- ต่ำกว่าปริญญาตรี   ปริญญาตรี
 ปริญญาโท   ปริญญาเอก

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับ รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์
จังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านที่สุดเพียงข้อเดียว
โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- (๕) มากที่สุด หมายถึง มีความเห็นในระดับ มากที่สุด
(๔) มาก หมายถึง มีความเห็นในระดับ มาก
(๓) ปานกลาง หมายถึง มีความเห็นในระดับ ปานกลาง
(๒) น้อย หมายถึง มีความเห็นในระดับ น้อย
(๑) น้อยที่สุด หมายถึง มีความเห็นในระดับ น้อยที่สุด.

ข้อ	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC	ระดับการความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
๑. ด้านการวางแผน						
๑	มีการประชุมวางแผนปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง					
๒	เปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมวางแผนปฏิบัติการ					
๓	มีการกำหนดเป้าหมายของการเผยแผ่อย่างชัดเจน					
๔	มีการกำหนดกระบวนการในการจัดกิจกรรมในการเผยแผ่อย่างเป็นระบบ					
๕	มีการวางแผนดำเนินการเผยแผ่ในระยะสั้นและระยะยาว					
๒. ด้านการจัดองค์กร						
๑	มีการจัดตั้งคณะกรรมการเผยแผ่ โดยให้ภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร					
๒	มีการปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมตามบริบทขององค์กร					
๓	มีการมอบหมายภาระงานตำอานาจหน้าที่อย่างชัดเจน					
๔	มีการมอบหมายภาระงานตามความรู้ความสามารถ					
๕	มีการกระจายงานให้กับคณะกรรมการบริการการเผย					

ข้อ	การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC	ระดับการความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
	แผ่อย่างทั่วถึง					
๓. ด้านการบังคับบัญชา หรือการสั่งการ						
๑	มีการสั่งการในสายงานตามโครงสร้างองค์กร					
๒	มีการสั่งการด้วยวิธีการที่สุภาพ					
๓	มีการสั่งการภายในกรอบการปฏิบัติงาน					
๔	มีการสั่งการที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้จริง					
๕	มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านการเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง					
๔. ด้านการประสานงาน						
๑	มีความคล่องตัวในการติดต่อประสานงานภายในองค์กร					
๒	มีการประสานงานให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างกลมเกลียว					
๓	มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือและสนับสนุน					
๔	มีการติดต่อประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่					
๕	มีการติดต่อสื่อสารแจ้งข่าวสารการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง					
๕. ด้านการควบคุม						
๑	มีการกำกับติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง					
๒	มีการกำกับดูแลให้บุคลากรปฏิบัติงานด้านเผยแพร่โดยให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายเดียวกัน					
๓	มีการควบคุมกระบวนการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน					

ข้อ	การเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์ จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC	ระดับการความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
๔	มีการควบคุมดูแลกิจกรรมการเผยแพร่ต่าง ๆ ให้ สอดคล้องกับเป้าหมายที่ได้วางไว้					
๕	มีการควบคุมดูแลมิให้บุคลากรในองค์กรกระทำการ นอกเหนือจากภาระงาน					

ข้อ	รูปแบบการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี	ระดับการความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
๑. สันติสนา แจ่มแจ้ง						
๑	มีการกำหนดเป้าหมายของการเผยแพร่ไว้อย่างชัดเจน					
๒	มีการชี้แจงวัตถุประสงค์และอานิสงส์ของการเผยแพร่ อย่างชัดเจน					
๓	มีความชำนาญในการอธิบายความได้อย่างชัดเจน					
๔	สรุปความได้เป็นอย่างดีผู้ฟังเข้าใจในเนื้อหา สาระสำคัญ					
๒. สมาทปนา จูใจ						
๑	มีความชำนาญในการจูใจให้เกิดความร่วมมือใน การเผยแพร่					
๒	มีความชำนาญในการโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้เกิดการ คล้อยตามในทางที่ถูกต้องตามคลองธรรม					
๓	มีความสามารถจูใจให้ผู้ฟังเกิดความศรัทธาใน พระพุทธศาสนา					
๔	มีความสามารถในการชักจูงให้ผู้อื่นน้อมนำคำสั่ง สอนของพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติ					

ข้อ	รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี	ระดับการความเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
๓. สมุดเตชนา แก้วกัล้า						
๑	มีความสามารถในการสร้างความกล้าหาญในการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา					
๒	มีความสามารถในการชักกระตุ้นเตือนผู้อื่นเพื่อให้เกิดการเผยแผ่ออกไปในวงกว้าง					
๓	มีความสามารถให้การโน้มน้าวให้ผู้อื่นเกิดกำลังใจในการที่จะปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา					
๔	มีความสามารถในการกระตุ้นเตือนผู้อื่นให้เกิดการตื่นตัว ที่จะปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนา					
๔. สัมปหังสนา รำเริง						
๑	มีความสามารถในการสอนและโน้มน้าวให้ผู้อื่นเกิดความปีติยินดีที่จะปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา					
๒	มีความสามารถในการใช้ปิยวาจาเจรจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพเรียบร้อยสมกับสมณสารูป เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความชื่นใจ					
๓	รู้จักกาลเทศการใช้ถ้อยคำในการเผยแผ่ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความยินดีที่จะรับฟัง					
๔	ไม่กระทำการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดแรงต้านต่อผู้เผยแผ่					

ตอนที่ ๓ : ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาพระสังฆาธิการต้นแบบด้านการเผยแผ่เพื่อความมั่นคงในพระพุทธศาสนา

๑. สภาพ และปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

ปัญหา อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

---

๒. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับองค์ประกอบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

ข้อเสนอแนะ

---

๓. รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรีควรเป็นอย่างไร

พระครูกิตติเชษมาภิรม (ประจวบ เขมาภิโรโต)
พระนิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๒

ภาคผนวก ช
แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง : รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ _____

ตำแหน่งหน้าที่ _____

สัมภาษณ์เมื่อ วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไข

๑. สภาพทั่วไปของการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

---

๒. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ตามหลัก POCCC เป็นอย่างไร

---

๓. รูปแบบการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้นแบบของคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี ควรเป็น
อย่างไร

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้สัมภาษณ์

พระครูกิตติเชสมาภิรม (ประจวบ เขมาภิโรโต)
พระนิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๖๒

ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

๑. พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว
๒. พระปัญญาั่นหมณี (สง่า สุภโร) เจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์
๓. พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิพัฒโน เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน
๔. พระครูสิริคุณากร (อากร อุตตมปณฺโณ), ผศ.ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์
๕. พระมหาบุญนำ อคฺคธมฺโม, ดร. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์
๖. พระมหาบุญส่วน ปุณฺณสิริ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์
๗. พระมหาสุรศักดิ์ ธนปาโล ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์
๘. พระมหาสุชาติ เกตุธมฺโม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว
๙. พระเสฏฐฐุฒิ วุฑฺฒโก ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว
๑๐. พระทีเล็ก อตฺตรโกฺข ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดสังฆทาน
๑๑. พระมหาสมเกียรติ กิตติสโม กรรมการฝ่ายอาคารสถานที่ วัดชลประทานรังสฤษฎ์
๑๒. นายประยูร จรเจริญ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี
๑๓. นายจุมพล ตระกูลนุช วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี
๑๔. นายสมชาย จำปารัตน์ ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา จังหวัดนนทบุรี
๑๕. นางวรรณณี เชื้อมไพบูลย์ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี
๑๖. นางจุฬาลักษณ์ จุลบุษรา นักวิชาการชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี
๑๗. นางสาวธณิชนันท์ แก้วพรพงศ์ นักวิชาการศาสนาชำนาญการ จังหวัดนนทบุรี
๑๘. นางแสงดาว ใจมีสุขมาก เจ้าหน้าที่มูลนิธิวัดสวนแก้ว

ภาคผนวก ฅ รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเผยแพร่

๑. พระอุดมสิทธิธนายก, ผศ.ดร. รองเจ้าคณะจังหวัดนนทบุรี
๒. พระครูโสภาสนนทกิตติ์, ผศ.ดร. เจ้าคณะอำเภอบางกรวย
๓. พระครูวิมลสุวรรณกร, ดร. รองเจ้าคณะอำเภอปากเกร็ด
๔. พระมหาระนอง ทสฺสนีโย เลขานุการเจ้าคณะอำเภอปากเกร็ด

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการศาสนา

๑. ดร.จวน คงแก้ว นายกพุทธสมาคมจังหวัดนนทบุรี
๒. ดร.ฉลอง ช่วยธานี นิติกรพุทธสมาคม จังหวัดนนทบุรี
๓. รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
๔. อ.ดร.สุรียา รักษาเมือง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย

๑. พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๒. พระมหากฤษญา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๓. รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๔. ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลาว อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาคผนวก ญ
ภาพการสัมภาษณ์เชิงลึก

สัมภาษณ์ พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

สัมภาษณ์ พระครูปลัดไพรินทร์ สิริวิฑฒโน เจ้าอาวาสวัดสังฆทาน ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒

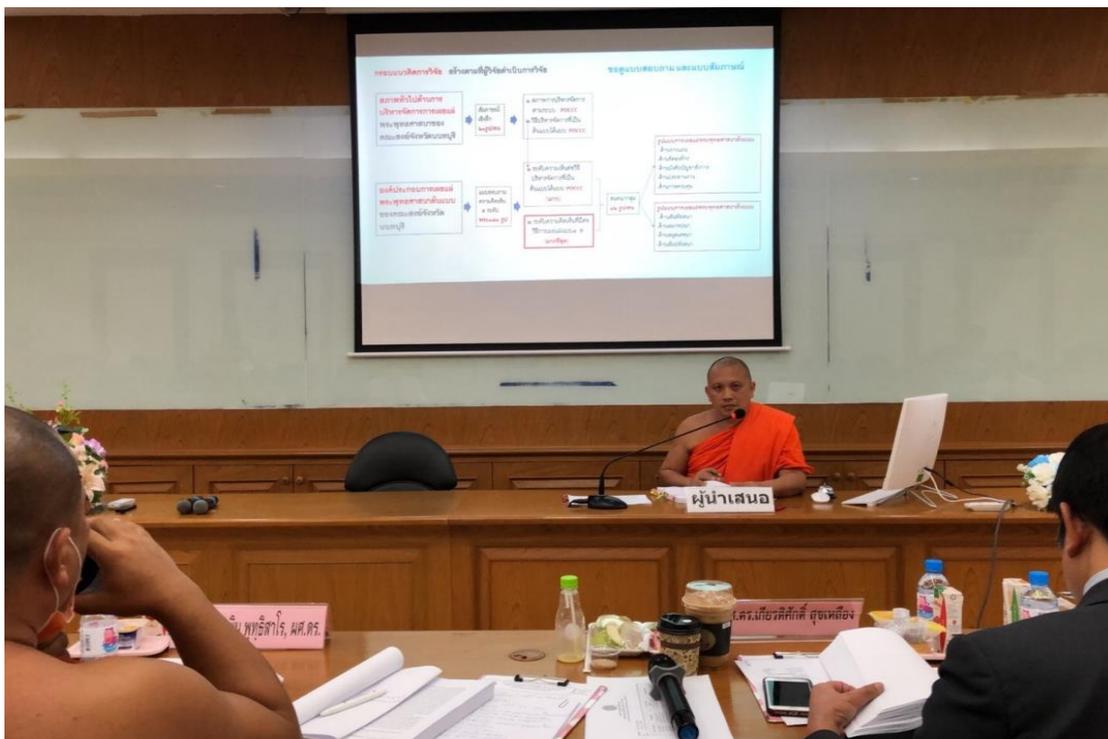

สัมภาษณ์ พระปัญญาบัณฑิต เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดชลประทานรังสฤษฎ์ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๒

สัมภาษณ์ นายจุมพล ตระกูลนุช วัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๒

ภาคผนวก ก
ภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระครูกิตติเขมาภิรม (ประจวบ เขมาภิโรโต)
- เกิด : วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๕
- สถานที่เกิด : อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
- การศึกษาทางธรรม : นักธรรมเอก
- ปริญญาตรี : พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปริญญาโท : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปริญญาเอก : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
- ปริญญาเอก : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พธ.ด.) สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- อุปสมบท : วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๓๘
- สังกัด : วัดหงษ์ทอง ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
- หน้าที่ : เจ้าอาวาส
- ปีที่เข้ารับการศึกษา : พ.ศ.๒๕๖๐
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : พ.ศ.๒๕๖๓
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดหงษ์ทอง ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
- ผลงานทางวิชาการ : พระครูกิตติเขมาภิรม (ประจวบ เขมาภิโรโต), ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ
วัดยุคไทยแลนด์ ๔.๐, การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ “พุทธ
ปัญญากับทศวรรษแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน”, ๙ - ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.
พระครูกิตติเขมาภิรม (ประจวบ เขมาภิโรโต), การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธ
บูรณาการ, วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ (รัฐศาสตร์นครราชสีมา), ปีที่
๖ ฉบับที่ ๑ มกราคม - เมษายน ๒๕๖๓.
พระครูกิตติเขมาภิรม (ประจวบ เขมาภิโรโต), การสื่อสารทางการเมืองเพื่อ
สันติกับหลักการสำคัญทางพระพุทธศาสนา, วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์
(รัฐศาสตร์นครราชสีมา), ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๓.